T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TENBÎHÜ'L-ĠĀFİLÎN

(İnceleme-Metin-Dizin)

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Mustafa SARI

HAZIRLAYAN
Esra TUT

ŞANLIURFA
2008

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR…….. iii
ÖN SÖZ……. iv
GİRİŞ……. 1

1. BÖLÜM
ESERİN ÖZELLİKLERİ

1.1. Eserin Türü…… 6
1.2. Eserin Adı, Yazılış Tarihi……. 6
1.3. Eserin Konusu ve İçeriği…….. 6
1.4. Eserin Yazarı……. 7
1.5. Yazarın Eserleri……. 7

2. BÖLÜM
İNCELEME

2.1. Yazılış Özellikleri……. 10
2.1.1. Ünlüler ve Yazılışları……...…….. 10
2.1.1.1. *a* ünlüsü……... 10
2.1.1.2. *e* ünlüsü…… 11
2.1.1.3. *ı* ünlüsü……..... 12
2.1.1.4. *i* ünlüsü……. 13
2.1.1.5. *o* ünlüsü……... 14
2.1.1.6. *ö* ünlüsü……... 15
2.1.1.7. *u* ünlüsü…… 16
2.1.1.8. *ü* ünlüsü…… 17
2.1.2. Yardımcı Sesler ve Yazılışları……..... 18
2.1.2.1. *I* yardımcı sesi…… 18
2.1.2.2. *U* yardımcı sesi…… 18
2.1.2.3. *n* yardımcı sesi…… 18
2.1.2.4. *y* yardımcı sesi……18
2.1.2.5. *s* yardımcı sesi…… 19
2.1.3. Ekler ve Eklerde Ünlülerin Yazılış Şekilleri……20
2.1.3.1. Yapım Ekleri…… 20
2.1.3.2. Çekim Ekleri…… 25
2.2. Fonetik Özellikleri…… 39
2.2.1. Ünlüler…… 39
2.2.1.1. Ünlü Değişmeleri…… 39
2.2.1.2. Ünlü Uyumları……..40
2.2.1.3. Ünlü Düşmesi…… 46
2.2.2. Ünsüzler…… 48
2.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri…… 48
2.2.2.2. Ünsüz Benzeşmesi…… 51
2.2.2.3. Ünsüz Türemesi…… 53

2.2.2.4. Ünsüz Düşmesi……53
2.3.Sözdizimi……..…… 55
2.3.1. Kelime Grupları…… 55
2.3.1.1. İsim Tamlaması…… 55
2.3.1.2. Sıfat Tamlaması…… 56
2.3.1.3. Sıfat-Fiil Grubu…… 57
2.3.1.4. Zarf-fiil Grubu…… 57
2.3.1.5. İsim-fiil Grubu…… 58
2.3.1.6. Tekrar Grubu…… 58
2.3.1.7. Edat Grubu…… 58
2.3.1.8. Bağlama Grubu…… 58
2.3.1.9. Birleşik İsim…… 59
2.3.1.10. Ünlem Grubu……59
2.3.1.11. Sayı Grubu…… 59
2.3.1.12. Birleşik Fiil…… 59
2.3.2. Cümle…… 60
2.3.2.1. Özne-Yüklem İlişkisi……....60
2.3.2.2. Fiil ve Unsurlarındaki Değişmeler…… 60
2.3.2.3. Belirtili Nesne ve Belirtisiz Nesne…… 61
2.3.2.4. Cümlede Yüklemin Yeri……61
2.3.2.5. Birleşik Cümle……62
2.4. Sonuç…… 63

3. BÖLÜM
TRANSKRİPSİYONLU METİN

3. TRANSKRİPSİYONLU METİN……..66
4. DİZİN-SÖZLÜK……...169
5. ORJİNAL METİN ÖRNEĞİ……183
6. KAYNAKÇA……..213
7. ÖZET…… 215
8. SUMMARY…… 216

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
bkz.	: Bakınız
Far.	: Farsça
E.T	: Eski Türkçe
E.A.T	: Eski Anadolu Türkçesi
s.	: Sayfa
t.ş.e.	: Teklik şahıs eki
ç.ş.e.	: Çokluk şahıs eki

ÖN SÖZ

Dil canlı bir varlıktır ve sürekli bir değişim içindedir. Bu değişim, dilin bütün unsurlarını içine alır. Söz varlığından ses yapısına; kelime yapısından cümle bilgisine kadar dilin bütün unsurları her dönemde farklı özellikler gösterir.

Dildeki değişmeler, ya dilin kendi tarihsel gelişimi içerisinde ortaya çıkan iç etkenlere, ya da dil ilişkilerinde olduğu gibi dış etkenlere bağlanmaktadır.[1] Örneğin Türk dili tarihinde *k>g, t>d* tonlulaşması ya da *e>i* değişimi gibi ses değişmeleri dilin kendi içindeki etkenlere bağlı olarak ortaya çıkmışken, söz varlığında görülen değişmelerin çoğu, dış etkenlere bağlıdır.[2]

Türk dilinin içinde bulunduğu bugünkü durumun doğru biçimde tespit edilmesi, Türk lehçeleri arasında bugün görülen ses, biçim, cümle ve anlam farklılıklarının sebep-sonuç ilişkisi içerisinde açıklanması, öncelikle Türk dili tarihi boyunca kaleme alınmış eserlerin günümüze aktarılmasına ve bunların üzerinde yapılacak olan dil incelemelerine bağlıdır.

Cumhuriyetle birlikte, dil devrimi çalışmaları çerçevesinde, Türk dilinin zengin eserleri Latin kökenli Türk alfabesine aktarılmış, bu eserlerin söz varlığı tespit edilmiş, dahası bunlar dilimizdeki yabancı kökenli kelimelere Türkçe karşılık olarak önerilmiştir. Bu çalışmalar sonraları daha da önem kazanmıştır. Eski eserler sadece söz varlığı bakımından incelenmemiştir. Bugüne kadar onlarca, belki yüzlerce

[1] Ronald Wardhaugh, *An Introduction to Sociolinguistics,* Blackwell, Oxford, 1992, s. 193.

[2] Mustafa Sarı, *Türkçede Art Zamanlı Değişmeler*, Pegem A Yay., Ankara, 2007, s. 1

eski eser, Latin kökenli Türk alfabesine aktarılmış ve bu eserlerin dil özellikleri ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Ancak kabul etmek gerekir ki üzerinde henüz inceleme yapılmamış birçok el yazması da kütüphanelerimizde araştırmacıları beklemektedir.

Bu düşüncelerle biz de, Eski Anadolu Türkçesi özellikleri gösteren ve esasen bir tercüme olan *Tenbīhü'l-ġāfilīn* adlı el yazması üzerinde çalışma yapmayı uygun gördük.

Bu tez çalışmasını hazırlarken değerli bilgilerini ve tecrübelerini benimle paylaşan, karşılaştığım güçlüklerde çıkış yolları gösteren değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Mustafa SARI'ya çok teşekkür ederim.

Ayrıca benden maddi ve manevi yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen, bu çalışmayı yaptığım dönemde de bana hep destek olan sayın hocam Hasan AKÇAY'a, sevgili babam İsmet CAFRİ' ye ve sevgili eşim Ömer TUT' a sevgi ve şükranlarımı sunarım.

Esra TUT

GİRİŞ

Türk yazı dilinin bilinen en eski örnekleri Orhun Abideleridir. Ancak araştırmacılar taş üzerine yazılmış olan bu kitabelerin Türkçenin ilk örnekleri olmadığını, Türk yazı dilinin daha eskilere dayandırılması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Örneğin, Muharrem Ergin abidelerdeki dilin, yeni teşekkül etmiş bir yazı dili olarak değil, çok işlenmiş bir yazı dili olarak karşımıza çıktığını vurgulamaktadır.[1] Benzer biçimde, Zeynep Korkmaz da Eski Türkçede karşılaştığımız ek kalıplaşmalarından yola çıkarak, Türk dilinin doğuş tarihinin Eski Türkçeden 2500-3000 yıl daha öncesine kadar gidebileceğini belirtmektedir.[2]

Kültigin Yazıtında geçen "…mening sabımın sımadı…" (GY11) "Benim sözümü kırmadı" gibi cümlelerdeki mecazlı anlatım, abidelerdeki dilin anlam açısından işlenmiş ve gelişmiş bir dil olduğunu kanıtlamaktadır.

Köktürklerin yazı dili olarak kabul edilen Köktürkçe döneminden sonra, Eski Türkçe Uygurca adı ile devam eder. Uygurlar Köktürklere nazaran daha yerleşik bir hayata geçmişler, buna bağlı olarak daha zengin bir dil ve edebiyat oluşturmuşlardır. Ahmet Caferoğlu, Uygurlarda fikir hayatının yüksek seviyede olduğunu, Uygur saraylarında yerli ve yabancı tarihçilerin, şairlerin, âlimlerin, sanatkârların ve

[1] Muharrem Ergin, *Türk Dilbilgisi*, Boğaziçi Yay., İstanbul, 1986, s. 13.

[2] Zeynep Korkmaz, "Yazılı Devirlerdeki Gelişmelere Göre Eski Türkçenin Yaşı", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I,* s. 217-231, TDK Yay., Ankara, 1995.

musikişinasların sempatik bir himayeye mazhar olduklarını belirtir.[3] Uygurların Run, Uygur, Soğd, Mani ve Brahmi[4] yazı sistemlerini kullandıkları düşünülürse, onların başka toplumlar ve dillerle ne ölçüde ilişkiye girdikleri daha iyi anlaşılır. Uygurların zengin bir dil ve edebiyata sahip olmalarının bir sebebi de başka toplumlarla ilişkiye girmelerinin yanında, bazı Türk boylarının da Uygurlara katılmalarıdır. Laszlo Rasony, Karluk ve Basmıl halkının katılımıyla güçlü bir Uygur konfedarasyonunun meydana geldiğini belirtir.[5]

Köktürkçe ve Uygurcadan sonra Türk dili tarihinde, Karahanlı Türkçesiyle yazılmış eserlerin varlığı bilinmektedir. Karahanlı Türkçesi, kimine göre Eski Türkçenin son dönemi,[6] kimine göre Orta Türkçenin ilk dönemi sayılabilecek olan Kaşgar Türkçesi (Müşterek Orta Asya Türkçesinin bir şivesi olarak kabul edilmektedir.)[7] biçiminde adlandırılmaktadır. Ahmet Caferoğlu, *Karahanlı Türkçesi Grameri* adlı kitabın girişine de alınan "Karahanlılar Devri Türk Edebiyatı" başlıklı yazısında, müslüman olan Karahanlıların Uygur Türkçesi yanında Arap ve Fars dillerinden de etkilendiklerini belirtmektedir.[8]

---

[3] Ahmet Caferoğlu, *Türk Dili Tarihi,* Enderun Kitabevi, s. 151.

[4] A. von Gabain, *Eski Türkçenin Grameri*, TDK Yay., Ankara, s. 5-23.

[5] Laszlo Rasony, *Tarihte Türklük,* Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., Ankara, 1996.

[6] Mustafa Öner, "Türkçede Dille İlgili Alış Verişlerin ve Dil Hareketlerinin Tarihine Toplu Bir Bakış", *Türk Dili*, TDK Yay., Ankara, Ağustos 1996, s. 140-148.

[7] Ahmet Caferoğlu, *Türk Dili Tarihi II,* Enderun Kitabevi, 1984, s. 51.

[8] a.g.e., s. XIII-XXIII.

Türk dili, 12. yüz yıldan sonra Kuzey'de Doğu'da ve Batı'da olmak üzere farklı yazı dilleri oluşturarak devam eder. Muharrem Ergin bu tasnifi Kuzey-Doğu ve Batı Türkçesi biçiminde iki başlık altında inceler.[9] Kuzey-Doğu Türkçesi 13.-15. yüzyıllarda Eski Türkçenin devamı olarak sürmüş, 15 yüz yıldan sonra Kuzey Türkçesi ve Doğu Türkçesi farklı yazı dilleri oluşturmuştur. Doğu Türkçesi Harezm Türkçesi, Çağatay Türkçesi ve Özbek Türkçesi biçiminde devam etmiştir. Kuzey Türkçesi ise bugüne kadar gelen Kıpçak Türkçesidir.

Batı Türkçesi ise 12. yüz yılın ikinci yarı ile 13. yüz yılın ilk yarısında oluşmaya başlamıştır. Batı Türkçesi Azerbaycan ve Anadolu sahasında iki farklı yazı dili biçiminde devam etmiştir. Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi ve Türkiye Türkçesi biçiminde devam eden kol, Anadolu sahasını oluşturmaktadır. Azerbaycan sahası ise bugün Azeri Türkçesi biçiminde yaşamaktadır.

Yukarıda çok genel hatlarıyla da olsa Türk yazı dilinin tarihsel gelişimi verilmiştir. Kuşkusuz bu tarihi dönemlerin her birinin kendine özgü ses biçim, gramer ve anlam özelliği bulunmaktadır. Köktürkçe ile Uygurca birçok yönden birbirine benzemelerine rağmen, bu iki dönem üzerinde yapılan detaylı çalışmalar, her iki dönem arasında ses ve biçim farklılıklarının olduğunu göstermiştir. Örneğin Köktürkçede kelime sonu ve kelime içindeki /b/ sesleri yerine Uygurcada /v/ sesi kullanılmaktadır. Yine Eski Türkçenin son dönemi sayılan Karahanlı Türkçesi ses,

[9] Muharrem Ergin, age., s. 14.

biçim ve cümle yapısı itibarıyla Köktürkçe ve Uygurca ile ortak özellikler göstermesine rağmen söz varlığı bakımından, adı geçen her iki dönemden de farklı özellikler taşımaktadır. Benzer biçimde Batı Türkçesinin ilk dönemi sayılan Eski Anadolu Türkçesi de Karahanlı Türkçesinden çok farklı özellikler göstermektedir.

Türk dilinin tarihsel dönemlerinin doğru biçimde tespit edilmesi, Türk dili tarihi boyunca sesten biçime, biçimden cümle yapısına, cümle yapısından Türkçenin anlam özelliklerine kadar dilin bütün alanlarında ortaya çıkan değişmelerin belirlenmesi, Türk dilinin tarihi dönemlerinde kaleme alınmış eserlerin, doğru biçimde okunması ve bu okumaya bağlı olarak dil incelemelerinin yapılmasına bağlıdır.

Bütün bunları göz önünde bulundurup biz de çalışma konusu olarak, Türkçenin tarihi dönemlerinde tercüme yoluyla dilimize kazandırılmış olan *Tenbîhü'l-ġāfilîn* adlı yazmayı seçtik. Öncelikle eser, transkripsiyon yöntemiyle Latin kökenli Türk alfabesi aktarılmıştır. Dil incelemesi, bu yeni metin üzerinde yapılmıştır.

Üzerinde çalıştığımız nüshanın müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir. Ancak eser, imlası ve dil özellikleri bakımından Eski Anadolu Türkçesi eserleriyle ortaklık göstermektedir.

Tenbîhü'l-ġāfilîn adlı bu eser, hem bir ahlâk, hem de bir tasavvuf kitabıdır.

Çalışma giriş, inceleme, transkripsiyonlu metin ve dizin bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde genel olarak Türk dilinin tarihsel gelişimi hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

Birinci bölümde, eserin genel özelliklerine değinilmiştir.

İnceleme bölümü; eserin yazılış özellikleri, fonetik özellikleri ve söz diziminden oluşmaktadır.

Metin bölümünde, eserin transkripsiyonlu metni yer almaktadır. Dizin bölümünde bütün kelimelere yer verilmemiştir. Dizine sadece ses, biçim ya da anlam bakımından değişime uğramış ya da Türkiye Türkçesinde kullanım sıklığı azalmış kelimeler alınmıştır. Dizindeki anlamlandırmalarda, öncelikle metnin kendisi kullanılmış, ancak ihtiyaç duyulduğunda çeşitli sözlüklere ve benzer çalışmaların sözlük bölümlerine baş vurulmuştur.

1. BÖLÜM

ESERİN ÖZELLİKLERİ

1.1. Eserin Türü

"Gafillere Uyarı" anlamını taşıyan *Tenbîhü'l-ġāfilîn* adlı bu eser, hem bir ahlak, hem de bir tasavvuf kitabıdır.

1.2. Eserin Adı, Yazılış Tarihi

Eserin adı "*Tenbîhü'l-ġāfilîn"* olup Ebü'l-Leys-i Semerkandî'den tercüme edilmiştir. Eseri tercüme eden ve tercüme edildiği tarih belli değildir.

Üzerinde çalışma yaptığımız nüsha, Süleymaniye Kütüphanesi'nde Pertevniyal B1. no: 437-438 (6b-122a) numarasıyla kayıtlıdır. Eser, harekeli nesih ile yazılmıştır. Her sahifede 13 satır vardır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Yazmanın sonunda Erzurumlu Darir'e ait *Yüz Hadis Yüz Hikaye* (122b-235a) adlı bir eser bulunmaktadır. *Yüz Hadis Yüz Hikaye* adlı eserin Hicrî 1062 (1651/52) yılında istinsah edildiği belirtilmiştir Bu tarihin üzerinde çalıştığımız *Tenbîhü'l-ġāfilîn* isimli esere de ait olup olmadığı bilinmemektedir. Eserin müstensihi de belli değildir. İki eser ihtiva eden yazmanın cildi yeşildir. Yazmanın ölçüleri 13.6x19.3 cm. biçimindedir.

1.3. Eserin Konusu ve İçeriği

Güzel ahlak sahibi olup, İslam dininin yüceliğini ve ebedi saadete ermenin yollarını, hayatı boyunca insanlara anlatmaya çalışan Ebü'l-Leys-i Semerkandî bu eserinde çok kıymetli ve faydalı öğütler vermektedir. Takvayı, fazileti, dindarlığı,

olgun Müslüman olmanın yollarını, Allah korkusunu, Peygamber sevgisini, dünya ve âhiret saadetinin yollarını bize sunmaktadır.

1.4. Eserin Yazarı

Ebü'l-Leys-i Semerkandî, Ehl-i sünnet âlimlerinin en büyüklerinden ve Hanefi mezhebi imamlarındandır. İsmi, Nasr bin Muhammed bin Ahmed bin İbrahim es-Semerkandî olup, künyesi Ebü'l-leys'dir. Lakabı, el - İmâmü-l Hüdâ ve Fakîh'dir. Hicri 373 (Miladi 983) senesi cemazil ahir ayında vefat etmiştir. Ebu Cafer Hinduvani'nin talebesidir. Hocalarının silsilesi, İmâm -ı Ebu Yusuf hazretlerine ulaşır.[10]

Semerkand'da doğan Ebü'l-Leys-i Semerkandî, küçük yaşta ilim tahsiline başlamıştır. Zamanının âlimlerinden din ve fen ilimlerini tahsil etmiştir. Hanefi fıkhında yüksek dereceye ulaşmıştır. Tefsir, hadis, kelam, tasavvuf ve ahlak ilimlerinde de geniş ilim sahibi olup, İmâmü-l-Hüdâ lakabı verilmiştir. Hanefi mezhebinin en büyük âlimlerinden olup, çeşitli ilimlere dair pek çok kıymetli eser yazmıştır.

1.5. Eserleri

Haram ve şüphelilerden sakınmakta ve dünyaya kıymet vermemekte çok yüksek derece sahibi olan Ebü'l-Leys-i Semerkandî, birçok talebe yetiştirip, kıymetli eserler yazmıştır. Yazdığı eserlerin en ünlüleri vaaz ve nasihat kitapları özelliğinde olan *Tenbîhü'l-Gâfilîn* ve *Bostânü'l-Arîfîn*'dir. Tamamı İslam ahlakını

[10] J. Schacht, "Abu'l-Layth al – Samargandi"; Encyclopedia Islamica, Second Edition.

anlatan bu eserler, ayet-i kerimeler ve hadis-i şeriflerle beraber, nasihat ve hikmetli sözler ihtiva ederler. Birçok tercümeleri yapılmıştır.

Ebü'l-Leys-i Semerkandî'nin diğer eserleri ise şunlardır:

1) Tefsirü'l-Kur'an: Dört cilt halinde yazılan bu tefsir kitabının pek çok yazma nüshası vardır. Ayrıca 1892 (H.1310) yılında Kahire'de basılmıştır.

2) Hizanetü'l-Fıkh: Hanefi mezhebinin fıkıh hükümlerine yer verir.

3) Uyunü'l-Mesâil fi'l-Fürû': Fıkıh ilmine dair bir kitaptır. Bu eserin şerhleri mevcuttur.

4) Esrârü'l-Vahy: Miracla ilgili bir eserdir.

5)Kurretü'l-Uyûn ve Müferrihü-Kalbi'l-Mahzûn: Büyük günahlardan bahs eder.

6) Şerh-i Fıkhu'l-Ekber İmâm-ı A'zâm: Ebu Hanife'nin Fıkh'ul-Ekber adlı eserinin şerhidir.

7) Tuhfetü'l-Enâm fi Menâkıbi'l-Eimmeti'l-Erbea el-A'lâm: Ehl-i sünnetin dört mezheb imamının hayatı bu eserde anlatılmıştır.

8) Dekâikü'l-Ahbâr fi Zikri'l-Cennet'i ven-Nâr: Cennet nimetlerini ve Cehennem azabını anlatan bir eserdir.

9) Beyânu Akideti'l-Usûl: Temel iman bilgilerini anlatır.

Bunlardan başka; Te'sisü'l-Fıkh, El-Fetava, Muhtelifü'r-Rivaye, En-Nevazil fil-Füru', El-Mukaddime fi's-Salat, Şerhu'l-İslam, El-Maârif fi Şerh-is-Sehaif, Te'sis-ün-Nazar, Risalet-ün-Maârife vel-iman, Risale fil-Hikem, Kut'un-Nefs fi

Ma'rifet-il-Erkan-il-Hams, El-Letaif-ül-Müstehrece min Sahih-il-Buhari, Risale fil-Fıkh Ebü'l-Leys-i Semerkandî'nin çeşitli ilimlere dair yazdığı eserlerdir.

2. BÖLÜM

İNCELEME

2.1. Yazılış Özellikleri

Bu bölümde Türkçe kelimelerdeki ünlüler ve onların yazılış biçimleri incelenecektir.

2.1.1. Ünlüler ve Yazılışları

2.1.1.1. *a* ünlüsü

a) Ön ses olarak kullanımı

Kelime başında (a) ünlüsü üstünlü elif (ا) ile yazılmıştır.

i) Üstünlü elif (ا) ile yazılışı:

ananlar 13b/9

anun 14a/6

anıcak 14b/3

b) İç ses olarak kullanımı

Kelime içinde (a) ünlüsü üstünlü elif (ا) veya üstün (ـَ) ile yazılmıştır.

i) Üstünlü elif (ا) ile yazılışı:

vara 7a/5

yaramaz 8a/1

ii) Üstün (ـَ) ile yazılışı:

olmaḳ 9a/11

olayduñ 10a/5

kaçup 11b/11

c) Son ses olarak kullanımı

Kelime köklerinin sonunda (a) ünlüsü üstünlü elif (ا), üstün (ـَ) ve üstünlü he (ـَه) ile yazılmıştır.

i) Üstünlü elif (ا) ile yazılışı:

baña 7a/9

ana 65b/10

ii) Üstün (ـَ) ile yazılışı:

ṣıġa- 51b/6

iii) Üstünlü he (ـَه) ile yazılışı:

yanmaya 21a/9

ṭuta 10a/8

2.1.1.2. *e* ünlüsü

a) Ön ses olarak kullanımı

Eserdeki Türkçe kelimelerin ön seslerindeki (e) ünlüsü üstünlü elif (ا) ile yazılmıştır.

eyleye 10a/8

eyü 10b/13

eydür 41b/11

b) İç ses olarak kullanımı

Kelime köklerinin iç seslerinde (e) ünlüsü üstün (ـَ) ile yazılmıştır.

benüm 10a/12

işledi 10b/1

yelteyüp 10b/8

c) Son ses olarak kullanımı

Kelime köklerinin son seslerinde (e) ünlüsü üstünlü he (ـَه) ile yazılmıştır.

nesne 41b/12

ekse 42a/3

ide 43a/6

2.1.1.3. ı ünlüsü

a) Ön ses olarak kullanımı

Eserdeki Türkçe kelimelerin ön seslerindeki (ı) ünlüsü esreli elif (اِ) yazılmıştır.

ırağ 14b/2

ıssı 13a/11

b) İç ses olarak kullanımı

Kelime köklerinin iç seslerinde (ı) ünlüsü esre (ـِ) veya esreli ye (ـِي) ile yazılmıştır.

i) Esre (ـِ) ile yazılışı:

ṣığına 7a/5

ḳıla 10b/2

ḳıldı 10b/1

ii) Esreli ye (ـِي) ile yazılışı:

ḳarışup 12a/4

olurdıñuz 12a/5

olısar 12a/6

c) Son ses olarak kullanımı

Kelime köklerinin son seslerinde (ı) ünlüsü esreli ye (ِی) ile yazılmıştır.

i) Esreli ye (ِی) ile yazılışı:

daḫı 8a/6

bayaġı 16a/2

ıssı 18b/1

2.1.1.4. *i* ünlüsü

a) Ön ses olarak kullanımı

Eserdeki Türkçe kelimelerin ön seslerindeki (i) ünlüsü esreli elif (ِا); elif, esre, ye (ِای) ile yazılmıştır.

i) Esreli elif (ِا) ile yazılışı:

itdiyise 8a/10

itse 7b/8

içmekden 10b/3

ii) Elif, esre, ye (ِای) ile yazılışı:

irişür 38a/7

b) İç ses olarak kullanımı

Kelime köklerinin iç seslerinde (i) ünlüsü esre (ِ) veya esreli ye (ِی) ile yazılmıştır.

i) Esre (ِ) ile yazılışı:

bir 38a/9

yigirmi 45a/5

yirlerinde 86b/6

ii) Esreli ye (ىِ) ile yazılışı:

gice 111b/3

biñ 112a/9

vir- 112b/5

c) Son ses olarak kullanımı

Kelime köklerinin son seslerinde (i) ünlüsü esre (ـِ) veya esreli ye (ىِ) ile yazılmıştır.

i) Esre ile (ـِ) yazılışı:

didi 115b/6

ii) Esreli ye (ىِ) ile yazılışı:

dükeli 22a/10

kişi 23b/2

biti 72b/12

2.1.1.5. *o* ünlüsü

a) Ön ses olarak kullanımı

Eserdeki Türkçe kelimelerin ön seslerindeki (o) ünlüsü elif, vav, ötre (اُو) ile yazılmıştır.

otur 80a/6

od 93a/5

ortaḳ 102a/1

b) İç ses olarak kullanımı

Kelime köklerinin iç seslerinde (o) ünlüsü ötreli vav (وُ) ile yazılmıştır.

i) Ötreli vav (وُ) ile yazılışı:

yol 105a/10

ḳoyduḳları 104b/4

ḳorḳan 105b/8

c) Son ses olarak kullanımı

Kelime köklerinin son seslerinde (o) ünlüsü ötreli vav (وُ) ile yazılmıştır

ḳo- 11b/2

2.1.1.6. *ö* ünlüsü

a) Ön ses olarak kullanımı

Eserdeki Türkçe kelimelerin ön seslerindeki (ö) ünlüsü elif, vav, ötre (اوُ) ile yazılmıştır.

i) Elif, vav, ötre (اوُ) ile yazılışı:

öñinde 65a/3

ögüt 110a/8

ötürü 119a/13

b) İç ses olarak kullanımı

Kelime köklerinin iç seslerinde (ö) ünlüsü ötreli vav (وُ) ile yazılmıştır.

i) Ötreli vav (وُ) ile yazılışı:

göñül 21a/13

gökcek 24a/9

sözi 41b/13

2.1.1.7. *u* ünlüsü

a) Ön ses olarak kullanımı

Eserdeki Türkçe kelimelerin ön seslerindeki (u) ünlüsü elif. vav, ötre (اُو) ile yazılmıştır.

i) Elif, vav, ötre (اُو) ile yazılışı:

uzun 54b/7

ulu 55a/2

urdı 55a/5

b) İç ses olarak kullanımı

Kelime köklerinin iç seslerinde (u) ünlüsü ötreli vav (وُ) veya ötre (ـُ) ile yazılmıştır.

i) Ötreli vav (وُ) ile yazılışı:

otur 80a/6

altun 109a/12

ḳulı 27b/13

ii) Ötre (ـُ) ile yazılışı:

buyurdı 39b/11

c) Son ses olarak kullanımı

Kelime köklerinin son seslerinde (u) ünlüsü ötreli vav (وُ) ile yazılmıştır.

ḳapu 60b/6

bu 62a/10

şu 64a/10

2.1.1.8. *ü* ünlüsü

a) Ön ses olarak kullanımı

Eserdeki Türkçe kelimelerin ön seslerindeki (ü) ünlüsü elif, vav, ötre (اُو) ile yazılmıştır.

üç 83b/7

üzere 8a/6

b) İç ses olarak kullanımı

Kelime köklerinin iç seslerinde (ü) ünlüsü ötreli vav (وُ) veya ötre (ـُ) ile yazılmıştır.

i) Ötreli vav (وُ) ile yazılışı:

yüz 12a/7

gün 11b/8

küçük 22a/1

ii) Ötre (ـُ) ile yazılışı:

demür 26a/10

dürtmişler 15b/5

c) Son ses olarak kullanımı

Kelime köklerinin son seslerinde (ü) ünlüsü ötreli vav (وُ) ile yazılmıştır.

i) Ötreli vav (وُ) ile yazılışı:

diyü 21b/12

kendü 27b/13

eyü 37a/8

2.1.2. Yardımcı Sesler ve Yazılışları

2.1.2.1. *I* yardımcı sesi

Metinde (I) yardımcı sesi esre (ـِ) ile yazılmıştır:

ol-ı-n-dı 23a/1

aç-ı-l-ur-dı 23b/6

2.1.2.2. *U* yardımcı sesi

Metinde (U) yardımcı sesi iki şekilde yazılmıştır:

a) Ötreli vav (وُ) ile :

ḳıl-u-r-ı-dı 20b/12

b) Ötre (ـُ) ile yazılışı:

id-er-ü-m 25a/1

ben-ü-m 26b/1

çalab-u-m 27b/1

2.1.2.3. *n* yardımcı sesi

Metinde (n) yardımcı sesi nun (ن) ile yazılmıştır:

iç-i-n-de 31a/3

ḳul-luġ-ı-n-a 30b/8

ḳarn-ı-n-dan 30b/2

2.1.2.4. *y* yardımcı sesi

Metinde (y) yardımcı sesi ye (ى) ile yazılmıştır:

di-y-ü 30b/6

dünyā-y-a 30b/2

kendü-y-i 31a/13

2.1.2.5. *s* yardımcı sesi

Metinde (s) yardımcı sesi sin (س) ile yazılmıştır:

arḳa-s-ı-n-dan 121b/1

ceza-s-ı 8b/1

2.1.3. Ekler ve Eklerde Ünlülerin Yazılış Şekilleri

2.1.3.1. Yapım Ekleri

2.1.3.1. (1) İsimden İsim Yapım Ekleri

-cI (جى): İsimlerden meslek ve uğraşma ile ilgili isimler yapan bu ekin ünlüsü esreli ye (ىِ) ile yazılmıştır.

altın-cı 19b/4

yalan-cı 55a/11

ḳapu-cı-lar 63b/7

-daş (داش) : Eşitlik, ortaklık ve beraberlik ifade eden bu ekin ünlüsü üstünlü elif (ا) ile yazılmıştır.

ḳarın-daş 77a/7

yol-daş 107a/3

-lIk (لِق); -lUk (لُق): Genellikle isimlerden soyut manada isim yapan bu ekin ünlüsü yazılışta ikilik göstermektedir. *–lIk* ekinin ünlüsü esre (ـِ) ile; *-lUk* ekinin ünlüsü ise ötre (ـُ) ile yazılmıştır.

muştu-luḳ 19b/11 ḳızıl-lıḳ 79a/1

ḳuş-luḳ 75b/8 aḳça-lıḳ 107a/10

-lU (لُو): İsimlerden sıfat yapan bu ekin ünlüsü ötreli vav (وُ) ile yazılmıştır.

ad-lu 120b/7 ḫayır-lu 21b/4

-rAk (رَك/ رَق): Derecelendirme sıfatı yapan ektir. Ünlüsü daima üstün (ـَ) ile yazılmıştır.

aşaġı-raḳ 80b/6 küçi-rek 8a/4

-sIz (سِز); -sUz (سُز :سوُز): İsimden sıfat yapar. Ekin ünlüsünün yazılışı ikilik göstermektedir, -sIz ekinin ünlüsü esre (ـِ) ile; sUz ekinin ünlüsü ise ötreli vav (وُ) veya ötre ile (ـُ) yazılmıştır.

imān-sız 23b/3

añ-suz-dan 25a/2

ṣaḳal-suz 97b/1

-ġı (غی); -ki (کی) : İçinde bulunma, bağlılık ve aitlik ifade eder. Bu ek metinde iki şekilde görülmektedir. Bu eklerin ikisinin de ünlüleri esreli ye (ی) ile yazılmıştır.

altında-ġı 111a/8

içinde-ki 8a/4

-cek (جك): Küçültme ve sevgi ifade eden bir ektir. Ekin ünlüsü üstün (ـَ) ile yazılmıştır.

tĭz-cek 14b/10

gök-cek 24a/9

-(I)ncI (نخی): Sıra sayı sıfatı yapan bu ekin ünlüsü kelime sonunda daima esreli ye (ی) ile yazılmıştır.

iki-nci 48a/12

altıncı 19b/4

2.1.3.1. (2) İsimden Fiil Yapım Ekleri

-lA (لَ): İsimlerden hem geçişli hem de geçişsiz fiiller yapabilen işlek bir ektir. Ekin ünlüsü üstün (◌َ) ile yazılmıştır.

iş-le-diler 94a/8 ağır-la-duñ 108a/5

baġ-la-nmış 105b/3 aġ-la-dı 106a/8

-de (دَ) : İsimlerden geçişli fiil yapar. Ekin ünlüsü üstün (◌َ) ile yazılmıştır.

is-te-rsiñüz 12a/3

-A (◌َ): Hem geçişli hem de geçişsiz fiil yapabilen bir ektir. Ek üstün (◌َ) ile yazılmıştır.

bez-e-di 46b/11

yaş-a-rsa 39b/1

yarlıġ-a-yıcı 40b/4

-ar (ر◌َ/آر) : Hem geçişli hem de geçişsiz fiil türetir. Ekin ünlüsü üstün (◌َ) ve üstünlü elif (اَ) olmak üzere iki şekilde yazılmıştır.

ḳop-ar-am 59b/7

aġ-ar-mış 67b/1

2.1.3.1. (3) Fiilden İsim Yapım Ekleri

Fiilden isim yapım ekleri arasında olan Sıfat-fiil ve Zarf-fiil eklerini şekil ve zaman ekleri kısmında inceleyeceğiz.

-mAk (مَق/مَك): Mastar yapan bu ekin ünlüsü üstün (◌َ) ile yazılmıştır.

iç-mek 115/7

di-mek 116a/9

ol-maḳ-dur 118a/6

-U (ـُو): Bu ekin ünlüsü ötreli vav (ُو) ile yazılmıştır.

ḳoḳ-u-sı 48a/12

-k/ḳ (ك / ق) Hem geçişli hem de geçişsiz fiillere gelebilen bir ektir. Ek hem kef (ك) ile hem de kaf (ق) ile yazılmıştır.

büyü-k 21b/13 ṣovu-ḳ 18b/12

-Uk (ـُك / ـُق): Ünlüsü devamlı yuvarlaktır ve ötre (ـُ) ile yazılmıştır.

böl-ük-dür 46b/6 art-uḳ 73b/6

-su (سو ُ): Metinde bir örneği bulunan bu ekin ünlüsü ötreli vav (ُو) ile yazılmıştır.

yat-su 121b/8

-IcI (ـِچي): Bu ekin birinci ünlüsü esre (ـِ); ikinci ünlüsü esreli ye (ي) ile yazılmıştır.

ol-ıcı-lardur 36a/5

vir-ici-ler 74b/12

id-ici-dür 83b/6

-mur (مُور): Geçişsiz fiile gelen bir ektir ve metinde bir örnekte görülmüştür. Ekin ünlüsü ötreli vav (ُو) ile yazılmıştır.

yaġ-mur 89b/12

-In (- ـُن -ـِن): Çok işlek olmayan bir ektir.

ek-in-ligündür 42a/5

2.1.3.1. (4) Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-l (ـِل / وُل): Edilgenlik bildiren bu ek lam (ل) ile, yardımcı ünlüsü ise esre (ـِ) ve ötreli vav (وُ) ile yazılmıştır.

yarad-ıl-dı 73a/3

yıḳ-ıl-up 118b/2

düz-ül-miş 54b/12

-n (ن): Dönüşlülük bildiren bu ek nun (ن) ile yazılmıştır.

ol-ın-dı 80a/12

-ş (ش/ـِش/ـُش): İşteşlik bildiren bu ek şın (ش) harfiyle yazılmıştır.

oḳı-ş-mışdı 57b/3

ṭut-uş-up 99a/7

aġla-ş-urlar 85b/5

-Ar (ـَر): Ettirgenlik bildiren bu ekin ünlüsü üstün (ـَ) ile yazılmıştır.

ḳop-ar-ıcıdur 79b/7

-Ur (ـُر/ـُور): Çok kullanılan bu ettirgenlik ekinin ünlüsü ötreli vav (وُ) ile yazılmıştır.

yat-ur-dular 105a/4

-dUr (دُر/دوُر): Ettirgenlik bildiren bu ekin ünlüsü ötre (ـُ) ile yazılmıştır.

ḳal-dur-dı 97b/8

öl-dür-mezler 102a/2

az-dur-dı 106a/13

2.1.3.2. Çekim Ekleri

2.1.3.2. (1) İsim Çekimi

2.1.3.2. (1) (a) İyelik Ekleri

1. t.ş. iyelik e.	*-(U)m*	ُم	baş-um 55a/5
	-(I)m	ِم	cān-ım 65a/7
2. t.ş. iyelik e.	*-(U) ñ*	ُك	din-üñ 75b/10
	-(I) ñ	ِك	ḳul-ıñ 106b/3 yan-ıñ 14b/10
3. t.ş. iyelik e.	*-I*	ِ ى	ṣu-yı 23a/6
			māl-ı 17a/4
	-sI	ِسى	ḥabbe-si 17a/4
1. ç.ş. iyelik e.	*(U)mUz*	ُمُز	ḳullar-u-muz-a 118a/10
	-ImUz	ِمز	yol-ı-muz 45b/5
2. ç.ş. iyelik e.	*-(I)ñUz*		ḳat-ıñuz-da 17a/13
		ُكُز	içerü-ñüz-i 27b/8
3. ç.ş. iyelik e.	*-lArI*		oğlan-ları-nı 35a/4

Yukarıdaki tabloda teklik 1. şahıs iyelik ekinin, teklik 2. şahıs iyelik ekinin, çokluk 1. şahıs iyelik ekinin yuvarlak ünlülü yazılışının yanında düz ünlülü olarak da yazıldığı görülmektedir.

Tabloda teklik 3. şahıs iyelik eklerinin (*-I* ve *–sI)* iki tane olduğu görülmektedir. *-I* eki bazen esreli ye (ـِی) ile bazen esre (ـِ) ile yazılmıştır.

Çokluk 2. şahıs iyelik ekinin yuvarlak ünlüsü bazen ötreli (ـُ) bazen ötreli vav (وُ) ile yazıldığı görülmektedir.

2.1.3.2. (1) (b) Hal Ekleri

İlgi Hali	*-(ü)m*	مُ	ben-üm 38b/12
	-(n)Uñ	كُ	sen-üñ 58a/12
			ev-üñ 37a/8
		نُك	kimse-nüñ 110a/3
			bu-nuñ 63b/8
Belirtme Hali	*-n*	ـِن	yüz-in 26a/9
			cān-ın 53b/13
	-nı	نی ـِ	iki-si-ni
	-ı	ی ـِ	siz-i 103a/4
			zinā-y-ı 102a/3
Yönelme Hali	*-A*	آ	sañ-a 48b/5
			içmeg-e 85b/9
		ہَ	biz-e 62b/1
			üzerimüz-e 64b/4
Bulunma Hali	*-dA*	دہَ	ḳıyāmet-de 34b/12
			dünyā-da 12a/1
Ayrılma Hali	*-dAn*	دَن	ḳarasın-dan 12a/7
			kevşerin-den 11b/11
	-dın	دِن	öñ-din 25a/9

Vasıta Hali	*-(y)IlA*	لەَ	iḫlāṣ-la 27b/12
			ıssıy-la 28a/2
		يلەَ	nefsleriy-le 26b/2 söglemeg-ile 32a/9
	-(I)n	ـِن ين	deg-i-n 34b/7
Eşitlik Hali	*-cA*	جه	ardım-ca 106a/1
	-çA	چه	ni-çe 64a/13

İlgi hal eki *-Üm, -(n)Uñ* olmak üzere iki şekildedir: *-Üm* ekinin ünlüsü ötre ve ile yazılmıştır.

Belirtme hal ekleri *-n, -nI* ve *-I* dır. 3. şahıs iyelik eklerinden sonra gelen *-n* belirtme ekinin yazılışı nun (ن) ile olup ekten önceki ünlü esre (ـِ) ile yazılmıştır. Zamirlere mahsus olan *-nı* belirtme ekinin ünlüsü esreli ye (ـِی) ile karşılanmıştır, *-I* ekinin ünlüsü esreli ye ile yazılmıştır.

Yönelme hal eki *-A* üstünlü elif (اَ) veya üstünlü he (ـَه) ile yazılmıştır

Bulunma hal ekinin ünlüsü he (ده) ile yazılmıştır.

Ayrılma hal eki iki tanedir: *-dAn, -dIn.* Her iki ekin ünlüsü de iki şekilde yazılmıştır.

Vasıta hal ekleri *–(y)IlA, -(I)n'dır. -lA* ekinin ünlüsü üç şekilde yazılmıştır. *-(I)n* ekinin ünlüsü ise esre ve esreli ye ile yazılmıştır.

Eşitlik hal ekleri *-cA, -çA'*dır. *-ca* ekinin ünlüsü üstünlü he (ہَ), üstün (ـَ) ve üstünlü elif (اَ) olmak üzere üç şekilde yazılmıştır, *-çe* ekinin ünlüsü ise üstünlü he (ہَ) ile yazılmıştır.

2.1.3.2. (1) (c) Çokluk Eki: *-LAr*

Çokluk Eki	*-lAr*	لر	kişi-ler 15b/5 ḳumaş-lar 18b/11

Ekin ünlüsü metinde daima üstün (ـَ) ile yazılmıştır.

2.1.3.2. (2) Fiil Çekimi

2.1.3.2. (2) (a) Şahıs Ekleri

A) Zamir Menşeli Şahıs Ekleri

1. t.ş.e.	*-Am*	ـَم	bul-am 9a/2
	-In	ين	vir-ür-in 17b/1
2. t.ş.e.	*-sIn*	سِن	iñiler-sin 48b/6 ḳorḳar-sın 52a/3
l.ç.ş.e.	*-Uz*	ـُز	alur-uz 97a/12
	-vUz	وُز	ola-vuz 27b/6
2.ç.ş.e.	*-sIz*	سِز	ide-siz 20b/6
3. ç.ş.e.	*-lAr*	لر	ola-lar 20b/10

Teklik 1. şahıs ekleri: *-Am;* eki üstün, mim (مَ)şeklinde yazılmıştır, *-in* eki esreli ye ile yazılmıştır.

Teklik 2. şahıs eki *–sIn,* esre ile yazılmıştır.

Çokluk 1. şahıs eklerinden *–Uz* ekinin ünlüsü ötre ile yazılmıştır.

Çokluk 2. şahıs eki *–sIz* ekinin ünlüsü esre ile yazılmıştır.

Çokluk 3. şahıs eki *–Iar* ekinin ünlüsü daima üstün ile yazılmıştır.

B) İyelik Menşeli Şahıs Ekleri

1. t.ş.e.	*-m*	م	virdü-m 65a/13 ḳıldu-m 17a/1
2. t.ş.e.	*-ñ*	ك	geldü-ñ 65b/6 olursa-ñ 72b/7
1. ç.ş.e		ك ق	virdü-k 72b/5 ḳıldu-ḳ 89b/6
2- ç-ş-e	*- ñUz*	كوز	oldı-ñuz 10b/12 yıġdı-ñuz 11a/1
3. ç.ş.e	*-lAr*	لر	çıḳdı-lar 44a/11 dise-ler 97a/3

Teklik 1. şahıs eki *–m,* mim (م) ile yazılmıştır.

Teklik 2. şahıs eki *– ñ,* sağır kef (ك) ile yazılmıştır.

Çokluk 1. şahıs eki -ḳ ve -k ile ünlü ünsüz uyumuna uygun olarak yazılmıştır.

Çokluk 2. şahıs eki *- ñ Uz* ekinin ünlüsü ötre ile yazılmıştır.

Çokluk 3. şahıs eki *-lAr.* Ekin ünlüsü daima üstün ile yazılmıştır.

2.1.3.2. (2) (b) Şekil ve Zaman Ekleri

Duyulan Geçmiş Zaman Eki: *-mIş* (مش)

l.t.ş.	gir	miş	em
2.t.ş.	aldan	mış	sın
3.t.ş.	di	miş	-
1.ç.ş.	ol	mış	uz
2.ç.ş.	-	-	-
3.ç.ş.	di	miş	1er

2. çokluk eklerine örnek bulunamamıştır. Diğer şahıslarda da ekin ünlüsü esre (ـِ)ile yazılmıştır.

Görülen Geçmiş Zaman Eki: *-dI* (دِ/ دی), *-dU* (دُ)

l.t.ş.	ṣor eyle	dı dü	m m
2.t.ş,	düş	d	ñ
3.t.ş.	buyur	dı	-
l.ç.ş.	ḳo	du	ḳ
2.ç.ş.	ol utan	dı du	ñuz ñuz
3. ç. ş.	ṣor	dı	lar

1. ve 2. şahıs ekleri ötre (ُ-) ile yazılmış 3. şahıs ekinin ünlüsü esreli ye (ِی) ile yazılmıştır. 3. Teklik şahıslarda kullanılan görülen geçmiş zaman eki *-dI* şeklinde görülmektedir.

Geniş Zaman Eki: ***-r, -Ar, -Ur;*** **(Olumsuz** ***-mAz)***

-r:(ر)

1.t. ş.	yi	r	em
2.t.ş.	yi	r	sin
3.t.ş.	yi	r	-
l.ç.ş.	-	-	-
2. ç. ş.	di	r	siz
3.ç.ş.	di	r	ler

-Ar: **(اَر/ اَ ر)**

l.t.ş.	um	ar	am
2.t.ş.	um	ar	sın
3.t.ş.	um	ar	-
l.ç.ş.	it	er	üz
2.ç.ş.	ķaç	ar	sız
3.ç.ş.	ķalķ	ar	lar

Ekin ünlüsü üstünlü elif (ا) veya üstün (ـَ-) ile yazılmıştır.

-Ur: **(وُر/ ُر)**

1.t.ş.	göster	ür	em
2.t.ş.	gör	ür	sin
3.t.ş.	bil	ür	-
1.ç.ş.	sevin	ür	üz
2.ç.ş.	gör	ür	siz
3.ç.ş.	gör	ür	ler

Ekin ünlüsü ötreli vav (وُ) veya ötre (ـُ-) ile yazılmıştır.

-mAz: **(مَز)**

l.t.ş.	bil ṭuta	mez maz	em ın
2.t.ş.	ḳıl	maz	sın
3.t.ş.	ḳıl	maz	-
l.ç.ş.			
2.ç.ş.	beze	mez	siz
3.ç.ş.	ol	maz	lar

Olumsuzluk ekinin ünlüsü üstün (ـَ) ile yazılmaktadır.

Şimdiki Zaman Eki: *-yor* (يُور)

l.t.ş.			
2.t.ş.	-	-	-
3.t.ş.	eri	yor	-
l.ç.ş.	-	-	-
2.ç.ş.	-	-	-
3.ç.ş.	-	-	-

Şimdiki zaman *–yor* ekine, yalnızca 3. tekil şahısta görülmektedir.

Gelecek Zaman Eki: *-ısar* (ِسر) *: -usar* (ُسر)

l.t.ş.		ısar	
2.t.ş.		ısa	
3.t.ş.	ḳal	ısar	-
1.ç.ş.		ısar	
2.ç. ş.		-	-
3.ç.ş.	aġlay	ısar	lar

Ekin *I* ünlüsü esreli ye(ـِـ) ; *A* ünlüsü ise üstün (ـَ) ile yazılmıştır.

Gelecek zaman eki metinde *-UsAr* şeklinde bir kez geçmektedir. Ekin ünlüsü ötreli vav (ـُـ) ile yazılmıştır.

unudusar 58b/10

Gelecek Zaman Eki: -(y)AcAk

l.t.ş.			
2.t.ş.	var	acaḳ	sın
3.t.ş.	id	ecek	-
1.ç.ş.			
2.ç. ş.	gel	ecek	siz
3.ç.ş.			

Gelecek zaman -(y)AcAk ekine 1. Teklik ve Çokluk ve 3. Çokluk ekinde rastlanmamıştır.

İstek Eki -*A* (ـَـ/ـَه):

1.t.ş.	gel	e	m
2.t.ş.	ḳoy	a	sın
3.t.ş.	ol	a	-
l.ç.ş.	ol	a	vuz
2.ç.ş.	ol	a	sız
3.ç.ş.	ḳoy	a	1ar

İstek eki metinde üstünlü elif (ا), üstünlü he (ـَه), üstün (ـَ) ile yazılmıştır.

Emir Ekleri:

1.t.ş.	yuṭ vir	ayım eyin
2.t.ş.	ol gel	ġıl
3.t.ş.	gel	sün
l.ç.ş.	id	elüm
2.ç.ş.	var	(u) ñ
3.ç.ş.	gel	sünler

Teklik 1. şahıs emir eklerinin ünlüsü şu şekilde yazılmıştır:

-ayım (يَم): Ekin (a) ünlüsü üstün (ـَ), (ı) ünlüsü esre (ـِ) ile yazılmıştır.

-eyim (يَم): Ekin (e) ünlüsü üstün (ـَ), üstünlü he (ـَه); (i) ünlüsü esre (ـِ) ile yazılmıştır.

-ayın **(يَنْ)**: Ekin ilk ünlüsü üstün (ـَ), üstünlü elif (ا), üstünlü he (ـَه) ; (ı) ünlüsü esre (ـِ) ile yazılmıştır.

-eyin **(يَنْ)**: Ekin ilk ünlüsü üstün (ـَ), üstünlü he (ـَه); (ı) ünlüsü esre (ـِ) ile yazılmıştır.

Teklik 2. **(غِلْ)** şahıs emir ekinin ünlüsü daima esre (ـِ) ile yazılmıştır.

Teklik 3. **(سُن)** şahıs emir ekinin ünlüsü ötreli vav (وُ) ile yazılmıştır.

Çokluk 1. şahıs emir ekinin ünlüsü şu şekillerde yazılmıştır:

a) **(لُمْ)** Ekin (a) ünlüsü üstün (ـَ), (u) ünlüsü ötre (ـُ) ile.

b) **(اَلْمْ)** Ekin (a) ünlüsü üstünlü elif (ا), (u) ünlüsü ötre (ـُ) ile.

c) **(هَلُمْ)** Ekin (a) ünlüsü, üstünlü he (ـَه), (u) ünlüsü ötre (ـُ) ile.

Ekin *-alım* şekli metinde (ol-alım 64b/8) ve -*elim* şekli metinde (id-elim 60a/13) bir defa kullanılmıştır.

Çokluk 2. **(كُ/ وُك)** şahıs emir ekinin yardımcı ünlüsü, ötre (ُ-) veya ötreli vav (ُو) ile yazılmıştır.

Çokluk 3. **(سُنلَر/ سُونلَر)** şahıs emir ekinin (u) ünlüsü, ötreli vav (ُو), ötre (ُ-); (a) ünlüsü ise üstün (َ) ile yazılmıştır.

Şart eki -sA: (سَ/سَه/سآ)

1.t.ş.	gel	se	m
2.t.ş.	söyle	se	ñ
3.t.ş.	di	se	-
l.ç.ş.			
2.ç.ş.	dile	se	riüz
1.ç.ş			

a) Genellikle kelime sonlarında ekin ünlüsü üstünlü he (َه) ile yazılmıştır.

b) Ekin ünlüsü kelime ortasında genellikle üstün (َ-) ile yazılmıştır.

c) Ekin ünlüsünün üstünlü elif (ا) ile yazıldığı da görülmektedir.

2.1.3.2. (2) (c) Sıfat-Fiil Ekleri

-dUķ (دُك/ دُوُق)

-dUķ ekinin ünlüsü iki şekilde yazılmıştır:

a) Ünlüsünün ötreli vav (ُو) ile yazılışı:

ol-duġ-ı 14b/3

yarat-duġ-ı 20b/8

begenme-dig-üñ 21b/13

-miş (مِش): Ekin ünlüsü esre (ـِ) ile yazılmıştır:

öl-miş 11a/10 ṭoġ-mış 23b/5

-An (ـَن/اَن):

-An ekinin ünlüsü iki şekilde yazılmıştır.

a)Ünlüsünün üstünlü elif (ا) ile yazılışı:

ḳal-an-ı 57b/8

b)Ünlüsünün üstün (ـَ) ile yazılışı:

gel-en 14b/10 başıl-an 16a/2

-AcAḳ (جَقَ): Ekin ünlüleri üstün ile yazılmıştır:

öl-ecek 61a/8 id-ecek 97a/9

2.1..3.2. (2) (d) Zarf-Fiil Ekleri

-A (اَ/ه/ـَ):

Bu ekin yazılışı bir defa üstün (ـَ), bir defa üstünlü he (ـَه), üç defa üstünlü elif (ا) şeklinde tespit edilmiştir:

al-a-bilür 112a/2 ḳurtıl-a-mazmış 54a/2

-I (ى):

Ek esreli ye (ى) ile yazılmıştır:

ṣaḳlay-ı-vir 56b/4 ṭur-ı-varur 71a/8

-U (ُو):

Ek ötreli vav (ُو) ile yazılmıştır:

diy-ü 56b/4

-IcAḳ (جَقُ/جَق):

Ekin birinci ünlüsü esre (ـِ) ile, ikinci ünlüsü ise üstün (ـَ) ile yazılmıştır:

ulaş-ıcaḳ 22a/3

art-ıcaḳ 22b/7

Metinde aynı ekin ilk ünlüsü ötreli vav (ُو) ile yazılmış bir örneği tespit edilmiştir.

artur-ucaḳ 83b/7

-IncA(نجَہ):

Ekin birinci ünlüsü esre (ـِ) ile; ikinci ünlüsü ise üstünlü he (ـَہ) ile yazılmıştır. Ünlüyle biten fiillere gelirken araya (y) yardımcı sesini almıştır:

ol-ınca 85b/3

itme-y-ince 91b/3

-mAdIn (مآديں):

Metinde iki örnekte görülen ekin birinci ünlüsü elif (آ) ile ikinci ünlüsü ise esreli ye (ى) ile görülmektedir:

ol-madın 106b/5

ṭoġ-madın 123a/4

ṭolin-madın 124a/4

ṭur-madın 26b/2

-(y)Up (وُپ): Ekin ünlüsü ötreli vav (ُو) ile yazılmıştır:

Ötreli vav (ُو) ile yazılışı:

ol-up 9b/4

otur-up 11b/10

-AlI (ىَلَه):

Metinde *-alı* zarf-fiili bir yerde tespit edilmiştir. Ekin (e) ünlüsü üstünlü he (ه َ) ile; (i) ünlüsü ise esreli ye (ى) ile yazılmıştır:

gir-eli 57b/7

gel-eli 30b/12

dök-eli 69b/7

-ken (نَك): Ekin ünlüsü üstün (َ-) ile yazılmıştır:

gider-ken 70b/10

oġlan i-ken 107a/6

2.2. Fonetik Özellikleri

2.2.1. Ünlüler

2.2.1.1. Ünlü Değişmeleri

i > e

Metinde ilk hecesinde (i) ünlüsü taşıyan ve öyle yazılan birçok kelime bugünkü yazı dilinde (e) ünlüsü ile kullanılmaktadır:

di- “demek” 12a/11

idin- “edinmek” 39a/3

irte “erte, yarın” 122a/3

vir- “vermek” 122a/6

yil “yel” 119b/6

gice “gece” 55a/12

sil “sel” 22a/9

it- “etmek, yapmak” 9a/13

yir “yer” 15b/13

girü “geri” 9a/12

yi- “yemek” 11a/12

gine “gene” 66b/9

e > i

Metinde Eski Türkçedeki gibi ilk hecesinde (e) ünlüsü taşıyan, ancak bugün (i) ünlüsü ile yazılıp söylenen kelimeler şunlardır:

eyü “iyi” 37a/8

eylük “iyilik” 71a/6

gey- “giymek” 114a/8

2.2.1.2. Ünlü Uyumları

2.2.1.2. (1) İncelik-Kalınlık Bakımından Ünlü Uyumu

Metinde geçen kelimelerin incelik-kalınlık bakımından ünlü uyumuna büyük oranda uyduğu söylenebilir. Arapça ve Farsçadan dilimize geçen bazı kelimelerin de incelik-kalınlık uyumuna bağlanma temayülünde olduğunu şu örneklerde görmekteyiz.

kevşerinden 11b/11

fāsıḳları 12a/6

ṣādıḳlarla 13a/7

Eski Anadolu Türkçesinde *-ġı* eki yaygın olarak kullanılmaktadır. Metinde bu ekin örnekleri şunlardır:

altunda-ġı 24b/5

ḳarşuda-ġı 54b/9

ṣaḳalında-ġı 83a/10

Metinde uyum dışı kalan bir örnek tespit edilmiştir:

omzında-ki 85b/5

Uyum dışı kalan eklerden biri de *-ken* zarf-fiil ekidir. Ancak metinde geçen üç örnek kök ünlüsü zaten ince olduğu içinde uyuma bağlıdır.

yigid-iken 67b/2

yetişmiş-iken 23b/9

eldey-iken 33b/1

2.2.1.2. (2) Düzlük-Yuvarlaklık Bakımından Ünlü Uyumu

2.2.1.2. (2) (a) Kelimelerde yuvarlaklaşma

a) *ġ* ve g seslerinin düşmesi sebebiyle yuvarlaklaşma: Bilindiği gibi, Eski Türkçe devresinde birden fazla heceli kelimelerin sonundaki *ġ* ve *g*'ler Batı Türkçesine geçerken düşmüştür ve bu düşmenin izi olarak kendinden önceki düz vokaller yuvarlaklaşmıştır. Bu olay küçük ünlü uyumunu bozmaktadır. Metinde bu olayın görüldüğü örnekler şunlardır:

ḳapıġ > ḳapu "kapı" 101a/3

ṣarıġ > ṣaru "sarı" 105a/9

yatsıġ > yatsu "yatsı vakti"

Şu kelimelerde *ġ* ve *g* sesleri düştüğü halde yuvarlaklaşma olayı görülmemektedir ve kelimeler uyuma bağlıdır:

arıġ > arı "temiz" 49b/7

dirig > diri "canlı, diri" 66b/10

kişig > kişi "kişi" 67b/12

ḳatıġ > ḳatı "çok şiddetli, katı" 79a/1

b) Dudak ünsüzlerinin tesiriyle yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler:

temür > demür 26a/10

yabız > yavuz "kötü, fena" 61a/12

c) Yapım eklerindeki yuvarlak ünlü sebebiyle: ET devresinden gelen yuvarlak ünlülü eklerle yapılmış ve düzlük-yuvarlaklık uyumuna bağlı olmayan kelimelerin bazıları bugün dar ünlü taşımaktadır.

-Uḳ:

artuḳ "artık, çok fazla, ziyade" 73b/6

ayruḳ "ayrık, başka, gayrı" 106a/10

-ġArU:

içgerü > içerü 107a/13

ilgerü > ilerü 111b/5

yoḳġaru > yuḳaru 9a/5

d) Bir sebebe bağlı olmadan yuvarlak ünlü taşıyanlar: ET döneminde yuvarlak ünlülü olan bazı kelimelerin bir kısmı EAT'de de yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır. Sonraki dönemlerde ürlü uyumuna uyan bu kelimelerin hangi sebepten dolayı yuvarlak oldukları izah edilememektedir. Bu cins kelimelerden metinde geçenler şunlardır:

altun "altın" 31a/7

arşun "arşın, ölçü" 119a/8

incü "inci" 63a/8

ḳarañu "karanlık, siyah" 121b/1

kendü "kendi" 9b/2

yılduz "yıldız" 37b/12

2.2.1.2. (2) (b) Eklerde Yuvarlaklaşma

Yuvarlak ünlülü ekleri, ünlüsü aslında yuvarlak olanlar ve sonradan yuvarlaklaşanlar olmak üzere iki kısımda incelenecektir:

A) Ünlüsü aslında yuvarlak olan ekler:

-Up; -UbAn Zarf-fiil eki:

ET devresinden beri ünlüsü genellikle yuvarlak olan bu ekin yazılışı metinde daha sonraki yüzyıllarda görülecek kalıplaşmış bir yazıma sahip değildir. Ekin ünlüsü iki şekilde yazılmıştır:

a) Ötreli vav (ُو) ile yazılışı:

var-up 54a/10

yan-up 54a/11

Ekin genişlemiş şekli olan *-uban* ekine metinde rastlanmamıştır.

-dUK Sıfat-fiil eki:

ET'den yuvarlak ünlülü olarak gelen bu ek EAT'nin ilk devrelerinde tamamıyla uyum dışında kalmıştır. Bu ek de diğer ekler gibi farklı şekillerde yazılmaktadır. Uyuma bağlanma eğilimi göstermektedir. Ekin farklı yazılışları aşağıda örneklendirilmiştir:

-duk ekinin ünlüsü iki şekilde yazılmıştır:

a) Ünlüsünün ötreli vav (ُو) ile yazılışı:

vir-düg-in 77b/1

ḳıl-duġ-undan 77b/1

ol-duġ-ı 80b/2

-Ur Ettirgenlik eki:

ET'den gelen yuvarlak ünlülü eklerden olan bu ekin metindeki örnekleri şunlardır:

art-ur-maḳ 120a/8

-dUr Ettirgenlik eki:

Bu ek ET'de olduğu gibi EAT'de de yuvarlak ünlü ile yazılmıştır.

Ekin ünlüsünün metinde iki şekilde yazılışı vardır:

a) Ötre (ُ-) ile yazılanlar:

yi-dür-eler 11a/11

ṭol-dur-uñ 28a/10

b) Ötreli vav (ُو) ile yazılanlar:

gey-dür-eler 17b/5

bin-dür-eler 17b/5

öl-dür-ür 26b/6

sUn; -sUnlAr Emir kipi 3. şahıs ekleri:

Eski Türkçede yuvarlak olan teklik ve çokluk 3. şahıs emir eklerinin ünlüsü metinde yuvarlaktır.

-sUn: Ekin ünlüsü ötreli vav (ُو) ile yazılmıştır:

vir-sün 66a/3

getürsün 107a/11

al-sun 107a/12

-sUnlAr: Ekin (u-ü) ünlüsü ötreli vav (ُو), ötre (ُ-); (a-e) ünlüsü ise üstün (َ-) ile yazılmıştır:

işit-sünler 70b/13

gel-sünler 70b/13

eyle-sünler 70b/13

-dUr Bildirme eki:

ET'deki tur- fiilinden gelen 3. şahıs bildirme eki, metinde yuvarlak ünlülü olarak yazılmıştır ve ünlüsü ötre (ُ-) ile yazılmıştır:

ḳanda-dur 107b/8

var-dur 107b/9

olacaḳ-dur 114a/3

B) Ünlüsü sonradan yuvarlaklaşmış ekler

-(U)m; -(U)mUz Teklik ve Çokluk 1. şahıs iyelik ekleri:

yer-üm 118b/11

düş-üm-de 124a/7

neseb-üm 17a/12

Bu ekler ünlüleri dar olarak da metinde yer almaktadır:

od-ım-ı 20a/5

ḳulaġ-ım-a 27b/1

-(U)ñ; -(U)ñUz Teklik ve Çokluk 2. şahıs iyelik ekleri:

ḳat-uñ-a 15a/4 pādişāh-uñuz-dan 36b/4

ad-uñ 24a/12 ḳul-uñuz-a 97b/4

şevāb-uñuz-ı 27b/8 malları-ñuz 31a/6

Bu ekler ünlüleri dar olarak da metinde yer almaktadır:

ᶜömr-iñ 31a/11 iş-iñ-i 46a/6

gönl-iñ 63b/10 ṣūret-iñ 64b/12

-(n)Uñ İlgi eki:

İlgi ekinin ünlüsü ET'de ancak yuvarlak ünlü taşıyan bir köke getirildiği zaman yuvarlaktır. EAT'de tek şekilli ve yuvarlak ünlülü olmuştur. Bu yuvarlaklaşmada teklik 1. şahıs iyelik eki *-m'* nin tesiri olduğu düşünülebilir.

an-uñ 69b/1

sen-üñ 74a/5

kimse-nüñ 110a/3

-A-vUz istek çokluk 1. şahıs eki:

ol-a-vuz 27b/6

-Ur Geniş Zaman eki:

ḳal-ur 27b/9

ol-ur 27b/9

2.2.1.3. Ünlü Düşmesi

2.2.1.3. (1) Kelime içinde:

Türkçede vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesi eskiden beri görülen bir ses olayıdır. Metnimizde ünlü düşmesi olayının görüldüğü bazı örnekler şunlardır:

ağız: ağzın 59b/5

beñize-: beñzer 66a/8

gögüs: gögsinde 80a/2

ḳarın: ḳarnında 115b/12

oġul: oġlı 23a/5

boyun: boynı 47b/1

burun: burnı 47b/9

eyülük: eylük 71a/6

göñül: göñli 91b/2

ayıruḳ: ayruḳ 9a/5

2.2.1.3. (2) *i-* fiili ile yapılan şekillerde:

idi: açılurdı 23b/6

iken: giderken 33b/3

ise: iderseñüz 35a/13

2.2.2. Ünsüzler

2.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri

ḳ>ḫ

Türkçede *ḫ* sesi kelime başlarında bulunmaz. Bugün *ḫ* sesi ile başlayan kelimeler ET'de *ḳ* sesi ile başlamaktaydı. Bu ses değişimi sadece kelime ortasında görülür.

daḳı > daḫı 95b/2, 96a/3, 98b/10

ḫ > ḳ

Metinde *ḫ'*li yazılan fakat günümüzde *ḳ'*li yazılıp söylenen örnekler şunlardır:

aḫşam >aḳşam 117b/12, 118a/2

d>t

Metinde *d'*li yazılan fakat günümüzde *t'*li kullanılan kelimeler:

ditre- >titre- 112b/5

dürlü >türlü 8b/1

k->g- ET'de *k* olan, metinde g'li olarak kabul ettiğimiz kelimeler şunlardır:

geç- 15a/8	gel- 37a/10
gemi 42b/10	gerek 38a/1
getür- 47a/10	gey- 50a/2
gez- 54a/9	gibi 53a/8
gice 55a/12	gerçek 70a/3

gir- 56b/8

girü 61b/1

gizle- 39b/4

gök 58b/6

göm- 103b/2

göñül 7a/11

göz 55a/7

gün 78b/10

git- 106b/1

gökcek 24a/9

gönder- 43b/3

gör- 44b/9

götür- 53b/5

göster- 37a/6

gül- 78b/9

gümiş 54b/13

ġ>v

Metinde bir kelimede ġ>v değişmesi görülür:

ṣovuḳ 18b/2

b>v

a)Kelime başında:

bar >var 18b/11

bar- >var- 28b/12

b)Kelime ortasında hece başında:

tebi > deve 47b/1

yabız > yavuz 61a/12

c) Kelime ortasında hece sonunda:

eb > ev 68b/6

b>p

ET'de *b*'li yazılan bazı kelimeler EAT'de *p*'li olarak kullanılmaktadır.

tebsi > tepsi 108b/12

ib > ip 114b/4

t>d

ET'de birçok kelimenin başında *t* vardı. *t>d* değişimi ET devresinin sonuna doğru başlamıştır.

ET döneminde *t*'li olan, metinde *d* ile yazılan kelimeler şunlardır:

daḫı 57a/1	deg- 87a/1
degin 62a/10	degül 119b/2
demür 26a/10	deñiz 82b/1
diril- 66b/9	deve 97a/1
di- 67a/2	dib 108a/13
dile-63b/5	dil 15b/6
dök- 49a/8	dön- 25b/5
döşe- 62a/7	dürlü 30b/12
düş- 29a/12	düş 57b/5
del- 99a/10	

2.2.2.2. Ünsüz Benzeşmesi

2.2.2.2. (1) Yazımı klişeleşmiş eklerde

Yazımı klişeleşmiş eklerde benzeşmenin olmadığı görülmektedir.

-dA bulunma eki:

unutmaḳ-da 55b/7

uş-da 58b/11

baş-da 42a/13

-dI görülen geçmiş zaman eki:

it-di 44b/12

oḳışmış-dı 57b/3

ḳaç-dı 109b/13

-dAn ayrılma eki:

olmaḳ-dan 13a/9

ḳardaş-dan 65b/9

taş-dan 22b/11

-dUr (durur) bildirme eki:

pāk-dur 98a/9

oruç-dur 49b/13

işāret-dür 95a/11

-dUr ettirgenlik eki:

bıraḳ-dur-dı 93b/9

-dUk sıfat-fiil eki:

it-düg-üñ 56a/8

iç-düg-içün 84b/3

2.2.2.2. (2) Kelime içinde ötümlüleşme

Türkçede iki ünlü arasında kalan ötümsüz ünsüzler genellikle ötümlüleşir, yani *p, t, ç, k, ḳ , f, s, ş* sesleri *b, d, c, g, ġ, v* seslerine dönerler. Metinde *t/d, k/g, ḳ/ġ* değişmeleri mevcuttur:

-t->-d-

i-d-er 85b/4

gi-d-erür 86a/6

-k->-g-

depeleme-g-e 92b/10

sevme-g-e 14a/10

sevme-g-üñ 99a/13

-ḳ> ġ -

ḳurtulma-ġ-a 107b/8

ırma-ġ-a 107b/13

parma-ġ-ına 114b/12

2.2.2.3. Ünsüz Türemesi

2.2.2.3. (1) -y- ve -n- sesleri

Metinde ünsüz türemesi olarak *-y-* yardımcı sesi türemesi vardır. Ünlüyle sona eren kelimeler, yine ünlüyle başlayan bir ek aldıkları zaman arada bir yardımcı ses türemektedir.

bağla-y-alar 12a/8

dünyā-y-a 17a/7

di-y-eler 17b/9

3. şahıs iyelik eklerinden sonra isim çekim eklerinden birisi gelince de arada bir *-n-* sesi (zamir n'si) türemektedir:

ḳulları-n-a 20b/8

işleri-n-den 21b/2

arası-n-da 24b/3

2.2.2.3. (2) Ses İkizleşmesi

Metinde tespit edilen ikizleşme örnekleri şunlardır:

elig> elli “elli” 63b/13

aṣıġ>aṣṣı “fayda” 43b/4, 54a/4

2.2.2.4. Ünsüz Düşmesi

2.2.2.4. (1) *y* düşmesi

Aslında *y* ünsüzü taşıyan bazı kelimeler metinde *y*'siz yazılmıştır:

yıraḳ > ıraḳ "uzak": 77a/4

yincü > incü "inci": 63a/8

2.2.2.4. (2) Orta hecede *-l-* düşmesi

Bazı kelimelerin ortasında *-l-* düşmesi görülmüştür:

keltür- > getür-: 66b/7

oltur->otur- : 80a/6

2.3. Sözdizimi

Kelimeler varlıkları ya da hareketleri karşılamak üzere yan yana gelerek kelime gruplarını, kelime grupları da cümleleri oluşturur. Cümleler oluşturulurken kelime grupları belli bir düzen içinde sıralanır. Bu sıralama yani sözdizimi dilden dile farklılık gösterir. Türkçeyi birçok dilden ayıran özelliklerden birisi de sözdizimindeki farklılıktır. Türkçenin sözdiziminde ana unsur genellikle sonda bulunur.

Bu kısımda metnimizden hareketle eserin sözdizimini görmek için ilk önce kelime gruplarına daha sonra da cümleyle ilgili bazı konulara değinilecektir.

2.3.1. Kelime Grupları

2.3.1.1. İsim Tamlaması

a) Belirtili İsim Tamlaması: Belirtili isim tamlaması örnekleri bugünkü kullanımı ile örtüşmektedir. Belirtili isim tamlaması örnekleri şu şekildedir:

benüm ḳulluġum 10/1

anuñ cezası 8a/13

resūlüñ ḥużūru 8b/3

bizüm ḥażretümüze 35a/11

Tamlama unsurlarının arasına kelimelerin girdiği görülmektedir.

dünyānuñ yalancı dirligi 39a/10

oġlancuḳlaruñ anası gögsi 65b/8

Metinde tamlayan unsurunun iyelik eki aldığı isim tamlamalarında tamlayanın ilgi eki almadığı görülmektedir.

anası gögsi 65b/8

b) Belirtisiz İsim Tamlaması: Metinde tamlayanın ek almadığı isim tamlamaları çoğunluktadır.

yüzleri ḳarası 12a/7

gök arası 23b/9

toz arası 24b/3

Özel isimlerle oluşturulan tamlamalarda bile ilgi eki genellikle kullanılmamaktadır.

Luṭ ḳavmi 88a/7

İmāmı Ebu Yūsuf ḳatı 92a/9

c) Zincirleme İsim Tamlaması: Bu tip isim tamlamasına metinden şu örnekleri verebiliriz:

livāṭa ḳavminüñ şehrinüñ üzeri 89a/2

dünyānuñ Ḥaḳ Teᶜālā ḳatı 117b/4

2.3.1.2. Sıfat Tamlaması

Bazı tamlamalarda sayı sıfatlarından ve miktar bildiren sıfatlardan sonra isim çokluk şekliyle kullanılmaktadır. Bu tür yapılarda Arapçanın etkisi görülmektedir.

birḳaç dürlü ṭabaḳlar 108b/4

yüz biñ evliyālar 119a/9

Bunların dışında sıfat tamlaması olarak aşağıdaki örnekler verilebilir:

bir ḳaba aġaç 54a/10

on kişi 87a/8

dürlü yılanlar 101a/3

yüce köşk 37b/11

Fiilimsilerle yapılmış sıfat tamlamalarına aşağıdaki örnekler verilebilir:

müslimān olan kişi 9a/4

başılan ḫor ṭoprağım 16a/2

paslanmış āyinenüñ 22b/6

2.3.1.3. Sıfat-Fiil Grubu

Sıfat-fiillerle kurulan yan cümleciklerde yan cümleciğin öznesi ilgi eki taşımamaktadır. Bu durum Türkçede yan cümleciğin gelişimi açısında oldukça önemlidir.

bulutlar geçdügi gibi 33a/13

pire ısırduġına 47b/1

deve boynu gibi yılanlar soḳduġına 47b/2

2.3.1.4. Zarf-fiil Grubu

Bu grubun, dönemin kendine has ekleri ve özellikleri dışında bugünkünden bir farkı yoktur:

fi[ʾ]l-ḥāl tïzcek ḳaçup 11b/11

[ᶜ]Acebā Allāhdan ḳorḳmadan 82b/10

2.3.1.5. İsim-fiil Grubu

Eserdeki isim-fiil grubu örneklerinden bazıları şunlardır:

Allāhdan ḳorḳmak 51a/7

Allāhü Teᶜālā ḥażretine yalvarmaḳ 58a/6

Uş bugün yarın cānuñ almaġa 68a/6

2.3.1.6. Tekrar Grubu

Metindeki tekrar grupları günümüz kullanımlarına birebir uygundur.

Aynı kelimelerin tekrarlanması ile oluşturulan tekrar grubu:

dürlü dürlü 11b/5

pāre pāre 49a/8

Zıt anlamlı tekrar grubu:

gice gündüz 55a/12

2.3.1.7. Edat Grubu

Eserdeki bazı edat grupları şunlardır:

ḥatunlar ile 70a/2

ḥımārlar gibi 70a/7

ḳılmaḳ içün 73a/8

2.3.1.8. Bağlama Grubu

Bağlama grupları bugünkünden farksızdır:

ipegile iplik 114b/4

evliyālar ve ṣāliḥler 119a/9

ne riyā ḳalur ne ġıybet 27b/9

2.3.1.9. Birleşik İsim

Birleşik isimler genellikle Arapça tamlama şeklindedir:

ᶜAbdullāh bin Mesᶜūddan 103b/5

Aḥmedi' bni Ḥanbel 121a/9

2.3.1.10. Ünlem Grubu

Metinde, Türkçenin en eski ünlemlerinden olan *iy* ve daha çok kullanılan Arapça *yâ* karşımıza çıkan iki temel ünlemdir, örnekleri şunlardır:

iy ḥabī̆b-i ṣādıḳ 6b/7

iy Muḥammed 10b/11

yā ᶜabir 15b/8

yā resūlallāh 21a/12

2.3.1.11. Sayı Grubu

Eserdeki sayı grupları bugünkünden farksızdır:

yetmiş üç bölükdür 46b/6

altmış yaş 63b/13

yüz yigirmi dört biñ 68a/12

2.3.1.12. Birleşik Fiil

Metinde bol miktarda birleşik fiil bulunmaktadır. Bu yardımcı fiillerin çoğu yardım fiillerle (daha çok *ḳıl-* fiiliyle) yapılmıştır. Diğerleri daha az kullanılmaktadır.

helāk ol- 69b/7

terk itmek 71b/13

ḳıluvir- 77b/2

namāz ḳıl 79a/13

rūzī̆ ḳıldı 107a/1, 111a/6

2.3.2. Cümle

2.3.2.1. Özne-Yüklem İlişkisi

Metinde özne-yüklem ilişkisi bakımından uyumsuzlukların görüldüğü bazı cümleler bulunmaktadır. Aşağıdaki örnekler verilen kurallara uymamaktadır:

Öznesi topluluk ismi olan cümlede yüklem teklik olmalıdır:

ᶜİsā peyġamber ᶜaleyhiʾs-selāma ḳavmleri eyitdiler 67a/8

Bu tür cümlelerde Arapçanın etkisi daha açık görülmektedir. Bilindiği gibi Arapçada özne ile yüklem teklik-çokluk bakımından uyum içinde olmak zorundadır. Türkçede ise böyle bir durum söz konusu değildir. Eserin Arapçadan tercüme olması, bu durumu desteklemektedir.

2.3.2.2. Fiil ve Unsurlarındaki Değişmeler

Metinde bazı fiillerin bugünkünden farklı unsurlar aldığı görülmektedir. Bugün yönelme eki ile kullanılan fakat metinde bulunma eki ile kullanılan bazı fiiller şunlardır:

ol aġacuñ *gölgesinde* oturmayaydum. 82b/6 "O ağacın gölgesine oturmayaydım."

Yaᶜnī sizüñ içiñüzde iki vāᶜiẓ ḳodum. 52b/11 "Yani sizin içinize iki vaiz koydum."

Bugün vasıta eki *ile* ile kullanılan fakat eserde yönelme ekiyle kullanılan bazı fiiller:

ẕikre *tesbīhe meşġūl* olsa. 121a/4 " Zikre tesbih ile meşgul olsa."

Bugün cehd idüp Ḥaḳ Teᶜālā *ḥażretine meşġūl* ol. 34b/3 "Bugün cehd idüp Hak Teala hazretiyle meşgul ol."

2.3.2.3. Belirtili Nesne ve Belirtisiz Nesne

EAT'nin belirgin özelliği olan belirtisiz nesne kullanımı metinde açık bir şekilde görülmektedir, özellikle iyelik ekli nesnelerde belirtme ekinin kullanılmadığı görülür. Belirtisiz nesne genellikle fiilden hemen önce bulunur.

kendü nesebüm refᶜ iderin 17a/11 " Kendi nesebimi ref iderim."

benüm ümmetüm, *sünnetüm* ṭudandur. 18a/4 " Benim ümmetim sünnetimi tutandır."

2.3.2.4. Cümlede Yüklemin Yeri

Yüklemin yeri genellikle cümle sonudur. Yüklemi sonda olmayan cümlelere devrik cümleler denir. Bu tür cümlelere daha çok şiir dilinde rastlanır. Bu tür cümlelerin metindeki örnekleri şunlardır:

Yaᶜnī biz sevinürüz günler geçdügince. 30b/5

Yaᶜnī iy īmān getüren mūᶜminler, sizi menᶜ eylesün mallarıñuz ve evlādlarıñuz. 31a/5

Bu tür cümleler Arapça tercüme özelliğini taşımaktadırlar.

2.3.2.5. Birleşik Cümle

2.3.2.5.1. Şartlı Birleşik Cümle

Metinde geçen şartlı birleşik cümleler:

Yaʿnī̈ her ḳabuñ içinde ne *varısa* ṭaşına ol ṣızar. 50a/13

Eger ʿaṭā *olmasa* ḫalāyıḳ rāḥat olalardı. 79a/3

Yaʿnī̈ kim ki bir yaluñ yüzlü oğlanuñ yüzine *baḳsa*, şehvetle göñli yerine gelmeye. 91b/1

2.3.2.5.2. ki, kim'li birleşik cümleler

Pes müʾmine vācib oldur *ki* zinādan iḥtirāz eyleye. 105b/6

Resūl ʿaleyhiʾs-selāmuñ risāletine iḳrār eylemekden maḳṣūd oldur *kim* anuñ sünnetin ṭuta. 10a/6

ġıybet söyleme ki yarın ölmiş ḳarundaşuñ etin yidüreler. 11a/10

2.4. Sonuç

Bu çalışmada *Tenbîhü'l-ġāfilîn* adlı eser incelenmiştir. Eser öncelikle transkripsiyon yöntemi ile Latin kökenli Türk alfabesine aktarılmıştır. Eserin dil incelemesi, transripsiyonlu metin üzerinde yapılmıştır.

Yapılan incelemeler ve değerlendirmelere bağlı olarak elde edilen sonuçlar şu şekilde sıralanabilir:

1. Eserde Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında değişikilik görülmemiştir. Arapça ve Farsçadan ödünçlenen kelimeler, kaynak dildeki orijinal biçimleriyle yazılmıştır. Ancak, Türkçe kelimelerin yazılışları standart değildir. Aynı kelimenin farklı biçimde yazıldığı görülmektedir. Bu nedenle imla ile ilgili bölümde Türkçe kelimelere öncelik verilmiştir. Bu durum bize eserde yazım konusunda birlik olmadığını göstermektedir.
2. Ünlü uyumları bakımından metin farklı özellikler göstermektedir. Türk dilinin bütün dönemlerinde olduğu gibi, bu metinde de Türkçe kelimeler genellikle kalınlık-incelik bakımından uyuma bağlıdırlar. Ancak metinde düzlük- yuvarlaklık bakımından uyuma bağlılık çok sağlam değildir.
3. Metinde yer alan birçok kelime bazı ses değişikliklerine uğrayarak günümüze kadar kullanılagelmiştir. O dönemde kullanılan; fakat bugün standart Türkçede kullanılmayan arkaik bazı kelimelere de rastlanmıştır. Bu tür kelimelerin bir kısmı Anadolu ağızlarında

yaşamaktadır. Örneğin satandart Türkçede bulunmayan ya da kullanım sıklığı çok düşük olan; ancak Anadolu ağzılarında yaşayan *argaç, çokra-, ıssı, örü, tutruk, ugrı, yeyni* vb. kelimeler incelenen metinde de geçmektedir.

4. Söz dizimi açısından birçok kelime grubu günümüzdeki kullanımlarıyla paralellik göstermektedir. Fakat bazı örneklerde farklı kullanımların olduğu tespit edilmiştir.
5. Belirtisiz isim tamlaması, belirtili isim tamlamasına oranla çok daha fazla kullanılması metnin dikkat çeken bir özelliğidir. Özel adlarla kurulan tamlamalarda da çoğu zaman adların ilgi eki almadığı tespit edilmiştir.
6. Metinde geçen şartlı birleşik cümlelerde yardımcı şart cümlesinden sonra gelen temel cümlenin yüklemi genelde istek kipinde çekimlenmektedir.
7. Metindeki cümlelerin çoğu yapıca birleşik cümledir. Birleşik cümleler içinde ise "ki" ve "kim" le yapılmış cümlelerin çokluğu dikkat çekmektedir. Kim'li birleşik cümlelerde iki farklı yapı dikkat çekmektedir: Temel cümleyi yan cümleye bağlayan cümleler ve bir ögenin açıklayıcısı olan cümleler.
8. Eserdeki yabancı sözcükler Arapça ve Farsça kelimelerden oluşmaktadır. Arapça kelimeler Farsça kelimelere oranla daha fazla kullanılmıştır.

9. İncelediğimiz *Tenbîhü'l-ġāfilîn* adlı bu eser, imla, ses, biçim ve cümle özellikleri bakımından Eski Anadolu Türkçesinin özelliklerini taşımaktadır.

3. BÖLÜM

TRANSKRİPSİYONLU METİN

[6b] Tenbīhü'l-ġāfilīn

(2) Biʾsmiʾllāhiʾr-raḥmāniʾr-raḥīm ve bihi nestaʿīn

(3) Ṣıdḳ ve iḫlās birle ḫālıḳ-ı mevcūdāt ve rāzıḳ-ı maḫlūḳāt (4) ʿālimüʾs-sırrı veʾl-ḫafiyyātı Ḥaḳ Teʿālā ḥażretine ḥamd ü ṣenā ḳılup (5) seyyid-i kāʾināt ve ḫulāṣa-yı berriyyāt ve şefīʿü'l-ʿuṣāti fī yevmiʾl- (6) ʿaraṣātı Muḥammed Muṣṭafāya ṣalāvāt getürdüğümüzden (7) soñra iy ḥabīb-i ṣādıḳ ve iy lebīb-i ḫāẕıḳ, bilgil ve fehm (8) eylegil, evvelā farż u vācib oldur ki Ḥaḳ Teʿālānuñ birligine (9) iḳrār eyleye. Ve ṣāniyen Muḥammed Muṣṭafanuñ risāletine iʿtirāf (10) eyleye. Maḳṣūd Ḥaḳ Teʿālāyı birlemekden oldur ki çün **[7a]** taḥḳīḳ Allahü Teʿālānuñ birliğini bil ki andan artuḳ Tañrı (2) yoḳdur. Şerīkden ve şebīhden münezzehdür. Anuñ ḥükmine muḫālefet (3) eylemeye, günāhı terk idüp dāʾimā anuñ ḥażretine (4) lāyıḳ ʿibādete ve ṭāʿata meşġūl ola. Zīra ol sulṭāna (5) ḳarşu olup kime ṣıġına ve kimüñ ḳapusına vara, kimden (6) raḥmet ṭaleb eyleye. Niteki kelām-ı mecīd içinde buyurmışdur: (7) وَ اَنَارَبُكُمُ فَاۡ عبۡدُونِ Yaʿnī sizi yoḳdan var eyleyen (8) pādişāh, benem ki sizi ʿālem-i ʿademden vücūda getürüp (9) dürlü terbiyetler ḳıluram. Pes eyle olsa, bana ʿibādet (10) eyleñ, ʿömriñüzi benüm ḳulluġuma ṣarf eyleñ. Benden artuġa (11) naẓar eyleyüp göñül virmeñ. Niteki bir āyetde daḫı resūl (12) ḥażretine emr idüp eydür: وَ تَوَكَّلۡ عَلَىَ ٱلۡحىِّ ٱلَّذِي (13) لَا يَمُوتُ Yaʿnī tevekkül eyle yā Muḥammed sen şol pādişāha ki **[7b]** dāʾimā diridür, ölmeden münezzehdür. Andan ġayrī her neye (2) göñül virürseñ, ḫaṭadur. Zīrā andan ġayrī nesne mecmūʿı (3) fānidür, helāk olsa gerekdür. Niteki Ḳurʾān-ı

mecīdde buyurur: (4) كُلُّ شَيْءٍ هالِكٌ لِاَوَجْهَهُ لَهُ اْ لحُكْمُ وَ اِلَيْهِ تُرجَعُونَ (5) Yaᶜnī mecmūᶜı nesne ki maḫlūḳdur, helāk olıcıdur; illā (6) Ḥaḳ Teᶜālā ki bāḳīdür, fenādan münezzehdür. Dünyāda ve āḫiretde ḥükm (7) anuñdur. Mecmūᶜıñuz anuñ ḥażretine varacaḳsuz, merciᶜiñüz (8) oldur. Her ne fiᶜl işleseñüz, aña göre cezā itse gerekdür. (9) Hīç kimseye ẓulm eylemez. Eger ḫayr ᶜamel itseñ, şevāblar vire (10) cekdür. Ve eger şer ᶜamel itseñ, ᶜaẕāblar idecekdür. Nitekim (11) kelām-ı mecīdinde buyurur: لِاَظْلَم اْليَوْمَ (12) اَلْيَوْمَ تُجْزىَ كُلُّ نَفْسٍ نَ عِا كَسَبَتْ Yaᶜnī ḳıyāmet güninde her nefse cezā olınur (13) kesbile. Ol günde ẓulüm yoḳdur. Eger ẕerre ḳadar ḫayr **[8a]** işlerise, görse gerek. Yaᶜnī ol ḳadar şevāb bulsa gerek. (2) Niteki Ḳurᵓānda ḫaber virür: فَمَنْ يَعْمَلْ مِثقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّايَرَه (3) وَمَن يَعْمَلْ مِثقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًّايَرَهُ Zerre diyü güneş (4) içindeki ḫayāl gibi görinen be-ġāyet küçirek toza dirler. (5) Yaᶜnī andan küçirek nesne olmaz. Şol miḳdar nesne (6) daḫı ᶜamelden żāyīᶜ olmaz. Meşāyīḫ bu maᶜnā üzere naẓm (7) eylemiş, dimiş ki *şiᵓr*: وَيَحْصُدُالزّارِعُوَن مَا زَرَعُو / اِنْ غَدًا تُوَفّآ نُفوسُ بِما كَسَبَت (8) اِنْ نَفْسِمِ / وَ اِنْ اَساؤُافَبِئِيسَ مَا صَنَعُوُ (9) اَحْسَنُواُاَحْسَنُوا لِاَ Yaᶜnī (10) yarın ḳıyāmet güninde her nefs ne kesb itdiyise, ol (11) viriliser. Ve her kişi dünyāda ne ekdiyise, anı biçer. Eger eyü (12) ᶜamel işlediyise, nefsine fāᵓide eyledi ki anuñ cezāsı (13) lüṭūflar ve iḥsānlar olısar. Ve eger yaramaz ᶜamel itdiyise, anuñ **[8b]** cezası dürlü ᶜaẕāblar olısar. Bu ayetüñ tefsīrinde müfessir (2) bir ḥikāyet getürür. Resūl ᶜaleyhiᵓs-selām zamānında bir (3) kāfir geldi, resūlüñ ḥużūrunda ṣıdḳ u iḫlāṣ birle (4) imān getürdi. Aṣḥābdan birḳaç ṣaḥābeye resūl emr eyledi, (5) didi ki bu müᵓmīn ḳardeşiñüze Ḳurᵓān taᶜlīm eyleñ ki (6) ᶜamel ᶜilmiyle olmaḳ gerekdür. Bunlar daḫı sūre-yi Fātiḥādan (7) öğrettiler, tā sūre-yi Zülzileye değin. Çünki sūre (8) āḫirinde

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرّاً يَرَه (9) مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْراً يَرَهُ وَ مَنْ يَعْمَلْ diyü oḳudı, feryād idüp (10) aġladı. Eyitdi: Bu sūreye değin oḳuduġum yeter, (11) bundan maḳṣūd maᶜlūm oldı. Çün her kişi ẕerre (12) ḳadar ḫayr itse, görse gerek. Ve eger ẕerre ḳadar şer itse, (13) görse gerek imiş. Şimden ṣoñra gice gündüz ḫayr ᶜamele **[9a]** meşġūl olayın, tā ki ṣevābum ziyāde ola. Ve şer ᶜamelden (2) ṣaḳınayın. Bolay ki cehennem odından ḫalāṣ bulam. Bu ṣaḥābe (3) ler geldiler, reṣūl ḥażretine şikāyet eylediler. Eyitdiler: (4) Yā Rasūlallāh, ol müslimān olan kişi Zülzile sūresine (5) değin oḳudı, andan yuḳaru ayruḳ oḳumadı. Resūl (6) ḥażreti nūr-ı nübüvvetle bildi, anuñ maḳṣūdını. Ammā bunlaruñ (7) şübhesini gidermek içün eyitdi: Varuñ, ol kişiyi (8) getürüñ. Getürdiler. Eyitdi: Niçün Zülzile sūresinden (9) yuḳaru oḳumaduñ? Aña iktifā eyledüñ. Cevāb virüp (10) eyitdi: Yā resūlallāh, maḳṣūd maᶜlūm oldı ki müʾmi̇̂n (11) dāʾimā ḫayr ᶜamele meşġūl olmaḳ gerekdür. Zi̇̂rā ẕerre ḳadar (12) ᶜamel eger ḫayr, eger şer, ṣorılsa gerek imiş. Şimden girü (13) ḫayr ᶜamel ziyāde itmek üzere olayın. Resūl ḥażreti **[9b]** eyitdi: فَقَدْ فَقُهَ هذَاالرَّجُلُ Yaᶜni̇̂ taḥki̇̂k bu kişi ᶜālim-i (2) rabbāni̇̂ olmış. Bunı üşendirmeñ, kendü ḥāline meşġūl (3) olsun. Pes maᶜlūm oldı ki maḳṣūd Ḥaḳ Teᶜālāyı (4) birlemekdür, aña muṭi̇̂ᶜ olup dāʾimā ṭāᶜata ve ᶜibādete (5) meşġūl olmaḳ geregimiş. Aña ḳarşu olup maᶜṣiyet (6) işlemekden ṣaḳınmaḳ geregimiş. Zi̇̂rā muṭi̇̂ᶜ olmaḳ gerek. Zi̇̂rā (7) muṭi̇̂ᶜlik deli̇̂ldür, anı sevmeklige. Anı sevmek (8) sebeb olur, cennete girmeklige. Ve günāh işlemek deli̇̂l (9) olur, anuñ muḫālefetine. Anuñ muḫālefeti sebeb olur, (10) cehenneme girmeklige. Baᶜżı meşāyi̇̂ḫden bu maᶜnā üzere (11) naẓm idüp dimişler ki şiʾr تَعْصِى اَلْاِلَهَ وَ اَنتَ تُظْهِر (12) حُبّهُ / لَوْكَانَ حُبُّكَ صَادِقاً لَاَ طَعْتَهُ / هَذَاالْغُمِرِي وَلَوكَان (13) مُطِيعٌ / اِنّ اَلْمُحِبّ لِمَنْ يُحِبُ مُطِيعٌ / وَلَوكَان **[10a]** اَنْ

تَعْصِىَ مَولاَك / فاَ طْلُبْ مكاَنآلَا يَرَاَك Yaᶜnī (2) sen Ḥaḳ Teᶜālāya ᶜāṣī olursın, ḥāl budur ki (3) muḥabbet iẓhār idüp severüm dirsin. İmdi bu nesne (4) gey ᶜaceb işlerdendür. Eger sevdigüñ gerçegimişse, ḥükmine (5) muṭīᶜ olayduñ. Zīrā seven kişi emrine muṭīᶜ olup (6) muḫālefetden iḥtirāz ider. Geldük. Resūl ᶜaleyhiʾs-selāmuñ (7) risāletine iḳrār eylemekden maḳṣūd oldur kim anuñ sünnetin (8) ṭuta, şerīᶜat-ı aḥkāmıla ᶜamel eyleye ve bidᶜat işlemek (9) leri terk eyleye. Zīrā anuñ ümmetinden olmaḳ, sünnet üzerine (10) dāʾim olmaġıla ve şerīᶜat üzerine ḳāʾim olmaġıla olur. (11) Zīrā kendü buyurur: اُمّتِيمَن تَمَسّكَ بِسُنّتي وَ عَمِلَ بِشَرِيعَتى (12) Yaᶜnī benüm ümmetüm oldur ki sünnetüm ṭuta ve şerīᶜatumla ᶜamel (13) eyleye. Pes fikr idüp göre ki resūl ᶜaleyhiʾs-selām **[10b]** ne işledi, ᶜibādetden ṭāᶜatdan ne ḳıldı. Cehd idüp (2) ol daḫı anlardan ḳıla. Şerīᶜatda ne ḥükm eyledi, neyi ki (3) ḥelāl didi, yemekden içmekden geymekden ḥelāl bilüp (4) anı işleye. Ve neyi ki ḥarām didi, anı terk eyleye, tā ki (5) anuñ ümmetinden ola. Yarın ḳıyāmet güninde anuñ zümre (6) sinde ḳopa, anuñ şefāᶜatı dāʾiresinde ḥavż-ı (7) kevşerinde şarāb-ı ṭahūr içe. Pes imdi bu nesne bir (8) birini dāʾimā ḫayra yelteyüp şerden menᶜ itmek birle olur (9) ki aña emri maᶜrūf ve nehyi münker dirler. Niteki Ḥaḳ Teᶜālā (10) kelām-ı ḳadīmde buyurur: كُنتُمْ خَيْرَ اُمّةٍ اُخرِ جَتْ لِلنّاسِ (11) تَاْمُرُونَ بِاْ لَمعْرُوفِ وَ تَنهَونَ عِنَ اْلمُنكَرِ Yaᶜnī iy Muḥammed ümmeti, siz (12) yegrek oldıñuz şol ümmetlerden ki iẓhār olındı (13) Ādem oğlanlarından şundan ki birbiriñüzi eyü ᶜamellere **[11a]** yeltediñüz ve yaramaz işlerden menᶜ eylediñüz, yıġdıñuz. Pes ḫayr-ı (2) ümmet olmaġa sebeb, emr-i maᶜrūf ve nehy-i münker itdükleri (3) oldı. Ve illā ki ᶜaḳsi olsa, şer ümmetden olup münāfıḳ olurlardı. (4) Niteki bir āyetde daḫı buyurur: وَاْلمؤمِناَتُ بعْضُهُمْ اَوْلَيآءُ بعَضٍ بِاَاْ مُرُونَ بِاَ (5) وَاْلمؤ مِنوُنَ

مِن بعَضٍ يأمُرُونَ (7) وَ يَنْهَوْنَ عنَ الْمُنْكَرِ اَلْمُنافِقُونَ وَالْمُنافِقاتُ بعْضُهُمْ (6) لمعَروُفِ بِالْمُنْكَرِ وَ يَنْهَوْنَ عنَ الْمعْروُف Pes (8) müʾmin ṣıfat budur ki birbirini ʿibādet ü ṭāʿata yelteyeler, (9) fısḳdan fesātdan menʿ eyleyeler. Hādī Allāhdan ḳorḳ, (10) günāhı terk eyle, ġıybet söyleme ki yarın ölmiş ḳarundaşuñ (11) etin yidüreler. Ḥarām ve birünüñ ḥaḳḳın yeme ki yarın cehennemde zaḳḳūm (12) yidirürler. Ḥarām şarāblardan içme ki yarın kāfirlerüñ gevde (13) sinden aḳan iriñleri ve ḳanları içürürler. Bu vecihle naṣīhat **[11b]** eyler. Münāfıḳ menʿ eyler, eydür: Gel aḫī berü, biraz vaḳit ʿişret (2) idelüm, senüñle ẕevḳ idelüm, zerrāḳlıġı ḳo. Ẓarāfet ehli (3) ol diyü fesād işlere delālet eyler. Eyle olsa, münāfıḳ (4) olur. Yarın cehenneme girüp dürlü ʿaẕāblara mübtela olısar. (5) Bundan soñra daḫı ṣāliḥleri göricek dürlü dürlü (6) ṭaʿnlar idüp incidürler. Mürāyilerdür, cimrilerdür bunlar. (7) Daḫı ādemüz mi dirler diyü ḥaḳīr naẓar idüp kendüyi görür. (8) Aḫbārda gelmüşdür ki yarın ḳıyāmet güninde nā-gāh (9) fāsıḳlar baḳalar, göreler ki ṣāliḥler ʿarş gölgesinde (10) rāḥatlıġıla oturup Ḥażreti Muṣṭafānuñ ḥavż-ı (11) kevŝerinden şarāb-ı ṭahūr içerler. Fiʾl-ḥāl tīzcek ḳaçup (12) varalar, anlaruñ arasına gireler. Daḫı ḫitāb gele ki (13) وَامْتازوُاالْيَوْمَ اَيُّهَاالْمُجْرِمُن Seçilüñ, çıḳuñ bugün **[12a]** iy fāsıḳlar, ṣāliḥler içinden. Dünyāda anlardan ḳaçardıñuz, (2) anları sevmezidiñüz, dāʾimā ṭaʿnalar idüp ḫor naẓar (3) ile baḳardıñuz. Bugün anlara mı ḳarışmaḳ istersiñüz? (4) Anlara dünyāda iken ḳarışup anlaruñ ʿameli gibi ʿamel ḳazanmaḳ, (5) geri gidüñüz, bugün ʿarş gölgesinde rāḥat olur (6) dıñuz. Pes ʿaẕāb ferişteherine emr olısar. Fāsıḳları (7) yüzleri ḳarasından bileler, daḫı ṭutalar, alınları ṣaçlarıyla (8) ayaḳların bağlayalar, billerin büküp yüzleri üzerine cehenneme (9) ḳoyalar. Niteki Ḥaḳ Celle ve ʿalā ḫaber virdi يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ

(10) بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِى وَالْاَقْدَامِ Nevāṣi nāṣiyenüñ (11) cemᶜidür, alın ṣaçına dirler. Ol vaḳtde ehl-i fesāda (12) yoldaş olup, anlaruñ fiᶜline müvāfaḳat idüp, peşimān (13) olup diyeler ki يَاوَيْلَتَى لَيْتَنِى لَمْ اتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا Kāşke **[12b]** ki ben fulān fāsıḳı dost idinmeyeydim. Bugün ḳıyāmetde (2) anuñla bile bu ᶜaẕāba giriftār olmayaydım. Anuñçün Ḥażreti (3) Muṣṭafā ᶜaleyhi's-selām buyurdı ki اَلْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ (4) فَلْيَنْظُرْ اَحَدُكُمْ مَعَ مَنْ يُتخَالِلُ Yaᶜnī kişi kimüñle dost olup (5) müṣāḥib olursa, anuñ dīni üzerine olur. Eyle olıcaḳ (6) naẓar eylesüñ, görsün kimüñle dostlıḳ ider. Eğer fāsıḳ (7) olacaḳ olursa, müṣāḥib olduġı tīzcek anuñ (8) ṣoḥbetin terk idüp andan ırag olsun, ṣāliḥler(9) ṣoḥbetin iḫtiyār itsün, tā ki anlaruñla ḥaşr ola. Ve bu maᶜnā (10) üzere ᶜulemā naẓm idüp dimiş ki وَاَبْصِرْ قَرِينَهُ / فَاَنَّ (11) عَنِ الْمَرْءِ لَا تَسْئَل الْقَرِينَ بِالْمُقَارِنِ مُقْتَدِ Yaᶜnī bir kişi (12) ki görürsin ne kişidür, ḥāli nedür diyü ṣormaġıl. Yoldaşını (13) görgil, anuñ ḥālini ṣorġıl. Zīrā eyü yoldaş, yoldaşa **[13a]** uyup ol ne işlerse ol daḫı anı idici olur. (2) Yaᶜnī her kişinüñ ḥāli, yoldaşından maᶜlūm olur didükleri (3) bu maᶜnā üzeredür. Eyle olsa, dāᵓimā ṣāliḥlere yoldaş (4) olup anlara iḳtidā itmek geregimiş. Niteki Ḥaḳ Teᶜālā buyurur: (5) يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَكُونُوا مَعَ الصّٰدِقِينَ Yaᶜnī imān (6) getüren müᵓminler, ḳorḳun Tañrıdan dāᵓimā ṣāliḥlere muṣāḥib (7) oluñ. Ḳorḳun Tañrıdan didükden ṣoñra ṣādıḳlarla yaᶜnī (8) ṣāliḥlerle oluñ dir. Yaᶜnī dimek olur ki Tañrıdan ḳorḳmaḳ, (9) ṣāliḥlerle yoldaş olmaḳdan ḥāṣıl olur. Zīrā ṣoḥbet (10) müᵓeşşirdür, ṭabīᶜat daḫı sāriḳdür. Uġrular yoldaşınuñ (11) ḫūylarından. Eger ṭabīᶜat ısı anı ṭuymazsa daḫı تُسْرَقُ اَلطَّبِيعَةُ (12) مِنَ الطَّبِيعَةِ وَ صَاحِبُهَا لَا يَدْرِى dimişler. Ṣāliḥler (13) üzerine dāᵓimā raḥmet yaġar ve Ḥaḳ Teᶜālānuñ raḥmeti ᶜināyeti **[13b]** dāᵓimā anlaruñdur. Her kim añlara yoldaş

oldı, ol daḫı (2) saᶜādet ḥāṣıl eyledi. Zīrā Ḥażreti Muṣṭafā ᶜaleyhi's-selām (3) مَن كَثُرَ سَوَادُالقَوْمِ فَهُوَ مِنهُم diyü buyurur. Yaᶜnī kim ki bir (4) ḳavme ḳarışur, anlaruñ ḳaraltusın artursa, anlardan olur. (5) Pes imdi, cehd idüp dāᵓimā ṣāliḥlere müṣāḥib olmaḳ (6) gerek. Bunlar bir ṭāᵓifedür ki Ḥażreti Muṣṭafa ᶜaleyhi's- (7) selām عِنْدَ ذِكْرِالصّالِحِينَ تَنْزِلُ الرَّحْمَةُ diyü buyurur. (8) Yaᶜnī ṣāliḥler añuldugı vaḳtin, gökden raḥmet iner. Yaᶜnī (9) anları añanlar üzerine raḥmetler yaġar. Ḥaḳīḳatde de raḥmet duḫūl-ı (10) cennetdür. Yaᶜnī cennete girmekdür. Ṣāliḥler añıldugı vaḳt (11) cennete girmek niçe olur ki maᶜnāsı ne (12) dimek olur? Yaᶜnī dimek olur ki ṣāliḥleri anmaḳ, sebeb olur cennete girmeye. (13) Zīrā anları añıcaḳ, anlara muḥabbet idüp anlarūñ **[14a]** fiᶜline iḳtidā ider. Yaᶜnī anlaruñ işledügin işler. Pes raḥmetüñ (2) aṣlı ᶜibādetdür, ᶜibādetüñ aṣlı raġbet itmekdür ᶜibādete. (3) Pes raġbet itmekleri anlaruñ ᶜibādeti ṣaliḥleri anmaḳdan (4) ḥāṣıl olur. Ṣāliḥeri anmaḳ, cennete girmeye sebeb oldı. (5) Eyle olsa, ṣāliḥleri añıcaḳ raḥmet nāzil olmaḳ maᶜnāsı ẓāhir (6) oldı. Geldük. Anuñ ᶜaksi bābında Ḥażreti Muṣṭafā ᶜaleyhi's-selām عِنْدَ ذِكْرِالْفاسِقِينَ تَنْزِلُ اللَّعْنَةُ diyü buyurur. (8) Fāsıḳlar añılıcaḳ, laᶜnet iner añanlar üzerine. Laᶜnet Ḥaḳ Teᶜālānuñ (9) raḥmetinden ırag olmaḳdur. Fāsıḳları anmaḳ, sebeb olur (10) anları sevmege. Ve anları sevmek sebeb olur, anlaruñ (11) fiᶜline iḳtidā itmeye. Ve anları añmaḳ, dāᵓimā delīl olur, anlaruñ (12) muḥabbetine. Zīrā kişi neyi severse, anı çoḳ añıcı olur. Niteki (13) مَنْ اَحَبَّ شَيْئًا اَكْثَرَ ذِكْرَه dimişlerdür. Pes anları añmaḳ sebeb **[14b]** olur, anlaruñ işledüğin işlemege ki maᶜṣiyetdür. Ve maᶜṣiyet (2) daḫı sebeb olur, Ḥaḳ Teᶜālānuñ raḥmetinden ırag olmaġa. (3) Eyle olsa fāsıḳları añıcaḳ, laᶜnet nāzil olduġı ẓāhir (4) oldı. Ḥażreti Muṣṭafā ᶜaleyhi's-selām bir ḥadīṣde daḫı (5) bu

maᶜnāya işāret idüp dimişdür ki مَثَلُ اَلْجَلِيسِ ا لْسّوْءِ (6) كَمَثِلَ اْ لقَيْنِ اِنْ لَمْ يُحْرِقْ كَ بِشَرَرِهِ عُلِّقَ بِكَ مِن رِحِيِهِ Yaᶜnī (7) yavuz yoldaşuñ meşeli, demirci dükkānına varup anuñla oturmaġa (8) beñzer. Egerçi seni od ḳoġları, yā ḳızmış demir ḳoġları (9) yaḳmazsa, ol çirkin ḳoḳularından saña yapışur. Senüñ (10) yanıña gelen kişi, tīzcek rāyīḥañdan incinüp gine ḳaçar. Geldük. (11) Anuñ ᶜaksi ve وَ مَثَلُ اْ لجَلِيسِ الصّلِخ رِيحاً (13) اَن يُهْدِكَ وَ اِمّا اَنْ تَبْتاعَ مِنْهُ وَ اِمّا اَن تَجِيدَ مِنْهُ رَايِحَتً (12) كَمَثِلَ حاَمِلِ اْ ل مِسْكِ اِمّآ طَيِّبَةً Yaᶜnī ṣālīḥlere yoldaş ol ki meşeli misk götürüp **[15a]** ṣatıcılara yoldaş olana beñzer. Yā miskden saña bir pāre (2) bağışlar, yāḫūd sen andan ṣatun alursın, yāḫūd anuñ (3) nāzük rāyiḥalarından saña yetişüp siñer. Her kişi ki seni (4) ḳarşudan göre, yā ḳatuña gele, laṭīf rāyīḥalarla dimağı (5) muᶜaṭṭar olur. Niteki ḫudāvendigār dimişdür: تُراَ صاَلِخْ كُنَد صُحْبَتِ طَالِحْ تُراَ ظَالِح كُنَد (6) صُحْبَتِ صاَلِخْ Yaᶜnī ṣālīḥlere (7) yoldaş olmaḳ, seni ṣāliḥ eyler; fāsıḳlara yoldaş olmak, (8) seni fāsıḳ eyler. Heman ol geçen maᶜnā üzeredür ve daḫı şeyḫ (9) Saᶜdī raḥmetullāhi ᶜaleyhi Gülistān-nāmesinde bu maᶜnā (10) üzerine naẓm idüp dimişdür ki كَلِي خوُشْ بوُيْ دَرْ حَمّآمِ (11) مُشْكِ باَ عَبيِرِي / كهِ اَزْ بوُيِ دِلاَ وِز (12) روُزِي / رَسِيدْ اَزْ دَسْتِ مَخْدوُمِي بَدَسْتَمْ / بَدوُ كُفْتَمْ كهِ كَلِي نَ اَ چِيِرِ بوُدَمْ / وَ لِيكِنْ مُدّيِ باَ كُلْ نِشِسْتَمْ / كَمَاَلِ هَمْنَشِيِنْ (13) توُمَسْتَمْ / بَكُفْتاَمَن دَرْ مَنْ اَثَرْكَرَدْ / وَ كَرَدْ نهَ مَنْ هَماَنْ خاَ كَمْ كهِ هَسْتَمْ **[15b]** Ḥaṣılı maᶜnā (2) budur ki yaᶜnī kil ki ṭoprakdur, aṣlı ḥaḳīrdür. Şānı ayaḳlar (3) altında basılmaḳdur. Şeyḫ Saᶜdī eydür: Nā-gāh ḥammamda gördüm, (4) nāzük dimüş ḳi ṭās içinde ḳomışlar, ḫocalar ve ᶜazīz (5) kişiler başları ve saḳalları üzerine dürtmişler. Dürlü nāzük (6) ḳoḳularla dimaġum muᶜaṭṭar oldı. Göñül ᶜāleminde ḥāl diliyle (7) suᵓāl idüp didüm ki iy kil, bu ᶜizzet ü şeref saña neden (8) geldi? Miskī olduñ yā ᶜabir ki senüñ nāzük rāyiḥalaruñ beni (9)

mest eyledi. Ol daḫı ḥāl diliyle cevāb virüp eyitdi ki (10) gerçeksin. Gerçi ben ḥaḳîr ṭopraġıdum, velākin birḳaç gün ᶜazîze (11) ve şerîfe muṣāhib oldum ki güldür. Anuñ ᶜizzetinde ve şerefinden (12) bańa daḫı sirāyet eyledi. Ben daḫı bulup ḫocalar ve ulular başı (13) ve saḳalı üzerine yir buldum. Pes benüm ẕātumdan değüldür bu izzet, belki **[16a]** hem-nişîn cemāli ve ᶜizzeti bańa eşer eyledi, ᶜazîz oldum. Velākin heman (2) bayaġı ḥaḳîr ayaḳlar altında başılan ḫor ṭopraġım. Pes imdi (3) bu meşeldür, sen daḫı ne ḳadar günāhkār iseñ, o günāh sebebiyle (4) ḥaḳîr olduñsa ṣālihlere yoldaş olġıl ki dāᵓimā anlaruñ (5) ṣalāḥiyyetinden ve şerefinden saña daḫı yetişe, sen daḫı ṣalāḥiyyet (6) kesb idüp, günāhı terk idüp muttaḳîlerden olup (7) Allāhü Teᶜālā ḳatında ᶜazîz olasın. Niteki Ḥaḳ Teᶜālā اِنّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ ا للّٰهِ اَتْقيكُمْ (8) diyü buyurur. Yaᶜnî be-durustî ve rastî sizüñ (9) gey kerāmetlüregüñüz ve ᶜizzetlüregüñüz Allāhü Teᶜālā ḳatında gey (10) maᶜṣiyetden ṣaḳınıcı ve ıraġ olıcıñuzdur. Pes şeref ü ᶜizzet (11) ve kerāmāt ve rifᶜat Ḥaḳ Teᶜālā ḥażretinden taḳva ve ṭāᶜat (12) birle oldı. Māl çoḳ olmaḳ birle veya manṣıbı ᶜālî olmaġıla (13) olmadı, yāḫūd ḥaseb neseb birle daḫı olmadı. Niteki Ḥaḳ **[16b]** Teᶜālā اِنّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَاللّٰهِ اَتقَكُمْ Didi اَوْ اَكْثَرُكُمْ مالاً (2)اَوْ جاهاً حَسَباً dimedi. Ve bu āyet maᶜnāsına münāsib Ḥażreti (3) Muṣṭafādan ḥadîṯ-i ḳudsî rivāyet olundı ki اِذا كانَ (4) يَوْمُ الْقيامَةِ يَقُولُ اَللّٰهُ تَعالَى اِنّكُمْ جَعَلْتُم لاَنْفُسِكُمْ (5) نَسَباً فَالْيَوْمَ اَرْفَعُ نَسَبى وَ اَوضَعُ (6) وَجَعَلْتُ لِنَفْسى نَسَباً فَرَفَعْتُمْ نَسَبَكُمْ وَ وَضَعْتُ نَسَبى نَسَبَكُمْ Yaᶜnî قُلْتُ اِنّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَاللّٰهِ اَتْقِكُمْ (7) Ḳaçan ḳıyāmet güni olsa, Ḥaḳ Teᶜālā kendü (8) ᶜaẓametiyle diyiser ki dünyāda siz kendü nefisleriñüzçün (9) neseb ḳıldıñuz. Yaᶜnî faḫr itmeye ve ᶜazîz olmaġa sebeb māl (10) çok olmaġı ve mülk ve manṣıb çoḳ olmaġı ḳıldıñuz. Erbāb-ı (11) emvāle ve aṣḥāb-ı menṣaba dürlü ᶜizzetler

ve ikrāmlar ḳıldıñuz. (12) Ne ḳadar fāsıḳısa ve fesād ehliyse fısḳına fesādına (13) baḳmayup dürlü taᶜẓīmler ve ikrāmlar ḳıldıñuz. Ben daḫı kendü **[17a]** nefsimiçün neseb ḳıldum. Yaᶜnī kerāmete ve ᶜizzete sebeb taḳva (2) ve ᵓibādet ḳıldum. Ve her kişi ki benden ḳorḳup günāhı terk (3) eyledi, ᶜibādete ṭāᶜata meşġul oldı; benüm ḳatımda ᶜizzet (4) ve kerāmet anuñdur, didüm. Egerçi dünyā mālından bir ḥabbesi daḫı (5) yoġısa, eger bir ḳarış yere daḫı mālik değilse. Çünki siz (6) kendü nesebiñüz refᶜ eylediñüz, ᶜizzete ve kerāmete sebeb (7) māl ve manṣıb ḳılup dāᵓimā ehl-i manṣıba ve ehl-i dünyāya taᶜẓīm (8) ve ikrām ḳıldıñuz. Ne ḳadar fesād ehliyse daḫı fesādına (9) baḳmadıñuz. Benüm ḳavlüme muḫālefet ḳıldıñuz. Ṣāliḥlere (10) ḫaḳīr naẓar idüp ḫorlardıñuz, dünyāyı terk idüp faḳīr (11) oldukları içün. İmdi bugün ḳıyāmet güninde ben daḫı kendü (12) nesebüm refᶜ iderin. Yaᶜnī kerāmeti ve ᶜizzeti ehl-i taḳvāya ve (13) erbāb-ı ṭāᶜata virürin. Ne ḳadar dünyāda sizüñ ḳatıñuzda **[17b]** ẕelīl ve ḥaḳīr ise ve ḥaḳāret ve ẕilleti ehl-i maᶜṣiyete virürin, (2) ne ḳadar dünyāda ᶜazīz ve mükerrem ise. Pes Ḥaḳ Teᶜālā ṣāliḥ (3) ḳulına ki ḳabirden ṭura ḳıyāmet güninde nūrdan buraḳ viriser. (4) Pes yüz ferişteh bilesince uçmaḳdan ḥulleler getüreler ve (5) geydüreler, buraḳa bindüreler, daḫı alalar Ḥaḳ Teᶜālā ḥażretine (6) getüreler. Taᶜẓīm ve ikrām idüp yanınca ve öñince ferişteler (7) segirdeşeler, ḫalḳı yara yara şol izdiḥām içinde ki (8) biñ ayaḳ bir ayaḳ üzerine olacaḳdur, ha ṣavuluñ iy ḫalāyıḳ, (9) ᶜāşık maᶜşūḳın görmeye gider, diyeler. Pes imdi öyle (10) olıcaḳ gerekdür ki müᵓmin dāᵓimā ṣaliḥlere yoldaş ola ve (11) anlara muḥabbet idüp, anlaruñ fiᶜline ittibaᶜ idüp dāᵓimā (12) iᶜzāz ü ikrām eyleye. Ne ḳadar ṣūreta ḫor ve ḥaḳīr ise de, (13) ḥaḳīḳatde ki ᶜizzetin ve şerefin fikr eyleye. Eğer sünnet ve şeriᶜat **[18a]** üzerine

ḳāʾim ise ki ehil bidʿat olmaya. Zīrā şol faḳīr (2) ki mübtediʿ oldı, sünnete ve şeriʿata muḫālif oldı. خَسِرَ (3) الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَة ḳabīlinden olur. Yaʿnī dünyādan maḥrūmdur, (4) āḫiretden daḫı maḫrūm olur. Zīrā peyġamber ʻaleyhi's-selām benüm (5) ümmetüm, sünnetüm ṭudandur ve şeriʿatum birle ʿamel ḳılandur. Ol ki (6) sünnetüm terk ider ve şeriʿatuma muḫālefet ider, ol benüm ümmetüm (7) değildür. Ben andan bī-zāram yarın şefāʿatumdan maḥrūm (8) olacaḳdur, diyü buyurur. Niteki yuḳaru geçen ḥadīşde ẕikr (9) olındı. Pes imdi, maʿlūm oldı ki müʾmīn taḳva sebebiyle (10) Ḥaḳ Teʿālā ḳatında kerāmet ve ʿizzet ḥāṣıl idermiş. Eyle (11) olsa, müʾmīn dāʾimā taḳvā ṭonın geyüp ʿibādete ṭāʿata (12) meşġūl olmaḳ gerek. Niteki Ḥaḳ Teʿālā وَ لِبَاسُ التَّقْوٰى ذٰلِكَ (13) خَيْر diyü buyurur. Yaʿnī taḳvā ṭonı yegdür müʾmīne ki dāʾimā **[18b]** ol libāsı geyen yarın ḳıyāmet güninde ıssı ṭamunuñ (2) ıssısını ṭuymayısar ve ṣovuḳ ṭamunuñ ṣovuġu eşer itmeyiser, (3) selāmet bī-melāmet cennete giriser. Ve bu āyet maʿnāsına (4) münāsib Ḥażreti Muṣṭafa ʿaleyhi's-selām اَلْا يٰمَانُ عُرْيَان (5) وَ لِبَاسُهُ التَّقْوٰى diyü buyurur. Yaʿnī imān yalıncaḳdur, anuñ (6) ṭonı taḳvādur. Yaʿnī niteki ādem ṭon geymeyince kendüyi (7) ıssıdan, sovuḳdan ṣaḳlayımaz; imāna daḫı taḳvā ṭonın (8) geydürmeyince şeytānuñ vesveseleri sovuġından ve (9) mekirleri ıssısından ṣaḳlayımaz. Pes bu taḳvā geniz ʿazīzdir. (10) Yaʿnī bir ulu gençdür ki içinde niçe dürlü laṭīf cevherler (11) ve nefīs ḳumaşlar ṣovuḳdur ve niçe ḫayr-ı keşīr var. Ve fevz ü kebīr (12) ve ġunm-i cesīm ve milk-i ʿazīm vardur. Niçe ḥasenātlar ve derācātlar (13) ehl-i taḳvāya vaʿde olınıpdur. Ve niçe saʿādet-i ʿuẓma ve **[19a]** siyādet-i kübrā Ḥaḳ Teʿālā taḳvāda ḳoyup muttaḳīlere vaʿde (2) eyledi. Ol envāʿi saʿādetden birḳaç ẕikr idelüm. Evvelā (3) muttaḳīler yaʿnī yazuḳdan ḳaçanlar, Ḥaḳ Teʿālā benüm

maḫbūbumdur (4) didi. Niteki اِنّا اَللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتّقِيِنَ diyü ḫaber virdi. İkinci (5) Ḥaḳ Teᶜālā benüm ᶜināyetüm ve nuṣretüm dāᵓimā muttaḳīlerledür diyü ḫaber (6) virdi. Niteki اِنّ اللّٰهَ مَعَالّذيِنَ اَتّقَوَ diyü buyurdı. Üçünci (7) Ḥaḳ Teᶜālā ᶜibādeti ṭāᶜatı muttaḳīlerden ḳabūl iderin, (8) her kişinüñ niçe gerekse ᶜamelin ḳabul itmezin ki riyāyıla (9) ola diyü ḫaber virdi. Niteki اِنّمَا يَتَقَبّلُ ا للّٰهُ مِنَاْ لمُتّقِيِنَ (10) diyü buyurdı. Dördünci ehl-i taḳvāyı Ḥaḳ Teᶜālā düşmanları (11) şerrinden ṣaḳlar, dāᵓimā emānı içinde ḳılup. Niteki وَ اِن تَصبِرُوُ اوَ تَتّقوُا لَا يَضُرُّ كُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئا (12) diyü buyurur. Beşinci (13) Ḥaḳ Teᶜālā ehl-i taḳvāya her dürlü ṭarlıḳdan çıḳacaḳ yer **[19b]** rūzī ḳılup, yaᶜnī her dürlü belādan ve zaḥmetden ḳurtarur (2) ve ümīdi olmaduġı yerden aña ḥelāl rızḳlar virür. Niteki (3) وَ مَنْ يَتّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً وَ يَرْ زَقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبْ (4) diyü buyurdı. Altıncı yarın ḳıyāmet güninde kerāmet ve ᶜizzet (5) muttaḳīlerün olısar. Ḥaḳ Teᶜālā anlara dürlü taᶜẓīm ve ikrām (6) ḳılısar. Niteki اِنّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَاللّٰهِ اَتْقيكُمْ diyü buyururdı. (7) Yedinci Ḥaḳ Teᶜālā dünyāda ve āḫiretde beşāretleri ve şāẕılıḳ (8) ları muttaḳīlere vireser. Niteki اَلّذيِنَ اٰمَنوُ اوَ كاَ نوُ ايَتّقوُن (9) لَهُم اُلْبُشرىَ فىِ الْحَيَوةِ الْدُّنياَ وَفىِ الْاَخِرَة diyü buyurdı. (10) Muttaḳīlere ölüm vaḳtinde ᶜAzrāᵓil gelicek, Ḥaḳ Teᶜālā ḥażretinden (11) selām getürür, muştuluḳ olsun saña ki Ḥaḳ Teᶜālā senden (12) ḫoşnūddur diyiser. Ve münkeri nekīr daḫı ḳabirde gelicek hem-çünān (13) idiserler. Sekizinci Ḥaḳ Teᶜālā muttaḳīleri cehennemden ḳurtarısar. **[20a]** Niteki ثُمّ نُنَجّيِ الّذيِنَ اتّقْوَ diyü buyurdı. Pes od anlara ḥarām (2) olısar, yarın ḳıyāmet güninde cehennem üzerinden geçerken (3) cehennem çaġırup diyiser ki جُزْيا مُؤمِنْ فاَ نّ نوُرَكَ يُطْفئُ (4) نارِي Yaᶜnī tīz geç iy müᵓmīn üzerimden, zīrā senüñ ᶜibādetüñ (5) nūrı benüm odımı söyündürü. Ṭoḳuzuncı Ḥaḳ Teᶜālā cenneti (6)

muttaḳīler içün yāraḳalmışdur. Yarın görüp anda pādişāh (7) lar olısar. Niteki اُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِيِنَ diyü buyururdı, ḫaber virdi. (8) Pes maᶜlūm oldı ki mecmūᶜı saᶜādet taḳvāyıla ḥāṣıl (9) olırmış ki günāhdan ḳaçmaḳdur. Bāẕı meşāyiḫden mürīdler (10) naṣīḥat ve vaṣiyyet ṭaleb eylediler. Şeyḫ daḫı cevab virüp (11) eyitdi: Bir vaṣiyyet ḳılayın size ki bu maḫlūḳatı yoġiken (12) var eyleyen pādişāh mecmūᶜı ḫalāyıḳa ol vaṣiyyeti ḳılmışdur, (13) kelām-ı mecīdinde ḥabībi Muṣṭafāya ḫaber virmişdür. Niteki اِنَ اتَّقُواَاللّٰه (2) وَ لَقَدْ وَصَّيْنَاَ الَّذِيِنَ اوُتُواْالكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَ اِيِتَاكُمْ **[20b]** diyü buyurur. Yaᶜnī taḥḳīḳ biz vaṣiyyet ḳılduḳ sizden (3) öndiñ yaradılup kitāb virilen ümmetlere ve sizlere, Allahdan (4) ḳorḳuñ, Allahdan ḳorḳup günāhı terk itmegile didi. (5) Ḥaḳ Teᶜālā imdi ben daḫı size vaṣiyyet ḳılurın, taḳvāyıla (6) ki günāhı terk idesiz, dāᵓimā ᶜibādete ṭāᶜata meşgūl (7) olasız. Pes maᶜlūm oldu ki taḳvā bir ulu saᶜādet imiş ki (8) Ḥaḳ Teᶜālā yaratdıġı ḳullarına ve ḳaravaşlarına emr eyledi ki (9) ol saᶜādeti ḥāṣıl eyleyüp edeī rāḥata sermedī (10) saᶜādete müsteḥaḳ olalar. Ḥikāyet olındı, evliyādan bir veli (11) ki ᶜāmir ibni Ḳays dirlerdi. Gicede gündüzde biñ rekᶜat (12) namāz vaẓīfe idinmişidi, ḳılurıdı, āḫir ölüm vaḳtinde aġladı, (13) iñen çoḳ feryād eyledi, yārānlarından baᶜżısı eyitdi: Sen daḫı **[21a]** niçün aġlarsın? Gicede gündüzde biñ rekᶜat namāz ḳılur (2) idüñ. Cevāb virüp eyitdi ki Ḥaḳ Teᶜālā اِنَّمَاَ يَتَقَبَّلُ اَللّٰهُ (3) مِنَ الْمُتَّقِيِنَ didügi āyet be-ġāyet baña eşer eyledi, anuñçün (4) aġlaram didi. Yaᶜnī ᶜibādeti Ḥaḳ Teᶜālā muttaḳīlerden ḳābul ider, (5) imdi ol ᶜibādet ki ḳıldum bilmezem ki taḳvāyıla mı ḳıldum (6) yoḫsa ġafletle mi ḳıldum, anıñçün aġlaram didi. Pes imdi (7) tevbe idüp dāᵓimā ᶜibādet idenler ḳorḳup aġlayıcaḳ, ġaflete (8) maġrūr olup, günāha meşġūl olanlar niçün aġlamaya, dāᵓimā (9) ḳorḳu odına yanmaya. Niteki

baᶜżı ᶜulemā dimiş : يَخَافُ عَلىَ نَفْسِهِ مَنْ يَتوُبُ وَ كَيْفَ لاَ يَخَافُ مَنْ لاَ يَتوُبُ (10) ve daḫı niteki (11) ᶜĀĩşe raḍıyallāhu ᶜanhā resūl ḥażretine suᵓāl idüp (12) eyitdi: Yā resūlallāh Ḥaḳ Teᶜālā وَجِلَةٌ اَلّذيِنَ يُؤْتوُنَ مَا اَتَوْ ا وَقُلوُبُهُمْ (13) dir, yaᶜnĩ şunlar ki ᶜamel eylerler ḥāl budur ki göñülleri **[21b]** ḳorḳar, ol ᶜameli itdükden soñra Ḥaḳ Teᶜālā anlardan şol ḥarām (2) yeyüp şarāp içüp zinā idenler midür? Ol işlerinden ḳorḳar (3) lar cevāp virüp eyitdi: Yoḳ yā ᶜĀĩşe anlar şol namāz (4) ḳılup orūç ṭutup zeḳat virenlerdür, ḫayırlu ᶜamellerü (5) ḳılduḳdan soñra ḳorḳarlar ki ᶜacep ḳabul ola mı yoḫsa (6) ḳabul olmaya mı deyü. Pes bu maᶜṣiyete meşġūl olanlaruñ (7) ġāfil olup Allahdan ḳorkmaduḳları delĩldür, anlaruñ (8) ḳasāveti ḳalplerine ol ḳasāvet daḫı ᶜalāmet-i şaḳāvetdür. (9) Ol şaḳāvet daḫı āḫir kişiyi küfre iledür, neᶜūẕü billāhi teᶜālā (10) min ẕalike. Zĩrā maᶜṣıyet sebeb olur, şaḳāvet daḫı sebeb (11) olur küfre. Niteki ḥażreti Muṣṭafā ᶜaleyhi'ṣ-ṣālatü ve's-selām (12) اَلصّغَيِرُ وَسيِلَةٌ اِلىَ الْكَبـَاَئِرِ وَالْكَبـَاَئِرُ يُرِيدُالْكُفْرَ diyü buyurur. (13) Yaᶜnĩ şol begenmedigüñ küçücek günāhlar büyük günahlara sebeb **[22a]** olur. Kebĩre günāhlar daḫı küfrüñ elçisüdür. Günāh ne kadar küçük (2) ise birḳaç olıcaḳ büyük olur. Niteki iki küçük noḳṭa (3) birbirine ulaşıcaḳ büyük olur. Dört noḳṭa birbirine (4) ulaşsa daḫı büyük olur. Ne ḳadar noḳṭa çoḳ cemᶜ olsa, (5) ḳara daḫı zĩyāde olur. Niteki şol görinen büyük siller (6) uvacuḳ yaġmur ḳaṭrelerinden cemᶜ olup ḥāṣıl olur, niçe (7) maᶜmūr yerleri ḫarāb eyler. Niteki ḫüdāvendigār dimişdür: Meşnevĩ (8) سِيْلَهَاىِ رَوَانْ كهِ مىِ بيِنىِ /هَمهَ اَزْ قَطْرَهَاىِ باَ رَانَسْت (9) Yaᶜnĩ şol gürleyüp çaġlayup aḳan siller ki görirsin (10) yaġmur danelerindendür ve daḫı Ḥażreti Muṣṭafā ᶜaleyhi' (11) ṣ-ṣālavatü ve's-selām اِنّ الْمؤْمِنَ اِذَ اَاذْنَبَ كاَنَتْ نُقْطَةً زَادَتْ حَتّىَ تَغْلوُ قَلْبَهُ فَذَلِكُمُ (13) سَوْدَآءَفىِ قَلْبِهِ فاَ اِنْ تاَبَ وَاسْتَغْفَرَ صَقُلَ قَلْبُهُ وَ اِنْ زَادَ (12)

كَلَّابَلْ رَانَ عَلَىَ قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ **[22b]** الرَّآنُ ٱلَّذِي ذَكَرَاللَّهُ تَعَالَىَ Yaᶜnī bir müᵓmīn ḳaçan (2) bir günāh işlese, o günāh sebebinden göñlinde bir ḳara noḳṭa (3) olur. Eger tīzcek tevbe idüp istiġfār iderse, göñli (4) ṣayḳallanur. Yaᶜnī ol tevbe ki ider, göñlüñ ṣayḳalıdur, ārıdur, (5) pāk eyler. Ne ḳadar günāhdan ḥāṣıl olmış paslar var ise (6) giderür. Niteki silmek paslanmış āyinenüñ pasların gider (7) dügi gibi. Ve eger günāh artıcaḳ olursa, ol ḳara noḳtalar daḫı (8) göñülde ziyāde olur. Āḫir ġālip olur, göñli ḳaplar. Pes ḫaber (9) virürin ol reyn ki Ḥaḳ Teᶜālā ẕikr itdi. Yaᶜnī ol ḳara (10) noḳṭalardan ḥāṣıl olan ẓulmetler göñlüñüzi bürü mülevveṣ (11) eyler, ḫarāp eyler. Ṭaş gibi ḳatı olur, belki ḳatılıġı taşdan (12) daḫı ziyāde olur. Niteki Ḥaḳ Teᶜālā ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ اَو اَشَدُّ قَسْوَة (13) ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ مِنْ بَعْدِ diyü buyurur neᶜūẕü billāhi **[23a]** min ẕalike. Ḥikāyet olındı, bir süd ṣatıcı dāᵓimā südüne (2) ṣu ḳatardı, nā-gāh bir gün inegi sil aldı, melūl oldı, (3) aġladı. Oġlı irişi geldi, yalvardı, oġlına eydür: Meded (4) eyle cānım oġul, sermāyem elümden gitti, çıḳtı. İnegi sil (5) aldı. Anuñ südin ṣatup sebeblenirdüm. Oġlı eyitdi: (6) Bilür misin ol sil ṣuyı ne ṣudur? Eyitdi: Yoḳ, bilmezem, (7) nedür? Eyitdi: Dāᵓimā şol ṣüde ḳattuġuñ ṣulardur ki (8) derilüp geldi, inegi alup helāk idüp seni sermāye (9) den maḥrūm eyledi. Aña şimden girü çāre yoḳ, evvelden ṣaḳınmaḳ (10) gerek idüñ, didi. Pes bu günāh daḫı ḳarasu ziyāde olduḳca, (11) göñli ḳarardur. İşleyen kişiyi helāḳ eyler. Zīrā günāhuñ evveli (12) göñüle ḳasāvet getürür, āḫiri küfre şaḳāvete sebeb olur. (13) Niteki Belᶜam ibni Bāᶜūr ulu velīlerden idi. Oturdıġı **[23b]** yerden ᶜarşı teferrüc iderdi. Hergün meclisinde on iki (2) biñ kişi andan ᶜilm öğrenürdi. Nā-gāh günāh işledi, dünyāya (3) meyl eyledi, ol günāh sebebinden āḫir dünyādan imānsız gitti, (4) ebedī helāk oldı,

neᶜūẕü billāhi min ẕālike. Ancılayın bir Barṣīṣa (5) daḫı ki ulu velīlerden idi. Anadan gözsüz ṭoġmış (6) kişiye duᶜā iderdi, gözi açılurdı. Kötürüme duᶜā (7) iderdi, ṣaġ olurdı ve cüẕām olmışa duᶜa ideridi, (8) ṣıḥḥat bulurdı. Mürīdlerinden üç biñ altı yüz kişi ile (9) gök arasında uçardı. Şunun gibi ulu mertebeye yetişmiş (10) iken günāh işledi, ᶜāṣī oldı. Maᶜṣiyet sebebinden āḫir (11) dünyādan imānsız gitti, neᶜūẕü billāhi min ẕalike. Pes imdi (12) naẓar eyle gör ki günāh küfre niçesi sebeb olırmış. Zīrā (13) müᵓminüñ ki imānınuñ kökleri göñlinde muḥkem olmaya ve bu **[24a]** daḳları ᶜamel sebebiyle bedeninde ẓāhir olup ziyāde olmaya, (2) āḫir ölüm vaḳtinde şeyṭānuñ vesvesi yillerine duyamaz, (3) yıḳılup helāk olur. İlla ki dāᵓimā ᶜibādet ṣularıyıla (4) ṣuvāra tā ki kökleri göñlinde muḥkem ola ve ᶜāmel budaḳları (5) bedeninde ẓāhir olup dāᵓimā ẕiyāde ola. Tā ki vesvese (6) yillerinden emīn ola. Baᶜżı meşāyiḫden dimişler ki fāsıḳuñ (7) ṣāliḥe ben daḫı sencileyin müslimānam didügi, şol ḳabaḳ (8) kökeni çam aġacına ben daḫı sencileyin aġacın didüğine (9) beñzer. Çam aġacı daḫı gökcek cevāp virdi eyitdi: (10) İy ḳabaḳ kökeni bilesin maġrūr olduġuñ uş güz yilleri (11) esicek yapraḳlaruñ ṣarara ve köklerüñ ḳurıya, helāk ola (12) sın. Ol vaḳtin bilesin ki nedür? Aġaç adı gibi (13) olduġına aldanmışsın, maġrūr olmışsın. Niteki bu maᶜnā **[24b]** üzerine baᶜżı ᶜulemā naẓm eylemiş اَفۡرَسٌ (2) سَوۡفَ تَرَىٰ اِذَاانۡجَلَى الۡغُبَار تَحۡتَكَ اَهۡ حمَار Yaᶜnī şimdiki ḥālde dürlü dürlü endīşe (3) ler ve hevesler ḥareket eylemişdür. Toz arasında ḳalıpdurursın. (4) Ḳatlan bu tozlar otırışsın, ölüm yetişmeklikle daḫı (5) bilesin ki altundaġı at mıdur yoḫsa eşek midür? Yaᶜnī ḳıyāmet (6) güninde sırlar aşikār olacaḳdur. Niteki Ḥaḳ Teᶜālā يَوۡمَ (7) تُبۡلَى السَّرَآئِرُ diyü buyurur: Sen daḫı seni bilesin ki Allāh ü (8) Teᶜālāya lāyıḳ ḳul mısın yoḫsa degil mi?

Meşelde gelmişdür, (9) deveye sormışlar nerden gelürsin? Ḥammāmdan. Didiler: (10) Beñzer ṭopuġuñ kirinden. İmdi fısḳ ehlinüñ daḫı Allāh ü (11) Teᶜālāyı severüm didügi, beñzer ᶜamelinden. Zīrā seven kişi (12) sevdügine muṭīᶜ olsa gerek, hergiz ḳarşı olmasa gerekdür. (13) Pes imdi vācib oldur her müᵓmine ki tīzcek tevbe eyleye, **[25a]** günāhı terk eyleye. Bugün yarın iderüm diyü, tevbeyi teᵓḫīr (2) eylemeye. ᶜÖmrü vaᶜdeye güymez, añsuzdan ölüm yetişür. Tevbe (3) siz ölür, cehenneme girüp dürlü ᶜaẕāblara mübtelā olur. (4) Ḥażreti Peyġamberden rivāyet olındı ki yarın ḳıyāmet (5) güninde cehennem içinde fāsıḳlaruñ feryādı tevbeyi teᵓḫīr (6) itdükleri sebebden ola. Loḳmān-ı ḥekīm oġlına eydürdi: (7) İy oġulcuġum zinhār tevbeyi teᵓḫīr eyleme ki kişiye ölüm (8) añsuzda gelür, danışıḳla gelmez. Pes ᶜāḳil kişi oldur ki tevbeyi (9) taᶜcīl ide. Şol günden öñdin nā-gāh ölüm gele, daḫı (10) ayda ilāhī bir sāᶜat baña mecāl vir ki tevbe istiġfār (11) ideyin diyü yalvara, çāre bulmaya. Niteki kelām-ı mecīdinde اَنْ يَاْ ءْتِيَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْ لاَ اَخَّرْتَنى اِلىَ اَجَلٍ قَرِيبٍ (12)مِنْ قَبْلِ (13) diyü ḫaber virdi. Ḥażreti Peyġamberden rivāyet olındı ki **[25b]** āḫir vaḳtde melekü'l-mevt gelicek yalvarup eyde ki yā melekü'l- (2) mevt اَخِّرْهُ بِى يَوْماً Yaᶜnī iy melek baña mühlet vir, bugün (3) teᵓḫīr eyle, tevbe istiġfār ideyin diye. Ol daḫı diye (4) فَنَيِتَ اِلْاَيَّامُ وَلاَ يَوْمَلَكَ Yaᶜnī günler fāni oldu, dükendi. (5) Ayruḳ günüñ ḳalmadı. Dönüp diye سَاعَةً اَخِّرْهُ بِى Yaᶜnī (6) bir sāᶜat mecāl vir. Ol daḫı diye فَنَيِتَ اِلْسَّاعَةُلَا سَاعَةَ (7) لَكَ Yaᶜnī sāᶜatler daḫı fānī olup, dükendi. Ayruḳ ᶜömrüñden (8) bir sāᶜat daḫı ḳalmadı فَيُغْلَقُ عَلَيْهِ بَابُ التَّوْبَةِ فَيَمُوتُ (9) بِالْحَسْرَةِ وَ النَّدَامَتِ Yaᶜnī bundan soñra daḫı tevbe ḳapusı (10) yapıla, tevbesiz hezār ḥasretle ve peşīmānlıḳ ile ola. Hergiz (11) fāᵓide olmaya. Pes imdi cehd idüp ġubār-ı maᶜṣīyet ḳalbi (12)

müḳedder itmedin yaᶜnī günāh tozları ḳalbi ḫarāb itmedin, tevbe (13) idüp ṭāᶜata, ᶜibādete meşgūl olmaḳ gerekdür, tā ki **[26a]** o ḥasenātdan ḥāṣıl olan nūrıla ol maᶜāṣīden ḥāṣıl (2) olan ẓulumātı gidere. Niteki Ḥaḳ Teᶜālā اِنَّ اَلْحَسَناتِ يُذْ هِبْنَ (3) السَّيِّئَاتِ diyü buyurur. Zīrā her günāh itdükce andan göñile bir (4) ẓulumāt ḥāṣıl olur. Şöyle ki her nefesden āyine ṣuretine (5) küdürāt olur. Şöyle ki her bir nefesden āyineye (6) küdürāt ḥāṣıl olduġı gibi, günāh ziyāde olduḳca göñlinde ẓulumāt (7) daḫı ziyāde olur. Niteki nefes ziyāde olduḳca āyinede (8) küdürāt ziyāde olduġı gibi. Eger tīzcek tedārük idüp (9) ṣayḳal birle yüzin ṣayḳallamayacaḳ olursa, ol paslar (10) demürüñ cirmin yer, delik delik idüp ḫarāb ider. Göñül (11) daḫı ancılayındur, günāhı ziyāde olıcaḳ helāk olur. Niteki (12) baᶜżı evliyā lisān-ı ḥaḳdan bu beyiti ḥikāyet ider: كَيْفَ تَقْبَلُ نَظْرَتِي وَالنَّفْسُ فِيهَا دَائِمًا تَتَنَفَّسُ (13) مِرَاةُ قَلْبِكَ Yaᶜnī senüñ **[26b]** göñlüñ āyinesi benüm ᶜināyetüm naẓarın niçe ḳabul itsün ki (2) nefsüñ hevāsı nefsleriyle ṭurmadın nefes virür ve baᶜżı (3) ᶜulemā daḫı bu maᶜnā üzerine naẓm eyleyüp dimiş ki: نَظَمْ (4) وَ قَدْ يُورِثُ (5) رَأَيْتُ الذُّنُوبَ تُمِيتُ الْقُلُوبَ وَتَرْكُ الذُّنُوبِ حَيَاةُ الْقُلُوبِ الذُّلَ اِدمانُها وَ خَيْرٌ لِنَفْسِكَ عِصْيانُها (6) Yaᶜnī günāhı bir ṣarp aġu gördüm ki göñüller öldürür. Ol (7) günāha mülāzemet itmek, kişiye ḥaḳāret getürür, yaᶜnī sebeb (8) olur imānınuñ zevāline ve belki helāk olur. Tīzcek günāhı (9) terk idüp tevbe idecek, ol tevbe tirkaki ile göñüle ḥayāt (10) ḥāṣıl olur. Pes imdi ḫayr olur ki kişi nefsine muḫālefet (11) eyleye, günāhı tīzcek terk idüp tevbe eyleye, tā ki ol (12) günāh aġusı bīçāre göñile kār idüp helāk itmeye. Niteki (13) ḫüdavendigār bu maᶜnā üzere naẓm idüp dimiş ki Beyt **[27a]** چُون زَهْر بِجَانْ رَسِيد تِرْيَاقِ چِه (2) زَهْرَاسَتْ كُنَاهِ تَوْبَ تِرْيَاقِ وَىْ اَست سُود (3) Yaᶜnī günāh aġudur, tevbe anuñ tiryaḳudur. Cehd idüp tīzcek (4) aġu eşer

itmedin, aġu içine tiryaḳ içürmek gerek, tā ki fāʾ (5) ide ve illā çünki aġu cāna eşer ide, cigere kār ide tiryāḳ (6) aña fāʿide eylemez, helāk olur. Pes imdi tevbenüñ taʿcīli farż (7) oldı. Tīzcek müʾmin tevbe idüp ṭāʿata ʿibādete (8) meşġūl ola, ta ki Ḥaḳ Teʿālānuñ maḥbūbu ola. Niteki Ḥaḳ (9) Teʿālā اِنّ اَللّٰهَ يُحِبُّ اَ لتّوّابِين diyü ḫaber virdi. Pes tevbe ki (10) ulu saʿādetdür. Zīrā ki sebeb olur Tañrınuñ maḥbūbı olmaġa. (11) Ebū İsḥāḳ-ı İsferānı raḥmetūllāhi ʿaleyhi ki ululardandur, eydür: (12) Otuz yıl yalvardum ki ilāhī baña tevbe-yi naṣūḥ rūzī ḳıl. Andan (13) ḳabul oldı, daḫı taʿaccüb idüp eyütdüm: Sübḥānallāh bir ḥāceti **[27b]** otuz yılda ḳabul itdüñ çalabum didüm. Ol düşümde ḳulaġıma (2) bir avāz geldi taʿaccüb mi idersin bir ḥācet otuz yılda viril (3) dügine gör āḫi. Ol nenüñ gibi ḥācetdür? Ḥaḳ Teʿālānuñ maḥbūbı (4) olmaġa otuz yıl çoḳ değüldür. Baʿżı ʿārifler dimişler ki tevbe (5) namāz ile oruç ile baḥş eyledi: Didi ki ben senden efḍal (6) olam. Anlar eyitdiler: Yoḳ biz senden yekrek olavuz. Tevbe eyitdi ki (7) siz benden ne vechle yekrek olasız ki riyā gelür sizüñ (8) içerüñüzi bozar, ġıybet gelür sizüñ ṣevābuñuzı giderür. Ben (9) geldükleyin ne riyā ḳalur ne ġıybet, mecmūʿı maḥv olur gider. Hīç (10) maʿṣıyet baña muḳābil olmaz. Zīrā Ḥażreti Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām (11) اَلتّائِبُ مِنَ الذّنْبِ كَمَنْ لاَ ذَنْبَ لَه diyü buyurur. Yaʿnī günāhlarına (12) ṣıdḳ u iḫlāṣla tevbe iden kişi, günāh işlememiş gibi olur. (13) Zīrā Ḥaḳ Teʿālā tevbeyi ḳabul ider, geçmiş günāhlar ki kendü ile ḳulı **[28a]** arasındadur, ʿafv ider. Meger ki il ḥaḳḳı ola anuñ gibi günāh (2) tevbe itdükden soñra ıssıyla ḥelālleşmeḳ gerekdür. Meşelā bir (3) kişinüñ malın aldı, ẓulümle nā-ḥaḳ yere, yā ġıybet itdi mādem (4) ki imkān var ḥelālleşmek gerek, ammā şol günāhlar ki (5) kendü ile Allāh arasındadur, ṣıdḳ ile tevbe idecek, Ḥaḳ (6) Teʿālā ḳabul ider, geçmiş

günāhlarını yarlıġar. Anuñla daḫı ḳomaz (7) defterinden yuyar gider. Anuñla daḫı ḳomaz ferişţehlere eydür: (8) Ḳulumuñ günāhı çoġıdı, defterinden çünki yudum giderdüm, defteri (9) boş kaldı. İmdi ol günāh yerine ḥasenāt yazuñ, (10) defterini şevāblarla ṭolduruñ tā ki yarın ḳıyāmetde defterin (11) boş görüp yerinmeye. Şevāblarla ṭolu görüp şād ola. (12) Niteki kelām-ı mecīdinde ḫaber virdi وَ هُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَ عَنْ عِبَادِهِ وَ يَعْفُوا عَنِ السَّيِّئَاتِ (13) Yaᶜnī sizüñ pādişāhıñuz **[28b]** ol kerem ıssı pādişāhdur ki ḳaçan günāhkār ḳulları ṣıdḳıla (2) tebve idüp günāhlarını terk eylese, tevbelerin ḳabul ider (3) ve geçmiş günāhlarıñ ᶜafv ider. Andan ziyāde luṭf idüp (4) ḥasenāta tebdīl ider. Niteki اُولَئِكَ الَّذِينَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ (5) diyü buyurur. Yaᶜnī ol tevbe iden ṭāᵓifenüñ Ḥaḳ (6) Teᶜālā günāhların ḥasenāta tebdīl ider. Gör imdi ne kerīm (7) pādişāhdur ki kereminüñ nihāyeti yoḳ ve ne latīf sulṭāndur (8) ki lüṭfınuñ ġayeti yoḳ. Pes imdi inṣāfa gelüp edebsiz (9) ligi terk idüp dā'imā ᶜibādete ṭāᶜata meşġūl olmaḳ (10) gerekdür. ᶜÖmrü sermāyesini żāyiᶜ eylemeyüp Ḥaḳ Teᶜālānuñ ḫidmetine (11) ṣarf eylemek gerekdür. Ādemüñ her nefesi bir cevherdür ki kıymetinüñ (12) nihāyeti yoḳ. Yarın Ḥaḳ Teᶜālā ḥażretine varıcaḳ her bir nefes içün (13) iki suᵓāl idiser. Biri ol ki nefesi ne yerde virdüñ ve biri **[29a]** daḫı ol ki nefesi ne yerde alduñ? Ḳulum diyiser, eyle olıcaḳ (2) fikr eylemek gerekdür ki her günde ḳaç nefes virür her bir nefesi neye (3) ṣarf olur. Baᶜżı ᶜulemā dimişler ki her kişi günde dört (4) biñ üç yüz ṭoksan iki nefes virür. Fikr eyle ki her bir (5) nefesinden iki suᵓāl olıcaḳ yarın ne cevāb viricekdür? (6) Ḥikāyet olındı, İbni Ṣamitden rahmetüllāh ᶜaleyhi birgün (7) nefsle ḥisāb eyledi, fikr itdi ᶜömrü altmış yaşına yetişmiş. (8) Günlerin ḥisāb eyledi, yigirmi bir biñ altı yüz gün olur. (9) Feryād

idüp aġladı, eyitdi: Eger günde bir günāh işledümse (10) yigirmi bir biñ altı yüz günāh olur. Bu ḳadar günāhlarla ben (11) Ḥaḳ Teʿālā ḥażretine ne cevāp virem, didi. Daḫı bir kez naʿra (12) urup āh idüp düşdi fī-l-ḥāl cānı teslīm eyledi. (13) Ḳatında ḥāżır olan cemāʿatüñ ḳulaḳlarına āvāz geldi: İy **[29b]** cemāʿat bilesiz ki ol ṣālih ḳuluñ cānı Firdevs-i ʿalāya (2) yetişdi. Pes imdi müʾmin daḫı dāʾimā ḥisāblaşmaḳ gerek. (3) Niteki emirü' el-müʾminīn ʿÖmer raḍıyallāhü Teʿālā ʿanhu حَا سِبوُااَنْفُسَكُمْ قَبْلَ (4) اَنْ تُحَا سِبوُاوَزِنوُاقَبْلَ اَنْ توُزَنوُاوَ تَجَهّزَوُ الِلْعَرْضِ اْلا كَبِر (5) diyü buyurur. İy ādem oġlanları ḥisāblaşuñ nefslerüñüzle (6) ḳıyāmetde ḥisāb olunmazdan evvel. Fikr eylegil, görgil, eger şerrüñ (7) ḫayruñdan ziyāde ise tevbe idüp ḫayrı çoġaltmaġa çalış (8) ve daḫı nefsiñüzi ṭartuñ, Ḳurʾān terāzüsinde. Görüñ efʿāliñüz (9) Ḳurʾān aḫkāmına muvāfıḳ mıdur yoḫsa muḫalif midür? Eger muḫalif (10) ise tīzcek tevbe eyleñ. Muḫālefeti terk idüp Ḳurʾān ḥükmine (11) muṭīʿ olup ʿibādete ṭāʿata meşġūl oluñ, tā ki yarın (12) ḳıyāmet terāzusında ṭartılıcaḳ ḫayr ṭartılan keffe aġır gele. Cennet (13) ehlinden olup ebedi rāḥat olasız. Ḥikāyet olındı, **[30a]** Yūnus bin ʿAbdullāh raḥmetūllāhi ʿaleyhi mürīdler ile biraz kelici idüp (2) ṣoḥbet eyledi, daḫı bundan soñra döndi, bunlaruñ yüz (3) lerine bakdı. Daḫı āh eyledi. Mürīdler daḫı ṣordılar: Yüzümüze (4) baḳup niçün āh eylediñüz? Benüm ve sizüñ ʿömrimüzden bir sāʿat (5) geçüp eksildi, anuñçün āh iderin, didi. Pes her sāʿatı ki (6) ʿömürden biraz gider, gün geçdükce daḫı ziyāde gider. Hafta (7) geçdükce daḫı artuḳ eksilür. Yıllar geçdükce ḫod ʿömrün bir (8) ṭarafı gider. Gide gide birgün añsuzdan dögünür ṣoñ (9) peşimānlıḳ fāʾide itmez. Ḥasan-ı Baṣrī raḥmetūllāhi ʿaleyhi buyurur: (10) يَا ابْنَ بَعْضُكَ وَ اِنّكَ لَمْ تَزُلْ فىِ هَدْمِ عُمْرِنَ مُنْزُ (11) اَدَمْ اِنّمَا اَنْتَ عَدَدُ اَيّآمِكَ اِذاَ مَضَى مِنْكَ يَوْمٌ مَضَ

سَقَطْتَ مِنْ بَطْنِ (12) اُمِّكَ Yaᶜnī iy ādem oğlanı, sen hemān günlerüñ saġışından (13) ᶜibāretsin. Ḳaçan birgün eksilse güyā senüñ bir parañ **[30b]** eksilür. Ḥāl bu ki ṭurmadın dāᵓīm ᶜömrüñ bünyādın yıḳarsın (2) anañ ḳarnından dünyāya geleli bu maᶜnā üzerine naẓm eyleyüp dimiş ki: (3) اِنّآ لَنَفْرَحُ بِالْاَيّآمِ نَدْ فَعُهٰا فَاَ عْمَلْ لِنَفْسِكَ (5) كُلّ يَوْمٍ مَضَى نَقْصٌ مِنَ اْ لاَ جِلَ فَاَ اِنّمَاَ اْلرّجُ وَاْلخُسْرَان فِيِ اْ لَعَمَلِ (4) قَبْلَ اْلمَوْتِ مُجْتَهِداً Yaᶜnī biz sevinürüz günler geçdügince ki gitdi bahār oldı çiçekler (6) açıldı, yāḫūd yaz oldı, yemişler, niᶜmetler vaḳit oldı diyü. (7) Bundan ġāfilüz hergün ki geçer ᶜömürden biraz eksilür. Pes eyle (8) olsa, cehd idüp ol ᶜömrüñi Ḥaḳ Teᶜālānuñ ḳulluġına ṣarf (9) eylegil, ölmezden evvel, tā ki ol ᶜömrüñ sermāyesinden ziyān (10) eyleyemesin. Zirā aṣṣı ve ziyān olmaḳ ᶜamel ve aṣṣısı ve ᶜamel ziyāndur. (11) Devletlü ve saᶜādetlü ol kişidür ki ᶜömri sermāyesinden (12) dürlü faᵓideler ḥāṣıl eyleye. Her bir sāᶜati bir dürlü ᶜibādete (13) ḫarç eylemekle ve eger ᶜömrinüñ sāᶜatini żāyiᶜ eyleyüp ᶜabeṣ nesnelere **[31a]** ḫarç iderse yāḫūd maᶜṣiyetde geçürürse ᶜömrinden be-ġāyet (2) ziyān eyledi, şeḳāvet ehlinden olur. Niteki Ḥaḳ Teᶜālā Ḳurᵓān-ı (3) Kerīm içinde buyurdı: وَلَا اَوْلَا دُكُمْ عَنْ ذِكْرِاللّٰهِ وَ مَنْ يَفْعَلْ (4) يَا ءَ يُّهَااْ لّذِيْنَ اَمَنُوْ اْلَاتُلْهِكُمْ اَمْوَا لُكُمْ ذٰلِكَ فَاَ وُلٰئِكَ هُمُ (5) اْل خَاسِرونَ Yaᶜnī iy īmān getüren mūᶜminler, sizi menᶜ eylesün (6) mallarıñuz ve evlādlarıñuz. Ḥaḳ Teᶜālānuñ ẕikrinden yaᶜnī ᶜibādetinden (7) ṭāᶜatından yaᶜnī ᶜömriñüzi dünyā cemᶜ eylemeye, altun gümüş (8) yıġmaġa ṣarf idüp fulānuñ mālı çoḳdur benüm de ol ḳadar (9) olsun diyesin yāḫūd oğlum ḳızum vardur, anlaruñ ḥavāyici (10) yemekden nāzük ṭaᶜāmlar gerek ve giyecekten nefīs giyecekler gerek ve (11) ḳızlara mübālaġa cihāzlar gerek diyü ᶜömriñ ol nesneleri ḥāṣıl (12) eylemeye, ḫarç eyleye. Ḥaḳ Teᶜālānuñ ḫidmetini el ucuyla ṭuta. (13) Belki bi'l-külliye

kendüyi dünyāya vire. İmdi bu nesne böyle **[31b]** idenler işin ziyāne virenlerdür yaᶜnī ᶜömri sermāyesinden (2) be-ġāyet ziyān idenlerdür. Zirā ᶜaẕīmu bāḳi āḫireti, ḥaḳīr u fāni (3) dünyāya ṣatdı. Pes ki ziyānkār oldı. Pes öyle olsa (4) müᵓmin ᶜömrinüñ ḳadrin bilmek gerek ki sermāyesidür, yoḳ (5) yere ḫarc itmeyüp Allāh u Teᶜālānuñ ḫidmetine ṣarf eylemek (6) gerek. Hergün ki geçer, ḳıyāmete değin ayruḳ ele girmez. Niteki peyġamber (7) ᶜaleyhiᵓs-selām buyurdı ki لَيْسَ يَوْمٌ مِنْ اَيّآمِ الدُّنْيا اِلّآ يَتَكَلَّمُ وَ (8) شَهِيدٌ وَ ايِنّ لَوْقَدْ اَبَتْ شَمْسي لَمْ اَرْجِعْ الَيْكُمْ (9) يَقوُلُ اَيُّهاَ الْنّاسُ اِنّ يَوْمٌ جَديِدٌ وَ اَناَ مَا يَعْمَلُ فَيَّ اِلىَ يَوْمِ الْقِيِمَةِ (10) Yaᶜnī hīçbir gün yoḳdur dünyā günlerinden ki ṭoġar; illā ḥāl diliyle (11) eydür ki iy ādem oġlanları ben yeni günem ki bugün ṭoġdum. (12) Her ᶜamel ki benüm içümde işlenür, aña ben şāhid olurum. Yarın (13) Ḥaḳ Teᶜālā ḥażretinde şāhidlik idecegin ve daḫı bilgil ḳaçan benüm **[32a]** güneşüm ṭolunsa ayruḳ ḳıyāmete degin gelecek degülem. Pes (2) imdi hergüni ġanīmet bilüp her sāᶜatde bir dürlü ᶜibādet (3) itmek gerek, tā ki yarın ḳıyāmetde ṭanıklık virecekdür, (4) unutmayasın. Baᶜẓı meşāyiḫden naḳl olunmışdur, eydür: Be-ġāyet (5) aḥmaḳdur ol kişi ki nā-gāh bir aḳçesi düşse ol gün (6) aḫşama dek melūl olup dir ki bu gün aḳçemi düşürdüm, (7) ziyān eyledim. Hīç bugün ki günümi yoḳ yere geçürdüm, ᶜömrimüñ (8) sermāyesinden eksildi, ẓāyī oldı dimez. Niçe nefesler ᶜabeş (9) yere geçdi, belki maᶜṣiyetde geçdi yā ġıybet söylemegile yā ḥarām (10) yemegile yā içmegile neᶜūẕü billāhi min ẕālike. Bu nesne ḫod iñen (11) müşkil nesnedür. Pes melūl olacaḳ, ᶜömrü sermāyesi żāyīᶜ (12) oldıġudur. Dünyā sermāyesi fānīdür, elbetde arta ḳalsa gerekdür. (13) Niteki baᶜżı ᶜulemā naẓm idüp dimiş لِتُنْفِقُ الْعُمْرَفى لدُّنْيا **[32b]** مُجاَزَفَةً وَالْمَالُ تُنْفِقُ فِيهاَ بِالْمَوازِيِنِ ᶜaceb budur ki ᶜazīz ᶜömriñi (2) ḫarç idersin

ṣallamaya bol bol dünyāda dāʾimā ḳadrin bilmezsin. (3) Fānī māluñı virseñ ṭartu ile virürsin yāḫūd saġışla, (4) bir ḥabbe ziyāde virmege rāżı değilsin. Her bir nefesüñ ki bir (5) nefīs cevherdür bahāsı iñen çoḳdur. ᶜAbeş yerlere ḫarc ider (6) sin. Belki maᶜṣiyede ol Ḥaḳ Teᶜālānuñ sevmedügi fānī (7) murdār dünyāyı ṣanduḳlara ḳomaġıla daḫı rāżı değilsin. (8) Agzın baġlayup mühür ururs ın, şol ḳadar muḥabbetile ṣaḳınur (9) sın ki yüz ol ḳadar muḥabbet ᶜömür sermāyesi ṣaḳlamaġa gerek (10) idi. dāʾimā iḫtiyātıla ve iḫtirāzıla ḫarc ideyüñ. Niteki (11) Tañrıdan ḳorḳan ṣaliḫler ṣaḳındugı gibi. Serir-i Saḳṭi raḥmetü (12) ᶜaleyhi eydür: Evliyādan bażısına uġradum gördüm ki dāʾimā (13) iftār idicek, avıcına biraz ḳavıd ḳoyardı, diliyle yalayıvirür. **[33a]** Gördüm ki dāʾimā orıcın açıcaḳ yedüġi ḳāvud andan (2) ġayrı nesne yemez. Ben eyütdüm: İy āḫiret ḳardaşı sebeb nedür (3) ki dāʾimā ḳāvud yirsin, ayruḳ ṭaᶜāmlardan yemezsin. Cevāp (4) virüp didi ki gördüm her loḳma ki ġayrı ṭaᶜāmlardan (5) aġzuma alam, çeyneyem, ol loḳma tamām çeyneyüp yuduncaya degin (6) yetmiş kez sübḥānallāhi dinürmiş. Ol ḳadar tesbīḥ idecek (7) vaḳti dünyā ṭaᶜāmın yemeye ṣarf olduġın dilemezin. ᶜÖmrümden (8)ol ḳadar nefs arzusına geçdügin dilemezin. Anuñçün ki (9) çeynenür ṭaᶜām yemezin didi. Gör naẓar eyleki ṣādıḳ müʾminler (10) ᶜömri ne vechle ṣaḳınurlar. Zīrā görürler ki furṣat fevt (11) olur dāʾimā ele girmez. Niteki اَلْفُرصَتُ تَمُرُّ مَرّا لسَحاَبِ dimişler. (12) Yaᶜnī ᶜibādet ve ṭaᶜāt ḳılmaġla furṣat elde ṭurmaz, tīz (13) geçer. Şol ḳatı yiller esicek bulutlar geçdügi gibi. Pes imdi **[33b]** furṣat eldeyiken ḳadrin bilüp dāʾimā ᶜibādete ṭaᶜāta (2) meşġul olmaḳ gerek. Ḥikāyet olındı, meşāyiḫden birisi (3) mürīdlerile giderken nā-gāh bir buz ṣatıcı ᶜAraba uġradılar. (4) Başında ṭablayla buz götürüp çaġırur ki اِرْحَموُاَمْنَ يذُوُبُ (5) رَاسُ

مُسْلِمِيْنَ يَا اِلٰهِ Yaᶜnī iy müslimānlar, esirñen şol kişi (6) yi ki sermāyesi eriyor, esen yeller anı eridür ve güneş anı eridür. (7) Şeyḫ heman ki bu ᶜArabuñ āvazın işitti, āh idüp düşdi, (8) ᶜaḳlı zāᵓīl oldı. Mürīdler elin ayaġın ovdılar, bir zamandan soñra (9) ᶜaḳlı yerine geldi. Mürīdler eyitdiler: Yā şeyḫ, ol buz ṣatıcunuñ (10) āvāzın işidicek āh idüp ne ᶜaceb ḥāle mübtelā olduñuz? (11) Cevāp virüp didi: Niçe āh idüp ᶜaḳlum zāᵓil olmasun? (12) Ol esirgeyici sermāyesi eriyen günāhkāram ve sizlersüz (13) ol sermāye-yi ᶜömrümüzden günler anı eridür, haftalar anı eridür **[34a]** yıllar anı eridür, biz ġaflet uyḫusına müsteġraḳ olmışuz (2) dur. Pes ᶜāḳīl olan kişi her nesneden bir ᶜibret alsa (3) gerekdür. Loḳmān ᶜaleyhiᵓs-selām oġlına eydür ki İy oġılcıġım, (4) zinhār ulular ḥālinden ᶜibret alġıl, fikr idüp gör ki (5) hezār āh idüp birgün ᶜömr isterler yāḫūd ᶜömürden elümüze (6) girse diyü ḥasret yerler, yāḫūd bir kerre لَا اِلٰهَ اِلَّا اَللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَسُوْلُ اَللّٰهِ (7) diyecek miḳdārı vaḳt olsa diyü feryād (8) idüp zārılıḳlar iderler. Pes imdi ᶜāḳīl oldur ki (9) ᶜömri sermāyesi elde iken ḳadrin bile; yıllar, aylar, haftalar (10) günler içinde iken ġanīmet göre. Giceyi gündüze ḳatup (11) yoġınan var eyleyen dürlü niᶜāmlar ve iḥsānlar ḳılan pādişāh (12) ḥażretine lāyıḳ ṭaᶜātlar ve ᶜibādetler eyleye. (13) Bir sāᶜat ẕikre, bir sāᶜat tesbiḥe, bir sāᶜat Ḳurᵓān oḳumaġa, bir sāᶜat **[34b]** namāz ḳılmaġa meşġūl ola. Niteki Rābiatü'l-ᶜadeviyye rahimehallāhü (2) ṣabāḥ olıcaḳ nefsine dirdi: İy nefs bugün āḫir (3) gündür, ayruḳ günüñ ḳalmadı. Bugün cehd idüp Ḥaḳ (4) Teᶜālā ḥażretine meşġūl ol. ᶜÖmrüñle vedāᶜ eyle. İmdi hāy (5) diyü, ol günüñ herbir sāᶜatinde bir dürlü ᶜibādet iderdi. (6) Dirdi ki iy nefs bir giceñ ḳalmışdur, imdi ṣabāḥa (7) degin ᶜibādet eyle. Nā-gāh ṣabaḥ olurdı, dirdi ki: (8) Hay bir günüñ daḫı varımış imdi ġanīmet bilüp evvelinden (9) āḫirine degin ᶜibādet

eyle diyü ḳırḳ yıl nefsini aldayu aldayu (10) bu resme gice gündüze ḳatup ᶜibādete meşġūl oldı. (11) İmdi müᵓmin olan kişinüñ ḥāli nefsile bu resme gerekdür, (12) tā ki yarın ḳıyāmetde nefsine ẓulm idenlerden olmaya. (13) Peyġāmber ᶜaleyhiᵓs-selām eydür: ᶜĀḳil oldur ki dünyāya niçün **[35a]** geldi, Ḥaḳ Teᶜālā anı ne maṣlaḥat içün yaratdı bile. Ol (2) maṣlaḥatda ola. Niteki kelām-ı mecīdinde وَمَا خَلَقْتُ ٱلجِنّ (3) وَٱلْاِيْنْسَ اِلّآ لِيَعْبُدُوْن diyü buyurdı, yaᶜnī Ḥaḳ Teᶜālā eydür: (4) Ādem oġlanlarını ve cinnileri yaratmadum; illā bana ᶜibādet ḳılmaḳ (5) içün yaratdum. Pes ādem oġlanları ᶜibādet içün ḫalḳ (6) olınca, gerekdür ki dāᵓimā ᶜibādetde olalar. Niteki bir āyetde (7) daḫı اَفَحَسِبْتُمْ اَنّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثاً وَ اَنّكُمْ اِلَيْنَا لَا تُرْجَعُوْن (8) diyü buyurdı. Yaᶜnī iy ādem oġlanları, şöyle mi ṣanursız (9) ki biz sizi ᶜabeṯ yere mi ḫaḳ itdük, belki ᶜibādet ḳılmaḳ içün (10) ḫalḳ itdük. Niçün ᶜibādeti terk idüp günāh işlersüz. (11) Ṣanur mısız ki bizüm ḥażretümüze getürinilecek degülsüz. Elbette gelecek (12) siz, ᶜameliñüze göre cezā bulacaksız. *Kemātedīn ü tüdānü* diyü buyurdı. (13) Peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām yaᶜnī nenüñ gibi ᶜamel iderseñüz, aña göre **[35b]** cezā olınursız اِن خَيْراً فَخَيْرٌ وَاِنْ شَرّاً فَشَرٌّ (2) النّاسُ مَجْزِيُّون بِاَعْمَالِهِمْ اِنْ خَيْراً فَخَيْرٌ اَىْ اِنْ كَانَ عَمَلُهُمْ خَيْراً فَجَزَآؤُهُمْ خَيْرا (3) Yaᶜnī ᶜamelüñ ḫayr olursa cezāsı daḫı ḫayr olacaḳdur ki cennete (4) girüp dürlü naᶜīm içinde muḳīm olasın ve eger şer ise (5) cezāsı daḫi şer olacaḳdur ki cehennem içinde dürlü ᶜaẕāba (6) giriftār olasın. Pes imdi Ḥaḳ Teᶜālā ᶜibādet ve ṭaᶜāt (7) idenlere uçmaḳ vaᶜde idüp dir ki اِنّ الّذِيْنَ اَمَنُوا وَ عَمِلُوا الْصّالِحاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنّاتُ (8) الْفِرْدَوْسِ نُزُلاً Yaᶜnī be-duristī (9) taḥḳīḳ şunlar ki īmān getürdiler ve ᶜamel-i ṣāliḥe meşġūl (10) oldılar, uçmaġ içinde muḳīm olmaḳ anlara maḫṣūṣdur, (11) anlardan ġayrıya virilmez. sزّرْ وَ اَمّآ الّذِيْنَ فَسَقُوا فَمَاْوَيُهُمُ الْنّ (12) dir, Ḥaḳ Teᶜālā. Yaᶜnī şunlar

fāsıḳlardur, ṭuraġı cehennemdür. Eger (13) ĭmānla gitdiyse ve eger ĭmānsız gitdiyse ebedĭ cehennemde ḳalısar **[36a]** لاَ يَسْتَوِي اَصْحَابُ النّٰرِ وَ اَصْحَابُ الْ جَنّٰةِ dir, Ḥaḳ Teᶜālā. (2) Yaᶜnĭ cehennem ehliyle cennet ehli berāber degildür. Zĭrā اَصْحَابُ (3) اَلْجَنّٰةِ هُمُ اَلْفَائِزُوْنَ dir, Ḥaḳ Teᶜālā. Yaᶜnĭ cennet ehli ᶜaẕābdan (4) ḳurtılıcıdur, dürlü niᶜmetlere müsteġraḳ olup ebedĭ rāḥat (5) olıcılardur ve ammā cehennem ehli dürlü ᶜaẕāba giriftār olup (6) helāk olıcılardur. Pes imdi Ḥaḳ Teᶜālānuñ vaᶜdesi ḥaḳdur. (7) Niteki اِنَّ وَعْدَاللّٰهِ حَقٌّ diyü buyurur. Yarın ḳıyāmetde ṣāliḥlere (8) اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ diyiserler. Yaᶜnĭ girüñ cennete iy (9) ṣāliḥler, ᶜamelüñüz sebebiyle. Zĭrā cennete lāyıḳ ᶜamel eylediñüz. Ḥaḳ (10) Teᶜālāya muṭīᶜ oldıñuz. Fāsıḳlara فَزُوْقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُوْنَ (11) diyiserler. Yaᶜnĭ iy fāsıḳlar ṭaṭuñ cehennemüñ (12) dürlü ᶜaẕābların, şol kesb itdügüñüz günāhlar sebebiyle. (13) Pes imdi eyle olsa Ḥaḳ Teᶜālā dünyāda ḳullarına سَابِقُوْا **[36b]** اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَ جَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ (2) اُعِدَّتْ لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَ رُسُلِهٖ diyü buyurur. Ḥaḳ Teᶜālā ḳullarına (3) ḫiṭāb idüp dir ki biribiriñüzden öñdin raḥmet ṭaleb (4) idüñ, pādişāhuñuzdan herki ᶜibādet meydānında ögirdi (5) geldi, öñdül anuñdur, yaᶜnĭ aᶜlā maḳām u efḍāl ḥasenāt (6) ve erfaᶜ-i derecāt aña viriliser. Niteki وَالسَّابِقُوْنَ السَّابِقُوْنَ اُولٰٓئِكَ الْمُقَرَّبُوْنَ (7) diyü buyurır ve daḫı وَ سَارِعُوْا اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا (8) السَّمٰوٰتُ وَالْاَرْضُ اُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِيْنَ (9) diyü buyurur. Yaᶜnĭ iy ḳullarum, biribiriñüzden öñ geçün, raḥmet (10) ṭaleb itmeye rabbüñüzden daḫı cenneti ḥāṣıl eylemeye. Eyle cennet (11) ki anuñ eni yirler gökler biribirine ulaşsaydı ne ḳadar (12) büyük olaydı, cennetüñ eni andan daḫı büyükdür. İmdi cennet (13) ṣāliḥlere yaraḳlanmışdur, kime gerekse virilmez. Pes öyle olıcaḳ, **[37a]** وَفِيْ ذٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُوْنَ yaᶜnĭ bu

nesnede eviciler (2) evsün, ᶜamel meydānında biribirini geçsünler. لِمِثْلِ هَذَا اَفْلِنَعَمِل (3) اَلْعاَمِلوُنَ bunuñ gibi mübārek maḳām içün, ᶜamel idicüler ᶜamel (4) itsün. Niteki ᶜAbdullāh ibni Mübārek raḥmetüllāhi ᶜaleyhi ulu (5) meşāyiḫdendür. Cān nezᶜinden Ḥaḳ Teᶜālā cennet içinden maḳāmın (6) gösterdi, ferāḫ olup güldü, eyitdi: لِمِثْلِ هَذاَاَفْلِيَعْمَلِ (7) اَلْعاَ مِلوُنْ ve bir āyetde daḫı Ḥaḳ Teᶜālā فَا سْتَبِقوُاالْخَيْرَاتِ (8) diyü buyurdı. Yaᶜnī ḳullarumuz zinhār eyü ᶜamellere evüñ, gice gündüz (9) ᶜibādete ṭāᶜata meşġūl oluñ, tā ki yarın aḳ yüzile (10) gelesiz, raḥmete lāyıḳ olasız. Ḥaṣan-ı Baṣrī raḥmetüllāhi ᶜaleyhi (11) vaᶜẓında aġladı, eyitdi: Yarānlar, Ḥaḳ Teᶜālā Ḳurᵓānda فاَسْتَبِقوُا الْخَيْرَاتْ (12) diyü emr eyledi siz anı فاَسْتَبِقوُا الشّهَوَاتْ eylediñüz. (13) Yaᶜnī Ḥaḳ Teᶜālā ṭāᶜata ᶜibādete evüñ didi, siz nefsüñüz **[37b]** arzūlarına evüñ. Eglediñüz gice gündüz ol nesneye meşġūl (2) oldıñuz. ᶜİbādeti ṭāᶜatı terk eylediñüz. ᶜAceb budur ki (3) senüñ aḳrānuñdan birisi fānī dünyāda senden malın ziyāde (4) eylese, evin büyütse çarṭaġın yüce eylese, saña aġır (5) gelür, melūl olırsın. Gice gündüz ġuṣṣaya yatursın, ḥased (6) sebebinden. Yarın ḳıyāmet güninde cennete giricek senden (7) aᶜlā maḳāmlarda olanları göricek niçe ideceksin. Niteki (8) Ḥażreti peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām buyurur: اِنّ اَهْلَ الجَنّةِ يَتَرَاءُن اهْلَ الْغُرَفِ مِنْ فَوْقِهِمْ (9) كَمَا يَتَرَا وُنَ اَلْكَوَا كِبَ الدُّرِىّ الغَابِرَ (10) فِى اَلْاُفِقِ مِنَ اَلْمَشْرِقِ وَاَلْمَغْرِبِ Yaᶜnī cennet içinde aşaġı maḳāmda (11) olanlar, yuḳaru ġurfelerde yaᶜnī yüce köşklerde olanları (12) göreler. Niteki yiryüzinde olanlar gökdeki yılduzları üzer (13) lerinde gördükleri gibi, ġāyet yüce görinür. Pes imdi müᶜminüñ **[38a]** himmeti ol vechile olmaḳ gerek. Kim cehd idüp meydān-ı ᶜibādetde (2) ilerü geçe, ta ki cennete giricek daḫı aᶜlā maḳāma yetişe (3) bile. Pes peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām eydür: Saᶜādet ehli oldur ki (4) āḫiret

bābında kendüden yuḳaruya öyküne yaʿnī̇ şol (5) gice gündüz ʿibādet ṭāʿat idene imrene. Zehi saʿādet (6) ler bunuñ ki ʿömrini Ḥaḳ Teʿālānuñ ḫidmetine ṣarf ider, (7) yarın cennet içinde ʿālī̇ maḳāma irişür. Cehd idüp (8) ben daḫı aña öyküneyin, bolay ki ol aʿlā mertebeye ben daḫı (9) yetişem diye. Geldük. Saʿādet ehlinüñ bir ʿalāmeti daḫı oldur (10) ki dünyā bābında kendüden aşaġıya öyküne, naẓar idüp (11) fuḳarā ḥālini fikr eyleye. Dünyāyı terk eyleyüp yüklerini yeyni (12) itmişler, yarın ḳıyāmetde ḥisābları daḫı yeyniçek olısar. (13) Ġanī̇lerden beş yüz yıl evvel cennete giriser. Pes çünki fānī̇ **[38b]** dünyāya göñül virüp anuñ cemʿine meşġūl olmadılar ki (2) Ḥaḳ Teʿālānuñ düşmanıdur. Sevmez, anı seveni bile sevmez. Pes (3) anlar daḫı ol dünyāyı terk idüp düşman ṭutdılar. Zī̇rā (4) مَنْ اَحَبَّ اَحَدًا اَبْغَدضَ عَدُوَّه dimişlerdür. Yaʿnī̇ her kişi kimi sever (5) se anuñ düşmanını düşman ṭutsa gerekdür. Çünki ṣāliḫ (6) dervī̇şler Ḥaḳ Teʿālāyı ṣıdḳla sevdiler. Anuñ düşmanı dünyāyı (7) sevmediler. Anuñ düşmanı şeyṭāna uymadılar, düşman ṭutdılar. (8) Pes imdi her kişi ki Allāhı severem dir, anuñ düşmanını düşman (9) idünüp terk itmek gerek. Geldük. Ḥażreti peyġamber ʿaleyhiʾs-selām (10) eydür: Şaḳāvet ehlinüñ nişānı oldur ki yuḳarunuñ ʿaksi (11) ola yaʿnī̇ dünyā bābında kendüden yuḳaruya öyküne, fulānuñ (12) malı çoḳdur, benüm daḫı ol ḳadar olsun diyü gice gündüz (13) dürişe, dünyāsın arturmaḳ içinde ola. Āḫiret meṣliḥatını **[39a]** el ucuyla ṭuta, maḳṣūdı maḥbūbı dünyā ola. Pes imdi (2) maʿlūm oldı ki şeḳavat ehlinden imiş. Zī̇rā Tanrınuñ (3) düşmanı dünyāyı dost idindi. Ḥaḳ Teʿālā kelām-ı kerī̇mi (4) içinde biñ āyetile belki daḫı ziyāde dünyāyı ẕemm eyledi. (5) Anı terk idüñ diyü emr eyledi. Dünyāyı seven kişi Allāhüñ (6) emrine muḫālefet eyledi. Pes şaḳī̇lerden oldı. Pes imdi (7) ʿāḳī̇l oldur ki dünyā anı terk

itmedin ol dünyāyı terk ide. (8) Anuñ fānī lezzetlerine ve niᶜmetlerine ve zāᵓil olıcı nesnelerine (9) maġrūr olmaya. Niteki Ḥaḳ Teᶜālā وَلَا يَغُرَّ (10) فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا نَّكُمْ بِاللّٰهِ الْغَرُورُ diyü buyurur. Yaᶜnī ḳullarum dünyānuñ (11) yalancu dirligi sizi aldamasun. Anuñ ḥayātına ᶜitibār yoḳdur, (12) tīz elden çıḳar. Ol murdār dünyānuñ şādılığı heman ġuṣṣadur, (13) niᶜmeti miḥnetdür, raḥatı zahmetdür, tiryāḳ aġudur, maᶜmūr ı ḫarābdur, **[39b]** ḥāṣılı türābdur. Yaᶜnī ne ḳadar uzun yaşarsa, ne ḳadar māl cemᶜ (2) idüp pādişahlıḳ iderse, āḫir yeri ḳara ṭopraḳ olısar, (3) örtüsü döşegi mecmūᶜı ṭoprak olısar. Ol çoḳ sevüp (4) gizledigüñ arta ḳalup, vārişlere ḳalısar. Kendüye ḳara yer (5) içinde ol māl mār ṣūretinde yaᶜnī yılan ṣūretinde (6) geliser, aña dürlü ᶜaẕāblar idiser. Diyiser ki niçün beni dünyāda (7) Ḥaḳ Teᶜālānuñ emr itdügi yerlere ḫarc itmedüñ. Eger ḥarām (8) māl ise dürlü ᶜaẕāblar olısar, eger ḥelāl malısa naḳīru (9) ḳıtmīrden ḥisāblar viriser. Anuñçün iki cihān faḫri Muḥammed (10) ᶜaleyhi'ṣ-ṣalāvatü ve's-selām dünyāyı ḳabul itmeyüp faḳrı (11) iḫtiyār itdi. اَلْفَقْرُ فَخْرِي وَ اَنَا اَفْتَخِرُبِهِ diyü buyurdı. (12) Geldük āyet maᶜnāsına ki وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللّٰهِ الْغَرُورُ didügi (13) Yaᶜnī ḳullarum sizi Allāhla aldayıcılar aldamasun. Yaᶜnī diyeler **[40a]** ki Ḥaḳ Teᶜālānuñ raḥmeti çoḳdur, ḳorḳarsız. Eger günāhkār (2) lar olmayaydı raḥmet kime olaydı diyü sizi maġrūr (3) eyleyüp azdurmasunlar. Zīrā benüm raḥmetüm ṭāᶜat ü ᶜibādet (4) idenleredür, kime gerekse degildür. Niteki اِنَّ رَحْمَتَ اَللّٰه قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ (5) وَ سِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ (6) وَ رَحْمَتِي diyü buyurur ve daḫı bir āyetde وَالَّذِينَ هُمْ بِاٰيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ (7) فَسَاَ كَتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَوٰةَ diyü buyurur. Yaᶜnī benüm raḥmetüm (8) gerçi ᶜāmdur. Mecmuᶜı eşyāya yaᶜnī nihāyeti ġayeti yoḳdur. Amma (9) kime gerekse virmezin. Şol kişilere yazarın ol raḥmeti ki (10)

muttaḳī olalar, yaᶜnī günāhdan ḳaçup ᶜibādetü ṭāᶜata meşġūl (11) olalar. Zīrā bir āyetde daḫı الذُّنُوبَ جَمِيعًا اِنَّهُ هُوَ اْ لغَفُورُ (12) لاَ تَقْظَوُا مِنْ رَحْمَةِ اللّهِ اِنّ اَللّهَ يَغْفِر الرّحِيمُوَاَنِيبُوااِلىَ رَبّكُمْ واَسْلِمو (13) لَه diyü buyurur. Yaᶜnī eyit, yā Muḥammed, şol günāhda ḥadden aşup **[40b]** nefsleri üzerine isrāf iden ḳullaruma, ümīdüñüzi kesmeñ (2) Ḥaḳ Teᶜālānuñ raḥmetinden, tevbe eyleñ. Be-durusti ve rāsti Ḥaḳ (3) Teᶜālā mecmūıᶜı günāhları yarlıġar, tevbe idicek, (4) gerek kebīre gerek ṣaġire. Zīrā Ḥaḳ Teᶜālā yarlıġayıcı ve raḥmet idici (5) pādişāhdur. Tevbe idicek ṣıdḳ u iḫlāṣıla ve اَنِيبُوا (6) لا تَقْنَطُوُ ya maᶜṭūfdur. Kelām-ı Arabda vav cem içündür. İy (7) müᵓminler adem-i ḳunutla inābeti cemᶜ eyleñ. Yaᶜnī ümidiñüz kesmemek (8) birle tevbe cemᶜ eyleñ. Zīrā Ḥaḳ Teᶜālā tevbeyi ḳabul ider, günāh (9) ları ᶜafv ider, ḳaçan tevbe naṣūḥ olsa. İbni ᶜAbbās raḍıyallāhü (10) Teᶜālā ᶜanhu eydür: Tevbe-yi naṣūḥ aña dirler ki günāh itmege, göñ (11) liyle peşimān olasın, dilüñle istiġfār idesin, göñlünde (12) niyyetüñ muḥkem idesin, ayruḳ günāha meyl idüp işlemeyesin, (13) tevbeñ üzerine ṣābit olasın. Baᶜżı ᶜulemā tevbe-yi naṣūḥ oldur **[41a]** ki fāsıḳlar ṣoḥbetin terk idüp ṣāliḥler ṣoḥbetin iḫtiyār (2) itmege dirler diyü tefsīr itmiş. Zīrā ki ṣoḥbet müeşşirdür. (3) Niteki yuḳaruda geçdi. Pes maᶜlūm oldı ki her kişi ᶜibādet (4) ṭāᶜat idüp günāhdan iḫtirāz idüp andan soñra (5) Ḥaḳ Teᶜālānuñ raḥmetin ummaḳ geregimiş. Zīrā Ḥaḳ Teᶜālā benüm (6) raḥmetüm ṣāliḥlere muttaḳīleredür diyü Ḳurᵓān-ı Kerīm içinde (7) niçe yerlerde yād ḳıldı. Birḳaçı ẕikr olındı ve bu maḥalde de bir (8) aṣl ẕikr idelüm ve bir nükte-yi ᶜazīze daḫı beyān idelüm. Zīrā (9) ekşer ḫalāyıḳ bu aṣlı bilmeyüp ġalaṭ ᶜitiḳād iderler. Ol (10) aṣl didügümüz fark itmeklikdür recayıla ümniyye arasında. (11) Racā oldur ki aṣlı ve bünyādı ola. Umniyye oldur ki aṣlı (12) ve bünyādı olmaya.

Miṯāli meṯelā ṣol kişi ki yere çift (13) ḳoşup ṣabānla sürüp tarla eyledi, dönüp toḫum ekdi. **[41b]** oraġıla biçdi, ḫırmana getürdi. Daḫı bu ḥāṣıldan bu ḳadar (2) muṭ buġday umarın diye, buña recā dirler. Zīrā aṣlı ve (3) bünyādı vardur, müvecceh ve ṣavāp işdür amma ṣol kişi ki (4) yere çift ḳoşup sürmedi, dönüp toḫum ekmedi, ḫırmana (5) ḥāṣıl getürmedi, belki sürmek ekmek biçmek vaḳtlerin (6) ġafletile uyḫuyıla geçürdi. Geldi, bir ṣaḥrāda oturdı. (7) Eydür ki ben bu ṣaḥrādan bu ḳadar mūt buġday umaram diyü (8) daᶜvā eyledi. Buñ ümniyye dirler. Zīrā aṣlı ve bünyādı (9) yoḳdur. Pes ki bī teveccüh ve fāsid işdür. Şuña beñzer ki (10) bir kişi bir ḳız oġlanı aldı, nikāh idüp. Hergiz ḳatına (11) varmadı yaḳınlıḳ itmedi. Becid eydür ki ol ḳızdan erkek (12) oġlum ṭoġa diyü umaram. Bu nesne anuñ ġāyet ḥamāḳatına (13) ve sefāhetine delālet ider. Her kim bu sözi işidür, güler. **[42a]** Pes imdi müᵓmin daḫı ancılayın ḳaçan ᶜibādet ṭāᶜat (2) idüp meşġūl olsa, bugün dünyāda ṭāᶜat toḫumların (3) ekse, yarın her birine yüz biñ ḥasenāt ḥāṣılların (4) biçer. Niteki اَلدُّنْيَا مَزْرَعَةُ اْلاَخِرَةِ diyü buyurur peyġamber ᶜaleyhi (5) ᶜs-selām. Yaᶜnī dünyā āḫiretüñ ekinligündür. Her kim bunda ṭāᶜat (6) toḫmın eker, anda ḥasenāt ekinin biçer ve daḫı Ḥaḳ Teᶜālā kelām-ı (7) mecīdinde حَبَّةٍ اَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَا بِلَ (8) مَثَلُ اْ لَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ فِى سَبِيْلِ اللّٰهِ كَمَثَلِ يُضَا عِفُ لِمَنْ يَشَاء (9) فِى كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِا ئَةُ حَبَّةٍ وَاللّٰهُ diyü buyurur. Yaᶜnī neşeli ṣol kimselerüñ (10) ki mālların Ḥaḳ Teᶜālānuñ yolına ṣarf eylediler, zekāt (11) lar ve ṣadaḳalar virdiler كَمَثَلِ بِاَزِرِ حَبَّةٍ dimek olur. Mużāf maẕḫūfdur. (12) Yaᶜnī ṣol bir dāne ekene beñzer ki andan (13) yedi baş bitdi her başda yüz dāne oldı. Pes bir dāne **[42b]** den yedi yüz dāne ḥāṣıl oldı. Bir ḫayr ᶜamelden yedi (2) yüz dāne ḥāṣıl olur. Zīrā Ḥaḳ Teᶜālā tażᶜīf ider ṣevābını. (3) Yaᶜnī ḳat ḳat ziyāde ider. Kim ki maᶜṣiyetden

tevbe idüp (4) ᶜibādet ṭāᶜat iderse. Pes bu meẕkūr aṣlından recā (5) ile ümniyye arasında farḳ maᶜlūm oldı. Niteki Rābiᶜā-i (6) Baṣrīyye raḥimallāhü bu maᶜnā üzere naẓm idüp dimiş: (7) تَرْجُواالنَّجَاةَ وَلَمْ تَسْلُكْ مَسَا لِكَهَا اِنّ السَّفِيْنَ لَا يَجْرِي عَلَى الْيَبَسِ (8)

YaᶜnÎ necāt umarsın, yaᶜnÎ Ḥaḳ Teᶜālānuñ ḫışmından (9) ḳurtulmaḳ umarsın. Ḥālbuki necāt yollarında yürümezsin (10) yaᶜnÎ ḳurtılacaḳ yolarda yürümezsin. İmdi bilmiş ol ki gemi (11) ḳuru yerde yürümez. Bu meŝeldür yaᶜnÎ senüñ dāᵓimā fesād (12) işlere meşġūl olup ḳurtulmaḳ istedügüñ şol gemi (13) yi ḳuru yere çeküp yürüdürüm dimeye beñzer. Niteki kimi ḳuru **[43a]** yerde yürümek muḥāldür. Maᶜṣıyet ve günāh daḫı necāta sebeb (2) olmaḳ muḥāldür. Ve daḫı bu meẕkūr aṣlı beyān ider. Peyġamber ᶜaleyhis (3) selāmüñ bu ḥadÎŝ ki اَلْكَيِّسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَ عَمِلَ لِمَا بَعْدَالْمَوْتِ وَا لْعَاجِزُ مَنْ اَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا وَ تَمَنّٰى عَلَى اللّٰه (4) تَعَالَا الْاَمَانَيِّ (5) YaᶜnÎ zeyrek ol kişidür ki dāᵓÎm nefsile ḥisāb (6) ide. Göre ki ḫayr ᶜameli mi ziyādedür yoḫsa şer ᶜameli mi (7) ziyādedür. Eger ḫayr ᶜameli ziyāde ise, tevbe-yi şükr idüp daḫı (8) ziyāde ide. Ve eger şer ᶜameli ziyāde ise tevbe ve istiġfār (9) idüp terk idüp ḫayra meşġūl ola, dāᵓimā āḫiret (10) azuġını artura. ZÎrā ol sefer uzaḳ seferdür. Niteki Allāhü (11) Teᶜālā لِغَدٍ مَاقَدَّمَتْ نَفْسٌ لِتَنْظُرْ diyü buyurur. YaᶜnÎ naẓar (12) eylesün görsün nefsi ġıdasıçün ne yer ḳaldı. YaᶜnÎ (13) ḳıyāmet seferi içün ne azuḳ yaraḳladı zÎrā yarın ḳıyāmet **[43b]** güninde رِبِحْنَا مَا قَدَّمْنَا خَسِرْنَا مَا خَلَّفْنَا diyiserler. YaᶜnÎ (2) şol ᶜömir ki āḫiret ᶜameline ḫarc idüp, dürlü ḥasenātlar (3) āḫirete gönderdük. Ol ᵓömürden ḥāṣıl olan ᶜamelden dürlü (4) aṣṣılar itdük. Ve şol ᶜömir ki dünyā ᶜameline ḫarc idüp (5) dünyāda ḳoduḳ, gitdük. Andan çoḳ ziyānlar itdük diyiserler. (6) Geldük ḥadÎŝ maᶜnāsına ᶜāciz şol kişidür ki bir rivāyetde (7) aḫmaḳ şol kişidür ki

nefsini hevesine tābiᶜ ḳıla. Yaᶜnī (8) ᶜömrini dāᵓimā nefsi arzūlarına ḫarc eyleye, ᶜibādeti ṭāᶜatı (9) terk eyleye, Ḥaḳ Teᶜālādan raḥmet uma kendüni ehl-i cennet (10) den bile. Buña ümniyye dirler, ḳurı ummaḳdur, fāᵓidesi (11) yoḳdur. Belki günāhdur. Zīrā طَلَبُ الْجَنَّةِ بِلاَ اِتّباع السُّنَّةِ نَوْعٌ (12) مِنَ الذُّنُوبِ وَانْتِظارُا لشَّفَاعَةِ بِلاَ عَمَلٍ ذَنْبٌ (13) diyü ḫaber vārid olmışdur. Yaᶜnī cennet ṭaleb eylemek **[44a]** ᶜamelsüz günāhlardan bir günāhdur. Ve daḫı şefāᶜat ummaḳ (2) peyġamberden sünnetlerin terk idüp maġrūrlıḳdan bir ḳısım (3) dur. Yaᶜnī hemān bir ḳurı ummaḳdur. Umar, maḥrūm olacaḳdur. (4) Ḥasan-ı Baṣrī raḥmetūllāhi ᶜaleyhi ekberi meşāyiḫdendür ve sulṭānü'l -(5) müfessirīndür. Andan rivāyet olındı ki اَمَا يِنُّ اْ لمَغْفِرَةِ (6) اِنّ اَقْوَاماً اَلْهَتْهُمْ يَقُولُ اِنّي اَحْسَنُ الظّنّ بِرَبّي وَ كَذِبَ و لَوْ اَخْسَنَ (7) حَتّى خَرَجُوا مِنَ الدُّنْيَا وَ لَيْسَتْ لَهُمْ حَسَنَةٌ اَرَدَيكُمْ (9) اْلَعَمَلَ ثُمّ تَلاَ قَوْلَهُ تَعَلَى وَ ذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ اُ لّذي ظَنَنْتُمْ بِرَبّكُمْ (8) بِرَبِّهِ لاَ حَسَنَ فَاَصْبَحْتُمْ مِنَاْلخَاسِرِينْ Yaᶜnī niçe ḳavmleri ḳurı (10) raḥmet ummaḳ menᶜ eyledi ᶜibādetden ṭāᶜatdan, ta ki ölüm (11) yetişdi, dünyādan çıḳdılar. Ḥālbuki bir ḫaseneleri yoḳ, (12) ᶜibādetden ṣevābdan ve raḥmetden maḥrūm dāᵓimā dünyādadır (13) ki ben pādişāhıma gökcek ẓan iderüm ki baña raḥmet **[44b]** idüp cennete ḳor. Vāḳıᶜda yalan söyler. Zīrā ki eger (2) pādişāhına gökcek ẓannidüp sevse, aña muṭīᶜ olup (3) gökcek ᶜamel iderdi. Andan ṣoñra yarın ḳıyāmetde Allāhü (4) Teᶜālā ancılayın ṭāᵓīfeye diyiser ki ol sizüñ ẓannıñuz ki (5) rabbiñüz ḫaḳḳında ḳıldıñuz, sizi helāk eyledi. Zīrā ḳurı (6) umuya düşdüñüz, ᶜibādeti ṭāᶜatı terk idüp ᶜömriñüzi (7) fısḳ u fesāda ḫarc eylediñüz. Pes bugün ziyānkārlardan (8) oldıñuz. Caᶜfer ḥikāyet ider, dir: Ebū Meysere-yi ᶜĀbidī (9) gördüm, ᶜibādete ṭāᶜata dürüşmekden ḳarnı arḳasına (10) yapışmış. Eyegüleri görinür. Ben didüm ki Allāhü Teᶜālānuñ raḥmeti

(11) bī-nihāyedür, āḫī! Ne yavlak zaḥmet çekersin. Hemānki bu sözi (12) didüm, fī'l-ḥāl ġażab itdi, yaʿnī ġāyet ḳaḳdı. Baña eydür: (13) Bende ḳunuta delālet ider ne gördüñ? YaʿnīAllāhü TeʿālānuñAllāhü Teʿālānuñ **[45a]** raḥmetinden ümīd kesmeye delālet ne gördüñ? Baña bunun gibi (2) söz söylersin Ḥaḳ Teʿālā اِنَّ رَحْمَتَ اللّٰهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِيْنَ (3) YaʿnīAllāhü Teʿālānuñ raḥmeti ʿamelin görkülü idenleredür, dimedi mi? (4) Caʿfer eydür: Aġlatdı beni, zārı zārı aġladum. Döndi (5) didi: Yā Caʿfer yüz yigirmi dört biñ peyġamberler ki geçdi, (6) yā bu evliyālar ki ṣaġışı Allāhü Teʿālā bilür; ancaḳ gice (7) gündüz bunca ṭāʿatlar ʿibādetler ki ḳıldılar. Her gice ḳāʾim (8) olup hergün ṣāyim oldılar. Allāhü Teʿālānuñ ḳorḳısu (9) odına yandılar. Anlara ne dirsin? Anlaruñ Ḥaḳ Teʿālāya ḥüsnü (10) ẓannı yoḳ mıdı? Ve anlar Ḥaḳ Teʿālānuñ raḥmeti çoḳlıġını bilmez (11) lermidi, ḥāşā. Belki anlaruñ ẓannı bizden daḫı yegrek idi (12) ve ʿilimleri bizden daḫı ziyāde idi. Pes anlar bildiler cehd (13) eylemeyüp ʿibādeti tek idüp raḥmet ummaḳ fāʾide **[45b]** itmedügini. Anuñçün gice gündüz cehd idüp ʿibādete ṭāʿata (2) meşġūl oldılar. Zīrā ki Ḥaḳ Teʿālā وَالَّذِيْنَ جَاهَدُوْا فِيْنَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ (3) سُبُلَنَا diyü buyurdı. Ḳurʾānla ḫaber virdi. (4) YaʿnīAllāhü şunlar ki cehd itdiler bizüm yolımuz ṭalebinde. Biz daḫı (5) yolumız anlara gösterdi virüp, geñez idivirdük. Pes (6) şunlar ki cehd idüp ṭaleb itmediler, maḥrūm ḳaldılar. (7) Şeyṭān elinde esīr oldılar. Niteki Ḥaṣan-ı Baṣrī raḥmetüll (8) āhi ʿaleyhi rivāyet ider ḥadīş-i ḳudsī peyġamber ʿaleyhiʾs-selām (9) dan: (10) قَالَ اَللّٰهُ تَعَالٰى يَا اِبْنَ اٰدَمَ عَلَيْكَ التَّوْبَةُ وَ عَلَيَّ عَلَيَّ الْاِجَابَةُ عَلَيْكَ السُّؤَالُ وَ عَلَيَّ الْعَطَا (11) الْقَبُوْلُ عَلَيْكَ اَلْجَهْدُ وَ عَلَيَّ الْهِدَايَةُ عَلَيْكَ الدُّعَاءُ وَ وَ عَلَيَّ (13) وَ عَلَيَّ الزِّيَادَةُ عَلَيْكَ التَّوَكُّلُ وَ عَلَيَّ الْكِفَايَتُ عَلَيْكَ التَّفْوِيضُ (12) عَلَيْكَ الشُّكْرُ الحِفْظُ وَاَلْاِعَانَةُ Yaʿnī iy ādem oġlanı, senüñ üzerüñe **[46a]** tevbe itmek, benüm

üzerime ḳabul itmek. Senden cehd (2) idüp ṭāᶜata dürüşmek, benden hidāyet idüp tevfīḳ (3) virmek. Senden duᶜā itmek, benden ḳabul itmek. Senden (4) dilemek, benden virmek. Senden virdigüm niᶜmetlere şükr (5) itmek, benden daḫı ziyāde niᶜmetler virmek. Senden tevekkül (6) eylemek, benden kifāyet virmek. Senden her işiñi baña (7) ışmarlamaḳ, benden ᶜināyet idüp her ḳorḳduġuñdan ṣaḳlamaḳ. (8) Pes imdi Allāhü Teᶜālānuñ keremīnüñ nihāyeti yoḳ ve lüṭfunıñ (9) ġāyeti yoḳ. Ol niᶜmetler ki dürlü dürlü virmişdür, ṣaġışı (10) yoḳ. Niteki kendü وَ اِنْ تَعُدُّوْانِعمَتَ اللّٰهِ لَا تُحْصُوْهَا diyü buyurur. (11) Yaᶜnī eger Tañrınuñ niᶜmetlerini ṣaymaḳ dileseñüz ṣayamazsız. (12) Zīrā nihāyeti yoḳdur. Evvel niᶜmeti budur ki seni yoġdan var eyledi. (13) Bir ḳatre murdār ṣu iken ki ananuñ sidigi yolından **[46b]** gelmiş ᶜazīz mükerrem ḳıldı. Niteki وَ لَقَدْكَرَّمْنَا بَنِى آدَمَ ḫaber (2) virdi. Yaᶜnī taḫḳīḳ biz ādem oġlanların mükerrem ḳılduḳ. Pes ol (3) kerāmetlerdendür ki niᶜmetlerüñ ulusı İslām niᶜmetüdür ki (4) rūzī ḳıldı ve kitāblaruñ yegregi Ḳurᵓāndur virdi ve enbiyāla (5) ruñ efḍāli Muḥammed ᶜaleyhi'ṣ-ṣālāvatü ve's-selāmdur aña ümmet eyledi. (6) Benüm ümmetüm yetmiş üç bölükdür birisi cehennmeden necāt bulup (7) baña yoldaş olacakdur ki ol ehl-i sünnet ve cemāᶜatdür yaᶜnī benüm (8) ṭarīḳüm üzerinedür ki sünneti şerīᶜatdur ve yetmiş iki bölügi (9) helāk olıcıdur. Pes bu daḫı ulu niᶜmetdür, ol necāt bulanı (10) ehl-i sünneti ve cemāᶜatden eyledi. Ẓāhirin ṭāᶜatla ᶜibādetle (11) bezedi, batınıñ imānu maᶜrifetle münevver ḳıldı. Bundan soñra (12) ṣıḥḥat virdi, kifāyet virdi, emn virdi. Bu üç niᶜmet (13) daḫı ki ulu niᶜmetlerdür. Niteki baᶜżı ᶜulemā dimüşdür ثَلَثَةٌ لَيْسَ لَهَا نِهَايَةٌ اَلْاَ مْنُ وَالْكِفَايَةُ **[47a]** Pes bu niᶜmetleri fikr (2) eyleye ki Allāhü Teᶜālā müsteġraḳ ḳılmışdur, daḫı şükre meşġūl (3) olup dāᵓimā

ᶜibādete ṭāᶜata meşġūl ola, tā ki Allāhü (4) Teᶜālā ol niᶜmetleri daḫı ziyāde eyleye. Niteki kendü لَاَ زِيَدَنَّكُمْ وَ لَئِنْ كَفَرْتُمْ اِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ (5) اِلَئِنْ شَكَرتُمْ diyü buyurur. Yaᶜnī (6) şol size virdügüm niᶜmetlerüñ şükrin iderseñüz, daḫı (7) artururam. Ve eger küfrān-ı niᶜmet olup yaᶜnī virdügüm (8) niᶜmetleri örterseñüz şükrin terk itmekle, be-düristī (9) verāstī benüm ᶜaẕābum iñen ḳatıdur. Siz żaᶜīflersüz aña (10) ṭāḳat getüremezsüz. Eyle olsa zinhār şükre (11) meşġūl olup ṭāᶜat ᶜibādet üzerine oluñ. Dünyāda (12) ḳarınca ışırdığuna ḳatlanmazsız, yarın ḳıyāmetde cehennem (13) içinde ḳatırlar gibi ᶜaḳrepler ṣoḳduġına niçe ḳatlanursız. **[47b]** Dünyāda pire ışırduġına döyemezsiz, cehennemde deve boynı (2) gibi yılanlar ṣoḳduġına niçe taḥammül idersiz. Dünyāda güneş (3) ıssısına taḥammül etmeyüp gölgelere ḳaçarsız, yarın ḳıyāmet (4) ıssılarına ki depede beynleri çoḳrayısar, niçe ṭāḳat getürür (5) siz. Dünyāda barmaġıñuz ucunı bir sāᶜat yā yarım sāᶜat (6) yanar oda ṭutmazsız, yarın cehennem odına yıllarca yanmaġa (7) niçe taḥammül idersiz. Ḥālbuki dünyā odı yetmiş kez raḥmet (8) ṣuyıyla yunmışdur, ādem oġlanına ḫidmet ḳılmaġiçün. (9) Niteki peyġamber ḫaber virdi, eger cehennem odından bir öküz burnı (10) delüginden çıḳacaḳ ḳadar od dünyāya çıḳdı, mecmūᶜ-ı gökler (11) eriyüp ve yirler yanup ḫarab oldı. Pes şol od ḥażır (12) lanmışdur, ᶜāṣīlere. Niteki baᶜẓı meşāyiḫ dimişdür yarabbi يَا رَبِّ (13) مَالِي لِحَرِّ الشَّمْسِ مَقْدُورَةٌ فَكَيْفَ نَارٌ بِهَا اَ لَاَحجَارُ تَشْتَغِلُ **[48a]** Yaᶜnī iy rabbüm ben ᶜāciz ḳuluñ, güneş ıssısına taḥammül eylemeye (2) ṭāḳatüm yoḳ. Pes ol cehennem odına ki ṭutruġı kibrīt (3) ḳayaları ve ādem oġlanları ola didüñ, aña niçe ṭāḳat (4) getürem, didi. Daḫı āh idüp uġunup düşerdi. (5) Niteki Ḥaḳ Teᶜālā kelām-ı mecīdinde اَنْفُسَكُمْ وَ اَهْلِيكُمْ نَارًا وَ قُودُهَا النَّاسُ وَ الْحِجَارَة (6) يَاايُّهَا الَّذِينَ اَمَنوُاقوُا

diyü (7) buyurur. Yaᶜnī iy īmān getüren müᵓminler, ṣaḳlañ nefsleri (8) ñüzi ve oġluñuzı ve ḳızıñuzu ve ḫātunlarıñuzı şol (9) oddan ki anuñ ṭutruġı ādem oġlanlarıdur ve ḳayalardur. (10) Ekşer ehl-i tefsīr kibrīt ḳayalarıdur dimişler, kibrīte maḫṣūṣ (11) oldığına bir birḳaç vech ẕikr itmişler. Evvel bu ki kibrīt tīz (12) ṭutuşur, ikinci budur ki geç söyünür, üçünci bu ki ḳoḳusı (13) iñen naḫs ve murdārdur. Dördinci bu ki bedene pek yapışur. **[48b]** Beşinci bu ki tütüni be-ġāyet çoḳ olur. Ḥikāyet olındı (2) ᶜİsā peyġamberden birgün giderdi nā-gāh bir derede bir ᶜaẓīm (3) ḳaya gördi, zārı zārı iñler. Eyitdi: İlāhi ve seyyidi ve (4) mevlāyī, bu ḳaya ne sebebden iñiler. Āvāz geldi ki yā ᶜİsā ḳayadan (5) ṣorġıl ki saña cevāb vire. ᶜİsa ᶜaleyhiᵓs-selām eyitdi: (6) Yā ḳaya niçün iñilersin böyle? Cevāp virüp eyitdi: Yā ᶜİsā (7) ol vaḳtden berü ki Allāhü Teᶜālā Ḳurᵓānda cehennemüñ ṭutruġı (8) Adem oġlanları ve ḳayalardur didi. Ḳorḳaram ki ol ṭutruġı (9) olan ḳayalardan olam, anuñçün böyle iñlerem didi. ᶜİsā ᶜaleyhi's- (10) selām aġladı, eyitdi: Ḳaya ki oda girmesi iḥtimāl üzerine (11) dür. Zīrā ekşer ehl-i tefsīr kibrīt ḳayalarıdur didiler. Amma ādem (12) oġlanları ᶜāṣīleri gerçek maᶜlūm iken anlar bu nesneyi (13) fikr idüp āh idüp, ġuṣṣalanmazlar. Zīrā günāh ide ide **[49a]** göñülleri ḳıyāmet gibi ḳatı olmışdur. Belki ḳayadan daḫı ziyāde ḳatı (2) olmışdur. Niteki Ḥaḳ Teᶜālā فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ اَوْاَشَدُّ قَسْوَةً diyü (3) buyurur. Zīrā وَ اِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْاَنْهَارُ وَ اِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ (4) مِنْهُ الْمَاءُ وَ اِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ (5) Yaᶜnī Allāhü Teᶜālā ehl-i şaḳāvetüñ göñli ṭaşdan daḫı ḳatı (6) olduġına vech eydür. Zīrā ṭaşlardan ve ḳayalardan (7) baᶜżısı yarılur, içinden şular çıḳar. Allāhü Teᶜālānuñ ḫavfından. (8) Ve baᶜżısı pāre pāre olur aşaġa dökilür Allāhü Teᶜālānuñ (9) ḫavfından. Pes ᶜaṣīlerüñ göñline Allāhü

Teᶜālānuñ ḫāvfı (10) hiç eṣer eylemez. Zīrā ṭaşdan ḳatı olmışdur, belki demürden. (11) Niteki şāᶜir dimişdür: Beyt: Anuñ ᶜaşḳı demürleri mum eyler (12) senüñ baġruñ ᶜaceb nedür delinmez. Öyle olsa ol gönli (13) ḳorḳu vardur ki āḫir mühr vurula raḥmetden maḥrūm ola. **[49b]** Zīrā göñül Allahü Teᶜālā naẓargāhıdur peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām ḫaber (2) virdi: اِنّ اللّٰهْ لَا يَنْظُرُ اِلىَ صُوَرِكُمْ وَ لَا اِلىَ اَمْوَالِكُمْ بَل يَنْظُرُ (3) اِلىَ قُلُوْ بِكُمْ وَ نِيّاتِكُمْ Yaᶜnī Allāhü Teᶜālā sizüñ ṣūretlerüñüze (4) baḳmaz, belki göñüllerüñüze baḳar, her ḫāliṣ müᶜminüñ göñline günde (5) yetmiş kez raḥmet ve ᶜināyet naẓarın ḳılur. Ḳaçan bir göñli pāk (6) münevver bulsa, yaᶜnī kendü sevgüsi nūrıyıla ṭolmış olsa, (7) dünyā muḥabbeti murdārından arınmış olsa ve göñli yıḳup ḫarap (8) idici günāhlardan ḫāli bulsa, kibrü ᶜucb u riyā vü ḥıḳd u (9) ḥased gibi. Niteki ādem oġlanınuñ ẓāhirinüñ ᶜibādeti var (10) ve maᶜṣiyeti var, ancılayın bāṭınınuñ daḫı ᶜibādeti var maᶜṣiyeti (11) var. Niteki Allahü Teᶜālā ādemüñ ẓahirine emr eyledi ṭāᶜata ve (12) nāhy eyledi maᶜṣiyetden, ancılayın bāṭınına emr eyledi ṭāᶜata (13) ve nahy eyledi maᶜṣiyetden. Ẓāhirün ṭāᶜati namāzdur, oruçdur, **[50a]** ẕikirdür, ḥelāl yemekdür, ḥelāl içmekdür, ḥelāl baḳmaḳdur ve māᶜṣiyeti (2) ḥarām yemekdür ve ḥarām içmekdür ve ḥarām geymekdür ve ḥarām baḳmaḳdur. (3) Geldük. Ādemüñ bāṭınınuñ ᶜibādeti Allāhı sevmekdür, tevekküldür, (4) ṣabırdur, rıżādur, tevāżuᶜdur ve maᶜṣiyeti muḥabbet-i dünyādur, (5) kibirdür, ᶜucubdur, riyādur, ḥırṣdur. İki ḥükm daḫı bir pādişāhdandur. (6) Niteki ẓāhire emr u nehy ḳıldı, bāṭına daḫı emr ü nehy ḳıldı. (7) Niteki ẓāhire emre imtiṯāl ve nehiyden ictināb farżdur, (8) ancılayın bāṭına daḫı emre imtiṯāl ve nehiyden ictināb (9) farżdur. Pes vācibdür müᵓmine ki göñlin arıdup, Allāhü (10) Teᶜālā sevmedigi ṣıfatlardan pāk eyleye. Allāhü (11) Teᶜālānuñ

muḥabbetiyle ṭoldura tā ki ol muḥbbetüñ āşārı, ᶜibādeti bāṭınından (12) ẓāhirine teraşşuḥ eyleye. Yaᶜnī içinden ṭaşına ṣıza. Niteki (13) كُلٌّ اِنَا ءٍ يَتَرَ شَحُّ بِمَا فِهِ dimişlerdür. Yaᶜnī her ḳabuñ içinde **[50b]** ne varısa ṭaşına ol ṣızar. Eger bal ḳabıyısa bal (2) ṣızar. Eger sirke ḳabıyısa sirke ṣızar. Pes imdi (3) her göñül ki Allāhü Teᶜālānuñ muḥabbeti balıyıla ṭolmuş ola, (4) elbette ol kimsenüñ ḳalbinden ḳalbine muḥabbet-i ilāhī eşeri (5) teraşşuḥ idüp ẓāhir olsa gerekdür ki ol eşer ṭāᶜatü (6) ᶜibādetdür. Eyle olıcaḳ ol kişi namāz ḳılup uṣanmasa (7) gerekdür. Zīrā içinden Allāhü Teᶜālānuñ muḥabbeti aña meded eyler, (8) muᶜāvin olur. Ve eger ᶜaks olacaḳ olursa ki dünyā (9) muḥabbeti sirkesi ile göñli ṭolmış ola, anuñ eşeri ṭaşrasında (10) ẓāhir olsa gerek ki fısḳ u maᶜṣiyetdür. Zīrā içinde (11) maddesi fāsiddür ki muḥabbet-i dünyādur ṭaşrasına daḫi (12) ol ṣızsa gerekdür. Pes sebeb oldur ki maᶜṣiyete (13) cüst olur, ᶜibādete süst olur. Ẕikr idüp Ḳurʾān **[51a]** oḳıyacaḳ ağır gelür, uyḳusı ṭutar. Ġıybet söylese (2) feraḫ olur, uyḳusı varısa da gider, ḥarām işler, ṣafā (3) virüp ḫoş gelür. Oruç ṭutmaḳ namāz ḳılmaḳ ağır gelür. (4) Niteki Ḥaḳ Teᶜālā وَ اِنَّهَا لكَبَيِرَةٌ اِلّا عَلىَ اْ لخَا شِعِيِن diyü buyurur. (5) Yaᶜnī bir buyurduġumuz namāzı ḳılmaḳ gey ulu zaḥmet gelür, (6) illā Ḥaḳ Teᶜālādan ḳorḳanlara be-ġāyet ṣafā virür. Zīrā göñül (7) leri Allāhdan ḳorḳmak odı ile yanmışdur, anuñ muḥabbetiyle (8) münevver olmışdur. Pes anlara be-ġāyet leẕẕet ve ṣafā ḥāṣıl (9) olur, ol namāz içinde. Niteki وَجُعِلَتْ قُرَّةُ عَيْنِي فِى اْلصَّلَالّ (10) diyü buyurur peyġamber ᶜaleyhiʾs-selām. Yaᶜnī benüm gözüm nūrı (11) namāzdadur. Zīrā namāz dostıla söyleşmekdür ve anuñla (12) ṣoḥbet itmekdür. Niteki اَلصَّلَقُ هِى اْلمُنَا جَاةُ مَعَ الرَّبِ diyü (13) buyurur. Eyle olsa müʾmin göñlini Allāhü Teᶜālānuñ muḥabbetiyle **[51b]** ṭoldurmaḳ geregimiş

tā ki anuñ eṣeri ẓāhirinde ᶜibādāt ü (2) ṭāᶜati ẓuhūra getürüp müzeyyen ola. Zīrā göñül birdür iki (3) değildür ki birinde Allāhü Teᶜālā muḥabbeti ola ve birinde dünyā muḥabbeti (4) ola. Niteki مَا جَعَلَ اللّٰهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِي جَوْفِهِ diyü buyurur (5) Allāhü Teᶜālā. Yaᶜnī Allāhü Teᶜālā bir kişi içinde iki göñül ḳılmadı. (6) Çünki göñil birdür aña bir nesne ṣıġar. Niteki bir destiye (7) hem bal ve hem sirke ṣıġmaz. Pes bir göñile daḫı Allāh muḥabbetiyle (8) dünyā muḥabbeti ṣıġmaz. Pes gerekdür ki dünyā muḥabbetin çıḳara, Allāh (9) muḥabbetiyle münevver ve müzeyyen ḳıla, tā ki anuñ raḥmeti naẓarına lāyıḳ (10) ola. Baᶜżı evliyā demişdür ki iy ādem oġlanları dāᵓimā (11) ẓāhiri bezersiñüz ki manẓarı ḫalḳdur. Ve bāṭınıñuz niçün (12) bezemezsiz ki manẓarı ḫāliḳdur. Niçün ḫalḳa ḫāliḳdan ziyāde (13) ᶜizzet idüp ağırlarsız? ᶜİzzet ü taᶜẓīm Allāhü Teᶜālāya gerekdür. **[52a]** Ḫalḳdan utanduñuz ḫālıḳdan utanmadıñuz. Niteki Ḥaḳ Teᶜālā (2) diyü buyurur. Yaᶜnī sen (3) ḫalḳdan ḳorḳarsın ve utanırsın dilemezsin ki ᶜaybuña (4) muṭalliᶜ olalar. Ḥālbuki lāyıḳ olana eḥāḳ olan ḥaḳdan (5) ḳorḳasın. Zīrā dünyāda āḫiretde her vechile ḳadirdür ki (6) dürlü intiḳāmlar eyleye. Pes eyle olsa müᵓminüñ himmeti (7) ẓāhirin düzmekden bāṭının düzmek daḫı ziyāde gerekdür. Zīrā (8) aṣl bāṭındur, ẓāhir daḫı bāṭına tābiᶜdür. Ḳaçan ḳalb maᶜmūr (9) olsa, ḳalb daḫi maᶜmūr olur. Pes vācip oldur ki (10) müᵓmin ḳalbin ᶜimārat itmeye meşġul ola ḳalb ḳasāvetin (11) ne nesne yumşadur ve giderür anı fikr eyleye. Dāᵓimā ol (12) nesnelerüñ ẕikrine meşġūl ola. Ḥażreti peyġamberden ṣordı (13) lar ḳalbi ne şey yumşadur ve ḳasāvetin giderür? Eyitdi: **[52b]** ذِكْرُالْمَوْتِ yaᶜnī ölüm añmaḳ. Niteki وَ مُفَرِّقُ الْجَمَاعَاتِ وَ مُخَرِّبُ الْعِمَارَاتِ (2) اَكْثِرُوا ذِكْرَ هَادِمِ الّذّاتِ diyü buyurur peyġamber ᶜaleyhi ᵓs (3)-selām. Yaᶜnī çoḳ añuñ şol leẕẕetler bozucı ölümi (4) ve cemāᶜatleri birbirinden

ayırıcı ölümi ve ᶜimāretleri (5) yıḳup ḫarāb idici ölümi. Bir ḥadiṯde daḫı مَنْ اَرَادَ (6) اَلْمَوْعِظَةَ فَاَلْمَوْتُ يَكْفِيهِ diyü buyurur. Yaᶜnī kim ki öğüt (7) isterse ölüm aña öğüt yeter. Çünki ölecekdir dünyāya (8) göñül virüp nider āḫir elinden çıḳup erte ḳalsa gerekdür. (9) Niçelerüñ yüzine gülüp maġrūr eyledi, āḫir helāk eyledi. (10) Bir ḥadiṯde daḫı تَرَكْتُ فِيكُمْ وَ اعِظِينَ اَلنّا طِقُ اَلْقُرْآنُ وَلصّامِتُ اَلْمَوْتُ (11) اَلنّا طِقُ وَالصّا مِتُ diyü buyurur. Yaᶜnī sizüñ (12) içiñüzde iki vāᶜiẓ ḳodum; biri dillü, biri dilsüz. Dillü (13) vāᶜiẓ Ḳurᵓāndur, dilsüz vāᶜiẓ ölümdür. Pes fikr ide ki **[53a]** ölüm bir nesnedür ki mecmuᶜı maḫlūḳ anı ṭadsa gerekdür. Niteki (2) Allāhü Teᶜālā كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ اَلْمَوْتِ diyü buyurdı. Yaᶜnī her (3) nefs ölümi ṭadıcıdur, hiç ölümden kimse ḳurtılmaz. (4) Mecmūᶜı ins ü cin ve melek ölüm acısın ṭadsa gerekdür. (5) Ḥikāyet olındı: Süleymān peyġamber birgün aṣḥābıyla oturır (6) dı, nā-gāh bir heybetlü yigit geldi. Süleymānıla biraz vaḳt ṣoḥbet (7) eyledi, gitdi. Nedīmlerinden biri eyitdi: Yā nebiyallāh, işbu (8) yiğit kimdür, ne heybetlü ṣuratı var? Gördüğüm gibi cānım (9) ürkdi. Süleymān eyitdi: O bir kişidür ki mecmuᶜ-ı cānlar anı (10) göricek ḳorḳar. Zīrā cānlaruñ ḥākimidür. Allāhü Teᶜālā anı (11) mecmuᶜı cānlara müvekkel eylemişdür. Adı ᶜAzrāᵓildür. Bunı işidicek (12) ol nedīm aġladı, eyitdi: Benüm yüzüme pek baḳdı, beñzer ki (13) cānumı yaḳından ala. Bāña meded eyle diyü yalvardı. Süleymān **[53b]** ᶜaleyhiᵓs-selām eyitdi: Ne vechile çāre ideyin? Eyitdi: Yile (2) emr eyle, beni Ḳaf ṭaġı ardına bıraḳsun. Şāyed ki ḳurtılam. (3) Süleymān ᶜaleyhiᵓs-selām eyitdi: Andan ḳurtılmaġa çāre yoḳdur (4) amma senüñ ḫatıruñ içün eyle idelüm. Yile emritdi, fī'l- (5) ḥāl götürüp Ḳaf ṭaġı ardına iledüp ḳodı. Bir sāᶜat (6) geçdi nā-gāh ᶜAzrāᵓil geldi, eyitdi: Yā Süleymān bugün bir ᶜaceb (7) nesne vāḳiᶜ oldı. Allāhü Teᶜālā bāña emr

eyledi ki senüñ şol (8) fulān nedīmüñ bugün fulān sāᶜatde Ḳaf ṭaġı ardında (9) cānın alam. Bugün seni görmeye geldüm. Gördüm ol kişi senüñ (10) ḳatuñda oturur. Taᶜaccüb idüp yüzine baḳdum birḳaç kez. Ḳatundan (11) gitdüm, heman kendü maḳāmuma vardum. Yine ḫıṭāb geldi ki tīz (12) var Süleymānuñ fulān nedīminüñ cānın Ḳaf ṭaġı ardında al. Fī'l- (13) ḥāl vardum, anda buldum, cānın aldum. Andan senüñ ḳatuña **[54a]** geldüm Süleymān ᶜaleyhiʾs-selām aġladı, ḥikāyeti ḫaber virdi. Pes (2) maᶜlūm oldı ki ölümden kişi ḳaçmaġıla ḳurtılamazmış. Niteki Allāhü (3) Teᶜālā قُلْ لَنْيَنْفَعَكُمُ الْفِرَارُ اِنْ فَرَرْتُمْ مِنَالْمَوْتِ diyü buyurdı. (4) Yaᶜnī eyit yā Muḥammed ümmetüñe, ḳaçmaḳ size aṣṣı ḳılmaz ölümden. Eger (5) ḳaçarsañuz fāʾide itmez, yetişür. وَلَوْكُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشَيَّدَةٍ (6) اَيْمَنَا تَكُو نُو ايُدْرِكْكُمُالْمَوْتُ Yaᶜnī her nerde olursañuz ölüm (7) size yetişür. Eger ḳaçup muḥkem ḳalᶜeler içinde de olsañuz (8) ḳurtılmaġa çare yoḳdur. Ḥikāyet olındı ᶜīsā peyġamberden: (9) Birgün seyāḥatda gezerken nā-gāh bir ṣaḥrāda gördi, bir ᶜābid (10) ᶜibādet ider, güneş ıssısında. Yaḳında bir ḳaba aġaç var, varup (11) anuñ gölgesinde ḳılmaz. Güneş ıssılarında yanup yaḳılup (12) namāz ḳılur. ᶜİsā ilerü vardı, selām virdi, eyitdi: İy müᶜmin (13) ṣādıḳ niçün varup gölgede raḫatlıgıla ḳılmazsın, zaḥmetle **[54b]** ıssılarda ḳılursın. ᶜĀbid eyitdi: Yā ᶜİsā yedi sekiz yüz yıl (2) lıḳ ᶜömr içün ne gölgelik gerekdür. Güneşden gölgeye varınca (3) ᶜömrimi żāyiᶜ mi ḳılayın didi. Bu sözi işidicek ᶜİsā ᶜaleyhisʾ (4) selām aġladı. ᶜĀbid eydür: Niçün aġlarsın? ᶜİsā eyitdi: (5) Āḫir zamanda gelen Muḥammed ümmetine aġların ki ekṣerinüñ ᶜömri (6) altmış yā yetmiş yıl ola. Dünyāyı sevüp ᶜimāret itmege (7) meşġūl olalar. Uzun bünyādlu evler, dürlü köşkler (8) ve saraylar bünyād ideler. Öleceklerin unudalar, ġāfil olalar. (9) ᶜĀbid eyitdi: Yā

ᶜİsā, şol ḳarşudaġı ṭaġa varġıl, anda (10) bir maġara vardur. İçine girgil ki anda bir ᶜaceb nesne (11) vardur, göresin. ᶜİsā ol ṭaġa vardı, ol maġaraya (12) girdi. Gördi ki bir altundan düzülmiş taḫt, ayaḳları (13) gümişden üzerinde bir büyük tābūt var. Ol daḫı **[55a]** altundan muraṣṣaᶜ cevāhirile ol tābūtuñ başında yazılmış ki (2) iy benüm tābūtum görüp taᶜaccüb idenler, bilüñ ki ben bir ulu pādişāh (3) idüm. Dünyāda biñ bākire ḳız aldum ve biñ pāre ḳalᶜe bünyād (4) eyledüm. Biñ yıl ᶜömür sürdüm. Āḫir ecel yetişdi, ᶜAzrāʾil geldi, (5) bir aġulu ḥarbe urdı başuma. Fi'l-ḥāl aġusı ayaġum ṭırnaġına (6) yetişdi. Mecmūᶜı beñligi ve salṭanatı ve lezzeti ve bunca avratlaru ve (7) tenaᶜᶜumı gözümden çıḳdı. Bu mecmūᶜından birisi ecele ḳarşu (8) ṭurmadı. Hiç birinden fāʾide olmadı. İmdi iy dünyāya (9) gelen, benden çoḳ ᶜömür sürmeyesin. Benden ziyāde salṭanat (10) görmeyesin. Hiç birinden vefā bulmadum, belki dürlü ziyānlar (11) ve mażarratlar buldum. Zinhār dünyāya aldanmayasız. Anuñ yalancı (12) begligine maġrūr olmayasız, belki terk idüp gice gündüz (13) ibādet idüp ölmezden evvel ölüm yaraġına meşġūl **[55b]** olasız. Zīrā ṣoñ pişmānlıḳ fāʾide itmez. Pes imdi her (2) kişi dāʾimā ölümin añup, dünyādan yüz çevirüp, āḫirete teveccüh (3) itmek gerek. Ḥażreti peyġamber ᶜaleyhiʾs-selām eyitdi: Kişi ölümin (4) çoḳ añmaġıla üç dürlü saᶜādete yetişür. Evvel günāhı terk (5) idüp, tīz tevbe ider. İkinci dünyā ḥırṣı göñlinden çıḳar gider, (6) ḳanāᶜate meşġūl olur. Üçünci gice gündüz ᶜibādetin (7) ṭāᶜatin arturmaġa saᶜy ider. Geldük. Ölümin unutmaḳda daḫı (8) üç dürlü belāya uġrar. Evvel günāh itmeye meşġūl olur. (9) Tevbeyi teʾḫīr ider. İkinci dünyāya ḥarīṣ olup gice (10) gündüz cemᶜ itmege saᶜy ider. Üçüncü ṭāᶜat ü ᶜibādete kehel (11) olur. Pes müʾmin dāʾimā ölümin añmaġa mülāzım olmaḳ (12) gerekmiş, tā ki anuñ

yaraġına meşġūl ola. Ḥikāyet olındı (13) Emīrü'l-müʾminīn ᶜÖmer raḍıyallāhü ᶜanha beytü'l-māldan bir ṣaḥābeye **[56a]** vaẓīfe taᶜyīn eylediği. Hergün beş vaḳtde gele Ömere ölümin (2) añdura. Ṣabāḥ namāzı vaḳtinde geldi ki اُذْ كُرُالمَوتَ يآ اَمِيرَ (3) الْمؤْمِنِيْنْ diye. Yaᶜnī ölümüñ añ diye. Gördi ki Ömer ölümin (4) anup, aġlayur, ḳodı gitdi, ögle namāzı vaḳtinde geldi ki (5) añdura. Gördi ki Ömer yine ölümin anup, aġlar. İkindi (6) vaḳtinde daḫı ol vecile buldı. Aḫşam ve yatsu vaḳtinde (7) daḫı ol resme buldı. Yarındası ṣabāḥ geldi, eyitdi: Yā (8) Emīre'l-müʾminīn ol bańa beytü'l-māldan taᶜyīn itdügüñ (9) vaẓīfe ḥarām oldı. Anuñçün ki ol buyurduġuñ ḫidmeti (10) anuñ müḳābelesinde yerine getürmedüm. Beş vaḳtde gelüp (11) sańa ölümüñ añdursam geregidi. Her vaḳtki geldüm, seni āh idüp (12) aġlar buldım. Pes fikr eyle gör ki ᶜÖmer bir kişiden aşaġa (13) mecmūᶜı ümmetüñ yegregidür. Ol teḳarrubıla ve ol kerāmetile Allāhü **[56b]** Teᶜālā ḳatında ölümin añup ne vechile aġlardı. Bizüm gibi (2) ġāfil günāhkār yüz biñ āh idüp dāʾimā göz yaşların (3) dökmek gerek. İlāhi āḫir vaḳtümde īmānumı şeyṭān şerrinden (4) ṣaḳlayıvir diyü yalvara. Zīrā ölüm vaḳtinde ol laᶜīn gey (5) ḥavāle olup dürlü vesveseler diyiser. Ḫaber degilmişdür ki (6) şeyṭān āḫir vaḳtde, ölüm esrüklügi içinde ḫastaya (7) gele, atasından anasından yā sevgülü dostlarundan (8) birünüñ ṣūretine girüp gelür. Ol biçāre bilmez şeyṭān (9) olduġın. Atasın yā anasın ṣanur gelüp, eydür: Beni bilür (10) misin? Atañam yā anañam yā dostuñ fulanam ki āḫirete gidüp (11) ṭururam. İmdi zinhār naṣrāni dīni üzerine ol dīn (12) ḳabul eylegil yāḫud Yaḫūdīler dīni üzerineyin digil ki ol (13) ᶜālemde merġūb u merḥūm olasın. Ben eyle dedügümçün Allāhü **[57a]** Teᶜālā beni ḫoş ṭutdı. Sen daḫı eyle degil ki seni daḫı (2) ḫoş ṭuta diyü vesvese idiser. Ol daḫı eger dünyāda (3) gice

gündüz fısḳ u fesād itmegile ī̇mānınuñ nūrın ża^ᶜī̇f (4) eylediyse, ol dī̇n ki naṣrānī̇ anuñ üzerinedür, ben (5) daḫı anuñ üzerineyim dir. Dünyādan ī̇mānsız gider ne^ᶜūẕü (6) billāh min ẕalike. Ol ḳorḳudan me^ᶜ āẕı. Nefesi raḥmetullāhi ^ᶜāleyh (7) ulu müşāyiḫdendür dā^ᵓimā du^ᶜā iderdi ki اَللّٰهُمَّ خُذْ عَقْلِى (8) قَبْلَ مَوْتِى بِثَلٰثَةِ اَيّامٍ Ya^ᶜnī̇ ilāhī̇, ^ᶜaḳlumı al, beni mecnūn eyle. Ben (9) ölmezden üç gün muḳaddem mürī̇dler ṣordılar ki yā şeyḫ niçün (10) bu vechile du^ᶜā idersin? Eyitdi: Anuñçün ki sū^ᵓ-i ḫātimeden (11) ḳorḳaram. Ya^ᶜnī̇ āḫir vaḳtde ī̇mānsız ölmekden ḳorḳaram. Zī̇rā (12) mecnūn olıcaḳ ol vaḳtde dilüme ne gelürse ḳayırmaz. (13) Zī̇rā mecnūn mükellef olmaz. Anuñçün eyle du^ᶜā iderem didi. **[57b]** Pes her kişi dā^ᵓimā ol ḳorḳuda olmaḳ gerekdür. Ebu Derdā (2) raḍıyallāhü ^ᶜanha ulu ṣaḥābedür. Ḥatta resūl ḥażreti anuñla (3) ḳardaş oḳışmışdı, and içüp eydür: Vallāhi bir kişi ī̇mānsız (4) gitmekden ḳorḳmaya, ī̇mānsız gidiser. Ebū Bekr-i Tirmidī̇ raḥimehullāhu (5) vefātından ṣoñra düşde gördiler, be-ġāyet melūl. Ṣordı (6) lar ki yā şeyḫ neden melūlsız? Eyitdi: Niçe melūl olmayın (7) ki ben ḳabre gireli civāruma on cenāze geldi, dünyā (8) içindeki müslimānlardı. Birisi ī̇mānıla geldi, ancaḳ ḳalanı (9) ī̇mānsız geldi. Ve ḳuṭbu'l-meşāyiḫ Ebū Yezī̇di'l-Besṭāmī̇ raḥimehullāhu (10) öñine bir nebbāş ya^ᶜnī̇ kefen ṣoyıcı fāsıḳ geldi, tevbe eyledi: (11) Şeyḫ eyitdi: Ne ḳadar kefen ṣoyduñ? Eyitdi: Biñ ḳabr açdum. (12) Mecmū^ᶜ müslimānlar ḳabri idi. Şeyḫ aġladı, eyitdi: Bunlardan (13) ne ḳadar kişinüñ yönin ḳıbleye böldüñ? Eyitdi: İki kişinüñ **[58a]** yönin ḳıbleye böldüm, ancaḳ ḳalanınuñ yönin ḳıbleden dönmiş (2) buldım. Hemān şeyḫ bunı işitdi āh idüp düşdi, (3) ^ᶜaḳlı gitdi. Zamanlardan soñra ^ᶜaḳlı geldi, zārı idüp (4) aġladı. Eyitdi bu ḥikāyet her kişiye naṣī̇ḥat ve ^ᶜibret (5) yeter. Bundan ^ᶜibret alup gice

gündüz ᶜibādete meşġūl (6) olup, dāᵓimā Allāhü Teᶜālā ḥażretine yalvarmaḳ gerekdür ki (7) ilāhī bu ḳılduġum ibādeti ḳabul eyle, āḫir vaḳtde īmānumı (8) şeyṭān şerrinden ṣaḳla, dilümi sekārāt-i mevtde kelime-yi (9) tevḥīd üzere ṯābit eyle diyü teżarruᶜ ḳılmaḳ gerekdür. ᶜAṭā' (10) ibni Yesār raḥimehullāh eydür: Şeyṭān evliyālardan birine āḫir (11) vaḳtde geldi, eyitdi: اَنَجْوَ تَ مِنّى Yaᶜnī ḳurtulduñ mı benden (12) فَقَالَ مَا اَمَنْتُكَ بَعْد Yaᶜnī senüñ şerründen emīn olmadum henüz. (13) Zīrā aḫbārda gelmişdür ki müᵓmin ḳabre girdükden ṣoñra **[58b]** bile girür münkeri nekir gelüp مَنْ رَبُّكَ وَ مَنْ نَبِيُّكَ diyü suᵓāl (2) idicek, añlaruñ ardında meyyite kendüyi gösterür. Yaᶜnī ben (3) senüñ Tañrınuñ, beni göster, münkeri nekir diyiser. Eger ṣāliḥ olup (4) Allāhü Teᶜālā rāżī olmış müᵓmin ise īmānı be-ġāyet muḥkem (5) ḳuvvetlü olur. Diyiser ki yā melᶜūn henüz daḫı senüñ şerrüñden (6) ḳurtılmadum mı? Sen laᶜīnsin, benüm Tañrum yerleri gökleri ve beni (7) yoḳdan yaradan pādişāhdur ki birdür, şerīki yoḳdur, meḳāndan (8) münezzehdür. Ve eger fāsıḳ veya kāfir olıcaḳ olırsa neᶜūẕubillāh (9) min ẕālike. Münkeri nekīr gördükleyin heybetlerinden ᶜaḳlı gidiser, (10) bildügin daḫı unudusar. Tañruñ kimdür diyü suᵓāl itdüklerinde (11) uşda ardıñuzda ṭurur diyü şeyṭānı gösteriser. Anlar (12) daḫı bilürler ki Allāhü Teᶜālāyı ḫoşnūd itmemiş, aña ḳarşu (13) olup günāh işlemiş. Anuñçün bu ḳażāya uġramış, daḫı dürlü **[59a]** ᶜaẕāblar idiserler. Pes imdi müᵓmin gerekdür ki dāᵓimā (2) ölümin aña, anuñ yaraġına meşġūl ola. Bu ᶜaḳabeler ki (3) öñünde vardur, düşvār ᶜaḳābelerdür dāᵓimā teżarruᶜ (4) idüp Allāhü Teᶜālādan dileye ki esenligle geçüre ve (5) şeyṭān şerrinden ṣaḳlaya. Zīrā şeyṭān-ı kelp (6) şerrinden emīn olayın diyen kimse dāᵓimā ıssına yalvar (7) maḳ gerek. Niteki Ḥaḳ Teᶜālā kelām-ı mecīdinde

peyġambere emr (8) idüp dir: قُلْ اَعوُذُ بِرَبِّ اْلنّاسِ مَلِكِ اْلنّاسِ اِلَهِ اْلنّسْ مِنْ شَرِّ (9) اْلوَسْوَاسِ اَلّذي يِوُ وَسْوِسُ فىِ صُدُورِالنّاسِ (10) مِنَ اْلجَنّةِ وَالنّاسِ Yaᶜnī eyit yā Muḥammed ṣığınuram ben ḫalāyıḳuñ (11) mürebbisine ve pādişāhına ve maᶜbūdına ol vesvese (12) idici şeyṭānuñ şerrinden ki ḫannāsdur yaᶜnī ḳıçın ḳıçın (13) yüriyicidür. Ḫannās diyü kelām-ı ᶜArabda şol uġrıya dir **[59b]** ler ki: Eve girür, uġrılıḳ eylemeye. Nā-gāh ev ıssı ṭuyar daḫı (2) fī'l- ḥāl uġrı ḳıçın ḳıçın ḳaçmaġa başlar. Pes Allāhü Teᶜālā şeyṭānı (3) ol uġrıya teşbīh ider. Zīrā bu melᶜūn daḫı müᵓminüñ (4) bedeni evine girür, yüregine dolaşır, yılan dolaşır gibi. (5) Aġzını yüregüñ ḳulaġına ḳor, daḫı dürlü vesveseler ider. (6) Maḳṣūdı ol yürek içindeki īmāndur. Dir ki āh saña (7) ḳaçan furṣat bulam, seni bu bedenden ḳoparam. Ol daḫı bencileyin (8) īmānsız ḳala. Zīrā ḫırmanı oda yanan, āḫaruñ ḫırmanını daḫı (9) yansa diyü arzu ider. Niteki اِنّ مَنْ اُخْرِقَ حَرْقَ ا كَدْ اَسِ لْاُمِمَ (10) كُدْسُهُ قَدْتَمَنّى dimişlerdür. Müᵓmin çünki ṭuydı, (11) gönli evine şeyṭān uġrısı girdügin daḫı fī'l-ḥāl (12) اَعوُذُ بِاللّهِ مِنَ الشّيْطاَنِ الْرّجِيمْ didi. Daḫı zikre meşġūl (13) oldı. Hemān şeyṭān daḫı yürekden çözülüp ḳaçmaġa **[60a]** başlar. Ḳaçar ṭamarlara girür. Niteki Ḥażreti peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām (2) اِنّ الشّيْطاَنَ يَجْرِ مِنَ اْلا ِنْسَانِ مَجْرَى الدّمِ diyü buyurur. (3) Yaᶜnī şeyṭān yürür, ādem oġlanlarınuñ ḳanı yudıcaḳ (4) yerlerine ki ṭamarlardur anda daḫı ṭurmaz. Zirā ᶜābid zikri (5) ziyāde ḳıldı, ḳaçar aġzından ṭaşra çıḳar, ḳarşusına ṭurur, (6) zārı zārı iñiler. Pes imdi gör ki Allāhü Teᶜālā Ḥażreti (7) peyġambere şeyṭān şerrinden dāᵓimā baña ṣığın diyü emr (8) eyledi. Ol daḫı taᶜlīm ider, ümmetine ki dāᵓimā şeyṭān (9) şerrinden Allāhü Teᶜālāya ṣığınalar مِنَ الْجِنّةِ وَالنّآسِ didi. (10) Allāhü Teᶜālā beyānın dir. Ol vesvāsuñ zīrā şeyṭān iki (11) dürlüdür. Biri cin şeyṭānıdur, biri ins şeyṭānıdur. Niteki Allāhü (12)

Teᶜālā bir āyetde daḫı şeyṭānın شَيَاطِيْنِ اْلاِنْسِ وَ اْلجِنِّ diyü buyurur. Ādem (13) şeyṭānı oldur ki dāᵓimā ḫalḳı şerre yelter, gel aḫı bir ẕevḳ idelim. **[60b]** N'olduñ, ḳorḳarsın. Günāhkārlar olmasaydı raḥmet kime (2) olaydı, yaḫūd tevbe idesin āḫir diyü bir müᵓmini fısḳa (3) ve fesāda yelter. Pes ādem şeyṭānı dirler. İmdi müᵓmin anuñ (4) gibi şeyṭān şerrinden dāᵓimā Allāhü Teᶜālāya ṣıġına, tā ki dürlü (5) şeyṭān şerrinden ol kerīm anı ṣaḳlaya. Pes imdi dāᵓimā (6) anuñ ḥażretine teveccüh itmek gerekdür. Ve anuñ ḳapusına mülāzım (7) olmaḳ gerekdür. Niteki فَفِرُّوْا اِلَى اللّٰهِ diyü buyurur. Yaᶜnī dāᵓimā Allāhü (8) Teᶜālādan yaña ḳaçuñ, tā ki mecmūᶜ-ı ḳorḳulardan emīn olasız. (9) Pes çünki günāhı terk itdi, gice gündüz ᶜibādete meşġūl (10) oldı, mevlāsın ḫoşnūd ḳıldı. Anuñla dost oldı, (11) dünyā vü āḫiret ḳorḳularından ḫalāṣ buldı, ebedi saᶜādete (12) yetişdi. Niteki اَلَا اِنَّ اَوْلِيَآءَ اللّٰهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَ لَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ (13) diyü buyurur. Yaᶜnī agāh oluñ iy ādem oġlanları be-durustī **[61a]** be-rāstī Allāhü Teᶜālānuñ dostlaruna dünyāda ve āḫiretde (2) ḳorḳu yoḳdur. Daḫı añlar ġuṣṣalanmazlar, dünyāda añlara beşāret (3) olısar ve ḳabirde añlara beşāret olısar ve ḳıyāmetde daḫı (4) anlara beşāret ve envāᶜi kerāmet olısar. Zīrā dār-ı dünyāda (5) ḫidmeti yerine getürdiler, dār-ı āḫiretde ebedī maḫdūm olısar (6) lar. Niteki لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْاٰخِرَةِ diyü buyurur. (7) Yaᶜnī beşāret dünyāda ve āḫiretde anlaruñdur. Yaᶜnī ṣāliḥlerüñdür. (8) Ölecek vaḳtin ol ṣāliḥ ḳula ᶜazrāᵓil gelicek, beş yüz (9) ferişteh bile gelür. İki yüz elli ferişteh ṣaġ yanına ṭurur (10) ve iki yüz elli ferişteh ṣol yanına ṭurur. Melekü'l-mevt (11) diyiser. Ḥaḳ Teᶜālā saña selām eyledi, seni ṣordı. Niçedür (12) ḳulum dünyā zaḥmetinden nefsile şeyṭān muḫālefetinden yavuz (13) ḳoñşu şerrinden, münāfıḳlar ḳahrından. İmdi beşāret

olsun **[61b]** saña iy ṣāliḥ ḳul Ḥaḳ Teᶜālā senden ḫoşnuddur. Şimdi girü (2) cümle zaḥmetlerden ḳurtılduñ, ebedī raḥmete yetişdüñ ki (3) hiç zevāli yoḳ ve sermedī saᶜādete yetişdüñ ki hīç (4) fenāsı yoḳ. Bilesince uçmaḳ reyḥānından bir deste bile (5) ṭuta geliser, ol ᶜābid ṣāliḥüñ burnına ṭūtī veriser. (6) Daḫı cānın daᶜvet idiser, diyiser ki: يَا اَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ اِرجِعِي اِلىَ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً (7) Yaᶜnī iy rabbisine (8) ve pādişāhına muṭīᶜ olıcı cān yāḫud iy rabbisinüñ (9) ᶜaẕābından emīn olıcı cān, rāciᶜ ol pādişāhınuñ (10) emrine, ḫoşnūd olıcı olduġuñ ḥālde pādişāhuñdan (11) yaᶜnī anuñ iḥsānından ve luṭfından ḫoşnūd olınmış (12) olduġın ḥālde pādişāhuñ ḳatında hemān bundan anı (13) işidicek ol ᶜāşık u ṣādıḳuñ cānı fī'l-ḥāl bedeninden **[62a]** çıḳa. Şol maḥbūs ḳuş ḳafesden ḳaçar gibi. Hezār taᶜẓīm (2) ve ikrām birle alalar, Allāhü Teᶜālā ḥażretine ildeler. Ol (3) ṣāliḥ uçmaḳ reyḥānlarınuñ laṭīf rayiḥaları sebebinden (4) cān acısını ṭuymaya. Çün ḳabre gire, Allāhü Teᶜālā kemāl-i (5) ḳudretinden göz erimi ḳadar, her ṭarafından yeri geñ idi (6) vire. Emr ide ferişteler nūrdan ḳandiller aṣalar ve (7) altına cennetden ḥarīr döşekler getüreler ve dört (8) yanından cennetden pençire açılur dürlü ᶜanber ü misk (9) ḳoḳularıla muᶜaṭṭar ola. Şol yeñice güyegü gerdeginde (10) yatur gibi tā ḳıyāmete degin bu ṣafāyıla yatısar. اَ للّٰهُمّ ار زُقْنَا مَعَ الْمُسْتَجْمِعِينَ (11) Geldük. İmdi ol ṣāliḥ müʾminüñ (12) vefātıçün gökler aġlayısar ki āh ol ᶜabdi ṣāliḥüñ ve ol (13) Allāh dostınuñ dürlü ṭāᶜat ü ᶜibādeti şimden ṣoñra **[62b]** bize çıḳmaz ve anuñ eẕkārınuñ envārı kesilür ve üzerinde (2) namāz ḳılup ẕikr itdügi yerler daḫı aġlayısar ki āh şimden (3) girü bizüm üzerimüzde ᶜibādetü ṭāᶜat olmayısar. Ol (4) ᶜābid sebebinden dāʾimā üzerimüze raḥmetler bereketler yaġardı, (5) kesiliser. Ve iki omuzında ᶜamelin yazan ferişteler

daḫı (6) aġlayısarlar ki āh ṣāliḥ yoldaşdan ayrılduḳ. Anuñ (7) ṣevābların yazmaḳdan maḥrūm olduḳ. İlāhī nereye varalum, (8) sergerdān olduḳ, diyeler. Allāhü Teᶜālā lüṭfundan kereminden (9) diye ki ᶜarşum melāʾīkelerle ṭolıdur ve yedi ḳat (10) göklerüm daḫı melāʾīkelerle ṭolıdur. Sizlere ḥükm iderüm, (11) varasız ol ṣāliḥ ḳulumuñ ḳabri üzerinde tesbīhe (12) meşġūl olasız, tā İsrāfīl ṣūr urınca ḳulumuñ (13) ṣevābın defterine yazasız. Pes imdi fikr eyle, gör ki **[63a]** ṣāliḥlere Allāhü Teᶜālā ne vechile lüṭf u kerem ḳılısar. (2) Bu didügümüz dünyādadur. Gel gör āḫiretde yüz biñ bu (3) ḳadar luṭf u iḥsān idiser ve cennete giricek ne keremler ve (4) ne inᶜāmlar ḳılısar. وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ (5) مَالَا عَيْنٌ رَأَت وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ diyü buyurdı, Ḥażreti peyġamber ᶜaleyhisʾ (6) selām. Yaᶜnī Allāhü Teᶜālā dostlarına yaraḳladuġı (7) envāᶜi maḳāmāt ve ṣunūf-ı niᶜam yaᶜnī dürlü yüce köşkler (8) kimi bir dāne incüden bir ᶜālī ḳaṣr ola ki içi beş yüz (9) yıllıḳ yol ola. Ve kimi ḳızıl yāḳūtdan ve kimi yeşil zümürrüt (10) den ola. Ve dürlü şarāblar ve ḥulleler ve ḥūrīler ki gözler (11) görmemiş ve ḳulaḳlar işitmemiş ola. Ve göñüllerden geçmemiş (12) ola. Bu cümlesi ebedī ola, bāḳī ola, hergiz münḳaṭıᶜ olmaya (13) ve āḫiri olmaya. Aḫbārda gelmişdür ki Allāhü Teᶜālā cennete **[63b]** eñ ṣoñra girenlere on bu dünyā ḳadar maḳām ve menzil (2) viriser ve daḫı aḫbārda gelmüşdir ki cennet içinde (3) evliyālar ve ṣāliḥler her biri maḳāmına varduḳda Allāhü Teᶜālā (4) melāʾikelerle nūrdan ṭabaḳlarla tuḥfe armaġanlar göndüre. (5) Geleler, yetmiş yerde icāzet dileyeler ki ol Tañrı dostlarına (6) ol hedīyeleri götürüp vireler. Zīrā yetmiş ḳapusı (7) ola, her ḳapuda niçe yüz biñ ḳapucılar ṭuralar. Gel (8) gör imdi fikr eyle ki bunuñ gibi ebedī saᶜādete ve sermedī (9) devlete lāyıḳ ve müsteḥaḳ olmaġıçün vācip değil midür. Bu bir (10) ḳaç günlik

ᶜömrüñi ᶜibādete ṭāᶜata ṣarf idesin, ol (11) ᶜömri cennet ki bī-nihāyetdür bu dünyā ᶜömri aña nisbet yarım (12) sāᶜat miḳdarınca ola. Ve belki daḫı az ola. Zīrā anuñ (13) bir güni dünyānuñ bir yılıncadur. Pes dünyāda elli veya altmış yaş **[64a]** farżā yüz olsa anuñ bir güninüñ ᶜöşri olur. Yaᶜnī (2) on baḫşda bir baḫş olur. Bir yılına nisbet itseñ (3) ya mecmūᶜ-ı ᶜömrine bir sāᶜatüñ yüz biñ baḫşda bir (4) baḫş olur. Ne revādur ki bu ẕerre ḳadar fānī ᶜömrüñi anuñ (5) gibi bī-nihāyet saᶜādeti ve bī-ġāyet niᶜmeti terk ide (6) sin. Niteki peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām اَلدُّنْيَا سَاعَةٌ فَجَعَلْهَا (7) طَاعَتْ diyü buyurur. Geldük. İmdi bu meẕkūrun ᶜaksi (8) Allāhü Teᶜālā ḥażretine ᶜāṣī olmış fāsıḳ dermānda (9) ölüm döşegine yatsa, Ḥaḳ Teᶜālā emr ider. ᶜAzrāᶜile (10) ki yā melekü'l-mevti var şu fulān melᶜūnuñ murdār (11) ve mülevveṯ olmış cānını al, cebren ve ḳahran dürlü ᶜaẕāblar (12) ile mekān-ı saḫīḳa bıraḳ. Gökler şikāyet ider, ol (13) fāsıḳuñ elinden, dirler ki ilāhī niçe bir bu melᶜūnuñ fısḳu **[64b]** fesādı bize aġsun. Buyur pārem üzerine bıraġayın helāk (2) ideyin. Yerler şikāyet idüp dir ki ilāhī bu melᶜūn (3) niçe dek bizüm üzerimizde fesād işleyüp saña ᶜāṣī (4) olup, ol sebebden üzerimüze laᶜnetler yaġar ve bereketlerimüz (5) eksilür. Buyur bu melᶜūnı yuṭayım helāk olsun. (6) Omzındaki ferişteler şikāyet idüp dirler ki ilāhī (7) bu melᶜūnuñ murdār ᶜamellerin niçeye dek yazalum ve niçeye dek (8) muṣāḥib olalım. Allāhü Teᶜālā emr eyleye ya melekü'l-mevti (9) var, ol melᶜūnuñ cānını al, gökler ve yerler ve omzındaki (10) melekler cümlesi ol melᶜūnun şerrinden emīn olsunlar. (11) Amma senüñle ᶜaẕāb melekleri bile varsunlar. Bir ṣūretile (12) var ki mücerred ṣūretiñ görmek, ol fāsıḳa ᶜaẕāb u (13) ᶜiḳāb olsun. Gel imdi gör ki ᶜAzrāᶜil ne vechile **[65a]** geliser. Elᶜiyāẕu billāhi Teᶜālā. Ḥażreti peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām miᶜrāca (2) çıḳduġı

gice, dördünci göge çıḳdı, eydür: Bir heybetlü ve (3) ᶜaẕīm ferişteh gördüm, oturur, öñinde bir levḥ var, aña (4) baḳar. Başı yedi ḳat gökden yuḳaru çıḳmış, iki ayaḳları (5) yedi ḳat yerden aşaġa inmiş. Bir eli maşrıḳda, bir eli maġribde. (6) Heman bunı gördüm, cānum ürkdi. Cebrāʾīle eyitdüm ki (7) iş bu heybetlü ferişteh kimdür? Bunı göricek cānım ürkdi. (8) Cebrāʾīl eyitdi: Yā Muḥammed bunı göricek cümlemüzüñ cānı (9) ürker. Zīrā cānlar ḳabżına müvekkel olan ᶜAzrāʾil budur. (10) Hemanki bunı işitdüm, eyitdüm: Yā Cebrāʾīl beni ilet varayın, (11) selām vireyin. Hem daḫı ümmetümle niçe muᶜāmele ider, anı (12) ṣorayın ve ışmarlayın ki anları şefḳatıla ṭuta. İlerü (13) varduḳ, selām virdüm. Aldı. Amma başın ḳaldırmadı. **[65b]** Cebrāʾīl eyitdi: Yā Azrāʾīl saña selām vireni bildüñ mi? (2) Eydür: Bilmedüm. Yā Cebrāʾīl baña kendü işüm ve maṣlaḥatum ḳayusı. (3) Cebrāʾīl eyitdi: İki cihān faḫri Muḥammed Muṣṭafādur. Hemān (4) ki aduñ işitdi fī'l-ḥāl yerinden örü turdı. Ḳarşu (5) geldi, görüşdi, ᶜözürler eyledi. Eyitdi: Bilmedüm yā rasūl (6) allāh, maᶜẕūr ṭut. Elḥamdülillāh, sen geldüñ ben daḫı bu müşkil (7) işden ḳurtıldum. Zīrā āḫir zamān peyġamberisin, dünyānuñ (8) āḫirine geldüñ. Emcek emre oġlancuḳlaruñ anası gögsinde, (9) cānın almaḳdan ḳurtulam. Ḳardaşı ḳardaşdan oġılı ata vü (10) anadan ayırmaḳdan ḳurtulam. Ben eyütdüm: Benüm ümmetümüñ ᶜāṣī (11) lerine ne ṣūretile varacaḳsın, baña ol ṣūratile (12) görünseñ. Eyitdi: Yā Ḥabīballāh bu gice senüñ şerefüñ ve (13) ᶜizzetüñ gicesidür. Sürūr u ferāḥ vaḳtidür, melūl olacaḳ; **[66a]** ṣūreti görüp nidersin? Ben eyitdüm: Elbetde görmek (2) gerekdür ki varıcaḳ ümmetüme ḫaber virem. Eyitdi: Ḥaḳ Teᶜālādan (3) dile, destūr virsün. Eyitdüm: İlāhī destūr vir, ḫiṭāb (4) geldi ki yā ᶜAzrāᶜil ḥabībüm ne dirse muṭīᶜ ol. Eyle (5) diyicek, ᶜAzrāᶜil baña

eyitdi: Öte baḳ yā rasūllallāh. Baḳdum. (6) Yine beri baḳ, didi. Hemān ki baḳdum, ᶜaḳlum zāᵓil oldı. Cebrāᵓīle (7) ṭayanmış. Zīrā bir ḳara ᶜacep yüz gördüm ki iki ḳaşınuñ (8) arası biñ yıllıḳ yoldur. Gözleri yılduza beñzer. Azġından (9) odlar çıḳar. Yüzinden yalınlar oynar. Kirbükleri dikene beñzer. (10) Elinde bir aġulı ḥarbe ṭutar. Bir zamāndan ᶜaḳlum yerine geldi, (11) gördüm yine evvelki ṣūretinde. Ben eyütdüm: Mücerred senüñ bu (12) ṣūretüñ görmek, benüm ümmetüme ᶜaẕāb yeterimiş. Eyitdi: (13) Yā rasūllallāh bu ṣūretde ne var? Daḫı ziyāde heybetlü **[66b]** ve şiddetlü gösterürem didi. Seni aġırladum, tamam heybeti (2) göstermedüm. Pes bu heybetlerle fāsıḳlara geliser ᶜaẕāb (3) ferişteleri yanınca bile. Biçāre fāsıḳ göricek, gel gör (4) ki ne ḥāle uġrayısar. Fī'l-ḥāl ḥarbesiyle depere urısar. (5) Aġusı depesinden ayaḳları ṭırnaḳlarına yetişiser, dürlü (6) cefālarla ᶜaẕāblarla cānın alısar. Daḫı cehennemden ṣırf (7) ḳaṭrandan kefen getüreler, aña ṣarup cehenneme iledeler. (8) Peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām eydür: Ölüm acısı ziyādedür biñ (9) kez bir kişiyi ḳılıçla öldürüp gine dirilmekden. Yaᶜnī öldüre (10) ler, gine dirile; gine öldüreler tā biñ kere ölince. Ve eger (11) ölüm acısından bir ẕerre ḳadar dünyā ṭaġlarınuñ üzerine (12) ḳoyalardı, cümlesi eriyeydi. Bu żaᶜīf ādem oġlanları (13) ᶜaceb niçe taḥammül eyleyeler? Fāṭımatü'z-Zehrā raḍıyallāhü ᶜanhā **[67a]** eydür: Babamuñ ḥālet-i neziᶜde çekdügi zaḥmetleri, görelden (2) berü hiç kimse zaḥmetsüz cān vire diyü ümīd ṭutmam. (3) Zīrā mübārek alnı derlerdi, cān acısından eydürdi ki: (4) آهْ اِنّ لِلْمَوْتِ سَكَرَاتٍ Yaᶜnī āh ölümüñ esrüklükleri (5) varımış diyü tekrār iderdi. İmdi mefḫar-ı enbiyā ve server-i (6) evliyā bu resme zaḥmet çekicek, fikr eyleye ki bizüm gibi (7) günāhkārlar ne ḳadar zaḥmet çekiser. Ḥikāyet olındı. (8) ᶜİsā

peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selāma ḳavmleri eyitdiler: Yā ᶜİsā (9) yaḳın zamanda ölmiş ölileri dirildürsin. Hüner (10) budur ki ilerü zamānda ölmiş ölileri dirildesin. (11) Uşda Nūḥ oġlı Sāmī̇, dirilt, görelüm, didiler. Eyitdi: (12) Ḳandadur, gösterüñ. Ḳabrini gösterdiler. Eyitdi: İy Nūḥ (13) oġlı Sām, ḳalḳ. Allāhü Teᶜālānuñ iẕniyle fī̇'l-ḥāl ḳabrinden **[67b]** ḳalḳdı, geldi. Ṣaçı ṣaḳalı aġarmış. Eyitdi: Yā Sām, (2) yigidiken ölmiş idüñ, ṣaçuñ ṣaḳaluñ neden böyle (3) aġardı? Eydür ki bir āvāz geldi ḳulaġuma ṭur diyü. Hemān (4) ṣandum ki ḳıyāmet ḳopdı. Ol ḳorḳudan, fī̇'l-ḥāl (5) ṣaçum ṣaḳalum aġardı. Daḫı ᶜİsā ᶜaleyhiᵓs-selām eydür: (6) Ne ḳadar yıldur ki dünyādan gitdüñ? Eyitdi: Dört biñ (7) yıldur ki dünyādan gitdüm. Eyitdi: Dört biñ yıldur ki (8) henüz ölüm esriklüginden ayıldum. Ölüm acısı içümden (9) çıḳmadı. Pes imdi ᶜāḳī̇l olan oldur ki bu aḥvāli (10) dāᵓimā fikr ide, gice gündüz ölümüñ yaraġına meşġūl (11) ola. Eḳalli māyekū bārī̇ gicede gündüzde beş kere ölümin (12) aña. Zī̇rā Azrāᶜī̇l her kişinüñ eger er ve eger ᶜavrat, günde (13) beş kerre yüzine baḳar. Eger ᶜibādetde ṭāᶜatda görürse, **[68a]** eydür: Saᶜādetlü kişi imişsin. Ben gelmedin uyanmışsın, (2) ölümüñ yaraġına meşġūl olmışsın. Bugün yarın (3) saña gelicek, Ḥaḳ Teᶜālānuñ raḥmeti beşāretiyle gelem dir. Eger (4) günāh işlemekde görürse, eydür: Saᶜādetsiz ḳulmışsın (5) ki benüm gelecegümden ġāfil olmışsın. Uş bugün yarın (6) cānuñ almaġa gelicek, göresin ki saña ne cezālar ve ne (7) cefālar ḳılam dir. Pes imdi egerçi ādem oġlanı ölümden (8) ġāfil olur, ölüm andan ġāfil olmaz. Şiᶜr: تَنَامُ وَلَمْ تَنُمْ (9) أُمَمٍ تَقَضَّتْ / سَتُخْبِرُكَ الْعَا لُمْ وَالرُّسُمُ (10) عَنْكَ الْمَنَايَا / تَنَبَّهْ لِلْمَنِيَّتِ يَانَوُمُ / سَلِ الْاَ يَّمْ عَنْ Yaᶜnī̇ sen (11) iy ġāfil uyursın ölümden; ammā ölüm senden uyumaz. (12) Ṣor āḫir bu günlere ve bu rūzigār ol geçen yüz yigirmi (13) dört biñ peyġamberlerüñ

ümmetleri ḳançaru gitdiler ve ne ḥāle **[68b]** mübtelā oldılar. Saña ḥāl diliyle ḫaber vire. Anlaruñ sarāy (2) larınuñ nişānları ve köşklerinüñ bünyādlar تَرَوُمُ اْلحُلْدَ (3) فىِ دَارِ الرِّزَايَا وَ كَمْ قَدْ رَاَمَ قَبْلَكَ مَا تَرَوُمُ ظَاهِرْ حَالُكُدَنْ ẓāhir (4) ḥalüñden şöyle añlanur ki beḳā ᶜumarsın, helāk ve fenā (5) evinde dürlü bağçeler ve bağlar düzersin. Muḥkem bünyādlu (6) evler ve sarāylar yaparsın, ṭurmadın altun gümüş cemᶜ (7) idüp ḫazine idersin. Güyā ki bu fānī dünyā saña bāḳī (8) olacaḳdur. İmdi bu senüñ umduğuñ muḥāl nesneyi (9) niçe senüñ gibi aḥmaḳ umdı. Amma eline girmedi, saña daḫı (10) olacaḳ degildür. Ḳanı ol dünyāda şarḳdan ġarba dek ḥükm (11) iden pādişāhlar, ḳanı ol ins ü cinne ḥükm iden enbiyālar, (12) ḳanı Ādem, ḳanı Nūḥ ḳanı Dāvūd, ḳanı Süleymān, ḳanı Mūsā, ḳanı ᶜİsā, (13) ḳanı seyyidü'l kevneyn Muḥammed Muṣṭafā ᶜaleyhi'ṣ-ṣalatü ve's-selām. **[69a]** Pes bu fānī dünyā hiç birine bāḳī olmadı, maᶜlūm oldı ki (2) bize daḫı bāḳī olacaḳ degildür. Aña aldanmayup, āḫiret azu (3) ġına meşġūl olmaḳ geregimiş. Niteki baᶜżı evliyā dimüşdir. (4) Beyt: Ġāfil olma tevbeye gel kim ecel erdükcedür sen (5) ecelden ġāfilisen senden ol ġāfil degül. Ve daḫı Ebū Bekr (6) dimüşdir ki تَنَبَّهُوْ ايا نِيَاَ مُ اُيَنُكْ uyanuñ iy ġaflet uyḳusına (7) ġarḳ olanlar. كَمْ ضَيَّعْتُمُ اْ لَاَيَّاَمَ niçe günleri ve ayları ve (8) yılları żāyiᶜ eylediñüz, günāh işlemegile geçirdiñüz اَلدُّنْيَا (9) كُلُّهَاَ مَنَاَمٌ dünyānuñ mecmūᶜı bir gice içinde uyḳu gibidür (10) وَ اَحْلَى مَاَ فِيهَاَ اَحْلَامٌ be-ġāyet ṭatlu ṣafāları rāḥtaları (11) hemān düş gibidür, zāᵓil olur. Ölecek vaḳtin göriser ki (12) iki eli boş, ḥisābı vebāli çoḳ غَيْرَاَنَّ عَقْلَاْلرِّجُلِ (13) لكَمِلِ بِا لِهَوَى غُلَاَمٌ illā bu ḳadar ki ᶜāḳil ü bāliġ kişiler **[69b]** bu nesneleri fikr itmediler, nefslerine ḳul oldılar ve anuñ (2) hevāları sarḫoşlığından maᶜṣiyet meydānında oğlan (3) oldılar اَيْنَ سُكَّا نُ اْلقُصُوْرِ وَاْلخَيَاَم Ḳanı ol yüce (4) köşklerde sākin olan

pādişāhlar ve ibrişim çādır (5) larda sākin olan sulṭānlar عَلٰى اَلْكُلِّ كَاءْسُ اَلْحِمَامِ (6) mecmūᶜınuñ üzerine devr eyledi, ölüm şerbeti, ḳadeḥleri (7) dökeli, ol şerbeti içüp helāk oldılar. Nevbet bize (8) geldi. اِلتَّقَطَتْهُمْ اِلْتِقَاطَ اَلْحَمَمِ Ölüm ḳuşı cümle pādişāhları (9) ve sulṭānları bir bir devşirdi şol, gögercin dārı (10) dānelerin devşürdügi gibi. Şimdi iki ḥālde ağız açup (11) bize ḥamle eylemişdür. Elbettete devşürse gerekdür. مُزَاحَمَةُ اَلْاَنْعَامِ (12) اِلٰى مَتٰى niçeyedek dört ayaḳlu ṣıġırlar eşekler (13) le beraber olup ḥāldaş olasız. Añlaruñ daḫı ḥāli **[70a]** yemek içmek ve dişiyle ḳarışmaḳ ve yatup uyumaḳ. Hemān (2) sizüñ daḫı ḥāliñüz yimek içmek yatup uyumaḳ ḥatunlar (3) ile ḳarışmaḳ, ne vaḳtin bu ḥayvanlar ṣıfatından gerçek ādem (4) ler ṣıfatına ḳarışasız. Niteki Ḥaḳ Teᶜālā وَ يَاْ كُلُوْنَ كَمَا تَاْ كُلُوْاالْاَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى (5) لَهُمْ diyü buyurur. Yaᶜnī ol (6) baña ᶜāṣī olup günāha meşġūl olanlaruñ himmeti, gice (7) gündüz yimek içmekdür, dört ayaḳlu ṣıġırlar ve ḥımārlar (8) gibi. Pes çünki bunlar benüm ᶜibādetümden yüz dönderdiler, (9) kendü mertebelerinde olmadılar, ḥımārlar mertebesin (10) iḫtiyār itdiler. Pes cehennem odları anlaruñ ṭuraġı (11) oldı. Bir āyetde daḫı اُلَئِكَ كَالْاَنْعَامِ بَلْ هُمْ اَضَلُّ (12) diyü buyurdı. Yaᶜnī ol ᶜāṣīler böligi ṣıġırlar ve (13) ḥımārlar gibidür. Belki daḫı azġundur. Zīrā eşek ṣıġır Allāhü Teᶜālā **[70b]** Ḥażretine ᶜāṣī olmazlar. Her ne maṣlaḥāt içün yara (2) dıldıysa ol ṭuşda durur. Meşelā eşege yük götür (3) didi, götürür. Öküze çift sür didi, sürer. Gice (4) gündüz tesbīḥe meşġūl olurlar. Ammā bu biçāre ādemi (5) Ḥaḳ Teᶜālā ᶜibādet içün yaratdı. Ol ᶜibādeti terk (6) idüp gice gündüz fısḳu fesāda meşġūl olur. Pes (7) eyle olıcaḳ eşekden ve ṣıġırdan daḫı ḫor u ḥaḳīr ve azġun (8) olmış olur. Bir vechi daḫı budur ki dört ayaḳlu canavar (9) lar kendüye ziyān olacaḳ nesnelerden ṣaḳınurlar.

Yolında (10) giderken düşman görse, irkilür, ṭurur; yaḫūd ḳurd (11) görse ḳaçar. Anuñla daḫı olmazsa ıssına çaġırur. Eger (12) ṣıġır ise meler, eşek ise aġırur. Yaᶜnī ādemler anı (13) işitsünler, gelsünler, menᶜ eylesünler diyü. Ammā bi-çāre **[71a]** ᶜāṣīler dāᵓimā kendülerin ziyān içine bıraġurlar, kendü (2) lere ziyān olacaḳ nesneye dürişirler. Nā-gāh ḳayuya düşüp (3) helāk olurlar. Ve daḫı kendüleri şeyṭān ḳurtlarına (4) zebūn itmişlerdür. Helāk olurlar, ḳurduñ ıssına feryād (5) idüp yalvarmazlar ki şerrinden ḳurtara. Bir vechi daḫı (6) budur ki eşek ṣıġıra eylük idenüñ, eylügin bilür. Gündüz (7) yabanda yürür, gice ıssı ḳapusına gelür. Dāᵓimā yem yedügi (8) aḫura girüp ṭurıvarur. Dermānda ᶜāṣīleri (9) gör ki gice gündüz Allāhü Teᶜālānuñ niᶜmetlerin yerler ve bunca (10) iḥsānların görürler. Dāᵓimā aña ḳarşu olup ḳapusından (11) ḳaçarlar, şeyṭāna tābᶜi olurlar. Niteki Ḥaḳ Teᶜālā kelām-ı ḳadīminde (12) buyurdı. اَفَتَتَّخِذُونَهُ وَ ذُرِّيَّتَهُ اَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِى وَهُم لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظّالِمِينَ بَدَلاً (13) Yaᶜnī iblīs ve anuñ ẕürriyeti **[71b]** şeyṭānları dostlar mı ṭutındıñuz, benden ġayrı. Ḫālbu (2) ki anlar size düşmandur, dedeñüz Ādem peyġamberden berü (3) ben aña laᶜnet itdüm, sizden ötürü. Oldur ki atañuz Ādeme (4) secde itmedi; ᶜaceb budur ki siz anuñla ṣulḥ idüp (5) dost oldıñuz. İmdi yavuz naḫs bedel oldı şeyṭān (6) dostlıġı ve muḥabbeti yerine. Ve bir āyetde daḫı وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيّاً مِنْ دُونِ اَللّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَاناً مُبِيناً (7) diyü buyurdı. Yaᶜnī kim ki şeyṭānı dost ṭutundı; Allāhü (8) Teᶜālādan ġayrı taḥḳīḳ ziyānkār oldı. Eyle ziyān ki aşikāre (9) dür. Yarın ḳıyāmet güninde şeyṭānun eline bir ḳara ᶜalem (10) viriserler, daḫı cümle aña uyanları bile cehenneme süriserler. (11) Pes imdi müᵓmin olan kişi dāᵓimā şeyṭān dost (12) lıġını terk itmek gerek. Baᶜżı enbiyādan mervīdir ki Allāhü Teᶜālā **[72a]**

ḳullarına tevbīḥ idüp dir: يَاابْنَ اٰدَمْ اَنْتَ مَحْفُوفٌ (2) بِخَيْرِي مَشْغُولٌ بِغَيْرِي Yaᶜnī iy Ādem oġlanı, neᶜacebdür ki (3) sen benüm ḫayrum ve iḥsānumla ḳaplanmışsındur. Beni ḳoyup (4) benden ġayrıya meşġūl olmışsındur. عَلَيْكَ نَازِلٌ (5) وَشَرُّكَ اِلَىّ صَاعِدٌ dāᵓimā benden saña eylikler ḫayrlar iner, (6) senden baña maᶜṣıyetler, şerler gelür. Revā mıdur ḳulum dir. (7) كُلَّمَا فَسَحْنَا لَكَ الْمَهَلَ اَطَلْتَ الْاَمَلَ Ne ḳadar ki bir saña ziyāde (8) mühletler virdük, sen emeli arturduñ, ölümüñ unutduñ. (9) İñen uzun ṣanular ṣanursın. كُلَّمَا اَجَّلْنَاكَ اَسَاءَتَ (10) الْعَمَلَ ne ḳadar ki biz saña furṣat virüp ᶜömriñi ziyāde (11) ḳılduk sen ᶜamelüñi azdurduñ dāᵓimā bize āṣī olmaġa (12) meşġūl olduñ. كُلَّمَا كَبُرَا سِنُّكَ تَمَرَّدَ جِنُّكَ ne ḳadar ki (13) yaşuñ çoḳ oldı, nefsüñ azdı şeyṭāna uydı **[72b]** هَجَرْتَنَا فِي الصَّبَا فَعَذَرْنَاكَ oġlanlıḳ ᶜāleminde yerinden (2) hicret itdük, ḫıdmetini terk eyledük maᶜẕūr ṭutduḳ, (3) edeplemedük اَمَهَلْنَاكَ فِي الشَّبَابِ وَ خَالَفْنَا yigitlik ḥālinde (4) daḫı bize muḫālefet idüp maᶜṣiyetler işledüñ. Bir mühlet (5) virdük helāk itmedük, inṣāfa gelesin diyü. وَلَوْ كُنْتَ قَاطَعْتَنَا فِي الْمَشِيبِ مَقَتْنَاكَ اَكَرْ صَقَالُكْ (6) Eger ṣaḳaluñ aġarduġından (7) ṣoñra gine bizden kesilüp maᶜṣiyete meşġūl olursañ, (8) saña ḫışm idüp helāk iderüz dir. Allāhü Teᶜālā ve peyġamber ᶜaleyhisᵓ (9) selām daḫı buyurur ki ذُوشَيْبَةٍ بَيْضَآءَ وَفِي يَدِهِ صَحِيفَةٌ سَوْدَآءَ (10) اَقْبَحُ مَنْظَرٍ يُرَى يَوْمَ الْقِيَامَتِ be-ġāyet çirkin (11) ve gey murdār görinen şol aḳ ṣaḳallı pīrler ola ki ḳıyāmet (12) güninde ellerinde ḳara bitiler ola. Ṣaḳalları aḳ ola (13) mecmuᶜı ḳıyāmet ehli içinde anlar ḫor u ḥaḳīr ola. Pes imdi **[73a]** ᶜāḳil olan kişi günāhı terk idüp gice gündüz ṭāᶜata (2) ᶜibādete meşġūl olmaḳ gerekdür. Zīrā ādem oldur ki dünyāya (3) niçün geldi ve ne maṣlaḥat içün yaradıldı bile de, ol (4) maṣlaḥatda ola. Eger olmazsa gerçi ṣūretde ademdür, (5) ammā maᶜnīde ḫayvandur. Belki daḫı kemterdür. Niteki

Allāhü Teᶜālā (6) kelām-ı ḳadīminde وَمَا خَلَقْتُ الْجِنّ وَالاِنْسَ اِلاّ لِيَعْبُدُونِ (7) diyü ḫaber virdi. Yaᶜnī ben ādem oġlanlarını ve cinnileri (8) yaratmadum; illā bana illā bana ᶜibādet ḳılmaḳ içün yaratdum. Pes ādem ol (9) vaḳtin ādem mertebesinde olur ki ᶜibādete meşġūl (10) ola. Zīrā anuñ içün yaradıldı. Anuñla kerāmet ü ᶜizzet (11) bulısar. Dāʾimā nefsine uyup gündüz yimek içmek, gice (12) yatup uyumaġıla ᶜömrini żāyī eylese, ḫayvandur; belki (13) daḫı azġun olur. Bażı ᶜulemā naẓm idüp dimiş ki **[73b]** اَمَا وَ اللهِ لَوْ عَلِمَ الْاَنَامُ ، لِمَا خُلِقُوُ الَمَا اَكالوُ اوَنَا مِوُا (2) Allāh ḫaḳḳıçün eger ādem oġlanları bilelerdi, niçün yara (3) dıldugını yimeyelerdi ve içmeyelerdi, yatup uyumayalardı, (4) gice gündüz ᶜibādete ṭāᶜata meşġūl olalardı. Niteki (5) peyġamber ᶜaleyhiʾs-selāma وَلَا تَطْغَوْ (6) فَا سْتَقِمْ كَمَا اُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ āyeti nāzil olıcaḳ, artuḳ gicelerde uyḳu (7) uyumadı. Gicelerde gündüzlerde şol ḳadar namāz (8) ḳılurdı ki ayaḳ üzerine ṭurmaḳdan, mübārek ayaḳları (9) şişerdi, ṣaru ṣular aḳardı. شَيَّبَتْنِ سُوْرَةُ هُوْد (10) dirdi, aġlardı. Yaᶜnī hūd sūresi beni ḳocatdı, (11) ṣaçum ṣaḳalum aġartdı. Eyitdiler: Yā resūllāllah niçün (12) böyle dirsiz? Eyitdi: Anuñ içün ki ol sūrede Allāhü (13) Teᶜālā bana فَاسْتَقِمْ كَمَااُمِرْتَ diyü emr eyledi. Yaᶜnī ṣıḥḥat-i ᶜazmle **[74a]** ve ḫuluṣ-i niyetile muḳīm olġıl, beni birlemekde ve bana ᶜibādet (2) ḳılmaḳda şöyle buyurulduñ. Yaᶜnī iḫlāsıla ṣıdḳıla (3) benüm ḥażretüme lāyıḳ ᶜibādet ḳılmaḳ gerekdür, tā ki ḳabūl idem. (4) İmdi bu ḫiṭāb yaluñuz peyġambere olmadı, ümmetine bile (5) oldı. Zīrā وَمَنْ تَابَ مَعَكَ didi. Yaᶜnī senüñle bile (6) tevbe iden müʾminler daḫı istiḳāmet üzerine olsunlar. (7) Pes imdi naẓar eyle ki iki cihān faḫri Muḥammed Muṣṭāfaya (8) bu ḫiṭāb geldükden ṣoñra, ne vechile mücāhede iderdi, (9) ol ḫiṭāb heybeti beni pīr eyledi diyü aġlardı. İmdi (10) ḫiṭāb ümmetine daḫı bile

oldı. Ḳanı ümmetüñ ḳorḳısı, (11) ḳanı mücāhedesi, ḳanı iḥtiyāṭı. Peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām (12) rivāyet ider, Allāhü Teᶜālā ḥażretinden: وَعِزَّتِي وَ جَلَالِي (13) لَاَجْمَعُ عَلَى عَبْدِي خَوْفَيْنِ وَلَا اَجْمَعُ لَهُ اَمْنَيْنِ فَاِذَااَمِنَنِي فِي الدُّنْيَا اَخَفْتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَتِ **[74b]** Yaᶜnī Ḥaḳ Teᶜālā and içer ᶜizzetüm (2) ḥaḳḳıçün ben iki emīnligi bir ḳula virmezin dir. Her ki (3) dünyāda benüm mekrümden emīn olup nefsine uydı, (4) günāha meşġūl oldı, āḫiretde dürlü ḳorḳular ve ᶜaẕāblar (5) olısar. Ve her kişi ki dünyāda benden ḳorḳup günāhı terk (6) itdi, ᶜibādete meşġūl oldı āḫiretde emīnlik ve (7) dürlü aṣṣılar olısar. Niteki kendü kelāmında اَفَاَ مَنِوُا (8) مَكْرَاللّٰهِ فَلَا يَاْ مَنُ مَكْرَاللّٰهِ اِلَّا الْقَوْمُ الخَاسِرُوْنَ (9) diyü buyurdı. Yaᶜnī emīn mi olırsız Allāhü Teᶜālānuñ (10) mekrinden. İstifhām inkār içündür, yaᶜnī olmañ dimek (11) olur. Zīrā emīn olmaz Allāhü Teᶜālānuñ mekrinden; illā işin (12) ziyāne viriciler olur. Anuñçün didi Ḥażreti peyġamber ᶜaleyhis (13) selām وَكَيْفَ لَا يَخَافُ الْمؤْمِنوُنَ **[75a]** وَاللّٰهِ اِنِّ لَرَسُوْلُ اللّٰهِ وَمَا اَدْرِي مَا يَصْنَعُ نِي Yaᶜnī vallāhi taḫḳīḳ ben Allāhü Teᶜālā (2) nuñ resūlüyem bilemezem, ki baña ne olacaḳdur. Eyle olsa müᵓminler (3) niçün ḳorḳmayalar Ḥaḳ Teᶜālā وَخَافوُنِ اِنْكُنْتُمْ مُؤْمِنِيْنَ (4) Yaᶜnī ḳorḳun benden, eger müᵓminlerseñüz daḫı. Pes müᵓminüñ (5) şartı ḳorḳmakdur, Tañrıdan. Her kim Tañrıdan ḳorḳmaz, müᵓmin (6) olmaz. Peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām eydür: Gördüm Cebraᵓīl (7) kaᶜbenüñ astarına yapışmış aġlar, eydür ki ilāhī اِلَهِى لَا تُبَدِّلْ (8) اِسْمِي وَلَاتُغَيِّرْ جِسْمِي Yaᶜnī iy çalābum, adımı döndürme, (9) bedenimi taġyīr itme, ben eyütdüm: Yā Cebraᵓīl sen daḫı aġlar mısın? (10) Emīn vahy iken eyitdi: Yā resūllallāh niçe aġlamayım? (11) Gör āḫir iblis-i derdmend içimüzde ölü ᶜābidlerden (12) iken na-gāh yeñildi. Bir kezin niçe yüz biñ yıllıḳ ᶜibādeti (13) hebāen menṣūren oldı, żāyī oldı, imānsız ḳaldı. **[75b]** Allāhü Teᶜālānuñ

mekrinden ġażabından emîn olmaḳ yoḳdur. (2) Yā ḥabîballāh İbrāhîm peyġamberüñ namāz içinde yüregi (3) ḳaynaduġı bir at yerişim yerden işidürlerdi. Eyitdiler: (4) Yā İbrāhîm sen de mi aġlarsın? Allāhü Teᶜālā saña ḫalîlüm (5) didi. Eyitdi: Allāhü Teᶜālānuñ ᶜaẓametin ḳahrın fikr (6) idicek dostlıġım unudurum didi. ᶜĀişe raḍıyall (7) āhu ᶜanha eyitdi: Dāᵓimā peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām beş vaḳt (8) namāzdan ṣoñra, ḳuşluḳdan ve işrāḳdan ṣoñra, eydür: (9) Yā يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبى عَلَيَ دِينِكَ Yaᶜnî iy göñüller (10) döndürücü pādişāh, benüm göñlümi ṯābit ḳıl, senüñ dinüñ (11) üzerine dönmekden ṣaḳla. Ben eyitdüm: Yā rasūllallāh (12) sen de mi ḳorḳarsın? Eyitdi: Yā ᶜĀişe niçe emîn (13) olayın, anuñ mekrinden ve ḳulubü وَ قُلُوبُ الْعِبَادِ بَيْنَ اصْبَعَيْنِ مِنْ اَصَابِعِ الْجَبَّرِ يُقَلِّبُهَا كَيْفَ يَشَآء **[76a]** mecmūᶜ-ı ḳullarınuñ (2) göñülleri ol cabbār pādişāhuñ iki ḳudret barmaġınuñ (3) arasındadur. Niçe dilerse döndürür. Pes anuñ (4) ḫışmından ġażabından emîn olmaḳ yoḳdur. Zîrā fāᶜîl-i (5) muḫtārdur; gāh şaḳî ḳulın saᶜîd ider, gāh saᶜîd ḳulın (6) şaḳî ider. Niteki peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām buyurmışdur: (7) اَنَّاسُ اَرْبَعَةٌ مِنْهُمْ مَنْ يُولَدُ كَافِرًا وَ يَحْيَى كَافِرًا وَيَمُوتُ مُؤْمِنًا مُؤْمِنًا مُؤْمِنًا مُؤْمِنًا مَنْ (8) وَمِنْهُمْ مَنْ يُولَدُ مُؤْمِناً وَ يَحْيَى مُؤْمِناً وَ يَمُوتُ كَافِرًا (9) يُولَدُ كَافِرًا وَيَحْيَى كَافِرًا وَ يَمُوتُ كَافِرًا وَمِنْهُمْ (10) يُولَدُ مُؤْمِنًا وَيَحْيَى مُؤْمِنًا وَ يَمُوتُ مُؤْمِنًا Yaᶜnî Ādem (11) oġlanları dört bölükdür. Biri oldur ki (12) kāfir ṭoġar, kāfir dirilür, müᵓmin ölür. Ve biri daḫı kāfir ṭoġar, kāfir (13) dirilür, kāfir ölür. Ve biri daḫı müᵓmin ṭoġar, müᵓmin dirilür, **[76b]** kāfir ölür, neᶜūẕübillāh min ẕālike. Ve biri daḫı (2) müᵓmin dirilür; müᵓmin ölür. İmām-ı Nesefi raḥmetu'llāhi teᶜālā (3) ᶜaleyhi يَمْحُو اَللّٰهُ مَا يَشَآءُ وَيُثْبِتُ وَ عِنْدَهُ اُمُّ الْكِتَابِ (4) ayetünüñ tefsîrinde getürür ki emîrü'l-müᵓminîn ᶜÖmer ve ᶜAbdul (5) lāh bin Mesᶜūd raḍıyallāhü ᶜanhümā ikisinüñ daḫı dāᵓimā (6) duᶜāları buydı ki ilāhî اِلَهِيْ اِنْ

قُلْتَ وَقَوْلُكَ (8) اَلْاَشْقِيَاءِ فَامْحُهُ وَاْثبُتْهُ فِي دِيوانِ السَّعَذآءِ فَانَّكَ (7) كُنْتَ كَتَبْتَنِي فِي دِيوانِ

اَلْحَقُ يَمْحوُ اَللهُ مَايَشَاءُوَيُثْبِتُ Yaᶜnī iy (9) çalābum, eger beni şaḳīler defterinde yazduk da yuy, saᶜīdler (10) defterine yaz. Zīrā didüñ ḳuluñ ḥaḳdur ṣādıḳdur. Kelām-ı (11) mecīdüñde Allāhü Teᶜālā lehvde mektūb olandan neyi dilerse (12) yuyar ve neyi dilerse ḳor. Zīrā لَا يُسْئَلُ عَمَّا يَفْعَلُ didügi (13) yaᶜnī Allāhü Teᶜālā fāᶜīl-i muṭlaḳdur, anuñ işinden suᵓāl olınmaz. **[77a]** Ne dilerse işler, amennā ve ṣaddaḳna. Bu ḳorḳudan İbrāhīm (2) peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām وَاجنُبْنِي وَ بَنِيَّ اَنْ نَعْبُدَالْاَصْنَام (3) diyü duᶜā ḳılurdı. Yaᶜnī ilāhī beni daḫı oġlancıḳları mı daḫı (4) ıraḳ eyle ṣaneme ṭapmaḳdan. Ol ḳorḳudan Yūsuf ṣıddıḳ ᶜaleyhis (5) ᵓ selām تَوَ فَّنِي مُسْلِماً وَ اَلْحِقْنِي بِاِلصَّلِحِيْنَ diyü duᶜā (6) ḳılurdı. Yaᶜnī ilāhī beni İslām üzerine öldür, ṣaliḥler (7) bölügine üleşdür ki atam dedem ḳarındaşlarumdur daḫı (8) Allāhü Teᶜālā kelāmında ḫaber virdi ki ᶜulemā-yı rāsiḫīn (9) dāᵓimā duᶜāları buyıdı ki رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا وَ (10) لَا تُحَوِّلْ قُلُوبَنَا عِنَ اْلحِقّ وَاْلهُدىَ بَعْدَ مَا اَكْرَمَنَا yaᶜnī هَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحمَةً اِنَّكَ اَنْتَ اْلوَهَّابُ (11) بِاْلِاسْلَامِ (12) Yaᶜnī iy bizüm pādişāhımuz, gönüllerümüzi döndür (13) me, ḥaḳdan bāṭıla, hidāyetden ḍalālete, imānu islāmla **[77b]** mükerrem ḳılduġundan ṣoñra, virdügin İslām niᶜmetini (2) zāᵓīl ḳılma, ṣābit ḳıluvir, daḫı bize tevfīḳ irşād eyle. (3) İmān üzerine ṣābit ḳıl, muḥkem idivir. İy pādişāhum (4) ki cömerd pādişāhsın, neye gerekse. Süfyān-ı servi (5) raḥmetūllāh ᶜaleyhi eydür: مَا مِنَ اَحَدٌ عَلَى دِينِهِ اِلَّا سُلِبَ (6) Yaᶜnī hīçbir eḥad emīn olmaya dininüñ zevālinden; illā (7) maḥrūm ola dininden. Yaᶜnī her kişi ki emīn oldı, dininüñ (8) zevālinden, şeyṭāna uydı dāᵓimā maᶜṣiyete meşġūl (9) oldı, āḫir dinsüz ḳalacaḳdur. Ḳaçan Ḳurᵓānda kāfirler aḥvālin (10) işitse, aġlardı. Nefsine eydürdi: İy nefs emīn (11) olma, iş ḫaṭarlıdur. Bilmezsin ki ᶜaḳıbetüñ

ne üzerine (12) olacaḳdur. Ol ḳorḳudan Ebū Bekr-i ṣıddıḳ raḍıyallāhu ᶜanh (13) لَيْتَنِي كُنْتُ ظَآئِراً وَلَمْ اَخلُقْ بَشَرا dirdi, aġlardı. Yaᶜnī **[78a]** kāşki ben ḳuş olaydum, ādem olmayaydum. Zirā yarın (2) ḳuşlar ṭopraḳ olısar, ᶜÖmer raḍıyallāhü Teᶜālā ᶜanh لَيْتَنِي (3) كُنْتُ تِبْنَةً وَلَمْ اَكُنْ بَشَرً dirdi, aġlardı. Yaᶜnī kāşki (4) ben bir ṣaman çöpi olaydum, ādem olmayaydum. ᶜOṣmān raḍıyallāhü (5) ᶜanh وَدِدْتُ اَنّي اِذامِتُّ لَمْ اُبْعَثْ dirdi, aġlardı. (6) Yaᶜnī sevüp diledügüm budur ki öldügümden ṣoñra gine (7) ḳopmayam, ṣorı ḥisāb görmeyem, ḳurtılam. ᶜAlī kerremallahu vechehu (8) لَيْتَ اُمِّي بِي اْلبُهْمُ نِيّا (9) لَمْ تَلِدْنِي كِيْتَنِي مُتُّ صَبِيّا لَيْتَنِي كُنْتُ نَبَا تًا اَكاَلَتْ Dirdi, daḫı aġlardı. Yaᶜnī kāşki beni anam (10) ṭoġırmayaydı. Çün ṭoġırdı, bārī oġlancıġiken öleydüm; (11) yaḫūd bārī kāşki yeşil otlar olaydum, ṣaḥrālarda bitmiş (12) cānavarlar beni tāze iken yeyelerdi, ādem olmayaydum. Ebu Ẕer (13) raḍıyallāhü ᶜanh kāşki ben bir aġaç olaydum, keseler oda **[78b]** yaḳalardı, ādem olmayaydum dirdi, aġlardı. ᶜİmrān-ı ibni (2) Ḥaṣīn raḍıyallāhü ᶜanh eydür: Kāşki ben bir avuç kül olaydum (3) yeller ṣavıraydı; ādem yaradılmayaydum, ḥisāb görmeyeydüm. (4) Ebū ᶜUbeydetübü'l-Cerrāḥ eydürdi: Kāşki ben bir ḳoyun (5) olaydum, bu boġazlayalardı, etümi bişürelerdi, şorbam (6) içelerdi. ᶜAtā-i Süllemi raḥmetullāhi teᶜālā ᶜaleyhi, ulu (7) müşāyiḫdendür, ḫasta oldı, hiç nesne istemez mi (8) göñlüñ didiler. Eyitdi: Cehennem ḫavfı bende bir nesneye (9) iştihā ḳomadı. Ḳırḳ yıl gülmedi, başın ḳaldurup (10) gök yüzine baḳmadı. Bir gün başın ḳaldırup baḳdı, (11) ah dedi düşdi, ᶜaḳlı gitdi. Gördiler ḳarnınuñ bir yanı (12) yarılmış. Allāhü Teᶜālānuñ ḫavfından gicelerde gāh gāh bedenine (13) yapışurdı eydürdi ki ḳorḳarın Allāhü Teᶜālā bedenümi teġayyür **[79a]** ide, yā ḫınzīr ide. Ḳaçan ḳızıllıḳ olsa yaḫūd ḳatı (2) yeller

esse eydürdi: ᶜAṭānuñ günāhı şomlıġından (3) dur, bu belālar. Eger ᶜaṭā olmasa ḫalāyıḳ rāḥat olalar (4) dı. Ebū Meysere eydür: Furḳad-ı Senci'den ṣordılar ki beni (5) İsrāʾīl ᶜabīdlerinden ḫaber virsen. Eyitdi: Yüz ḳız (6) oġlan mescidi aḳṣā içine girdiler, arḳalarında eskice (7) ᶜabācıḳlar vardı. Beñizleri ṣararmış, ḳarınları (8) arḳalarına yapışmış. Tañrı ḫavfından biraz ᶜibādet (9) itdiler. Daḫı Allāhü Teᶜālānuñ ḳahrından ve ᶜaẕābından biraz (10) söyleşdiler. Cümlesi bir sāᶜatde cān virdiler. Yürekleri (11) doymadı, ḳorḳuları ġālip idi. Fī'l-ḥāl teslīm oldılar. (12) Manṣūr ibni ᶜAmmar raḥmetūllāh ᶜaleyhi eydür: Gördüm, bir güzel (13) yigit be-ġāyet ḫużūrıla namāz ḳılurdı, yüzinden vilāyet **[79b]** nūrı aḳardı. Ḳatına vardum, güydüm namāz tamam itdi, selām (2) virdüm. Aldı. Daḫı eyütdüm: يُقَالُ (3) اَلَمْ تَعْلَمْ اَنّ فىِ جَهَنّمَ وَادِيًا فَاَوْعىَ (4) لَهَا لَظىَ نَزّا عَتً لِلشّوَى تَدْعُو امَنْ اَدْبَرَ وَ تَوَلّى وَجَمَبَعَ Yaᶜnī bilmez misin ki cehennemde bir dere vardur, aña (5) laẕā dirler nezāᶜaten yaᶜnī ḳallaᶜaten. Şevā cemᶜi şevātdur. (6) Baş derisine dirler. Yaᶜnī ol derenüñ ḥarāreti başuñ (7) derisini ḳoparıcıdur, helāk idicidür. Daḫı ol dere (8) ḳıġırıcıdur kendüye, ileyye yā fulān diyü. İy fulān oġlı (9) fulān benden yaña gel diyü. Şol kimseleri ki Ḳurʾānuñ ḥükminden (10) yüz çevüre, nefsi hevālarına tābᶜi olup dünyā cemᶜine (11) meşġūl oldılar. Bu fānī murdārı cemᶜ idüp kiselere (12) ṭoldırdılar. Heman ki bu kelāmı tamām itdüm, bir kez ah itdi, (13) düşdi. Hemān ol sāᶜatde teslīm oldı, bu ḥāli **[80a]** gördüm, feryād idüp aġladum. Asbābın çıḳardum yumaġa, (2) gördüm gögsinde yazılmış bu āyet فَهُوَ فىِ عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ (3) فىِ جَنّةٍ عَالِيَةٍ Yaᶜnī Tañrı dostı rāż olınmış ᶜıyş (4) içinde raḥāt oldı, cenneti ᶜaliyede. Gice olıcaḳ, (5) uyudum. Düşümde gördüm ki bu kişi bir yüce köşk (6) içinde altundan taḫt üzerine oturur. Başında bir (7) muraṣṣaᶜ cevāhirle tāc.

Ben eyütdüm: Allāhü Teᶜālā saña ne virdi? (8) Eyitdi: اَثاَ بَنىِ ثَوَابَ اَهْلِ بَدْرٍ وَزَادَنىِ قُتِلوُا بِسَيْفِ الْكُفّارِ وَ اَناَ قُتِلْتُ بِسَيْفِ الْجَبّارِ (9) فَقُلْتُ لَمْ قاَلَ لِاَنّهُمْ Yaᶜnī Ḥaḳ Teᶜālā (10) baña Bedr ġazasında şehīd olanlaruñ şevābıñ virdi. Daḫı (11) ziyāde şevāblar virdi. Ben eyütdüm: Niçün? Eyitdi: Anuñ içün ki (12) anlar kāfirler ḳılıcıyıla ḳatl olındı, ben cabbār pādişāh ḳorḳısı (13) ḳılıcıyıla ḳatl olındum. Pes maᶜlūm oldı ki Allāhü Teᶜālādan **[80b]** ḳorḳmaḳ, anuñ heybetin ve ᶜaẓametin bilmeye göre olurmış. (2) Zīrā enbiyālaruñ ḳorḳusı ziyāde olduġı, maᶜrifetleri (3) ziyāde olduġıçündür. Niteki peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām اَناَ (4) اَعْلَمُكُمْ بِاللّهِ اَخْشاَكُمْ لِلّه diyü buyurdı. Yaᶜnī ben Allāhü Teᶜālā (5) yı sizden çoġıraḳ ve artuḳ bilürem. Ve sizden çoġıraḳ (6) ve artuḳ ḳorḳarım, dir. Anlardan aşaġıraḳ evliyālar ḳorḳusıdur. (7) Ol kimse ki Allāhdan ḳorḳmadı, ᶜaṣī oldı, (8) pes Tañrıyı bilmedi, anuñçün Tañrıdan ḳorḳup günāhı terk itmedi. (9) Allāhdan ḳorḳmaḳ mecmuᶜ-ı saᶜādetlerüñ başıdur. Niteki peyġamber (10) ᶜaleyhiᵓs-selām مَخَافَةُ اللّهِ رَأسُ كُلِّ سَعَادَةٍ diyü buyurur. (11) Zīrā kim ki Tañrıdan ḳorḳdı, ḥarām yemedi, ḥarām içmedi, (12) ḥarām giymedi, saᶜādet ehli oldı. İbni Mesᵓūd raḍıyallāhü (13) Teᶜālā ᶜanh rivāyet eyledi peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selāmdan: **[81a]** مَنْ اَكَلَ لُقْمَةً مِنْ حَرَامٍ لَمْ يَقْبَلُ اَللّهُ صَلَوَتَهُ اَرْبَعِيِنَ لَيْلَةً (2) وَلَمْ يَسْتَجِبْ فَالنّاَرُ اَوْلىَ بِهِ (3) دُعَآءَهُ اَرْبَعِيِنَ صَبَاحً اَوَاَتِماَ لَحْمٌ مِنْ سُحْتٍ Yaᶜnī kim ki bir loḳma ḥarām yese, Allāhü Teᶜālā (4) ḳırḳ gün tamam olınca namazın ḳabul eylemez. Yaᶜnī ancaḳ borcı (5) ödenür, şevābı tamām olmaz ḳırḳ güne dek duᶜāsı ḳabul (6) olmaz. Ve daḫı şol et ki ādemüñ bedeninde ḥarām yemekden (7) bitdi, cehennemde yansa gerekdür. ᶜAlī raḍıyallāhü Teᶜālā anh (8) eydür: Ādem peyġamber ki cennetde bir loḳma ḥarām yedi, fī'l-ḥāl (9) cennetden ḳovuldı. Bu niçe belālara ol sebebden uġradı. (10) Ol

ḥarām loḳmadan ḥāṣıl olan oġlan ki ṭoġdı, (11) āḫir gör ki Allāha ᶜaṣī oldı, ḳardeşini depeledi. Adı (12) Ḳābil idi. Ne ḳadar dünyāda ādem depelense, bir naṣīb günāhdan (13) añundur. Zīrā ādem depelemek andan ḳaldı. Daḫı ol ḥarām **[81b]** loḳmanuñ şıḳleti ki ādem yere bıraḳdı, aġu oldı. Aġularuñ (2) aṣlı andan oldı. Gör imdi fikr eyle bir loḳma ḥarām yemek (3) ziyānı bu ḳadar olıcaḳ, dāᵓimā ḥarām yeyenüñ ḥāli ne olacaḳdur. (4) مِنَ الْحَرَامِ لَمْ (5) قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامَ لَوْكَانَ فِي بَيْتِ الْمؤمِنِ قَدْرُ شَعِيرٍ قَالَ اَللّٰهُ تَعَالىٰ يَا عَاصِي فَلَوْ اَتىٰ عَلَيْهِ اَرْبَعُونَ (6) يُسْتَجَبْ دُعَآؤُهُ وَ لَوْ كانَ نَبِيًّا وَكُلُّمَا قَالَ يَارَبِّ فِي بَيْتِهِ كَتَبَ اِسْمَهُ فِي دِيوانِ الْمُنَافِقِينَ صَدَقَ رَسُولُ اللّٰهِ (7) يَوْمًا وَالْحَرَامُ (8) Geldük. Ḥarām içmek ziyānı nedür? Dünyāda ve āḫiretde anı beyān (9) idelüm. İbni ᶜÖmer raḍıyallāhü Teᶜālā rivāyet ider, Ḥażreti (10) peyġamberden: مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِي الدُّنْيَا Yaᶜnī kim ki dünyāda süci içse daḫı (12) لَمْ يَشْرُبْهُ فِي الْآخِرَةِ (11) فَمَاتَ وَ هُوَ يُدْمِنُهَا tevbe itmedin ölse āḫiretde cennetde süci ırmaġından (13) içmeyiser, tā cehenneme girüp ᶜaẕāb görmeyince وَ اِنَّ عَلَى اَللّٰهِ **[82a]** لِمَنْ يَشْرِبُ الْخَمْرَ اَنْ يُسْقِيَهُ مِنْ طِينَةِ الْخَيَالِ عَنْهُمْ مِنَ الصَّدِيدِ (3) اللّٰهِ وَ مَا طِينَةُ الْخَيَالِ قَالَ عُصَارَةُ اَهْلِ النَّارِ اَىْ مَا يُسِيلُ (2) قَالُوا اَيا رَسُولَ وَالدَّم Yaᶜnī be-durustī taḥḳīḳ Ḥaḳ Teᶜālā ᶜahd (4) itmişdür kim süci içerse yarın cehennem içinde aña ṭıynetü'l- (5) ḫabāl içüre. Suᵓāl itdiler: Yā resūlallāh ṭıynetü'l-ḫabāl (6) nedür? Eyitdi: Cehennem içinde yanan münāfıḳlaruñ ve kāfirlerüñ (7) gevdesinden aḳan iriñ ve ḳan ve ṣaru ṣudur. Anlara (8) içürürserdür. Anuñçün ᶜAli kerremallāhu vechehü eyitdi: لَو (9) وَقَعَتْ قَطْرَةٌ فِي بِئْرٍ فَيَثْبُتُ مَكَانَهَا مِنَ اَلنَّارِ لَمْ اُءذَنْ عَلَيْهَا (10) Eger ol süciden bir ḳatre ḳuyuya düşse, daḫı ol ḳuyu (11) ḳurusa gitse, yerine menāre yapsalar, ben çıkup ol (12) menārede eẕān oḳımamayıdum. وَلَوْ قَعَتْ فِي بَحْرٍ ثُمَّ جَفَّ وَنَبَتَ فِيهِ الْكَلَاءُ لَمْ اَزْرَعْهُ Yaᶜnī eger ol süciden bir ḳatre bir (13) **[82b]**

deñize düşse daḫı ol deñiz ḳurusa, yerinde (2) otlar bitse, ben ol otları ḳoyuna yedirmeyeyidüm. قَطْرَةً مِنْهَا فِي بَحْرٍ ثُمَّ جَفَّ وَ نَبَتَ فِيهِ الشَّجَرُ وَاَنَا لَا اَجْلِسُ (3) وَلَوْ وَقَعَتْ Yaᶜnī añdan eger bir ḳatre deñize (5) düşse, daḫı ol deñiz ḳurusa daḫı yerinde bir aġaç (6) bitse, be-ġāyet ıssı güñlerde anda gelsem ol aġacuñ (7) gölgesinde oturmayaydum. Ol murdārı içen ᶜaceb ne (8) zehrile içer ki ᶜAbdullāh bin ᶜÖmer raḍıyallāhü Teᶜālā ᶜanh eydür: (9) لَوْ اُدْخِلَتْ اِصْبَعِي فِيهَا Eger barmaġum ol murdār (10) ḫamra girse, hemān ol barmaġı keserdüm. لَقَطَعْتُهَا ᶜAcebā Allāhdan (11) ḳorḳmadan nice içerler. İmām-ı ᶜAẓām raḥmetüllāhi ᶜaleyh eydür: (12) لِاَنْ اَخِرَ مِنَ السَّمَآءِ فَاَ نَقَطَّعَ اَحَبُّ اِلَيَّ مِنْ اَتَنَا وَلُ مِنْهَا قَطْرَة (13) Yaᶜnī gök yüzinden düşüp pāre pāre olmaḳ sevgülüdür **[83a]** baña, ol süciden bir ḳaṭre içmekden. İmāmü'l-eimme Ebü'l Leyṯ (2) Semerḳandī raḥmetüllāhi ᶜaleyhe eydür: Zinhār iy müʾmin süci (3) içmekden ırağ olġıl. Zīrā anı içmeklikde on dürlü (4) ᶜayb ve rüsvālıḳ vardur. Evvel budur, anı içmek kişiyi (5) delü gibi ider, ḫalḳ içinde masḫare ider. Niteki Ebū Derdā (6) ulu ṣaḥābelerdendür, eydür: Bir gün gördüm, Baġdād soḳaḳlarında (7) bir esrük fāsıḳ avıcına işerdi, daḫı sidikle yüzin (8) yurdı, daḫı eydürdi: بَيِّضْ اَللّٰهُمَّ ve daḫı sekrān. (9) Yaᶜnī bir esrük bir ᶜārife eydür: Bir esrügi gördüm, yatur (9) ḳara balçıḳ içinde. Ḳusmış ṣaḳalı üzerine. Bir kelp gelmiş, (10) aġzın yalar ve ṣaḳalındaġı ḳuṣunduları yalar. Ol esrük (12) yatduġı yerden ite duᶜā ider, eydür: Yā seyyidi بَارَكَ اَللّٰهُ (13) فِيكَ Daḫı bu it bir ayaġını ḳaldurdı, azġına ve ṣaḳalına **[83b]** işedi. Bunı saᶜādet eliyle yüzine sürer, eydür ki (2) وَمَا حَارَّ بَارَكَ اَللّٰهُ فِيكَ يَا سَيِّي Yaᶜnī ite duᶜā ider, (3) bārekallāhü fike iy efendi yüzüme ısıcaḳ ṣu daḫı ḳoyar (4) sın. Gör imdi ne vechile dünyāda rusvā olmışdur. (5) Ve daḫı

āḫiretde ne vechile rusvā olacaḳdur. İkinci māl (6) telef idicidür ve ᶜaḳlı daḫı telef idüp gidericidür. Saᶜādet (7) ehli dāᵓimā ᶜaḳlı arturucaḳ nesneye meşġūl olur. Üçünci (8) anı içmek sebeb olur, biribiriyle düşman olmaġa. Niteki Allāhü (9) Teᶜālā يَآاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْاَنْصَابُ وَالْاَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوْهُ (10) اِنَّمَا يُرِيْدُ الشَّيْطَانُ اَنْ يُوْقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَآءَ فِى الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ (11) لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ (12) diyü buyurdı. Yaᶜnī şeyṭān ol süci içürmegile (13) diler ki içüñüzde ᶜadavet yaᶜnī düşmānlıḳ bıraġa. Biribiñüz **[84a]** ile ṣavaşlar ḳılasız, belki bıçaklaşasız ḳanlu olasız. (2) Dāᵓimā meyḫanelerde esrükler biribirin bıçaḳlayup öldür (3) dügi meşhūr olmışdur. Meysirden murād bażılar ḳumar (4) oynamaḳdur dimişlerdür. Dördünci ol ḫamrı içmek, ādemi (5) Allāhü Teᶜālā ẕikrinden yıġar ve dinüñ diregi namāz ḳılmaḳdur, (6) namāz ḳılmaḳdan yıġar. Niteki وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ وَ عَنِ الصَّلٰوةِ (7) فَهَلْ اَنْتُمْ مُنْتَهُوْنَ diyü buyurdı. İstifhām (8) bi maᶜnel emrdür intehü dimekdür. Yaᶜnī şol murdār ki (9) ẕikrullāhdan ve namāzdan menᶜ eyleye, andan yıġlınmaz mısız. (10) Elbette yıġlınmaḳ gerek. Siz zīrā esrük namāz ḳılmaḳ yoḳdur. (11) tā ayılmayınca. Niteki Allāhü Teᶜālā لَا تَقْرَبُوا الصَّلٰوةَ وَ اَنْتُمْ سُكَارٰى حَتّٰى تَعْلَمُوْا مَا تَقُوْلُوْنَ (12) diyü buyurmışdur. (13) Beşinci ol süci içmek sebeb olur ziyāyana. Zīrā esrükle **[84b]** ᶜavratın boşar bilmedin söñer anuñ ṭalāḳı vāḳᶜi olur (2) cezāᵓen. Zīrā Allāhü Teᶜālā ol ḥarām murdārı (3) içdügiçün cezāsı bilmedin ᶜavratın boşasa boş (4) olur didi. Altıncı ol ḫamır içmek mecmuᶜ-ı fesādlaruñ (5) başıdur. Niteki Ümmü'l-ḫabāiṣi didi. Peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām (6) ḫamır içmek mecmuᶜ-ı şaḳāvetlerüñ anasıdur. Zīrā Allāhü (7) Teᶜālā ᶜaḳlı virdi ki ādemi her dürlü yāvuz işden (8) yıġaydı. Çün bī devlet ḫamr içdi, ᶜaḳlını giderdi. (9) Dürlü küfr sözler dilinden geldi māniᶜ yoḳ ki men ide.

(10) Yaᶜnī ol yıġıcı ᶜaḳl gitdi kim yıġaydı, dürlü yaramaz işler (11) ḳan itmekler elinden geleydi, yıġıcı yoḳ ki yıġaydı dürlü (12) zinālar fiᶜlinden geldi. Māni ᶜyoḳ ki hay itme; yoḳsa (13) Allāhüñ ḫışmına uġrarsın diyeyidi. Niteki bir Barṣīṣa **[85a]** ḥikāyeti meşhūrdur. Ulu evliyālardan idi, şeyṭān (2) zīnā it, didi; itmedi, rāżı olmadı. Ādem öldür, didi; (3) rāżı olmadı. Āḫir süci iç, didi; içince ᶜaḳlı gitdi, (4) ādem de öldürdü, zinā da itdi. Āḫir dünyādan imansız (5) gitdi, neᶜūẕü billāh min ẕalike. Yedinci iki omzın da ᶜamelin (6) yazan kerim ü ᶜazīz ferişteleri incidürler. Zīrā anları (7) dürlü murdār fısḳ meclislerine ḳoyarlar. Ol sücinüñ (8) murdār ḳoḳularıyla anları incidürler, dāʾimā Ḥaḳ Teᶜālānuñ (9) ḥużurına varduḳca şikāyet iderler: İlāhī sen ḳurtar (10) ol fāsıḳuñ ṣoḥbetinden bizi dirler. Sekizinci ol murdārı (11) içmegile seksen degenek ḥaddi kendülere vācip eylerler. (12) Eger dünyāda urmazlarsa āḫiretde yüz yigirmi dört (13) biñ peyġamberüñ öñinde otdan ḳamçı ile seksen ḳamçı **[85b]** ururlar. Mecmūᶜı maḫlūḳāt içinde rüsvāy olacakdur. (2) Ṭoḳuzıncı ol murdārı aġzına aldıġı gibi gökden (3) üzerine laᶜnetler yaġar. Şuña degin ki içmez olınca (4) ve altındaġı yer laᶜnet ider ve üzerindeki gökler laᶜnet ider (5) ve omzındaki ferişteler laᶜnet ider aġlaşurlar eydürler: (6) İlāhī bu laᶜnet ehlinden bizi ḳurtar. Onuncı ziyān budur ki (7) ḳorḳu vardur. Ol murdārı içen fāsıḳ āḫir vaḳtinde (8) imansız ola neᶜūẕübillāh min ẕālike. Zīrā aḫbārda (9) gelmişdür, ḳaçan fāsıḳ ḳadeḥi eline alsa, ḳaṣd itse, içmege (10) Allāhü Teᶜālā eydür ᶜaẓametile: Yā ᶜāṣī bī-saᶜādet ol! (11) İçüñde ḳoduġım imān üzerine murdār necisler mi ḳoyar (12) sın, ol imānuñ ḳadrin bilmezsin, ḥürmet ḳılmazsın her (13) niᶜmet ki ḳadrin bilmezler āḫir elden çıḳacaḳdur. Geldük. İmdi **[86a]** süci nedür ve neden olur? Anı beyān idelüm.

Peyġamber ᶜaleyhisᵓ (2) selām eydür: كَثِيرُهُ (3) كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ وَ كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ وَ مَا سَكَرَ وَ مِنَ (5) وَ مِنَ الْخِطَةِ خَمْرًا وَ مِنَ الذُّرَةِ خَمْرًا (4)فَقَالَ يِلُهُ حَرَامٌ اِنّ مِنَ الْعِنَبِ خَمْرًا وَمِنَ الذّبِيبِ خَمْرًا اللّهِ (6) العَسَلِ خَمْرًا وَاَنَا اَنْهِكُمْ عَنْ كُلِّ مُسْكِرٍ صَدَقَ رَسُولُ Yaᶜnī her nesne ki ᶜaḳlı giderür, esridür ol ḥamrdur. (7) Yaᶜnī sücidür. Her esridici ḥarāmdur. Hidāyede eydür: Her (8) kişi ki süci esrüdücügi ḳadarından az olsa ḥelāl (9) dur dise, kāfir olur. Zīrā şariḥ Ḳurᵓāna inkār itmiş (10) olur. Ve daḫı yaş üzümden süci (11) olur ve buġdaydan olur ve arpadan olur ve ṭārīden (12) olur. Şol ṭarı ṣuyı ki aña esrüdici nesneler ḳatalar (13) esürdür. Aña boza dirler. Hemān süci ḥükmindedür, ḥarāmdur. **[86b]** İmām-ı Muḥammed eydür: Her kim ḥelāl dirse, kāfir olur ᶜavratı (2) boş olur. Zīrā اَلْخَمْرُ مِاَ didi peyġamber ᶜaleyhisᵓ (3) selām. Yaᶜnī süci aña dirler ki ᶜaḳlı örte içini خَامَرَاْ لعَقْلَ esride (4) gerek özümden olsun gerek ṭārıden gerek baldan. (5) Niteki Cābir rivāyet ider: Yemeden bir kişi geldi resūlallāh (6) ḥażretine ṣordı bir şarābdan ki yirlerinde ṭārıdan (7) yaparlardı. Aña mizr dirlerdi. Aña şimdi fāsıḳlar boza dir (8) ler. Resūl ḥażreti eyitdi: Esridür mi? Ol kişi eyitdi: Esridür. (9) Resūl ḥażreti eyitdi: Ḥarāmdur anı içenlere. Ḥaḳ Teᶜālā (10) cehennemde yanan fāsuḳlaruñ ve kāfirlerüñ gevdesinden aḳan (11) ṣaru ṣular ve iriñler içirür. Ve Ebu Māliki Eşᶜarī rivāyet (12) ider peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selāmdan: لَيَشْرَبَنّ نَاسٌ مِنْ اُمّتِي (13) اَلْخَمْرَ يَسُمّوُنَهَا بِغَيْرِ اسمِهَا Yaᶜnī niçe kişiler benüm ümmetümden **[87a]** süci içenler adın degüşdüreler ġayrı ad vireler. Kimi buḫte (2) diye kimi boza diye kimi bal ṣuyı diye kimi ḫurmā ṣuyı (3) diyeler. Çünki ᶜaḳlı taġayyür ide, ḥarāmdur şek yoḳdur. (4) Enesi' bni Mālik raḍıyallāhü ᶜanha rivāyet ider peyġamber (5) ᶜaleyhiᵓs-selāmdan: لَعَنَ اَللّهُ وَ رَسُلُهُ فِي وَ بَائِعَهَا وَسَاقِيَهَا وَ اَكِلَ (7) عَاصِرَهَا وَ مُعْصِرَ هَا وَ شَارِبَهَا وَحَامِلَهَا وَ مَحمُولَ اِلَيْهِ (6) اَلْخَمْرُ عَشْرَةٌ

ثَمِنَهَا وَالْمُشْتَرِيلَهَا وَالْمُشْتَرىَ لَهُ (8) Yaᶜnī Allāh ve resūlı sücide on kişiye laᶜnet eyledi. Biri (9) içendür ḳalanı içmeyenedür, biri ṣıḳan biri ṣıḳandurandur, (10) biri yüklenüp ileten, biri iletdürendür, biri sāḳīlik (11) idendür, biri ṣatan biri alandur, biri bahāsın yayandur, (12) biri almaġa vekīl idendür. Geldük. Zevzek ki añа varaḳ-ı (13) şehdanç dirler. Berş gibi afyon gibi nebātāt-ı müskirdendür. **[87b]** Fıḳh kitāplarında ẕikr olınmışdur ḥaddi iskāra yetişse, (2) ḥarāmlıġı ittifāḳīdur İmām-ı Mālik ve İmām-ı Şāfiᶜ ve İmām-ı (3) Muḥammed ḳatında vāżıḥdur, İmām-ı Ebu Ḥanīfe ve Ebu Yusūf (4) ḳatında. Nihāyede ki hidāye şerḥidür eşribe bābında şol (5) maḥal de ki اَلسُّكْرُ مِنْ فَمِنَ (7) لِاَنَّ السُّكرَ مِنَالْبَنْجِ حَرَامٌ مَعَ اَنَّهُ مَاءٌ كغُولٌ غِرَمُشَرْوُبٍ (6) هَذِهِ الْاَشْرِبَةِ حَرَامٌ حَيْثُ قَالَا اَلْمَشْرُوبِ اَوْلىَ Yaᶜnī didi ki esrük olmaḳ bu şarāblar (8) dan ḥarāmdur. Anuñçün ki maṣlıḳdan esirmek ḥarāmdur (9) maᶜa hāẕā yenür nesnedür. İçilür nesneden esirmek (10) ḫod daḫı pek ḥarāmdur. İmām-ı Maḥbūbi Cāmiᶜüṣṣaġīr şer (11) ḥinde bu vechile ẕikr itmişdür: Her kim ḥelāldür dirse (12) kāfir olur neᶜūẕübillāh. Geldük. Livāṭā günāhını beyān idelüm. (13) Allāhü Teᶜālā kelām-ı mecīdinde ḫaber virür Luṭ peyġamberden. **[88a]** Ḳavmine didi: وَلُوطًا اِذْقَالَ لِقَوْمِهِ اَتَاْتُونَ الْفَاحِشَةَ (2) مَا سَبَقَكُم بِهَا مِنْ اَحَدٍ مِنَالْعَالَمِينَ Yaᶜnī siz seyyie ve (3) ḳabiḥa işlersiz. Ḥālbuki hiç kimse sizden evvel (4) itmedi. Sizden evvel geçen ümmetler de bu günāhı murdārı (5) işlemekde. Māliki' bni Dinār raḥmetūllāhı ᶜaleyhi eydür: Geçen (6) ümmetlerden hiç kimse görmedi ki erkek erkege (7) bu fᶜil-i şenīᶜi ideydi. İllā Luṭ ḳavmi arasında oldı; (8) anlara daḫı İblīs-i laᶜīn taᶜlīm eyledi ki anları Allāhü Teᶜālā (9) nuñ ḫışmına ve ġażabına uġrada. Bundan ṣoñra daḫı (10) Allāhü Teᶜālā ḫaber virdi اِنَّكُمْ لَتَاْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دوُنِ النِّسَاءِ بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلوُنَ (11) Yaᶜnī siz anlara (12) varursız

mücerred şehvet-i behīmiyye yaḫūd ḫātunları ḳoyup, (13) ḥālbuki size anlardan bedel ḫātunlar oldı, maḥalli **[88b]** ḥarş içün tā anlara oġlanlar ve ḳızlar ola, müᵓminler (2) muvaḥḥidler oraya neviᶜ insān bāḳī ola. Allāhü Teᶜālā anlara (3) şehveti bu ḥikmet içün virdi siz bu ḥikmeti bozdıñuz. (4) Mücerred şehvet teḳāżāsıçün kelpler ve ḥımārlar gibi anlar (5) daḫı bu ḥikmetden ġāfildür. Pes bu fiᶜl-i şenīᶜi işlediñüz (6) be-ġāyet cehliñüzden ve şaḳāvetiñüzdendür. بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ (7) مُسْرِفُونَ belki siz mübālaġa idici oldıñuz, Allāhü Teᶜālā (8) ya ḳarşu olmaḳda ḥelāli terk idüp, ḥarāma tecāvüz (9) itdüñüz. Daḫı وَ تَقْطَعُونَ السَّبِيلَ diyü buyurdı. Yaᶜnī Allāhu (10) Teᶜālā ḥikmetile ḳıldıġu Ādem nesli yolını kesdiñüz, toḫımı żāyi (11) eylediñüz. وَتَاْ تُونَ فىنَا دِيكُمُ الْمُنْكَرَ Daḫı münker işler (12) işlediñüz meclisiñüzdeki bu murdār livāṭaya meşġūl (13) oldıñuz. Çünki bunlar bu fiᶜli ḳabīḥ terk itmediler. اِنَّا عَلَى اَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَتِ رِجْزًا مِنَ السَّمَآءِ بِمَاكَانُوا يَفْسُقُونَ **[89a]** مُنْزِلُونَ (2) Yaᶜnī be-durusti bir ᶜaẕāb indürüci olduḳ bu livāṭa ḳavminüñ (3) şehrinüñ üzerine. Ol fiᶜli şenīᶜa mülāzım olduḳları (4) sebebden Cebrāᵓīli viribidük. İndi ḳanadınuñ bir ṭarafın (5) yedi ḳat yer altından ṣoḳdı, bu fesād idenleri aldı. (6) Şehrile evvelki ḳat göge çıḳardı ki bunlaruñ ḫoroz (7) ları ve kelebekleri avāzını evvelki ḳat gök ferişteleri (8) işitdiler. Teraḥḥüm idüp aġlaşdılar bu mecmūᶜı dört kere (9) yüz biñ kişi idi. Andan ṣoñra bu şehirleri başı (10) aşaġa dönderdi. Daḫı Allāhü Teᶜālā ᶜaẕāb ferişteleri̇ne (11) emr itdi, cehennem ṭaşlarından ṭaşlar yaġduralar üzer (12) lerine. Ve her bir ṭaş üzerine bir fāsıḳ adı yazılmış (13) idi. Mecmūᶜı helāk oldılar. Ol şehrlerüñ yerinden **[89b]** zifte beñzer ḳara ṣular çıḳdı, bir ᶜaẓīm göl oldı; (2) şimdi aña Luṭ deñizi dirler. Ḳuds-i mübārege ḳarībdür. (3) Ḥaḳ Teᶜālā kelām-ı mecīdinde buyurur: فَلَمَّا جَآءَ اَمْرُنَا

جَعَلْنَا (4) سَافِلَهَا عَالِيَهَا Yaᶜnī çünki bizüm ḫışmımuz ve ᶜaẕābumuz geldi (5) bu fısḳ idenlere. Bunlaruñ şehrlerinüñ yuḳarısun (6) aşaġa ḳılduḳ. Yaᶜnī Cebrāʾīl viribidük. İndi mecmūᶜı şehir (7) leri ḳanadıla götürdi başı aşaġa aḳtardı geçenki (8) leyin ki dinildi. وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ Daḫı (9) biz yaġdırduḳ ol fāsuḳlaruñ üzerine cehennemden ṭaşlar. (10) Zīrā siccīl aṣlında siccīnidi nūnı lāma tebdīl olmışdur. (11) Siccīn cehennme dirler مَنْضُودٍ Yaᶜnī dizilmişdür ol ṭaşlar (12) birbirine yaġmur ḳaṭreleri gibi. مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ nişān (13) lanmış oldıġı ḥālde her bir fāsıḳuñ adını üzerine **[90a]** yazmaġıla seni yaradan pādişāhuñ ḫazīnesinde وَمَا (2) هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ Yaᶜnī ol ᶜaẕāb ṭaşları ki (3) ẓālimlerden ırāḳ degildür. Ḥaṣanı Baṣrī raḥmetüllāh ᶜaleyhi (4) eydür: مَا مِنْ أُمَّةٍ مُحَمَّدٌ عَلَيْهِ وَفِيهِ وَعِيدٌ لِكُلِّ ظَالِمٍ لَوَاطٍ (5) السَّلَام Yaᶜnī bu āyetde ḳorḳu vardur her fāsıḳa ki (6) livāṭaya meşġūl ola ümmet-i Muḥammedden. Niteki rivāyet (7) olındı Peyġamber ᶜaleyhiʾs-selāmdan: سَأَلْتُ جِبْرَئِيلَ وَ هُوَ بِمِعْرَضِ حَجَرٍ يَسْقُطُ عَلَيْهِ مِنْ (9) هَذِهِ الْآيَةِ فَقَالَ ظَالِمِي أُمَّتِكَ وَمَا مِنْ ظَالِمٍ مِنْهُمْ إِلَّ (8) سَاعَةٍ إِلَى سَاعَةٍ Yaᶜnī (10) peyġamber ᶜaleyhiʾs-selām eydür: Cebrāʾīlden ṣordum bu ẓālim (11) ler kimlerdür. Eyitdi: Senüñ ümmetüñden livāṭa iden ẓālim (12) lerdür. Hiçbir ẓālim yoḳdur livāṭa idenlerden ümmetüñden (13) illā ol murdār fiᶜli itdügi yerde ol cehennem ṭaşlarından **[90b]** biri anuñ üzerine muᶜallaḳ ṭurur düşüp anı helāk (2) itmek ḳaṣdına. Bundan ṣoñra Ḥaḳ Teᶜālā buyurur ki: وَلَقَدْ (3) تَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ Yaᶜnī taḥḳīḳ biz (4) anlaruñ helāk olmış şehirlerinden nişānlar ḳoduḳ, (5) āşikāre ᶜaḳlı olanlar tā ki andan ᶜibret alalar, ol (6) murdār işden ṣaḳınalar, tā ki anlarcılayın helāk olmayalar. (7) Baᶜżı müfessir eydür: Nişān didügi Allāhü Teᶜālānuñ şol (8) cehennem ṭaşlarıdur ki ol fāsıḳlar üzerine yaġdı, (9) bu

ümmetüñ evveli ol ṭaşları gördi. Baᶜżılar eydür: (10) Nişān ol ḳara ṣudur ki ol helāk olan şehir (11) lerinden çıḳdı şimdi ki ḥālde bir büyük göldür anuñ (12) gibi murdār ḳaradur ki ıraḳdan baḳan ādem heybet alur (13) ḳorḳudan. Geldük. Peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām buyurur ki: **[91a]** اِنّ اَخْوَفَ مَااَخَافُ عَلَىَ اُمّتِى عَمَلَ قَوْمِ لوُطٍ Yaᶜnī benüm ümmetüm (2) üzerine ḳorḳduġum günāhlaruñ gey ḳorḳuncı, yaᶜnī be-ġāyet (3) şenīᶜu gey murdār maᶜṣiyet Luṭ ḳavminün ᶜamelidür ki (4) livāṭadur. Efᶜal-i tafḍīl nekre-i mevṣū fa mużāf oldı (5) ki mādur. Yaᶜnī dimek olur ki eger mecmūᶜı günāhları bir bir (6) ṣayṣalar bundan ḳorḳunç ulu günāh olmayaydı. Ve bir (7) ḥadiṣde daḫı buyurur ki: مَلْعُونَ مَنْ عَمِلَ قَوْمِ لوُطٍ (8) Yaᶜnī Ḥaḳ Teᶜālānuñ raḥmetinden ıraġ olmışdur ol kişi (9) ki Luṭ ḳavmi ᶜamelin işler. Ve bir ḥadiṣde daḫı buyurur ki: (10) مَنْ وَجَدْ تُمُوهُ عَمِلَ عَمَلَ قَوْمِ لوُطٍ فَاْقتُلوُ االْفاَعِلَ وَالْمَفْعوُلَ بِهِ (11) Yaᶜnī kim ki bulasız Luṭ ḳavmi ᶜamelin ider, eger mefᶜūlün (12) daḫı rıżāsı var ise ideni daḫı idileni depeleñ. Ve bir (13) ḥadiṣde daḫı buyurur ki: مَنْ نَظَرَ اِلىَ غُلاَمِ اَمْرَدِ لَمْ يُرَدّ **[91b]** قَلْبُهُ اِلىَ مَكاَنِهِ حَتّى يَتوُبَ مِنْهُ Yaᶜnī kim ki bir yaluñ yüz (2) lü oġlanuñ yüzine baḳsa, şehvetle göñli yerine gelmeye; (3) tā ol ḥarām naẓara tevbe itmeyince. Ve daḫı ᵓemirü'l-müᵓminīn (4) ᶜAli kerremeāllahu vechehüden merwīdür ki مِنَ الذّكَرِ صُلِبَ يَوْمَ اْلقِيَامَةِ فىِ مَصْلَبٍ (5) اِذَا قَضَى الذّكَرَ شَهْوَتَهُ رَفِيعٍ يُعْرَفُهُ (6) اَهْلُ اْلنّارِ بِذَلِكَ اْلعَمِلَ Yaᶜnī ḳaçan erkek ḳaża-yı şehvetin (7) gine erkege itse, yaᶜnī livāṭa itse ḳıyāmet güninde (8) yūce otdan direge āṣā ḳoyalar. Mecmūᶜı cehennem ehli göre (9) ler. Dünyāda ol murdār fiᶜli idermiş daḫı dürlü laᶜnetler (10) ideler. İbni ᶜAbbāsdan merwīdür ki اِذَارَكِبَ الذّكَرُعَلَىَ (11) الذّكَرِ اِهْتَزّ اْلعَرْشُ خَوْفًا مِنْاَللّهِ تَعَلَىَ لِعِظَمِ مَا اَتى Yaᶜnī ḳaçan (12) erkek erkege binse, yaᶜnī livāṭa ḳılsa, ᶜarş ᶜaẓametile (13) ditirer. Allāhü Teᶜālānuñ ḳorḳısından, anuñ işledügi maᶜṣiyet

[92a] gey murdār olup ulu günāh olduġından ötürü ki (2) ulu ḫışm ola. Hidāyede eydür: اَلْمَكْرُوهُ اَوْعَمِلَ عَمَلَ قَوْمِ لوُطٍ يُعَزَّرُ عِنْدَ اَبِي حَنِيفَ وَيُودَعُ (3) مَنْ اَيّىَ اِمْرَ اَةً فِي الْمَوْ (4) Yaʿnī kimki ʿavratı ardından ṭutsa (5) yaḫūd emred oğlana livāṭa فِي السِّجْنِ حَتّى يَتوبَ itse, İmām-ı Aʿẓam raḥmetul (6) lāhı ʿaleyhi ḳatında aña taʿzīr itmek gerek. Daḫı bir murdār (7) zindāna ḳoyalar tevbe eylemeyince çıḳarmayalar. عِنْدَ مُحَمّدٍ (8) وَ يَحُدُّ كاَلزّنَ İmām-ı Muḥammed وَ اَبِي يوُسُفَ وَ هُوَ اَحَدٌ قَوْلِ اْلشّافِعِي (9) ve İmām-ı Ebu Yūsuf ḳatında zinā gibidür. Ergen ise yüz degenek (10) ḥad uralar, evlü ise recm ideler; yaʿnī ṭaşıla depeleyeler. (11) İmām-ı Şāfiʿnüñ iki ḳavli var; bir ḳavli bunlar dedügi gibüdür. (12) مُحْصَنًا اَوْغَيْرَ (13) وَقَلَ الشّفِعِّى فِيقَوْلِ اَخَرَ يَقْتُلاَنِ بِكُلِّ حَالِ يَعْنِي سَوَاءٌ كاَنَ مُحصَنٍ Yaʿnī Şāfiʿnüñ bir ḳavli daḫı budur ki **[92b]** ikisini daḫı bile depelemek gerek ergen olsun evlü olsun. (2) Viḳāya şerḥinde eydür: وَمَا رَوَاهُ الشّافِعِيٌّ فَمَخْمولٌ عَلىَ اَنّهُ ذَلِكَ Yaʿnī Şāfiʿ (3) يُقْتَلُ سِيَاسَةً (4) قَالَهُ فِي فَاعِلِ وَمَفْعُولِ اِعْتَادَاذَلِكَ وَ عِنْدَ نَامِنَ اعْتَادَ ikisini daḫı bile depelemek (5) gerek didi ergen olsun gerek evlü, ol zamandadur (6) ki livāṭa itmeyi ʿādet ideneler. Ve daḫı İmām-ı Aʿẓam meẕhebinde (7) ḳaçan ʿādet idinse, depelemek gerek. Siyāsetiçün delīl (8) eyitmiş ki اَلاَ يُرَى اَنّهُ اُمِرَ بِاْلبِقَتْلِ اْلمُطْلِقَ وَذَايَكُنُ سِيَاسَةً (9) Yaʿnī görünmez mi ki ol livāṭa iden meʾmūr oldı muṭlaḳā (10) depelemege. Pes maʿlūm oldı ki siyāsetiçün depelenürmiş. (11) Ṣadruʾ-şerīʿada eydür: الصّحَابَتهَ رَضِيَ اَللّهُ عَنْهُمْ اِخْتَلَفوُافِي موُجَبِهِ (12) وَلِاَنِي حَنِيفَةَ اَنّهُ لَيْسَ بِزِنًا فَاِ نّ فَعِنْدَ اَبِي **[93a]** وَ هَدِ مْ اْلحِدَارِ وَالتّنَكْيِسِ مِنْ سَكَانِ مُرْتَفَعِ بِاْتِبَاعِ اْلاَحْجَارِ (13) مِنَ اْلِاحْرَاقِ Yaʿnī İmām-ı (2) Ebu Ḥanīfenüñ delīli budur ki bu livāṭa حَنِيفَةَ يُعَزّرُ بِاَمْثاَلِ هَذِهِ اْلاُمورِ zinā degildür, (3) tā ki ḥaddi ola daḫı eşeddür. Zīrā peyġamber ʿaleyhiʾs-selāmuñ (4) ulu ṣaḥābeleri iḫtilāf itdiler. Bunuñ cezāsında (5) Ebu Bekr Ṣıddīḳ raḍıyallāhü ʿanha

ikisini oda yaḳdı. (6) ᶜAli raḍıyallāhü ᶜanha daḫı ikisini divār altında helāk (7) itdi. İbni ᶜAbbās raḍıyallāhü ᶜanha daḫı ikisini bir yüce (8) yerden başları aşaġa bıraġup, daḫı üzerlerine (9) ṭaşlar bıraġup, helāk itmek gerek didi. Pes Ebū (10) Ḥanīfe ḳatında taᶜzīr geregimiş. İş bu ṣaḥābeler didügi ömür (11) den biriyle nihāyeden eydür: اللّٰهُ عَنْه اَنّهُمَا يُخْرَقَانِ بِالنّارِ وَ كَانَ اِبْنُ عَبّاسٍ (12) رُوِىَ عَنْ اَبِي بَكْرِ الصِدّيقِ رَضِىَ بِالْحَجَارَةِ **[93b]** عَنْهُ يُعْلَى اَعْلَى الْاَمَاكِنِ مِنَ الْقَرْيَةِ ثُمّ يَلْقَى مَنْكُوسًا يَفْتَبَعُ (13) رَضِىَ اَللّٰهُ عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَاَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِنْ (2) اِمْتِثَالاً لِاَمْرِاللّٰهِ تَعَالَى كَمَا قَالَ عَزّ وَ جَلّ فَجَعَلْنَا يَمُوتَا (4) الزُّبَيْرْ رَضِىَ اَللّٰهُ عَنْه يَقُولُ يُحْبَسَانِ فِي اَنْتَنِ الْمَوا ضِعِ حَتّى (3) سِجِيّلٍ وَ كَانَ اِبْنُ نَتْبًا كَذَا فِي الْمَبْسُوطِ Yaᶜnī Ebu Bekr raḍıyallāhü ᶜanhadan (5) rivāyet olındı ki: Livāṭa ideni daḫı idileni bile oda (6) yaḳdı. İbni ᶜAbbās raḍıyallāhü ᶜanha eydür: Bir yüce yerden (7) başı aşaġa bıraġalar üzerine ṭaşlar, yuvalayalar. Allāhü Teᶜālā (8) nuñ emrine imtiṯāl idüp ki ol Lūṭileri evvelki ḳat (9) gögün altından başları aşaġa bıraḳdurdı ve üzerlerine (10) ṭaşlar yaġdurdı. Bu hikāyeti kelām-ı mecīdinde ḫaber virdi. (11) ᶜAbdullāhi' bni Zübeyr raḍıyallāhü ᶜanha eyitdi: İkisin daḫı (12) bir murdār ḳoḳulu yerde ḥabs ideler, tā ol ḳoḳudan (13) helāk olalar. Çünki ᶜādet idindiler. Mebsūṭda daḫı **[94a]** bu vechle ẕikr olındı. ᶜAbdullāhi' bni Zübeyrden ṣordılar (2) ki bu livāṭa cennetde olur mı? Eyitdi: Olmaz. Zīrā Allāhü (3) Teᶜālā bu murdār fiᶜli ḥarām ḳıldı şerᶜen ve ᶜaḳlen. Zīrā bu (4) fiᶜli idenleri be-ġāyet kerīh gördü. Bu fiᶜl iñen fiᶜil-i (5) şenīᶜdür. Hiç sizden ġayrı kimse işlemedi geçen ümmetler (6) den. Daḫı bu murdārdur, cennetde olmaz. Zīrā kelām-ı mecīdinde (7) ḫabīṯ didi. وَ كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبَائِثَ Yaᶜnī bu cemāᶜat-i Lūṭ (8) ḫabīṯ fiᶜiller işlediler, helāk oldılar. Pes cennet (9) ḫod be-ġāyet pāk maḳāmdur ve ḫabīṯden münezzehdür ve

bunuñ (10) gibi fiᶜl-i ḳabīḥ anda olmaz diyü cevāp virdi. Mecmūᶜı (11) fuḳāhā ittifāḳ itmişlerdür ki livāṭa zinādan eşeddür. (12) Görmez misin ki cezāsı depelemekdür yā oda yaḳmaḳdur (13) yā divār altında ḳomaḳdur yā yüce yerden aşaġa **[94b]** bıraḳmaḳdur. Āḫir kişiyi imāndan maḥrūm ider zīrā livāṭa (2) küfrüñ elçisidür. Ḥatta peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām ḥadīṯ-i ḳudsī (3) naḳl iderler ki: قَالَ اَللّٰهُ تَعَالٰى لَا اَجْمَعُ فِي ٱلْاِمَانَ وَحُبَّ ٱلْاَمَارِد Yaᶜnī Allāhü Teᶜālā didi ki ben bir (5) ḳuluñ göñlinde imānla emred oġlan sevgüsin cemᶜ (6) itmezem. Yaᶜnī āḫir ol murdāruñ sevgüsi imānuñ zevāline (7) sebeb olur. Daḫı şārih bu ḥadīṯ şerḥinde dimiş: (8) فَكَاَنَّهُمْ الذَّكَرَ فَيُقَلِّبُ اللّٰهُ اَفْتِيدَ تَهُمْ وَاَبصَارَهُمْ (9) قَلَّبوُا عَادَةَ اللّٰهِ تَعَالٰى وَتَرَكوُاالنِّسَآءَ وَاَثَرُ Yaᶜnī güyā bunlar (10) Ḥaḳ Teᶜālānuñ ᶜādetini döndirdiler, ᶜavratları terk itdiler, (11) erkekler iḫtiyār itdiler. Ḥaḳ Teᶜālā daḫı bunlaruñ göñül (12) leri gözlerini ḥaḳdan döndürdi. Anuñçün ol murdārı (13) ᶜādet idindiler. Daḫı dimiş ki: وَكَمَا قَلَّبَ ٱلْاُمَّةِ بِخُرْمَةِ (2) عَلٰى قَوْمِ لوُطٍ عَالَيِهَا سَافِلَهَا فَاِنَّ ٱلْخَسْفَ وَٱلْمَسْخَ عَنْ هٰذِهِ **[95a]** اللّٰهُ تَعَالٰى قُلُوبِهِمْ عَالَيِهَا سَافِلَهَا (3) نَبِيِّنَا مُحَمَّدٌ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَيَجْعَلُ اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى وَ اِنَّ اَرْ تَفَعَتْ كَمَاقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى وَ مَا هِيَ مِنَ ٱ لظّٰالِمِيِنَ (4) بِبَعِيِدٍ Yaᶜnī niteki Ḥaḳ Teᶜālā Lūṭ ḳavminüñ yuḳarusın aşaġa (5) eyleyüp, helāk eyledi; bu ümmet-i Muḥammedden egerçi ḫasf ki (6) yere geçmekdür götürüldi ve meshۺ ki ṣūret-i ḥayvān ṣūretine (7) tebdīl olmaḳdur. Götürüldi resūlullāh ḥürmetine. Amma Ḥaḳ (8) Teᶜālā göñülleri aşaġasın yuḳaru dönderüp helāk eyler. (9) Niteki Ḳurᵓānda buyurdı: İmdi bu Lūṭ ḳavmine olan (10) ḫışımlar senüñ ümmetüñ ẓālimlerinden ırāḳ degildür didügi (11) işāretdür bu göñül meshۺ olmasına ki bu nevᶜile helāk (12) olalar neᶜūẕubillāh min ẕālike. Niteki ḫudāvendigār dimiş ki: (13) اَندَرِيِنْ نَبوُدْ مَسِخ بَدَنْ ، لِيِكِ مَسِخْ دِلْ بُوَدْ اِی بوُالْفِطَنْ **[95b]**

Yaᶜnī gerçi bu ümmetüñ bedeni mesḥ olup, taġyīr olmaz lākin (2) göñülleri mesḥ olup, taġyīr olur daḫı helāk olur. Bu (3) daḫı müşkil ḥāldür neᶜūẕübillāh min ẕālike. Daḫı bilgil ki bu (4) emred oġlan ᶜavrat ḥükmindedür, belki bunuñ şehveti (5) daḫı ziyādedür. Ḥatta baᶜżı fuḳāhā muḥāẕāt mesᵓelesinde (6) dimişler ki : اِنّ اَلْمُحَاذَاتَ بِاَلْاَمَارِدِ تُفْسِدُ الصّلَوَةَ كَاَلْمَرْ (7) Yaᶜnī müşteha oġlanlar erenlerle namāz ṣafında berāber ṭursa, (8) berāber ṭuranuñ namāzı fāsıd olur dimişler. İmām-ı Muḥammedden (9) rivāyet olundı ki: Bir kerre ḥammama vardı nā-gāh bir emred (10) oġlan ḳarşusına geldi ṭurdı; İmām evvel naẓarda bu (11) oġlanı gördi. Ṣordı ki bu ne oġlandur? Eyitdiler ki: (12) Dellākdur. Hemān ki bu sözi işitdi be-ġāyet ḳaḳıdı, emr (13) itdi şakirdlerine: Tīz bu oġlanı ḳovuñ ḥammāmdan çıḳaruñ. **[96a]** Zīrā فَاِنّ اَلْاَمْرَدِ تِسْعَةَ عَشَرَ (2) شَهْوَةَ النِّسَاءِ فِى الرِّجَالِ وَاحِدَةٌ وَ شَهْوَةَ غُلَامِ Yaᶜnī erenlerde ᶜavrat şehveti birdür. (3) Amma güzel oġlan şehveti on ṭoḳuzdur. Ve daḫı ġayrı (4) oġlana livāṭa itmenüñ günāhı nice ise, kendü ḳulına (5) livāṭa itmek günāhı berāberdür. Eger dirse ki kendü mālumdur (6) neylersem eylerüm, kāfir olur. Zīrā ḥarāma ḥelāl dimiş (7) olur. Yaᶜnī kendü ḳulına livāṭa itmeyi ḥelāl görse kāfir (8) olur neᶜūẕübillāh min ẕālike. Kitāb-ü Nefāyisi'l-ᶜArāyīsde (9) dimişdür ki: وَ قِيلَ اَلنّظَرُ اِلَى اَمْرَدٍ حَرَامٌ وَلَوْ كَانَ بِغَيْرِ شَهْوَةٍ (10) وَاَلْمَسُّ اَعْظَمُ حُرْمَةً مِنْهُ Yaᶜnī baᶜżı ᶜulemā dimişdür ki güzel (11) oġlan yüzine şehvetsüz baḳmaḳ daḫı ḥaramdur. Zīrā sebeb (12) olur şehvetile baḳmaġa. Baᶜżılar didi kim benüm naẓarumda (13) şehvet yoḳdur dise ḫaṭādur. Zīrā Ḥaḳ Teᶜālā muṭlaḳ **[96b]** naẓarı ḥarām itmişdür müşteha oġlandan ve ᶜavratdan her (2) ḳanḳısı gerekse olsun. Bu āyetde kim قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضّوُا (3) مِنْ اَبْصَارِهِم وَ يَحْفَظوُا فُرُوجَهُمْ Ḥaḳ Teᶜālā eydür: Eyitt yā (4) Muḥammed müᵓminlere, gözlerin aşaġa

ṭutsunlar ḥarāmdan, gerek (5) ᶜavrat gerek oġlan. İbni ᶜAbbās raḍıyallāhü ᶜanha bir ġarīp (6) vech rivāyet ider: Bu āyetüñ sebeb-i nüzūlindeki اَفَلَا (7) يَنْظُرُونَ اِلَى الْاِبِلِ وَ اِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ وَ اِلَى الْاَرضِ كَيْفَ سُطِحَتْ مَكَرْ (8) كَيْفَ وَ اِلَى الْسّمآءِ كَيْ رُفِعَتْتْ Meger (9) peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām zamanında münāfıḳlardan bir niçesi (10) güzel oġlanlara naẓar iderlerdi dirlerdi ki biz Ḥaḳ (11) Teᶜālānuñ kemāl-i ṣunᶜın ve ḳudretin fikr itmekçün teferruç iderüz, (12) maḳṣūdumuz ḥaẓẓı nefs degildür dirlerdi. Anlaruñ fāsıd (13) tevcīhlerini red itmegiçün Ḥaḳ Teᶜālā bu āyeti viribidi ki **[97a]** yā Muḥammed bu münāfıḳlar develere baḳmazlar mı ki niçe muṭīᶜ u (2) münḳād yaradılmışdur ol büyükligile. Her ne ḫıdmet (3) diseler fermān olur ḳaṭārıla. Beş yaşında oġlancıḳ (4) yedse yedilür. Eger ol ḳaddu ḳāmet ile ve ol ṭū-ı ᶜarżıla (5) anda yāvuzlıḳ serkeşlik olaydı bir deveyi yigirmi kişi (6) yeñememeydi. Uşda benüm kemāl-i ḳudretime naẓar idüp, (7) kemāl-i ṣunᶜum fikr idecek nesne veya göklere baḳmazlar mı (8) ki niçe ᶜaẓīm yüce olmışdur. Direksiz muᶜallaḳ ṭurur (9) hā maḥalli ḳudreti fikr idecek nesne yaḫūd yerlere baḳmazlar (10) mı ki nice döşenmişdür bunlar ḳarar itmekçün sākin olupdur. (11) Uşda maḥalli ᶜibret başıretleri varısa ve illā emred oġlan (12) ṣūretine baḳup ᶜibret aluruz dimek ḫaṭādur. Ḥikāyet (13) olındı: İmām-ı ᶜAẓāmdan nice yıllar Ebū Yūsuf ᶜilmi şerīfe **[97b]** ögrendi henüz emred idi. Mādāmki ṣaḳalsuzdı (2) İmām-ı ᶜAẓām hergiz yüzine baḳmadı. Ḥatta bir gün imāma bir (3) ḳaç ṭaraḳlar armaġan geldi. Şākirdlerine birer virdi Ebū (4) Yūsufa virmedi. Ebū Yūsuf eyitdi: Sulṭānum ben ḳu (5) luñuza virmediñüz. İmām eyitdi: Senüñ ṭaraġa iḫtiyācuñ (6) yoḳdur zīrā ṣaḳaluñ yoḳ. Ebū Yūsuf eyitdi: Yā imāme'l- (7) müslimīn ṣaḳalımuz gelmiş yetişmişdür, ṭaraḳa muḥtāç olmışdur. (8)

İmām-ı Aʿẓam raḥimetullāh mübārek başın ḳaldurdı, yüzine (9) baḳdı, duʿā itdi, bir ṭaraḳ daḫı aña inʿām itdi. Ebū Yūsuf (10) daḫı ḳalḳdı geldi hezār tevāżū ile İmāmuñ elin öpdü, niçe (11) duʿālar ve şenālar ḳıldı. Pes imdi fikr eyle gör ki anlaruñ (12) nefsinden yāvuz ḳaṣd gelmedi, şehvet naẓarı ola mıdı. (13) Kendü elinde ḥāṣıl olmış oġlancuġına ki oġul **[98a]** idinmişidi, hergiz yüzine baḳmadı. Mādāmki emred idi. (2) Anuñçün ki kişi nefsine ʿitimād itmek olmaz; benüm nefsüm (3) ārīdür, yāvuz naẓar itmez dimek ḫaṭayımış. Zīrā Allāhü Teʿālā (4) kelām-ı mecīdinde ḫaber virdi Yūsuf Ṣıddīḳ ʿaleyhis (5) selāmdan: اِلّآ مَا رَحِمَ رَبِّیۡ (6) وَمَاۤ اُبَرِّئُ نَفۡسِیۡ اِنَّ النَّفۡسَ لَاَمَّارَةٌ بِالسُّوۡٓءِ Yaʿnī ben nefsimi ögmezin. Anuñçün ki nefs (7) kişiyi dāʾimā yāvuz işlere ḳulāvuzlayıcıdur. Zīrā ki şer (8) üzerine mecbūldur ḫayr sevmez. Pes imdi ol bizüm nefsimüz (9) pākdur, yāvuz naẓarı yoḳdur diyü emred oġlanlara ve cemīle (10) ʿavratlara baḳanlar fāsıḳlar ve münāfıḳlardur. Eger bize ḥelāldür (11) dirse, kāfir olur neʿūẕübillāh min ẕālike. Anuñçün peyġamber (12) ʿaleyhiʾs-selām اَلنَّظَرُ اِلٰی سِهَامٍ اِبۡلِیۡسَ فَمَنۡ تَرَکَهَا خَوۡفًا مِنَ اللّٰهِ اَعۡطَاهُ اللّٰهُ اِیۡمَانًا یَجِدُ (13) حَلَاوَتَهُ فِیۡ قَلۡبِهٖ **[98b]** مَحَاسِنِ الۡمَرَاٰةِ سَهۡمٌ مِنۡ diyü buyurdı. Yaʿnī cemīle ʿavratlara naẓar (2) itmek, bir aġulu oḳdur. Şeyṭānuñ oḳlarından emred oġlana (3) baḳmaḳ ḫod daḫı ziyāde ziyān ider kişinüñ dinine ve ʿameline. (4) Her kim ki ol ḥarām naẓarı terk ider Ḥaḳ Teʿālānuñ ḫavfından, (5) Ḥaḳ Teʿālā aña bir kāmil imān virür ki anuñ leẕẕetini göñlinde (6) bulur. Anuñçün ʿİsā peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eyitdi: اَیُّکُمۡ (7) وَ اَلنَّظَرَةَ فَاِنَّهَا تُوۡرِثُ فِی الۡقَلۡبِ الشَّهۡوَةَ وَ کَفٰی بِهَا حَسۡرَةً (8) Yaʿnī ki ṣaḳınuñ gözi nereye gerekse ṣalıvirmekden, (9) menʿ idüñ ḥarām naẓardan. Olan belā yarın ḳıyāmetde (10) kişiye ḫasret ve nedāmet yeter. Ve daḫı baʿżı ʿulemā bu maʿna (11) üzerine naẓm idüp

dimiş ki: مِنَ اَلنّظَرِ ، وَ مُعْظَمُ النّارِ مِنْ مُسْتَصيغْرِ الشّرَرِ ، كَمْ نَظْرَةٍ (12) كُلُّ اَلْحَوَادِثِ مَبْدَءُ وَاْ لبَعْدُ مَادَامَ ذَاطَرْفٍ **[99a]** بَلَغَتْ فىِ قَلْبِ صَاحِبَهَا ، كَمَبْلَغِ السّهمِ بَيْنَ اَلْقَوْسِ وَاَلْوَتِرَ ، (13) (3) عَلَى اَلْخَطَرِ ، يُسَيِّرُ مُقْلَتَهُ مَاضَرّ مُهْتَجَهُ ، لَاَمْرَجًا بِسرُورٍ (2) يُقَلّبَهُ ، فىِ اَعْيُنِ اَلْعَيْنِ مَوْقُوفٌ عَاَدْبِالضّرَرِ Yaᶜnī her belāya ki ādem oġlanı uġrar (4) anuñ aṣlı ol belānuñ başı ādem begenmedügi naẓardandur (5) ki ne var baḳmakda bundan ne ziyān olur kişiye dir. (6) Niteki şol ᶜaẓīm odlar ki şehri yaḳar, yıḳar; aṣlı şol (7) küçirek ḳoġlardur ki andan ṭutuşup ziyāde olur. (8) Cihānı ḫarāp ider. İy niçe naẓarlar ki kişinüñ gözinden (9) çıḳdıḳlayın göñline ṭoḳınur, şol ḳanı yaydan oḳ (10) çıḳup ṭoḳunduġı gibi delüp yıḳup ḫarāb ider. (11) Zīrā اَللّخْطَا تُ رَايِدُ اْلشّهَوَاتِ dimişlerdür. Yaᶜnī gözi (12) ṣalıvirmek şehvetlerüñ yurtıcısıdur. Daḫı اَلنّظَرُ (13) بَرِيدُاْلعِشَقْ dimişler. Yaᶜnī baḳmaḳ sevmegüñ elçisidür. Ādem **[99b]** mādāmki gözi bebegin dört yana dönderür baḳar, ḫaṭaradan (2) ḫāli degildür. Yaᶜnī dāᵓimā ziyān içindedür, gözi söyündürür. (3) Amma göñli ḫarāb idüp helāk ider. Hergiz gelmesün ol (4) sevinmek ki eżᶜāfınca yerinmek ve dürlü ziyānlar bile gele. (5) Pes imdi gerekdür ki müᵓmin dāᵓimā gözüni ṣaḳlaya ḥarām (6) naẓarlardan. Ḳıdvetü'l-Meşāyiḫ Süfyānı Şevrī raḥmetüllāh (7) ᶜaleyhi dimişdür ki: صِنْفٌ لُطِيتُونَ . وَ صِنْفٌ نَاظِرونَ (8) سَيَكُونُ فىِ هَذِهِ اْلُمّةِ ثَلَثَةُ اَصْنَافٍ مِنْاَصَابِعِ (10) وَ صِنْفٌ عَالِمُنَ وَلَوْ اَنّ رَجُلاً عَبَثَ بِغُلَامِ بَيْنَ اِصْبَعَيْنِ (9) . وَ صِنْفٌ مُصَافِحُونَ رِجْلِهِ لَكَانَ لَوّاطاً Yaᶜnī bu ümmet-i Muḥammedden üç dürlü (11) livāṭa idiciler olısar: Bir böligi göz livāṭası ider. Niteki (12) peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām اَلِيعَنَانِ تَرْنِيَانِ dimişdür. Yaᶜnī iki (13) göz daḫı zinā ider. Pes ḥarām naẓar gözüñ zināsıdur. Bir böligi **[100a]** daḫı yapışmaḳ livāṭası ider ki eliyle emred oġlanlara ya (2) puşır. Gāh oynar gāh çimdikler gāh ṣuratına yapışur. (3) Eger ayaġı barmaġlarından ikisiyle bir

oġlanı çimdilese (4) ol kimse Lūṭī olmış olur. Yaᶜnī ayaġıla çünki (5) çimdikledi ayaḳ livāṭası günāhı oldı ve bir nevᶜi daḫı göz (6) livāṭasıdur ki maᶜlūmdur. İbni ᶜAbbās raḍıyallāhü ᶜanha (7) peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selāmdan rivāyet ḳıldı ki (8) خَطَبْنَا رَسُولُ حَشَرَهُ اللّٰهُ تَعَالٰى وَ هُوَ اَنْتَنُ مِنَ (9) اَللّٰهِ وَ قَالَ فِي آخِرِ خُطْبَتِهِ مَنْ اُتِيَ اِمْرَءَةً فِي دُبُرِ هَا اَوْ غُلَامًا وَ (11) وَ حَبِطَ عَمَلُهُ وَ لَايَقْبَلُهُ صَرْفًا وَ لَا عَدْلًا حَتّٰى يَدْخُلَ نَارَ جَهَنَّمَ (10) اَلْجِفَاةِ يَتَاَذَى بِهِ لنّاسُ اَهْلِ النّارِ عَذَابًا وَلَوْ وُضِعَ اَلَمُ (12) يَجْعَلَ فِي تَابُوتٍ وَ يُسَمَّرُ التّابُوتُ بِمَسَا مِيرَ مِنْ نَارٍ وَهُوَ اَشَدُّ اُمَّةٍ لَمَا تُوا اَجْمَعِينَ وَ فَتَحَ اَللّٰهُ مِنَ النّارِ اَلٰى قَبْرِهِ ثَلَثَمِا ئَبَابٍ (13) عِرْقٍ مِنْ عُرُوقِهِ عَلٰى اَرْبَعَمِاَتِيَةَ مَاهُمْفِهِ مِنَ اَلْعَذَابِ (2) وَ دَخَلَ عَلَيْهِ اَلْحَيّاتُ وَاَلْعَقَارِبُ فَيَاَتَا ذَيبِهِ اَهْلُ اَلنَارِمَعَ **[100b]** İbni ᶜAbbās eydür: Resūlullāh bize bir (3) ḫuṭbe oḳudı daḫı āḫir ḫuṭbesinde eyitdi: Her kişi ki (4) ᶜavratı ardından ṭutsa yāḫud oġlana varsa (5) yarın ḳıyāmetde Allāhü Teᶜālā ol kimseyi ḳopara bu ḥāletde, (6) ki murdār ola, be-ġāyet çirkīn ḳorḳar ola. Şol murdār (7) olmış kelp gevdesinden bedder mecmūᶜı ḳıyāmet ehli andan (8) incineler. Anuñ murdār ḳoḳularından ve daḫı Ḥaḳ Teᶜālā ᶜamelini yü (9) zine ura. Yaᶜnī ṣevābı olmaya. Borcı ödenicek anı cehenneme (10) ḳoya, otdan tābūt içine otdan mıḫlarla aġzını mıḫla (11) yalar, cehennem içinde andan ḳatı ᶜaẕābla kimse olmaya. Eger (12) anuñ ṭamarlarından bir ṭamaruñ ᶜaẕābını dört yüz ümmete (13) ḥavāle idelerdi mecmūᶜı helāk olaydı. Fikr eyle ki **[101a]** mecmūᶜı ṭamarlarında yā ᶜāżālarında ᶜaẕāb ne vechile (2) ola. Ve daḫı ḳabre girdükleyin cehennemden ḳabrine üç yüz (3) ḳapu açalar. Her birinden dürlü yılanlar ve ᶜaḳrepler ve çıyanlar (4) gire. Her biri bir dürlü ᶜaẕāb ideler neᶜūẕubillāh min ẕālike. (5) Pes müᵓmine vācib oldur ki mecmūᶜı ᶜażāsın żabṭ (6) eyleye, ḥarām nesneden menᶜ eyleye, her biri niçün (7) yaradıldıysa anda istiᶜmāl eyleye. Livaṭā-yı kübrādan ve (8) ṣuġrādan kendüyi yıġa,

dāʾimā ʿibādete ṭāʿata meşġūl (9) ola; tā ki Ḥaḳ Teʿālā andan ḫoşnūd ola, rıżāsıyıla (10) sevindire amīn. Bi'n-nebiyyi ve ʾālihi ecmaʿīn. Geldük. Zinā günāhını (11) beyān idelüm. Ḥaḳ Teʿālā kelām-ı mecīdinde buyurur: وَلَا تَقْرَبُوا (12) الزِّنَا اِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً مَقْدِمَاتِ الزِّنَا وَاَسبَابِهِ كَالنَّظَرِ وَ لِلَمْسِ وَالْقُبْلَةِ (13) لَا تَفْعَالُوا yaʿnī وَمَقْتًا وَ سَاءَ سَبِيلًا فَاِنَّهُ **[101b]** قَدْ اَخَذَ طَرِيقًا يَجُرُّهُ اِلَى النَّارِ yaʿnī بِئِيسَ الْمَسْلَكِ لِاَهْلِ الزِّنَا (2) Ḥaḳ Teʿālā ḳullarına buyurur eydür ki zinhār zināya yaḳın (3) olmañ, yaʿnī zināya sebeb nesneleri işlemek. Ecnebiye (4) ʿavratlara baḳmañ, yapışmañ, öpmeñ, zinā itmeñ ḫod ḳanda (5) ḳaldı. Be-dürusti zinā āşikāre murdār ulu günāhdur. (6) Ḥaḳ Teʿālānuñ ḫışmına uġradur ve daḫı ki yāvuz murdār (7) yoldur ki aña ḳaṣd idenleri cehenneme iledür, dürlü ʿaẕāb (8) lara uġradur. Ve daḫı bir āyetde Ḥaḳ Teʿālā buyurur ki وَلَا يَزْنُونَ (9) وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِى حَرَّمَ اللّٰهُ اِلَّا بِالْحَقِّ (10) يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَ يَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا اِلَّا (11) مَنْ تَابَ وَاٰمَنَ وَ عَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَاُولٰئِكَ يُبَدِّلُ اللّٰهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَ كَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَحِيمًا (12) Yaʿnī Ḥaḳ Teʿālā müʾminleri **[102a]** medḥ idüp eydür: Şunlar ki Allāha ortaḳ ḳatmazlar ve daḫı (2) Ḥaḳ Teʿālā ḥarām itdügi ādemi öldürmezler meger ki ḥaḳḳıla (3) ola. Ve daḫı Ḥaḳ Teʿālā ḥarām itdügi zināyı itmezler, Ḥaḳ (4) Teʿāladan ḳorḳarlar. Her kişi ki bu günāhlardan birini işler, (5) yarın ḳıyāmetde cezālara ve ʿaẕāblara şataşur. Ve daḫı (6) ḳat ḳat ulu ʿaẕābları cehennemde ve daḫı iñen çoḳ (7) eglenür o ʿaẕāblarda ḫor u ḥaḳīr olduġı ḥālde. Ṣāḥip (8) keşşāf eydür: Gör ki Ḥaḳ Teʿālā zinā itmegi Allāha ortaḳ (9) ḳatmaġıla ve ādem öldürmegile bile ẕikr itdi. Yaʿnī dimek (10) olur ki bu zinā daḫı anlar gibi ulu günāhdur pek ṣaḳınuñ (11) bundan. Niteki küfürden ḳaçarsız ve ādem öldürmekden ıraġ (12) olursız. Zinhār

zinādan daḫı ıraġ oluñ bu daḫı (13) anlar gibidür. Ve baᶜżı müfessirler eydür: Āṣām bir ḳuyudur cehennemde, **[102b]** kāfirlerüñ gevdesinden aḳan iriñ ḳan anuñ içine cemᶜ (2) olur, zinā idenleri ol ḳuyuya ḳoyarlar, dürlü ᶜaẕāblar ve (3) ᶜiḳāblar iderler. Ve bir āyetde daḫı Ḥaḳ Teᶜālā zinādan ṣaḳınan (4) müᵓminleri medḥ idüp dir ki غَيْرُ مَلُومِينَ فَمَنِ (6) حَافِظُونَ اِلاَّ عَلَىٰ اَزْوَاجِهِمْ اَوْمَامَلَكَتْ اَيمَانُهُمْ فَاِنَّهُمْ (5) وَالَّذِينَهُمْ لِفُرُوجِهِمْ اْبْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ فَاُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ (7) Yaᶜnī şunlar ki ferclerini zinādan ṣaḳınıcı oldılar illā, meger (8) ki ḫātunları ve cāriyeleri ola. Bunlar ᶜavratlarına (9) ve cāriyelerine baḳmaġıla melāmet olınmazlar. Pes kim ki bunlar (10) dan ġayrı birinüñ ᶜavratına yā cāriyesine zinā itmek ṭalep (11) eyledi ᶜāṣī olup Ḥaḳ Teᶜālānuñ ḥükminden ḳaçar oldı. (12) Ve bir āyetde daḫı Ḥaḳ Teᶜālā buyurur: اَلزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا (13) الكُلّ وَاحِدٍ اِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ **[103a]** مِنْهُمَا مِائَتَ جَلْدَةٍ وَلاَ تَاْخُذْكُمْ بِهِمَا رَاْفَةٌ فِي دِينِ اللّٰهِ طَائِفَةٌ مِنَ الْمؤْمِنِين (2) الْاَخِرِ وَلْيَشْهَدْعَذَابَهُمَا Yaᶜnī zinā idici ᶜavrat ve daḫı zinā idici (3) er. Pes uruñ bunlaruñ her birine yüz deyenek ḥaddi tamām (4) ve daḫı ol zinā idenleri esirgemek ṭutmasun sizi (5) Allāh ḥükminde. Yaᶜnī ol zinā idenlere yöc degenek ḥad (6) urduḳlarını esirgemeñ, anuñçünki Ḥaḳ Teᶜālā buyurduġı (7) dur, Ḥaḳ Teᶜālā erḥamü'r-rāḥimīn sulṭāndur. Yaᶜnī esirgeyicilerüñ (8) esirgeyicisidür ḳullarına. Çünki ḥad buyurdı yerine (9) getürüñ eger bu ᶜālemde getürmezseñüz yarın ḳıyāmet (10) meydānında yüz yigirmi dört biñ peyġamberüñ öñinde (11) ve niçe yüz biñ evliyā öñinde ve bī-ḥisāb melāᵓīke (12) ḫużūrında otdan ḳamçılarla yüz ḳamçı urısarlar. Cümle (13) maḫluḳāt öñinde rusvāy olısar bu didügümüz yüz degenek **[103b]** ḥad urmaḳ ere, ᶜavrata ikisi daḫı ergen olıcaḳdur ve (2) eger evlü olacaḳ olurlarsa bellerine degin gömüp, (3) ṭaşlarla depelemek gerekdür. Henüz bu

dünyā cezāsıdur āḫiret (4) ᶜaẕābı ḫod bunuñ gibi ḳanca olacaḳdur neᶜūẕübillāh min ẕālike. (5) Geldük. Rivāyet olındı: ᶜAbdullāh bin Mesᶜūddan ki (6) اِنَّهُ قَالَ سَاَلْتُ رَسُولَ (8) اَنْ تَجْعَلَ لِلّٰهِ نِدًّا وَقَدْ خَلَقَكَ قُلْتُ اِنَّ ذَلِكَ لَعَظِيمٌ قُلْتُ ثُمَّ (7) اَللّٰهِ اَىُّ ذَنْبٍ اَعْظَمُ عِنْدَ اَللّٰهِ قَالَ Yaᶜnī اَنْ تَزْنَىَ بِحَلِيلَةِ جَارِكَ (9) اَىٌّ قَالَ اَنْ تَقْتُلَ وَلَدَكَ مَخَافَتَ اَنْ يُطْعِمَ مَعَكَ ثُمَّ اَىٌّ قَالَ ᶜAbdullāh bin Mesᶜūd raḍıyallāhü ᶜanha (10) eydür: Resūl ḥażretinden ṣordum ki ḳanḳı günāh pek ulu (11) dur Allāhü Teᶜālā ḥażretinde. Resūlullāh eyitdi: Senüñ Allāh'a (12) ortaḳ ḳatmaḳlıġuñdur neᶜūẕübillāhi minhu. Ḥālbuki Ḥaḳ Teᶜālā seni (13) yoġiken var eyledi ṭopraḳdan yaradup, ādem eyledi. **[104a]** Ben eyitdüm: Be-dürusti verāsti bu nesne pek ulu günāhdur. (2) Ve daḫı bundan ṣoñra ḳanḳı günāh uludur. Eyitdi: Senüñ (3) oġluñ öldürmekligüñdür, besleyümeyem diyü ḳorḳup. (4) Ben eyitdüm: Bundan ulu ḳanḳı günāhdur. Eyitdi: Senüñ zinā (5) itmegligüñdür ḳoñşuñ ḫātunıyla ve cāriyesiyle. Pes (6) gör imdi fikr eyle ki zinā itmeyi küfirle ve ādem öldür (7) megile bile ẕikr itdi. Yaᶜnī bu daḫı anlar gibi ulu günāhdur (8) dimek olur. Niteki Ḥaḳ Teᶜālā kelām-ı mecīdinde eyle (9) ẕikr eyledi. Ve bir ḥadiṣde peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām buyurur ki (10) لَيْسَ لِاَهْلِ الزِّنَا عَلَىَ وُجُوهِهِمْ نُورًا وَلَا بَهَآءَ وَ لَا فِي النَّارِ اَشَدُّ مِنَ (12) فِي رِزْقِهِمْ بَرَكَةً وَهُمْ عِنْدَ اللّٰهِ اَنْتَنُ مِنَ الْجِيفَةِ وَلَيْسَ (11) يَجْعَلُ اَللّٰهُ الزُّنَاةِ Yaᶜnī zinā ideñlerüñ yüzlerinde aṣlā (13) hiç nūr olmaya ve Allāh ḳatında ḳadri olmaya ve daḫı **[104b]** Allāhü Teᶜālā rızḳlarına bereket virmeye. Ḥaḳ Teᶜālā ḳatında (2) ölmiş it cīfesinden daḫı murdār ola daḫı cehennem (3) içinde andan ḳatı ᶜaẕāblu kimse olmaya. Zīrā zinā idenleri (4) ḳoyduḳları ḳuyunuñ aġzın açıcaḳ cehennem ehli feryād ide (5) ler o ḳuyunuñ ᶜaẕāblarından. Elᶜiyāẕū bi'l-lāhi Teᶜālā ve bir ḥadīṣde (6) daḫı peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selām buyurur ki (7) اِيَّاكُمْ وَالزِّنَا فَاِنَّ الزِّنَا سِتَّةُ خِصَالٍ

(9) فِي اَلْاَخِرَةِ اَمَّاالّتى فِي الدُّنْيَا يَذْهِبُ نوُرَالْوَجْهِ وَيَقْطَعُ اَرزْقَ (8) مَذْمُومَةٍ ثَلَثَةٌ فِي ادُّنْيَا وَ ثَلَثَةٌ Yaʿnī اَلْحِسَابِ وَالدُّخُولُ فِي النّارِ (10) وَ يَسْرَعُ الفَنَآ ءَ وَ اَمّا اَلّتِي فِي اَلْاَخِرَةِ فَغَضَبُ الرَبِّ وَسوُءُ zinhār ṣaḳınuñ zināden (11) zīrā zināda altı murdār ḫaṣlet vardur. Yaʿnī altı dürlü belā (12) vardur üçi dünyāda üçi āḫiretdedür. Amma ol üç (13) ki dünyādadur: Biri yüzinüñ nūrın giderür ḳarardur ve **[105a]** günini dāʾim ekser ve ʿömrini ḳısa eyler. Cüvāne merg olur. (2) Amma ol üç belā ki āḫiretde olur Ḥaḳ Teʿālānuñ ulu (3) ḫışmına uġrar ve daḫı gey ḳatı ḥisāba uġrar ve daḫı (4) cehennem içinde çoḳ yaturdular ʿaẕāblara giriftār olur (5) neʿūẕübillāh min ẕālike. Bir ḥadīṣde daḫı buyurur ki مَنْ (6) مَسِيرَةَ (7) فَجَرَاْمِرَاَةً ذَاتَ بَعْلٍ اِنْفَجَرَ مِنْ فَرْ جِهِمَا وَادٍ مِنْ صَدِيدٍ جَهَنّمَ خَمْسَمِاَنَتَ عَامٍ Yaʿnī kim ki bir arlu ʿavratla zinā eyleye, (8) cehennemde ikisinüñ daḫı ferclerinden bir büyük dere (9) aḳa, içi ṭolu ṣaru ṣu ve iriñ ḳan ola, ol dere (10) beş yüz yıllıḳ yol ola, cümle cehennem ehli yigreneler (11) ve incineler anlaruñ ʿaẕābından. Ve bir ḥadīṣde daḫı buyurur ki (12) مَنْ صَافَحَ اِمْرَاءَةً حَرَامًا جآءَ يَوْمَ اْلقِيِمَةِ عُنُقِهِ ثُمّ يُرْمَاَ اِلَى النّارِ فَاِنْ كَلّمَهَاَ حُبِسَ بِكَلِمَتِ كَلّمَهَاَ فِي النّآرِ اَلْفَ (13) مَغْلُولاً يَدَاهُ اِلَى **[105b]** ʿāmin. Yaʿnī kim ki bir ecnebiye ʿavratıla görüşse ḳıyāmet (2) güninde ol fāsıḳ gele iki eli otdan zencīrlerle boy (3) nına oldığı ḥālde. Andan ṣoñra cehennem (4) içine atalar ol ʿavrata ḥarām sözler söylediyse (5) her bir söz içün cehennemde biñ yıl ḥabs olup muʿaẕẕeb (6) olur. Pes müʾmine vācib oldur ki zinādan iḥtirāz (7) eyleye tā ki bu ʿuḳūbetlerden emīn ola. Niteki Ḥaḳ Teʿālā (8) nuñ ḫışmından ve ʿaẕābından ḳorḳan müʾminler iḥtirāz (9) idüp, ḳaçduḳları gibi cümleden birisi ʿUmdetü'l-Ubbād Tāvūsu (10) Yemenī raḥimehullahi be-ġāyet ṣūretlüyidi. Bir gün Mekke (11) şehrinde giderdi. Nā-gāh bir cemīle ʿavrat bunı gördi. (12) ʿĀṣıḳ oldı, ardına uydı.

Yalvarur ki saña ᶜāşıḳ (13) oldum baña dermān eyle. Gördigi bu ᶜavratuñ elinden **[106a]** ḳurtulamadı. Eyitdi: Gel ardımca. Aldı kaᶜbe ḥareminüñ (2) içine götürdi eyitdi: Gel iy ḫātun imdi bunda (3) derdüñe dermān ideyin. Ḫātun feryād idüp eyitdi: (4) Yā Tāvūs bunca ḫalāyıḳdan utanmaz mısın? Tāvūs (5) eyitdi: İy ḫātun bunda ḫalāyıḳdan utanursın, anda (6) ḫālıḳdan utanmaz mısın? Ḫalḳdan ḳorḳarsın ḫālıḳdan (7) ḳorḳmaz mısın; ḫalḳ ᶜazīz mi oldı ḫālıḳdan? Hemān (8) böyle dicek ᶜavrat aġladı. Eyitdi: Gerçeksin yā (9) Tāvūs Allāhdan utanmaḳ, ḳorḳmaḳ gerekdür. Tevbe olsun (10) ṣıdḳ u iḫlāsla ayruḳ zināya ḳaṣd itmeyem, didi. Tevbe (11) itdi ṣāliḥālardan oldı. Ḥaṣanı Baṣrī raḥimehullah (12) eydür: Emīrü'l-müᵓminīn Ömer raḍıyallāhü ᶜanha zamanında bir ṣāliḥ (13) yigidi bir cemīle ᶜavrat hezār ḥile ile azdurdı, **[106b]** evine iletmege gitdi. Heman ki ᶜavratuñ ḳapusına vardı, (2) peşimān oldı. Eyitdi: İlāhi içümden cinnī şeyṭānı, ṭışumdan (3) ādem şeyṭānı ben günāhkār ḳulıña ḥavāle olup, saña (4) ḳarşu olmaġiçün buña getürdiler. İlāhī dilerin ki benüm (5) cānumı alasın saña ḳarşu olmadın dünyādan gidem, didi. (6) Hemān düşdi teslīm oldı cānı cennete ulaşdı. Ḥażreti (7) ᶜÖmere ḫaber oldı, geldi namāzın ḳıldı, defninden ṣoñra ḳabrine (8) geldi, aña nidā idüp, didi. يَافُلَانْ وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ (9) جَنَّتَانِ Yaᶜnī iy yigit rabbisinden ḳorḳup günāhı terk (10) idene iki cennet virem, didi. Ḳabrinden bu daḫı cevāp (11) virüp eyitdi: قَدْ أَعْطَانِيهِمَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ Yaᶜnī taḫkīḳ (12) baña daḫı efendüm virdi ol iki uçmaġı yā Emīrü'l-müᵓminīn (13) didi. İmdi zinādan ḳaçduġıçun Ḥaḳ Teᶜālā gör aña **[107a]** ne saᶜādet rūzī ḳıldı, dünyāda ve āḫiretde ḫoş (2) ṭutdı. ᶜAbdullāh-ı zāhid raḥimehullah ḥikāyet ider. Eydür: (3) Bir zāhid yigide yoldaş oldum cümle bedeni misk gibi (4) ḳoḳar oḳ atımı yerden

ḳoḳusıyla dimaġum muᶜaṭṭar oldı. (5) Birḳaç kez ṣordum bedenüñ misk gibi laṭīf ḳoḳduġına (6) sebeb nedür? Dimedi. Āḫir and virdüm. Eyitdi: Oġlaniken (7) be-ġāyet ṣāḥip ḥüsn idüm ve hem Ḥaḳ Teᶜālādan be-ġāyet (8) ḳorḳanlardan idüm, günāhdan pek ṣaḳınurdum. Bir bazzār (9) üstādum varıdı. Bir gün bir ᶜacūze ḳarı geldi üstādumdan (10) beş biñ aḳçalıḳ ḳumaş aldı. Eydür: Ḫoca kerem eyle (11) şākirdüñi bile ḳoş benümle bile gelsüñ bu ḳumaşı getürsün, (12) hem daḫı bahāsını buña vireyim alsun gelsün, didi. Beni (13) bile ḳoşdı. Vardum, bir büyük ḳapudan içerü girdüm. Bu **[107b]** ḳarı ḳapuyı muḥkem kilitledi. İçerü girdüm, gördüm bir cemīle (2) ᶜavrat oturur ḳarşusına cāriyeler ayaġın ṭururlar. (3) Yoḳarı ilerü vardu. Eyitdi: İş de maḳṣūdunı getür (4) düm gör naẓar eyle. Ḫātun beni ḳatına daᶜvet itdi. Vardum. (5) Buyurdı bir kise aḳçe getürdiler. Eyitdi: Virüñ beş (6) biñ aḳçe ḳumaşı bahāsı yüz aḳçe daḫı oġlana virüñ. (7) Eger baña muṭīᶜ olursa biñ aḳçe vireyin didi. Gördüm (8) ki ḳurtulmaġa çāre yoḳ ḥīle itmeyince. Eyitdüm: Ḫelā ḳanda (9) dur ḥācetüm vardur. Gösterdiler ardumca ibrīḳ getür (10) diler. Girdüm daḫı aldum necisleri ṣūratıma ve ḳollaruma (11) sürdüm daḫı çıḳdum. Hemān ki beni bu ṣūretile gördi. (12) Fī'l-ḥāl eyitdi: Hāy tīz ṭaşra sürüñ bu oġlanı mecnūnimiş. (13) Ancaḳ ṭaşra çıḳdum bir ırmaġa geldüm, girdüm, yundum, **[108a]** arındum. Hemān ol sāᶜat bedenüm misk gibi laṭīf (2) ḳoḳar oldı. Irmaġuñ kenārına çıḳdum, iki rekᶜat namāz (3) ḳıldum. Ḥaḳ Teᶜālāya şükr idüp otururken, nā-gāh (4) mızġandum. Düşümde bir āvāz geldi ki çünki sen Ḥaḳ Teᶜālāyı (5) aġırladuñ kendüñi ḫor eylemegile Ḥaḳ Teᶜālā daḫı seni dünyāda (6) ve āḫiretde aġırladı, maḳṣūdlaruñ müyesser eyledi. Beşāret (7) olsun saña. Pes imdi her kim ki Ḥaḳ Teᶜālāyı aġırlayup, (8) günāhı terk

eyledi. Eger er ᶜavrat Ḥaḳ Teᶜālā anları (9) aġırlar dünyā ve āḫiretde, ᶜazīz ḳılur ve cümle maḳṣūdların (10) müyesser eyler. Ḥikāyet olındı ki pādişāhlardan biri (11) şikāra çıḳdı nā-gāh bir geyik gördi ol geyigi ḳovdı (12) ardına düşdi. Ḫalḳdan ayrıldı bir ṣaḥrāya geldi (13) gördi bir ḳaba aġaç dibinde bir cemīle ḫātun oturup, **[108b]** iş işler. Bu ḫātuna ᶜāşıḳ oldı atından indi. Eyitdi: (2) İy ḫātun saña muḥabbetüm düşdi baña muṭīᶜ olmaḳ gerksin. (3) Ḥātun eyitdi: Hele sulṭānum evvel ṭāᶜam andan kelām. Fī'l- (4) ḥāl ḳalḳdı bir nāzük ṭāᶜam bişürdi birḳaç dürlü (5) ṭabaḳlara ḳotardı; kimi aḳ kimi yeşil kimi āsumāni. Andan evvel (6) pādişāha bir kitāp virüp bu kitāba siz muṭālaᶜa (7) idüp egleni ṭuruñ didi idi. Meger ol kitāpda (8) zinā günāhlaru ẕikr olunmışıdı ve Ḥaḳ Teᶜālādan ḳorḳup (9) zināyı terk idenler ḥikāyeti varıdı. Çünki ṭāᶜāmı (10) pādişāhuñ öñine getürdi. Gördi pādişāh bir ṭāᶜamı (11) dürlü ṭabaḳlara ḳomış taᶜaccüp itdi. Bundan ṣoñra yanar (12) otdan birḳaç ḳor aldı bir tepsiye ḳoydı, pādişāh öñine (13) getürdi. Eyitdi: Sulṭānum senüñ dilegüñ ben ḳabul ideyin **[109a]** eger sen daḫı benüm dilegüm ḳabul idersen, dilegüm budur (2) ki bir sāᶜāt elüñi bu ḳorlar içine ḳoyasın ṣabr ide (3) sin. Pādişāh eyitdi: Bu ne sözdür ben bir laḥẓa ṭuta (4) mazın. Ḫātun eyitdi: Pādişāhum sen salṭanatuñla bir (5) laḥẓa dünyā odına ḳatlanımazsın ben żaᶜīf ᶜācize (6) ligimle niçe ḳatlanayım. Şol oda ki anuñ ṭutruġı (7) ādem oġlanları ve kibrīt ḳayaları ola. Hemānki pādişāh (8) bu sözleri işitdi bu remzleri ṭuydı aġladı. Ḥarāma (9) ḳaṣdı terk eyledi, zinādan ṣıdḳla tevbe eyledi ol (10) ḫātuna duᶜālar ḳıldı. Bunuñ bu ṣalāḥḥiyetin gördi (11) ve kendüye bu ẕarāfetiyle naṣiḥat itdügin añladı be-ġāyet (12) taᶜacüp idüp ṭañladı. Başında altun tacı varıdı, (13) muraṣṣaᶜ yüz biñ aḳçe ḳıymeti varıdı çıḳardı ol ḫātuna **[109b]** bağışladı. Atına

bindi sarāyına geldi. Bu ḫātunuñ eri (2) vardı geldi bu ḥikāyeti işitdi fī'l-ḥāl evinden (3) çıḳdı ḳaçdı. Zīrā ol pādişāhuñ yasaġı buydı ki (4) ḳanġı ᶜavrat naẓarı olsa eri ḳatına gelmesün. Eger gelürse (5) helāk iderin. Bu yasaḳdan ḳorḳdı. Ḫātun eyitdi: (6) Pādişāh evvelki ḫālini terk itdi gel ḳorḳma gördi ki (7) gelmedi, ḫātun eyitdi: Ben size bir ṭarīḳ ögredeyin. Ḳardaşına ne (8) didi ki sen var pādişāha şikāyet eyle. Bundan (9) eyit ki sulṭānum şol kişide bir yaramaz vardur (10) ḥaḳḳından gelüp timar eylemez. Erine eyitdi: Sen daḫı di ki (11) sulṭānum aṣlān izin buldum ḳorḳarın ol yere yaḳın (12) varmaġa. Gör ki ne cevāp virür. Vardılar ol vechile (13) didiler. Pādişāh ṭuydı ki maḳṣūd nedür? Eyitdi: Aṣlān **[110a]** ol yerde od gördi ḳorḳdı. Ayruḳ ol yere yaḳın (2) varmaz. Var yerüñ saña mübārek olsun aṣlān ol (3) yerde bir perveriş yemedi ki ayruḳ kimsenüñ yerine varmaḳ (4) dileye didi. Bunları gönderdi. Zīrā ol ṣāliḥe (5) ᶜārife ḫātun evvel eline kitāp virdi ki içinde (6) zinā günāhları ẕikr olunmışıdı ve Ḥaḳ Teᶜālānuñ ḫışmından (7) ḳorḳup, zināyı terk idenler ḥikāyeti varıdı. Tā ki kitāba (8) muṭālaᶜa idüp, andan ögütlenüp zināya ḳaṣdı (9) terk eylesüñ, didi. Ve bir dürlü ṭāᶜamı birḳaç ṭabaḳlara (10) ḳoyduġına ḥikmet buydu ki senüñ ḫod ḫaṭunlaruñ (11) vardur. Bir ᶜavrat leẕẕeti neyise ḳalanınuñ daḫı oldur (12) egerçi ṣūretleri dürlü dürlü ise. Ve erine ḳardaşına (13) ögretdügi remzleri daḫı añladı ki yaramazdan murād ḫātun **[110b]** kendüdür, aṣlāndan murādı pādişāhdur, izden murādı (2) ol tācdur ki pādişāh ḫātuna teberrük virdi. Ḫikāyet (3) olındı: Ḫalīfe-yi Baġdād Hārūn u Reşīdüñ bir pīr nedīmi (4) vardı be-ġāyet ṣāliḥ ve diyānet ehli idi ᶜālemde çoḳ (5) ᶜacāīb görmişidi. Bir gün ḫalīfe eyitdi: Gördügüñ (6) ᶜacāīblerden bir gey ᶜacep ḫaber söyleseñ. Eyitdi yigit (7) ligimde nā-gāh bir gün giderken bir

cemīle ᶜavrat gördüm, (8) bu ᶜavrata muḳayyed oldum. Başumda süci fiᶜli daḫı varıdı. (9) Ben eyitdüm: Elbettete baña muṭīᶜ olmaḳ gereksin. Ḫātun eyitdi: (10) Hāy Tañrıdan ḳorḳ, Allāhı ḥāżır gör. Niçün bunuñ gibi (11) fesād işe ḳaṣd idersin anañ ve ḳız ḳarındaşun yoġ mı? (12) Anları fikr eyle. Ben eyitdüm: Maᶜrifet ṣatmağı ḳo berü gel (13) gördi ki ḳurtulmaġa çāre yoḳ. Eyitdi: Dāʾimā yolda izde **[111a]** gezer yigitsin saña bir nesne ögredeyin ki seni ḳılıç (2) kesmeye. Andan ṣoñra ne dirseñ diyesin. Ben eyitdüm: (3) Ḫoş amma neden bilem gerçek olduġunı eyitdi: Ben ideyin (4) bende tecribe eyle. Meger yazu bilürmiş. Fī'l-ḥāl bir pāre (5) kāġıdı yazdı aña ki altında ḳodı başını (6) rūzī ḳıldı ben de ḳılıcı çıḳardum boynına çaldum. Fī'l-ḥāl başı (7) kesildi, öñine düşdi. Bunı gördüm be-ġāyet melūl (8) oldum. Bir zaman ṭurdum. Bu yanagı altındaġı ḳaġıdı aldum (9) gördüm ki yazılmış başumdan cānumdan geçdüm. Allāha ᶜāṣī (10) olmaġa rāżı olmadum. Hemā ki bunı oḳıdum içüme ḳoydı, (11) zārı idüp aġladum. Ol ḫātunlıġıla eyle ḳorḳıcaḳ (12) Ḥaḳ Teᶜālādan iy utanmaz sen erliginile ḳorḳmayasın diyü, (13) cümle fesād işlerden tevbe ḳıldum. Ol zamandan berü **[111b]** ᶜibādete meşġūl oldum. Ḫikāyet Zübdetü'l Meşāyiḫ (2) Manṣūr' ibni ᶜAmmārı Yāsir raḥimehullah birgün gördi bir yigit bir ᶜavrata (3) yalvarur. Eydür: İki iki aḳçe vireyin saña bu gice odama gel. (4) Fī'l-ḥāl Manṣūr raḥimehullah ridāsın başına büridi (5) bilmesünler diyü ilerü vardu. Eyitdi: Ben beş aḳçe vireyin (6) benüm odama gel. ᶜAvrat rāżı oldı. Manṣūr öñince (7) ᶜavrat ardınca Manṣūruñ evine geldiler. Çünki içerü (8) girdiler Manṣūr namaza meşġūl oldı. ᶜAvrat eyitdi: (9) Şimdi namazdan fāriġ olur da yanuma gelür. Gördü ki (10) namāzı uzatdı eyitdi: Hey kişi beni niye getürdüñ yā gel (11) yanuma yāḫud baña destūr vir gideyim.

Manṣūr eyitdi: İy (12) ḫātun saña bir nesne ṣorayım cevāp vir andan ṣoñra (13) ne dirseñ diyesin. ᶜAvrat eyitdi: Ṣor. Manṣūr eyitdi: **[112a]** Bir kimsenüñ bir kimsede ḥaḳḳı olsa ve daḫı anuñ üzerine (2) iki şāhid ᶜādilleri olsa ḥaḳḳını alabilür mi? ᶜAvrat (3) eyitdi: Alur. Manṣūr eyitdi: Yā şāhid dört olsa. (4) ᶜAvrat eyitdi: Daḫı yegreg alur. Manṣūr eyitdi: Yā ḥākim bilür görür (5) olsa ḫātun eyitdi: Eyle olıcaḳ ḫod ne söz (6) ḳalur nā-çār ḥaḳḳını alur. Manṣūr eyitdi: Çünki böyledür (7) ben senüñ yañuna niçe varayım ki iki ᶜazīz melek benüm omuz (8) larumda otururlar şāhidlerdür benüm her işledigüm işe (9) yarın Ḥaḳ Teᶜālā ḥażretinde ve yüz yigirmi dört biñ (10) peyġamberler ḥużūrında şāhidlik idüp, beni rüsvā (11) iderler ve iki melek daḫı senüñ omzuñda otururlar (12) yarın senüñ her işledigüñ işe şāhidlik idiser (13) lerdür. Ḫātun bunı işiddügleyin peşimān olup tevbeye **[112b]** geldi bir zaman ᶜibādete meşġūl oldı, bir gün eyitdi: (2) Yā Manṣūr ḥākim kimdür ki bizüm her işimüz bilür görür (3) didüñidi Manṣūr eyitdi: Bizi yoġiken var eyleyen ve yer (4) leri gökleri yaradan Ḥaḳ Teᶜālā diyince, hemān ḫātun (5) ditredi düşdi, cānını virdi. Pes müᵓmin olan (6) kişiye vācibdür ki Ḥaḳ Teᶜālādan ḳorḳa ilüñ ḥaḳḳına (7) naẓar eylemeye zīrā ki gözüñ daḫı zināsı vardur ve ilüñ (8) ᶜavratına yā cāriyesine daḫı yapışmaya zīrā elüñ daḫı (9) zināsı vardur. Niteki Ḥaḳ Teᶜālā kelām-ı mecīdinde ḫıṭāb (10) idüp eydür peyġamber ᶜaleyhiᵓs-selāma: قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ (11) يَغُضُّوا مِنْ اَبْصَرِ وَاَللّٰهُ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ وَ قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ (12) مِنْ وَ يَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذٰلِكَ اَزْكَى لَهُمْ وَ يَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنّ (13) مِنْ اَبْصَارِهِنَ Yaᶜnī ait müᵓminlere gözlerin **[113a]** aşaġa ṭutsunlar ḥarāma baḳmasunlar ve od yerlerin (2) ṣaḳınsunlar, zinā itmesünler. Ve daḫı eyit yā Muḥammed müᵓmine (3) ḫātunlara anlar daḫı gözlerin aşaġa ṭutsunlar

erler (4) inden ġayrı kimseye baḳmasunlar ve ferclerin daḫı ṣaḳın (5) sunlar zinā itmesünler. Her kişi ki gerek erkek ᶜavrat (6) ḥarāma baḳa yarın cehennemde anuñ gözlerine ḳurşun (7) aḳıdalar eger zinā iderse cehennemde anuñ ᶜaẕābından ḳatı (8) ᶜaẕāb olmaya. Peyġamber ᶜaleyhiʾs-selām eydür: Miᶜrāc gice (9) si cehennemi ᶜarż eylediler gördüm. Bir niçe cemāᶜat ümmetümden (10) otdan tābūtlara ḳoymışlar od aġızlarından girür dübür (11) lerinden çıḳar. O yerlerinüñ murdār ḳoḳularından cehennem ehli (12) feryād iderler, eydürler: İlāhī bu murdār ḳoḳular bize cehennem (13) odından daḫı ziyāde oldı bize meded eyle ve otdan **[113b]** yılanlar aġızlarından girür burınlarından çıkar. Cebrāʾīle eyitdüm: (2) Bunlaruñ günāhı neyidi ki böyle ᶜaẕāb çekerler. Eyitdi: (3) Bunlaruñ günāhları zināyıdı yā resūlallāh ilüñ ᶜavratına (4) yā cāriyesine zinā iderlerdi. Şol ḳarṭabanlar ki (5) meyḫānelerde cāriyeler ḳorlar ḳaḫpelik eylerler anlarla (6) zinā itmek günāhı daḫı böyledür neᶜūẕübillāh min ẕālike. (7) Ve daḫı peyġamber ᶜaleyhiʾs-selām eydür: Miᶜrāc gicesi (8) gördüm cehennemde bir cemāᶜat ᶜavratları ᶜuryān otdan (9) direklere aṣa ḳomışlar başlarından ayaḳlarına varınca, (10) otdan yılanlar ṭolanmış, ayaḳlarına ᶜaḳrepler yapışmış (11) ṣoḳar, zebāniler otdan ḳamçılarla dört yanından döger (12) ler. Od yerinden iriñler ḳanlar ve ṣaru ṣular revān olup (13) ırmaḳ gibi aḳar, feryādlarından cehennem ehli incinürler. **[114a]** Cümlesi anları esirger. Eyitdüm: Bunlar kimdür yā Cebrāʾīl? (2) Eyitdi: Bunlar şol zinā iden ᶜavratlardur dünyāda (3) cehennemde anlaruñ ᶜaẕābı bu vechle olacaḳdur. Var ḫaber (4) vir ümmetüñe zinādan ıraġ olsunlar tā ki bu ᶜaẕābdan (5) emīn olalar. Pes her kişiye vācip oldur ki zinādan (6) iḥtirāz eyleye dāʾimā Ḥaḳ Teᶜālā ḥażretine yalvara ki (7) şeyṭān şerrinden ṣaḳlayıvire

ve ḥıfẓ-ı emān içinde (8) ḳılıvire bi-mennihi ve keremihi. Geldük. Ḥarām geymek günāhını beyān (9) idelüm. Enisi' bni Mālik raḍıyallāhü ᶜanha rivāyet ider (10) Peyġamber ᶜaleyhiʾs-selāmdan: مَنْ لَبِسَ اْلحَرِيرَ فِي الدُّنْيَا لَمْ (11) يَلْبِسْهُ فِي اْلآخِرَةِ Yaᶜnī kim ki dünyāda ḥarīr geyse tevbe (12) itmedin ölse āḫiretde ḥarīr geymeye tā cehennemde otdan (13) ḳaftān geymeyince. Zīrā ḥarīr esbābları Ḥaḳ Teᶜālā dünyāda **[114b]** erlere ḥarām eyledi örtünmek daḫı ḥarāmdur. Ammā döşenmek (2) yaṣdanmaḳ İmām-ı ᶜAẓām ḳatında ḳayırmaz. Zīrā bunda (3) ḫodlamaḳ maᶜnāsı vardur. İmāmeyn ḳatında ol daḫı ḥarāmdur (4) ammā maḫlūṭ olsa yaᶜnī ipegile iplik ḳarışıḳ olsa (5) eger arġacı ipek erişi iplik olsa ḥelāldür. Geldük. (6) Oġlancıklara geydürmek daḫı ḥarāmdur; lākin anlara günāh (7) olmaz bāliġ olmayınca günāhı babası anası boynınadur. (8) Geldük. Altun üsküf geymek daḫı ḥarāmdur. Zīrā gümüş (9) ile bezenmek cāiz degildür erlere meger ki yüzük ola (10) yā ḳuşaḳ ola yā ḳılıç bezeyeler ancaḳ. Ve altun yüzük ṭaḳınmaḳ (11) daḫı erlere ḥarāmdur. Her kim ki dünyāda ṭaḳınsa, yarın (12) cehennemde otdan yüzük idüp parmaġına geçürürler. (13) ᶜAlī kerreme'l-lahū vechehū rivāyet ider peyġamber ᶜaleyhiʾs-selāmdan: **[115a]** ذَهَبًا فِي شِمَالِهِ ثُمَّ قَالَ اِنَّ هَذَيْنِ حَرَامٌ (2) اَنَّ النَّبِىَ عَلَيْهِ السَّلاَمْ اَخَذَحَرِيرًا فَجَعَلَهُ فِي يَمِنِهِ وَ اَخَذَ عَلَى ذُكُورِ اُمَّتِي (3) Yaᶜnī peyġamber ᶜaleyhiʾs-selām ṣaġ eline ḥarīr aldı ṣol (4) eline altun aldı eyitdi: Bu ikisi ḥarāmdur benüm ümmetüm (5) erkeklerine. İbni ᶜAbbās raḍıyallāhü ᶜanha rivāyet ider (6) Peyġamber ᶜaleyhiʾs-selāmdan: اَنَّ النَّبِىَّ عَلَيْهِ يَعْمَدُ اَحَدُكُمْ اِلَى جَمْرَتٍ مِنْ نَارٍ (8) رَاَى خَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ فِي يَدِرَجُلٍ فَنَزَعَهُ وَ طَرَحَهُ فَقَالَ (7) اَلسَّلاَمْ مَاذَهَبَ النَّبِي عَلَيْهِ السَّلاَمْ خُذْخَتَمَكَ وَاَنْتَفِعْ بِهِ اَ قَالَ لَا (9) فَيَحْبَعَلُهُ اَ فِي يَدِهِ فَقِيلَ لِلرَّجُلِ بَعْدَ (10) وَ اَللّٰهِ لَا اَخِذُهُ اَبَدًا وَ قَدْ طَرَحَهُ النَّبِيُّ عَلَيْهِ اَلسَّلاَم Yaᶜnī rasūl (11) ᶜaleyhiʾs-selām bir

kişinüñ elinde altun yüzük gördi (12) barmaġından çıḳardı yabāna atdı daḫı eyitdi: Ḳaṣd ider (13) mi sizden biriñüz otdan yüzigi eline alup ḳomaġa. **[115b]** Yaᶜnī ol altun yüzük yarın cehennemde ateş olısar. (2) Peyġamber aleyhiʾs-selām gidicek, ol kişiye biz eyittük: Var (3) yüzügüñ al ṣatasın ḫarçlanasın. Eyitdi: Ve Allāh: Ben anı (4) ayruḳ almazın zīrā resūlallāh anı yabāna atdı. Eger alsa (5) cāʾiz idi almaḳ amma anuñ ṣıdḳ u ᶜitiḳādın gör ki resūl (6) allāhüñ redd itdügini ben ḳabul itmezin didi, edebe riᶜāyet (7) itdi. Geldük. Altun gümüş ḳablardan ṭāᶜam yemek ṣu içmek (8) ḥarāmdur erlerde ᶜavratlarda. Ümmü Seleme raḍıyallāhü ᶜanha (9) rivāyet ider Peyġamber ᶜaleyhiʾs-selāmdan: وَ يَشْرَبُ فِي اَنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ اِنَّمَا (10) اِنَّ الَّذِي يَاْ كُلُ يُجَرْ جُبِ فِي بَطْنِهِ نَارُ جَهَنَّم (11) Yaᶜnī şol kimseki altun yā gümüş ḳabdan ṭāᶜam yiye ṣu içe (12) yarın ḳıyāmetde cehennem odı anuñ ḳarnında ötiser yaᶜnī (13) cehennem odın yedürüserler. Ḥuẕeyfe raḍıyallāhü ᶜanha rivāyet ider, **[116a]** eydür: İşitdüm peyġamber ᶜaleyhiʾs-selāmdan. لاَ تَلْبِسوُا الْحَرِيرَ وَلَااَتَشْرَبوُامِنْ اَنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَ (2) فِي صِحَافِهَافَاِنَّهَا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَهِيَ لَكُمْفِي الْاَخِرَةِ (3) لَااَتَاْكُلُوا Yaᶜnī ḥarīr (4) geymek ve altun gümüş ḳabdan ṣu içmek ve daḫı altun (5) gümüş ḳaplardan ṭāᶜam yemek ḥarāmdur erlere de ᶜavratlara da. (6) Zirā altun gümüş ḳablar dünyāda kāfirlerüñdür size āḫiretde (7) viriliserdür. Zīrā dünyā kāfirlerüñ cenneti müʾminlerüñ (8) zindānıdur. Zindānda tenaᶜᶜūm ideyin nefsüm diledügini virüp, ᶜişret (9) ideyin dimek müʾmine lāyıḳ degildür. Niteki peyġamber ᶜaleyhis (10) selām اَلدُّنْيَا سِجْنُ الْكَافِرِ فَلَارَاحَةَ لِلْمؤْمِنِينَ فِالدُّنْيَا (11) الْمؤْمِنْ وَ جَنَّةُ diyü buyurdı: Yaᶜnī dünyā müʾminlerüñ (12) zindānıdur kāfirlerüñ uçmaġıdur. Pes müʾmine dünyāda raḥat (13) yoḳdur, dünyāda çekdügi zaḥmete göre āḫiretde raḥat **[116b]** olup ṣevāblar bulısar.

Niteki peyġamber ᶜaleyhiʾs-selām eydür: (2) اَخْرُكُمْ بِقَدْرِ تَعَبِكُمْ Pes Ḥaḳ Teᶜālā dünyāyı sevmedi daḫı (3) yaradılaldan berü bir kez naẓar eylemedi. Ḥaḳ Teᶜālāyı seven (4) kişiye gerekdür ki dünyāyı sevmeye. Zīrā dünyānuñ Ḥaḳ Teᶜālā (5) ḳatında sivri siñek ḳanadı ḳadarınca ḳadri olaydı, (6) kāfirlere bir içim ṣu içürmeyeydi didi. Peyġamber ᶜaleyhis (7) selām bu ḥadīṯde لَوْكَانَتِ الدُّنْيَا تَزِنُ عِنْدَاللّٰهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ (8) مَاسَقَىٰ مِنْهَا كَافِرًا شَرْبَةَ مَآء diyü buyurdı. (9) Pes müʾminüñ maṣlaḥatı dünyāda āḫiret azuġın ḥaṣıl (10) itmekdür, dünyādan temettuᶜ idüp dürlü ᶜişretler ve ḥarām (11) ẕevḳler severin dimek, hemān kāfir ṣanᶜatıdur. Niteki (12) peyġamber ᶜaleyhiʾs-selām اَجْزَاءٍ جُزْءٌ لِلْمُؤْمِنْ وَ جُزْءٌ لِلْمُنَافِقِ وَ جُزْءٌ لِلْكَافِرِ (13) اِنَّ اَللّٰهَ تَعَالَىٰ جَعَلَ الدُّنْيَا ثَلَثَةَ يَتَزَوَّدُوْا لِمَنَافِقُ يَتَزَيَّنُ وَالْكَافِرُ يَتَمَتَّعُ **[117a]** فَالْمُؤْمِنُ Yaᶜnī Ḥaḳ Teᶜālā (2) dünyāyı üç baḫş ḳıldı; müʾminler naṣībi dünyādan (3) āḫiret azuġıdur, münāfıḳlar naṣibi dünyādan dünyā bezgili (4) bezenmekdür, kāfirler naṣībi dünyā ile temettuᶜ idüp, gice (5) gündüz metāᶜumuz budur diyü āḫiret ᶜamelin terk idüp, (6) aña meşġūl olmaḳdur. Ḥaḳ Teᶜālā peyġamber ᶜaleyhiʾs-selāma (7) eydür: قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْاَخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَ eyit (8) yā Muḥammed ümmetüñe ki dünyānuñ metāᶜı azdur yaᶜnī anuñ fāᶜīde (9) si azdur, fānidür ve hem ḥelāline ḥisāb ḥarāmına ᶜaẕāb (10) olur. Āḫiret metāᶜı yegdür bizüm gerçek ḳullarumuza ki (11) yazuḳdan ḳaçıcılardur, ḥālbuki ol dünyā azlıġıla her (12) kişiye maḳṣūdınca tamam virilmez. Belki ol azdan (13) az virilür. Anuñ daḫı leẕẕetinüñ beḳāsı yoḳ ve niᶜmetinüñ **[117b]** ṣebātı yoḳ şādılıġı ġuṣṣa tiryāḳī aġū maᶜmūrı ḫarāp (2) ḥāṣılı turāp olur. Yaᶜnī ᶜimirātleri tīzçek yıḳılup (3) virān olacaḳdur nāzük ṭāᶜamları ve nefīs ṭonları (4) cümle ṭopraḳ olur. Niteki aḫbārda gelmişdür سُرُوْرُهَا (5) وَحَاصِلُهَاتُرَابٌ خَرَابٌ مَعْمُوْرُهَا سَمٌّ وَتِرْ يَاقُوْتَا bu

dünyānuñ (6) ḥelālinden temettuᶜ idüp, nefs arzularını virmek oġlan (7) oyuncaġı gibidür. Niteki Ḥaḳ Teᶜālā وَمَا هَٰذِهِ ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَآ إِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ (8) diyü buyurdı görürsiz ki oġlancuḳlar (9) daḫı ṣabāḥ döşeklerinden ḳalḳarlar bir araya cemᶜ olur (10) lar. Kimi evcegez yapar, kimi fırun, kimi baḳçe düzer. Biribiriyle ṣavaşup (11) çekişmekdür ki hāy sen benüm yerüm alduñ. Biri daḫı eydür: (12) Sen benüm ṭaşum alduñ. Heman ki aḫşam oldı, her biri (13) evlerine gitdi; ṭaş da yer de yabanda ḳaldı. Heman **[118a]** dünyā ehlinüñ daḫı ḥāli böyledür. Çünki ᶜömri güninüñ (2) aḫşam ola, her biri sinlü sinine gider ki gerçek ev odur. (3) Evler, köşkler, baġlar, baḳçeler yabanda ḳalur. Bu bi-çāre kişi (4) ḥelālinüñ ḥisābın virür, ḥaramınuñ ᶜaẕābın çeker. Anuñçün (5) Ḥaḳ Teᶜālā وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ ٱلدُّنْيَا didi İbni ᶜAbbās (6) raḍıyallāhü ᶜanha eydür: Yaᶜnī dünyādan alacaġun naṣibüñ (7) unutmaġıl ki kefendür, ḳalanı hep arta ḳalur; cümle maluñdan (8) saña degen birḳaç arşun bez olısar. Ancaḳ şuña göre (9) dünyāya ḥarīṣ olġıl yaᶜnī ḥarīṣ olmaġıl terk itgil (10) dimek olur. Anuñçün ki Ḥaḳ Teᶜālā فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَا (11) didi. Yaᶜnī ḳullarum dünyānuñ yalancı dirligi sizi (12) aldamasuñ, fānidür tīz eliñüzden çıḳar. İmdi bu murdār (13) necisden ötürü ki cümlesi fānidür. Ol bāḳī devleti **[118b]** ve sermedi saᶜādeti terk eylemeñ ki āḫiret niᶜmetleridür (2) revā degül. Ḥikāyet olındı: Süleymān ᶜaleyhiᵓs-selām taḫtıla (3) yerle gök arasında giderdi, nā-gāh bir çiftçi dervīş (4) bunı gördi, eyitdi: Zihi saᶜādet senüñ iy Dāvūd (5) oġlı Süleymān ki iş bunuñ gibi salṭanat ve ḥükümet saña (6) virilmişdür. İns ü cin vuḥūş u ṭuyūr saña muṭīᶜ ve yiller (7) ḥükmüñe fermāndur. Hemān Nīl bunuñ ḫaberin aldı, Süleymāna (8) irişdürdi. Süleymān ᶜaleyhiᵓs-selām emretdi divlere (9) ve yek taḫtı fī'l-ḥāl çiftçinüñ ḳatına iletdiler. Süleymān (10)

ᶜaleyhiʾs-selām eyitdi: İy çiftçi sen benüm salṭanatuma imrenme (11) çiftüñ sürerken bir kere Sübḥānallāh didigüñ yegdür (12) benüm salṭanatumdan. Zīrā ol tesbīḥüñ ṣevābı bāḳīdür, yarın (13) defterüñde ḥāżır bulacaḳsın. Bu benüm tācum taḫtum salṭanatum **[119a]** cümlesi fānidür. Pes imdi ᶜāḳil oldur dünyāya aldanmaya, (2) maġrūr olup ḳalmaya. Meşāyiḫ eydür: اَلدُّنْيَا كَالْمَرْءَةِ الْفَاجِرَةِ (3) وَلَا يَرْضَى بِصُحْبَتِهَا Yaᶜnī dünyā şol ḳaḥpe ᶜavrata (4) beñzer kimüñ gerekse yüzine güler hiç kimseye vefāsı (5) yoḳ. İmdi bunuñ gibi ᶜavratı ḳabul idüp muṣāḥib (6) olmaz; illā muḫannes kişiler. Pes müʾmin-i ṣādıḳ oldur ki (7) dünyādan żarūret olduġı ḳadar ala; ancak gice gündüz (8) sāy ü cehdi āḫirete lāyıḳ ᶜāmeli arturmaḳ ola. Niteki yüz (9) yigirmi dört biñ peyġamberler bunca yüz biñ evliyālar (10) ve ṣāliḥler bu nesne üzerineyidi. Şol ferāʾiż ki (11) Ḥaḳ Teᶜālā farż eyledi mecmūᶜını yerine getüre ve Ḥażreti (12) Muṣṭafānuñ sünnetlerin riᶜāyet idüp yerine getüre, (13) şeriᶜat daʾresinden çıḳmaya tā ki ḳıyāmetde şefāᶜat **[119b]** daʾīresinden çıḳmaya. Evvelā beş reḳat namāzı Ḥaḳ Teᶜālā (2) farż eylemişdür; dāʾim ḳıla, bir vaḳit terk eylemeye, ḳażāya (3) ḳomaya. Zīrā Ḥazreti peyġamber dimişdür ki her kim ki bir reḳat (4) namazı ḳażāya ḳosa, yarın cehennemde seksen yıl ᶜaẕāb (5) iderler. Gel gör ki ḳaṣdile terk idüp ḳılmasa ḥāli (6) niçe ola. Yaḫūd dāʾimā ḳılmasa, ḥāli ne olacaḳdur Ġāyetü'l- (7) Ḳūṣvā adlu kitābda dir ki: مَنْ تَرَكَ الصَّلَاةَ جَاحِدًا (8) فَهُوَكَافِرٌ وَ مَنْ تَرَكَ فَاِنْتَابَ وَ عَادَ فَلَاكَلَامَ فَاِنْ لَمْ يَتُبْ فَمَذْهَبُ الشَّافِعِيِّ (9) تَهَاوُناً وَكَسْلَاناً اُسْتُتِيبَ ثَلَاثَةُ اَيَّامٍ كَانَ يُغْسَلُ وَيُدْ فَنُ (11) يَفْتُلَ بِالسَّيْفِ حَدًّا لَاجَزَاءً لِلْكُفْرِ كَمَا اَنَّ الْجَلْدَ حَدٌّ لِلزِّنَا وَاِذا (10) اَنْ اَنَّهُ يُقْتَلُ لِكُفْرِهِ جَزَاءً لَهُ وَقَالَ اَبُو حَنِيفَتَ يُحْبَسُ (12) فِي مَقَابِرِالْمُسْلِمِينَ وَ قَالَ الْمَالِكُ وَاَحْمَدُ Yaᶜnī يَتُوبَ **[120a]** وَيُضْرَبُ حَتّٰى يَخْرُجَ مِنْ ظَهْرِ الدَّمُ وَيُدْخَلُ فِي بَيْتٍ مُظْلِمٍ حَتّٰى (13) وَيُعَزَّرَ

kim ki namāzı inkār idüp terk itse, kāfir (2) olur. İttifāḳî mecmuᶜı imāmlar ḳatında eger kāhillik ve (3) süstlik idüp terk iderse, ḥabis ideler; (4) üç güne dek mühlet vireler. Eger tevbe iderse, söz (5) yoḳ. Eger itmezse, şāfᶜi meẕhebinde kāfir olur; ḳılıçla (6) depelemek gerekdür. Amma depelemek ḥaddidür, küfir cezāsı degildür. (7) Niteki yüz degenek zinānuñ ḥaddi oldugı gibi. Pes ḥaddi (8) olacaḳ oldukdan ṣoñra yeyüp kefenleyüp müslimānlar (9) ḳabrine ḳomaḳ gerekdür. Ammā İmām-ı Mālik ve Aḥmedi' bni Ḥanbel (10) meẕhebinde ḳılıcıla depelemek gerek. Küfir cezāsı öyle olıcaḳ, (11) yuyup müslimānlar ḳabrine ḳomaḳ gerek. Ammā Ebū Ḥanîfe (12) meẕhebinde kāfir olmaz, amma kāfir ᶜaẕābı gibi ᶜaẕāb göriser. (13) Dünyāda cezāsı budur ki ṭutalar, ḥabis ideler, muḥkem **[120b]** dögeler arḳasından ḳan çıḳınca. Bir ḳarañu eve bıraġalar, yata (2) tevbe idince. Meẕheplerüñ gey asānı Ebū Ḥanîfe meẕhebidür. (3) Geldük. Āḫiret cezāsı Ḥażreti peyġamber ᶜaleyhiʾs-selām ḫaber (4) virdi eydür: Cehennemde bir ḳuyu vardur adı ġayyadur. Anuñ (5) içinde ol ḳadar ᶜaẕāb aletleri vardur ki vaṣfı (6) mümkin degildür. Ḳaçan anuñ aġzını açsalar ṭamu anuñ ᶜaẕābından (7) feryād ider. Eydür ilāhî bu ḳuyunuñ ᶜaẕābından incindüm (8) buyur örtsünler. Namāz ḳılmayanları cemᶜ idüp ol ḳuyuya (9) ḳorlar aġzın ḳaparlar. Her vaḳt içün seksen yıl ᶜaẕāb (10) iderler neᶜūẕübillāh min ẕālike. Pes tamam müslimān oldur ki (11) beş vaḳt namāza ḳāʾîm ola. Andan ziyāde sünnetler ki resūl (12) allāh ḳıldı, mecmūᶜını ẓabṭ ḳıla. Enisi' bni Mālik raḍıyalāhu ᶜanha (13) rivāyet eydür Peyġamber ᶜaleyhiʾs-selāmdan: مَنْ صَلّى الْفَجْرَ يَجِمَاعَتِ **[121a]** ثُمّ قَعَدَ يَذْكُرُا اللّهَ كَاَنَتْ لَهُ كَاَجَرِ حَجّتٍ وَ عُمْرَةٍ قَالَ رَسُوْلُ اللّهِ تَاَمّةٌ (2) عَزّوَجَلّ حَتّى تَطْلِعَ الشَمْسَ ثُمّ صَلّ رَكْعْتَنِيْنَ تَاَمّةٌ(3) تَاَمّةٌ Yaᶜnî kimki irte namāzın cemāᶜatıla ḳılsa, daḫı namāz (4) ḳılduġı yerde

otursa, ẕikre tesbīhe meşġūl (5) olsa, tā güneş yarım mizrāḳ boyı çıḳınca daḫı iki (6) rekᶜat namāz ḳılsa, Ḥaḳ Teᶜālā ḥacc u ᶜumre ṣevābın vire. Enisi' (7) bni Mālik raḍıyallāhü ᶜanha eydür: Resūlullāh üç kez (8) tamam tamam diyü tekrar eyledi. Bu namaza işrāḳ namāzı dir (9) ler. Geldük. Gündüzüñ dört baḫşından bir baḫşı (10) ᶜAişe raḍıyallāhü ᶜanha rivāyetüñde dört rekᶜat namāz (11) ḳıldı. Ümmehānī rivāyetinde sekiz rekᶜat namāz ḳıldı. Buña (12) ḳuşluḳ namāzı dirler. Bir ḥadīṣde daḫı eydür: Kim ki ḳuşluḳ (13) namāzını on iki rekᶜat ḳılsa, Ḥaḳ Teᶜālā aña bir yüce **[121b]** köşk virür, cennetde altundan. Pes ḳuşluḳ namāzuñ (2) eḳalli dört, evsaṭi sekiz, aᶜlāsı on iki rekᶜatdur. (3) Her kim bu namāzı ḳılsa, Ḥaḳ Teᶜālā aña biñ ḥasene ve (4) biñ günāhın ᶜafv ider derecelerini biñ ḳat yüceldür. (5) Geldük. Aḫşam namāzından ṣoñra söylemeden altı rekᶜat (6) namāz ḳılsa, Ḥaḳ Teᶜālā on iki yıl ᶜibādet itmişce (7) ṣevāb vire aña ṣalātü'l-evvābīn dirler. Ve daḫı şol (8) kişi ki dünle ḳalḳmaya yatsu namāzından ṣoñra dört (9) ya altı ya sekiz ya on iki rekᶜat namāz ḳılsa, Ḥaḳ Teᶜālā (10) tamam dün namāzın ḳılmışca ṣevāb vire. Geldük. Tesbīhlerden (11) şol ki resūl ḥażretinüñ dāʾimā mülāzemet itdügi duᶜā (12) ve tesbīhlerdür, ṣevāblarunuñ nihāyetini Ḥaḳ Teᶜālā bilür ve ancaḳ (13) ziyāde faẓileti budur. Bunlaruñ ṣevābları ḫuṣāmā divānlarına **[122a]** naḳl olınmayısar. Evvel irte namāzından öndin yüz kez (2) سُبْحاَنَ اَللّٰهِ وَبِحَمْدِسُبْحاَنَ اَللّٰهِ الْعظيِمِ وَ وَبِحَمْدِ diye yüz (3) kez. Daḫı سُبْحاَنَ اَللّٰهِ الْعَظيِمِ وَاَتوُبُ اِلَيْهِ diye. Ve irte (4) namāzından ṣoñra güneş ṭoġmadın yüz kez سُبْحاَنَ اَللّٰهِ (5) وَالْحَمْدُلِلّٰهِ وَ لاَ اِلَهَ اِلاّ اَللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ (6) الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَ كُلِّ شَىءِ قَدِيرٌ (7) وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَ يُمِيتُ وَ هُوَ حَىٌّ لاَ يَمُوتُ بِيَدِهِ diye. Ve yüz kez ṣalāvat (8) getüre ve yüz kez iḫlāṣ sūresin oḳıya ve yüz kez (9) daḫı سُبْحاَنَ اَللّٰهِ

وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوّتَ اِلاّ بِاللّهِ (10) diye. Ve yüz kez daḫı وَالْحَمْدُلِلّهِ وَلاَ اِلَه اِلاّ اَللّهُ وَ اَللّهُ اَكْبَرْ الْعَظِيمِ وَ لاَ مَنْجَاءَ مِنَ اللّهِ اِللّ اِلَيْهِ (11) diye. İkindüden (12) ṣoñra yüz kez الْحَىّ الْ قَيّوُمَ وَ اَتوبُ اِلَيْهِ (13) اَسْتَغْفِرُاَللّهَ الْعَظِيمَ الّذِى لاَ اِلَهَ اِلّ هُوَ diyü. Ve yüz kez daḫı وَتُبْ عَلَىّ اِنّكَ اَنتَ الْتَوَابُ الرّحِيمُ الغَفوُرُ **[122b]** رَبّ اغْفِرْلِى diye. Güneş (2) ṣararıcaḳ yüz kez سُبْحاَنَ اللّهِ وَلْحَمْدُلِلّهِ الْعظِيمِ (3) وَبِحَمْدِهِ diye. Ve gice yüz kez وَ لاَ (4) سُبْحاَنَ اللّهِ وَلْحَمْدُلِلّهِ الْعظِيمِ وَ تُبْ عَلَىّ اِنّكَ اَنْتَ الْ غَفوُرُ (5) رَبّ اِغْفِرْلِى diye. Ve yüz kez daḫı اِلَهَ اِلّ اللّهُ وَ اَللّهُ اَكْبَر Ve yüz daḫı ṣalāvat (6) getüre ve yüz kez daḫı سُبْحاَنَ اللّهِ وَ بِحَمْدِهِ سُبْحاَنَ اللّهِ الْعَظِيم وَ بِحَمْدِهِ (7) الْرّحِيمُ diye. Ve yüz kez daḫı döşegi üzerinde (8) sūre-yi İḫlāṣ oḳıya. Ḥaḳ Teᶜālā mecmūᶜı ḳorḳudan (9) ṣaḳlaya. Dāᵓimā māḥıfẓu āmāni içinde ṭuta. Şeyḫ Şahābe (10) ddīni Sehreverdi raḥimeyullāh şeyḫ İbrāhīm-i Tīmīden rivāyet (11) ider; İbrāhīm-i Tīmī raḥimeyullāh eydür: Ḫażır beni baña eyitdi: Yā (12) İbrāhīm saña bir ᶜaẓīm fāᵓidelü ve bī nihāye ṣevāblu nesne (13) ögredeyin ki benden saña olsun baña daḫı mefḫār-ı **[123a]** enbiyā Muḥammed ᶜaleyhiᵓs-selām teberrükān ögretdi ve didi ki: (2) İy ḳarındaşum Ḫażır her kim bunı oḳumaġa mülāzemet (3) eylese bir kere ṣabāḥ namāzından ṣoñra gün ṭoġmadan (4) bir kere ikindü namāzından ṣora gün ṭolinmadın dünyāda (5) ve āḫīretde maḳṣūdlarina yetişe ve ḳorḳduġından (6) emīn ola. İbraḥīm-i Tīmī eydür baña ki Ḫażır ögretdi (7) bir iki gün oḳıdum. Nā-gāh bir gice düşümde gördüm (8) ki cennete girmişem peyġamberlerle evliyālarla cennet ṭāᶜam (9) larından yirem. Uyandum bir ṣafā leẕẕetile ki andan ṣoñra (10) gice gündüz dört ay göñlüm dünyā ṭāᶜamına meyl (11) itmedi ve bir loḳma yimedüm ol fāᵓīde-yi ᶜaẓīmenüñ adı müsebbiᶜāt-ı (12) ᶜaşeredür. Yaᶜnī on nesnedür yedi şer kere oḳınur (13) evvel yedi kez sūre-yi Fātiḥa oḳıya. Ve

andan mu^{c}avve ẕeteyn **[123b]** oḳıya ve iḫlāṣ ve ḳul oḳıya ve İḫlās ve Ḳulyā eyyühel kāfirūn ve Ayetel kürsī. (2) Ve sübḥāne ilā āḫiri ve ṣalavat وَ اَلّٰهُمّ اغْفِرلِي وَ لِوالِدَيّ (3) اَلْاَحْيآءِ مِنْهُمْ وَالْاَمْواتِ وَاَلّٰهُمّ افْعَلْ بِي (4) وَلِجَمِيعِ الْمؤمِنِينَ وَ الْمُؤْمِناتِ وَالْ مُسْلِمِينَ وَالْمُسلِماتِ اَهْلٌ وَلَا تَفْعَلْ بِنا وَ بِهِمْ يا مَوْلا (6) عاجِلاً وَ اَجِلاً فِي الدِينِ وَالدُّنْيا وَ الْاَخِرَةِ ماانْتَ لَهُ (5) وَ بِهِمْ وَلا قُوَةَ اِلّا بِاللّٰهِ الْعَلِيّ (8) اِنّكَ غَفورٌ حَلِيمٌ جَوادٌ كَرِمٌ رَؤُفٌ رَحِيم وَ لا حَوْلَ (7) نامَا نَحْنُ لَهُ اهَسْلٌ الْعَظِيم her birini yedi şer kere (9) oḳıya. Geldük. Bu leṭā^{ʾ}īf ma^{c}ārifi cem^{c} idüp ve bu ferāīdi (10) fevā^{ʾ}īdi naẓm itmekden maḳṣūd oldur ki bu mevā^{c}iẓa-yı (11) sünninüñ muṭāla^{c}asını birle sa^{c}ādeti müyesser olan (12) kimseler mütte^{c}iẓ ve müstefīd olup, içindeki naṣāḥı (13) birle ^{c}amel-i ṣāliḥ üzerine dāīm mülāzım olalar. Zīrā **[124a]** النّصِيحتُ سَهْلٌ وَالْمُشْكِلُ قَبولُهُ dimişlerdür. İmdi (2) müsted^{c}ī müyesser merām ve müncir mehām ẕūl celāli ola. Kerīm (3) pādişāh ḥażretinden oldur ki her müstemi^{c}e ve ḳā^{ʾ}īle (4) ḳabul tam ^{c}ālīāmْوَالْاَعْوامِ مُرورُ الدُّهورِ müyesser ve muḥaṣṣal (5) ḳılıvire. بِمَنِّهِ بْنِ (7) بِلِاجابَةِ جَدِيرٌ وَ بِوُجِنانِ جِنانِ جَمَعَ عَبْدُ فَقِيرْ مُحَمّدَ (6) وَ كَرَمِهِ اِنّهُ تَعالى ذَلِكَ قَدِيرٌ وَ اَمالَهُ الْمُيَسِّرْ (8) الْمَرْحُومْ اَلْخاجِ عِوَضْ الْمُفَسِّرْ يَسَّرَ فِي الدّارِيْنِ du^{c}ācıdur. Evḳātı şerīfelerde ve sā^{c}āt (9) laṭīfelerinde ād^{c}iyye-yi müstecāblardan münsī ve maḥrūm (10) ḳılmayalar. وَقَعَ الْفَراغُ مِنْ تاءْ لِيفِهِ وَ (11) اِنّهُ تَعالى يُسْمِعُ وَ يُجِيبُ وَ داعِيهِ لا يُجِيبُ يَوْمَ (13) تَوْفِيقِهِ عَلى يَدِ اَضْعَفُ الْعِبادِ وَ اَفْقَرُهُمْ اِلى رَحْمَةِ اللّٰهِ (12) تَنْمِيقِهِ بِعَوْنِ اللّٰهِ وَحُسْنِ التّبادِ مُحَمّدُ بْنُ الْمَرْحُومْ اَلْحاجِ عِوَضْ عِوَّضَ فِي دارِ

DİZİN-SÖZLÜK

Bu sözlük, *Tenbīhü'l-ġāfil*īn' de geçen ve bugün Türkiye Türkçesinde kullanılmayan ya da nispeten az bilinen kelimelerle anlam bakımından değişikliğe uğramış olan kelimelerden oluşmaktadır. Sözlükte yer alan kelimeler, tamamen esere bağlı kalınarak anlamlandırılmıştır.

A

ʿabir (Ar.) **1.**Bir ilaç terkibi. **2.** Güzel koku. 15b/8

aġu Zehir. 26b/6-12, 27a/1-4-5, 39a/13, 55a/5, 66a/10, 66b/5, 81b/1, 98b/2

alda- Aldatmak. 24a/13, 34b/9, 39a/11, 39b/13, 55a/11, 69a/2, 118a/12, 119a/1

ancılayın Onun gibi, o kadar, öyle. 23b/4, 26a/11, 42a/1, 44b/4, 49b/10, 49b/12, 50a/8

anlarcılayın Onlar gibi. 90b/6

añsuz Ansızın, aniden, birdenbire. 25a/2, 25a/8, 30a/8

arġac Dokumacılıkta bezin enine atılan iplik, atkı. 114b/5

arşun (Ar.) Uzunluk birimi. 118a/8

aṣṣı **1.** Yarar, çıkar, kazanç, kār. **2.** Faiz. 30b/10, 43b/4, 54a/4, 74b/7

ayruḳ Başka, gayrı. 9a/5, 25b/5, 25b/7, 31b/6, 32a/1, 33a/3, 34b/3, 40b/12, 106a/10, 110a/1, 110a/3, 115b/4

azuġ Yiyecek, yol yiyeceği, erzak. 43a/10, 116b/9, 117a/3

B

bayağı Sıradan, adi, eskisi gibi, daha önceki gibi. 16a/2

becid Ciddi, gerçek, sıkı. 41b/11

beze- Süslemek, donatmak, tezyin etmek. 46b/11, 51b/11, 51b/12, 114b/9, 114b/10, 117a/4

bidᶜat (Ar.) **1.** Sonradan meydana çıkan. **2.** Peygamber zamanından sonra dinde meydana gelen şey. 10a/8, 18a/1

bile Beraber, birlikte. 12b/2, 34a/9, 35a/1, 38a/3, 38b/2, 58b/1, 61a/9, 61b/4, 64b/11, 66b/3, 71b/11, 73a/3, 74a/4, 74a/5, 74a/10, 92b/1, 92b/4, 93b/5, 99b/4, 102a/9, 104a/7, 107a/11, 107a/13

biti Mektup, name. 72b/12

bolay Ola. 9a/3, 38a/8

boza Arpa, darı, mısır, buğday vb. tahılların hamurunun ekşitilmesiyle yapılan koyuca, tatlı veya mayhoş içecek. 27b/8, 86a/13, 86b/7, 87a/2

C

cirm (Ar.) Cisim, hacim. 26a/10

cümle (Ar.) Hepsi. 61b/2, 63a/12, 64b/10, 65a/8, 66a/12, 69b/8, 71b/11, 79a/10, 103a/12, 105a/10, 105b/9, 107a/3, 108a/9, 111a/13, 114a/1, 117b/4, 118a/7-13, 119a/11

cüst Denk, uygun, yaraşır. 50b/13

Ç

çalap Tanrı, Allah. 27b/1

çeyne- Çiynemek. 33a/5, 33a/9

çimdi- Çimdiklemek. 100a/2-3-5

çoḳra- Kaynamak, fokurdamak. 47b/4

D

dübür (Ar.) Kıç, makat. 113a/10

depele- Dövmek, vurmak; öldürmek. 81a/11, 81a/12, 81a/13, 91a/12, 92a/10, 92b/1, 92b/4, 92b/7, 92b/10, 94a/12, 103b/3, 120a/6, 120a/10

depere Tepesine. 66b/4

deril- Toplanmak; derilmek. 23a/8

destūr vir (Far.+T.) Destur vermek, izin vermek. 66a/13, 111b/11

dünle Gece, gece vakti. 121b/8

düriş- **1.** Çalışmak, çabalamak, sebat etmek. **2.** Karşı karşıya gelmek, çarpışmak, mücadele etmek. 38b/13, 71a/2

düz- **1.** Dizmek, ipliğe geçirmek. **2.** Yapmak, meydana getirmek, tertip etmek, tanzim etmek. **3.** Hazırlamak. **4.** Telif etmek, nazmetmek. **5.** Düzeltmek, tashih etmek. **6.** Düzen vermek, akort etmek. **7.** Süslemek, donatmak. 117b/10, 52a/7, 54b/12, 68b/5

E

efḍal (Ar.) **1.** Daha faziletli. **2.** En ālā, üstün. 27b/5

emcek Meme. 65b/8

emred (Ar.) Bıyıkları terlememiş genç erkek çocuğu. 92a/5, 94b/5, 95b/4,9, 97a/11, 97b/1, 98/1,9, 98b/2, 100a/1.

esrük/esrik **1.** Sarhoş. **2.** Meczup, deli. **3.** Kızgın, öfkeli. 56b/6, 67a/4, 67b/8, 83a/7, 83a/9, 83a/10, 84a/2, 84a/10, 84a/13, 87b/7

eşedd (Ar.) Daha şiddetli, çetin ve sert. 93a/3, 94a/11

ev- Acele etmek. 37a/8, 37a/13, 37b/11

eyegü Eğe kemiği 44b/10

eyit Söylemek, demek, anlatmak. 8b/10, 9a/3-7-8-10, 9b/1, 15b/9, 20a/11, 20b/13, 21a/2-12, 21b/3, 23a/5-6-7, 24a/9, 27b/6, 29a/9, 33b/9, 37a/6-11, 39b/13, 48b/3-5-6-10, 52a/13, 53a/7-9-12, 53b/1-3-6, 54a/4-12, 54b/1-4-9, 55b/3, 56a/7, 57a/10, 57b/6-11-12-13, 58a/4-11, 59a/10, 65a/6-8-10, 65b/1-3-5-12, 66a/1-2-3-5-12, 67a/8-11-12, 67b/1-6-7, 73b/11-12, 75a/10, 75b/3-5-7-11-12, 78b/8, 79a/5, 80a/8-11, 82a/6-8, 86b/8-9, 90a/11, 92b/8, 93b/11, 94a/2, 95b/11, 96b/3, 97b/4-5-6, 98b/6, 100b/3, 103b/11, 104a/1-2-4, 106a/1-2-3-5-8, 106b/2-11, 107a/6, 107b/3-5-8-12, 108b/1-3-13, 109a/3-4, 109b/5-7-9-10-13, 110b/5-6-9-12-13, 111a/2-3, 111b/5-8-10-11-13, 112a/3-4-5-6, 112b/1-3, 113a/2, 113b/1-2, 114a/1-2, 115a/4-12, 115a/2-3, 117a/7, 118b/4-10, 122b/11

F

fāriġ (Ar.) **1.** Vazgeçmiş, çekilmiş. **2.** Rahat, asude. **3.** Boş, boş kalmış, işini bitirmiş, işsiz. 111b/9

G

ġalaṭ (Ar.) **1.** Yanlış kelime veya söz. **2.** Yanılma 41a/9

ġarḳ (Ar.) Suya batmak, boğulmak. 69a/7

geñ Geniş. 62a/5

geñez Kolay. 45b/5

gey **1.** Çok, pek, gayet, pek çok. **2.** İyi, iyice, hakkıyla. **3.** Uygun, layık, muvafık, doğru, yerinde. **4.** Büyük, muhteşem. 10a/4, 16a/9, 51a/5, 56b/4, 72b/11, 91a/2, 91a/3, 92a/1, 105a/3, 110b/6, 120b/2

gögercin Güvercin. 69b/9

gökcek Güzel. 24a/9, 44a/13, 44b/2-3

ġurfe (Ar.) Çardak, köşk, balkon, cumba. 37b/11

ġuṣṣa (Ar.) Keder, gam. 37b/5, 39a/12, 48b/13, 61a/2, 117b/1

güy- Beklemek. 25a/2, 79b/1

güyegü Güvey, damat. 62a/9

H

ẖalāṣ (Ar.) Bir yerden, bir şeyden kurtulma, kurtuluş. 9a/2, 60b/11.

ḥarbe (Ar.) Kısa mızrak, süngü. 55a/5, 66a/10, 66b/4

ẖaṭar (Ar.) Tehlike. 77b/11, 99b/1

hem-çünān (Far.) Böylece. 19b/12

hem-nişīn (Far.) Beraber oturup kalkan, teklifsiz arkadaş. 16a/1

hergiz (Far.) Asla 24b/12, 25b/10, 41b/10, 63a/12, 97b/3, 99b/3

ḥulle (Ar.) **1.** Cennet elbisesi. 17b/4, 63a/10

I

ıssı **1.** Sıcaklık, hararet. **2.** Sıcak. 18b/1-2, 18b/7, 18b/9, 47b/3-4, 48a/1, 54a/10-11, 54b/1, 59a/6, 59b/1, 82b/6,

ıssı Sahip. 13a/11, 28a/2, 28b/1, 70b/11, 71a/4, 71a/7,

İ

iñen Çok, pek, daha çok, gayet, ziyade. 20b/13, 32a/10, 32b/5, 47a/9, 48a/13, 94a/4, 102a/6

iriş- **1.** Uğraşmak, sataşmak. **2.** Şakalaşmak. 23a/3, 38a/7, 118b/8

irte Ertesi, gelecek sabah, şafak sökme zamanı, yarın. 121a/3, 122a/1, 122a/3

imdi Şimdi, şu an; artık, o halde, öyleyse. 10b/7, 13b/5, 16a/2, 17b/9, 18a/9, 20b/5, 21a/5, 21a/6, 23b/11, 24b/2, 24b/13, 25b/11, 26b/10, 27a/6, 28b/6, 28b/8, 29b/2, 32a/2, 33a/13, 34a/8, 34b/6, 34b/8, 35b/6, 36a/6, 36a/13, 37b/13, 38b/8, 39a/1, 39a/6, 42a/1, 46a/8, 50b/2, 55b/1, 59a/1, 60a/6, 60b/5, 62b/13, 63b/8, 64b/13, 67b/9, 68a/7, 71b/12, 72b/13, 74a/7, 81b/2, 83b/4, 97b/11, 98a/8, 99b/5, 104a/6, 106a/2, 108a/7, 119a/1

K

ḳaçan Ne zaman. 22b/1, 28b/1, 31b/13, 40b/9, 42a/1, 59b/7, 85b/9, 91b/6, 91b/11, 92b/7

ḳaḳı- Kızmak. 95b/12

ḳanda Nerede. 101b/4, 107b/8.

ḳançaru Nereye, ne tarafa. 68a/13

ḳanḳı Hangi. 96b/2, 103b/10, 104a/2, 104a/4

ḳaravaş Köle, hizmetçi, cariye. 20b/8

ḳarındaş Kardeş. 77a/7, 110b/11, 123a/2

ḳavıd Kavrulmuş hububat unu. 32b/13

ḳayusı Hangisi. 65b/2

kelp (Ar.) Köpek. 59a/5, 83a/9, 88b/4, 100b/7

kemter (Far.) Daha kötü. 73a/5

kendüyi Kendini, kendisini. 11b/7, 18b/6, 31a/13, 58b/2, 101a/8

kesb (Ar.) **1.**Çalışıp kazanma. **2.** Edinme, peydahlama, kazanma. 7b/13, 8a/10, 16a/6, 36a/12

ḳıçın ḳıçın Geri geri, geriye doğru. 59a/12, 59b/2

ḳıġırıcı Çağırıcı, seslenici, tellal. 79b/8

kim Kim bağlacı. 69a/4, 82a/4, 84b/10, 96a/12, 96b/2

ḳoġ Arkadan çekiştirme, yerme.14b/8, 99a/7

ḳop- Ortaya çıkmak, zuhur etmek. 10b/6, 67b/4, 78a/7, 79b/7, 100b/5

ḳoş- Beraberinde, yanında göndermek. 41a/3, 107a/11, 107a/13

ḳotar- **1.** Boşaltmak, tahliye etmek. **2.** Yemeği bir kaptan başka bir kaba boşaltmak. 108b/5

ḳuşundu Kusmuk. 83a/11

küçirek Küçücük, küçükçe, daha küçük, ufacık. 8a/4-5, 99a/7

küdürāt (Ar.)**1.** Kederler, kasavetler, gamlar, tasalar, kaygılar. **2.** Bulanıklıklar. 26a/5-6-8

L

lüṭf (Ar.) **1.** Hoşluk güzellik. **2.** İyi muamele; iyilik. 28b/8, 46a/8, 62b/8, 63a/1

M

manṣıb (Ar.) **1.** Devlet hizmeti, meᶜmuriyet. **2.** Makam, rütbe, derece, orun. 16a/12, 16b/10, 17a/7

maᶜṣiyet (Ar.) Asilik, itaatsizlik; isyan, günah. 9b/5, 14b/1, 16a/10, 17b/1, 21b/6-10, 23b/10, 27b/10, 31a/1, 32a/9, 42b/3, 49b/10-11-13, 50a/4, 50b/10-12, 69b/2, 72b/4-7, 77b/8, 91a/3, 91b/13

manẓar (Ar.) **1.** Nazar edilen, bakılan, görünen yer. **2.** Görünüş. **3.** Çehre, yüz. **4.** Gözbebeği 51b/11-12

mekir (Ar.) Hile, aldatma. 18b/9

mızġan- Uyuklamak, azıcık uyumak. 108a/4

muştu Müjde. 19b/11

muṭ Eskiden kullanılan bir ağırlık ölçeği. 41b/2

muṭīᶜ (Ar.) **1.**İtaat eden, boyun eğen. **2.**Bağlı. **3.**Rahat. 9b/6, 10a/5, 24b/12, 29b/11, 36a/10, 44b/2, 61b/8, 66a/4, 107b/7, 108b/2, 110b/9, 118b/6

muttaḳī (Ar.) Günah ve haramdan sakınan, harama yanaşmayan, ehli takva. 16a/6, 19a/1-3-5-7, 19b/5, 19b/8-10-13, 20a/6, 21a/4, 40a/10, 41a/6

mülevveṣ (Ar.) **1.** Telvis edilmiş, kirli, pis. **2.** İntizamsız, karışık. 22b/10, 64a/11

N

naḳīr (Ar.) **1.** Hurma çekirdeğinin arkasındaki beyaz çukur. **2.** Pek küçük, ehemmiyetsiz şey. 39b/8

nesne Şey. 7b/2-5, 8a/5, 10a/3, 10b/7, 30b/13, 31a/11-13, 32a/10-11, 33a/2, 34a/2, 37a/1, 37b/1, 39a/8, 41b/12, 48b/12, 51b/6, 52a/11-12, 53a/1,

53b/7, 54b/10, 68b/8, 69b/1, 70b/9, 71a/2, 78b/7-8, 83b/7, 86a/6-12, 87b/9, 97a/7-9, 101a/6, 101b/3, 104a/1, 111a/1, 111b/12, 119a/10, 122b/12, 123a/12

nezᶜ (Ar.) **1.** Bir şeyi yerinden koparma, sökme. **2.** Kaldırma, yok etme. **3.** Can çekişme. 37a/5

niᶜam (Ar.) Nimetler. 63a/7

O

od Od; cehennem. 9a/2, 14b/8, 20a/1-5, 21a/9, 45a/9, 47b/6-7-9-10-11, 48a/2, 48a/9, 48b/9, 51a/7, 59b/8, 66a/9, 70a/10, 78a/13, 93a/5, 93b/5, 94a/12, 99a/6, 109a/5-6, 110a/1, 113a/10-13, 113b/12, 115b/12

Ö

öñdül Mükafat, yarış ödülü. 36b/5

öñdin Önce. 25a/9, 36b/3

örü **1.** Kalkık, dik. **2.** Yükseklik. 65b/4

öykün- Taklit etmek, taklide çalışmak, özenmek. 38a/4-8-10, 38b/11

P

peşimān (Far.) Pişman. 12a/12, 25b/10

R

reyn (Ar.) **1.** Kir, pas. **2.** Gönül sıkıntısı, iç üzüntüsü. 22b/9

S

saġış Sayı, miktar, adet, hesap. 30a/12, 32b/3

ṣaġire (Ar.) **1.** Küçük. **2.** Küçük günah. 40b/4

ṣanu Zan, kanaat. 56b/9, 72a/9, 35a/8

sārik̟ Çalan, hırsızlık eden. 13a/10

ṣataş- Rastlamak, rast gelmek, karşılaşmak. 102a/5

ṣayḳal (Ar.) Cilacı, cila aleti. 22b/4, 26a/9

segir- **1.** Koşmak. **2.** Hafif kımıldamak, kıpırdamak, seğrimek. 17b/7

sekrān (Ar.) Sarhoş. 83a/8

sencileyin Senin gibi. 24a/7-8

sermedī (Far.) Daimi, sürekli. 20b/9, 61b/3, 63b/8

söyün- Sönmek, parlaklığı gitmek. 20a/5, 48a/12, 99b/2

süci İçki, şarap. 81b/11-12, 82a/4-10-13, 83a/1-2, 83b/12, 84a/13, 84b/3, 85a/7, 86a/1-7-8-10-13, 86b/3, 87a/1-8, 110b/8

süst (Far.) **1.** Gevşek, sölpük. **2.** Manasız, değersiz. 50b/13, 120a/3

Ş

şaḳāvet (Ar.) **1.** Bedbahtlık, bahtı karalık, kutsuzluk. **2.** Eşkıyalık, haydutluk. 21b/8-9-10, 23a/12, 38b/10, 49a/5, 84b/6, 88b/6

şerīk (Ar.) **1.** Ortak. **2.** Ders, mektep, medrese arkadaşı. 7a/2, 58b/7

şebīh (Far.) Benzeyen, benzeyici. 7a/2

T

ṭamu Cehennem. 18b/1,2, 120b/6

ṭaʿn (Ar.) Sövme, yerme, ayıplama. 11b/6, 12a/2

ṭañla- **1.** Hayret etmek, şaşmak, garip bulmak. **2.** Şaşırtmak. 109a/12

ṭaşra Dışarı. 50b/9-11, 60a/5, 107b/12-13

tiryāḳ (Ar.) **1.** Zehirlenmeye ve bazı hastalıklara karşı kullanılan macun. **2.** Panzehir. **3.** Afyon. 27a/5, 39a/13, 117b/1

tuḥfe (Ar.) **1.** Hediye, armağan. **2.** Yeni çıkma, hoşa gider, güzel şey. 63b/4

ṭutruḳ/ṭutruġ Ateş tutuşturacak çör çöp. 48a/2-9, 48b/7-8, 109a/6

U

uçmaḳ Cennet. 17b/4, 35b/7, 61b/4, 62a/3

uġrı Hırsız. 59a/13, 59b/1-2-3-11

uġun- Bayılacak hale gelmek, bayılmak, aklı başından gitmek. 48a/4,

uş **1.** İşte, şimdi. **2.** Çünkü. **3.** Ancak. 24a/10, 58b/11, 67a/11, 68a/5, 97a/6-11

Ü

üşen- Rahatsız olmak, usanmak. 9b/2

V

vārid (Ar.) Gelen, vasıl olan, erişen. 43b/13

viribi- Göndermek. 89a/4, 89b/6, 96b/13

Y

yalıncaḳ Çıplak, üryan, cascavlak. 18b/5

yaraḳ/yaraġ **1.** Hazırlık, levazım, teçhizat. **2.** Silah. **3.** (At hakkında) Pişkin ve idmanlı. 36b/13, 43a/13, 63a/6

yarındası Ertesi, ertesi gün. 56a/7

yarlıġa- Bağışlamak, affetmek. 28a/6, 40b/3-4

yavuz Kötü. 14b/7, 61a/12, 71b/5

yazuḳ Günah. 19a/3, 117a/11

yeg Yeğ, tercih olunan. 10b/12, 18a/13

yegrek Daha iyi. 10b/12, 45a/11

yelte- Teşvik etmek, tahrik etmek, koşturmak, harekete geçirmek, kışkırtmak. 10b/8, 11a/1-8, 60a/13, 60b/3

yeyni Hafif. 38a/11-12

yıġlın- Sakınmak, çekinmek. 84a/9-10

yigren- İğrenmek, uzak durmak. 105a/10

yir Yer, mekan. 15b/13, 36b/11, 37b/12, 47b/11, 86b/6

yuy- Silmek, imha etmek, izale etmek, bozmak. 28a/7, 76b/9-12

yun- Yıkanmak. 47b/8, 107b/8

Z

zeyrek Anlayış. 43a/5

ẕemm (Ar.) Yerme, kınama; ayıplama. 39a/4

ORJİNAL METİN ÖRNEĞİ

تنبيه الغافلين

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين

صدق واخلاص بزله خالق موجودات ورازق مخلوقات

عالم السر والخفيات حق تعالى حضرتنه حمد وثنا قلوب

سيد كائنات وخلاصه برزيات وشفيع العصات فى يوم

العرصات محمد مصطفا يه صلوات كتور دوكمزدن

صكره اى حبيب صادق واى لبيب حاذق بل كل وفهم

ايله كل اولا فرض واجب اولدركه حق تعالى نك بزلكنه

اقرار ايليه وثانيا محمد مصطفا نك رسالتنه اعتراف

ايليه مقصود حق تعالى تى بزلمكدن اولدركه چون

عزالدنيا بالمال وعزالاخرة بالاعمال

تحقيق الله تعالى نك بزلكنى بلكه اندن ارتق تكرى

بوقدر شريكدن وشبيهدن منزهدر انك حكمنه

مخالفت ايليه كناهى ترك ايدوب دائما انك حضرتنه

لايق عبادته وطاعته مشغول اولمه زيرا اول سلطانه

قوشوا ولوب كيمه صغينه وكمك قيوسنه واره كمدن

رحمت طلب ايليه ينكه كلام مجيدايجنده يور مشدر

وَاَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ يعنى سزى يوقدن وار ايلين

پادشاه بنم كه سزى عالم عدمدن وجوده كتورب

درلو تربيتلر قيلورم پس ايله اولسه بكا عبادت

ايلك عمر كورى بنم قولغمه صرف ايلك بندن ارتوغه

نظر ايليوب كوكل ويرمك ينكه برايتده دخى رسول

حضرتنه امر ايدوب ايدر وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي

لَا يَمُوتُ يعنى توكل ايله يا محمد سن شول پادشاهه كه

غزالدنيا

كل شئ فساد وفنا الا الذين تراك الصلوة

لا تجمع لا تدري لمن تجمع

دآئما دريدرا ولمدن منزهدر اندن غيرى هرنيه
كوكل ويررسك خطادر زيرا اندن غيرى نسنه مجموعى
فاينيدر هلاك اولسه كركدر بتكه قرآن مجيدده بيورر
كل شئ هالك الا وجهه له الحكم واليه ترجعون
يعنى مجموعى نسنه كه مخلوقدر هلاك اولميجيدر الا
حق تعالى كه باقيدر فنادن منزهدر وآخرتده حكم
انكدر مجموعكز انك حضرتنه وارجقسكز مرجعكز
اولدر هرنه فعل اشلمه سكزاكه كوره جزا ايتسه كركدر
هيچ كمسيه ظلم ايلمز اكر خير عمل ايتسك ثوابلر ويره
جكدر واكر شر عمل ايتسك عذابلر ايده جكدر بتكم
كلام مجيدنده بيورر اليوم تجزى كل نفس بما كسبت
لا ظلم اليوم يعنى قيامت كونيده هر نفسه جزا اولنور
كسبيله اول كونده ظلم يوقدر اكر ذره قدر خير

انشاريه

نية المؤمن خير من عمله ونية الكافر شر من عمله

اشلر بسه كورسه كرك يعنى اولقدر ثواب بولسه كرك
بتكه قرآنده خبر ويرر فمن يعمل مثقال ذرة خيرا يره
ومن يعمل مثقال ذرة شرا يره ذره ديو كنش
ايجنده كى خيال كبى كورنن بغايت كچى ركك توزه ديرلر
يعنى اندن كچى ركك نسنه اولمز شول مقدار نسنه
دخى عملدن ضايع اولمز مثاياخ بومعنا اوزره نظم
ايلمش ديمشكه شعر غدا توفا نفوس ما كسبت
ويحصد الزارعون ما زرعوا ان احسنوا احسنوا
لانفسهم وان اساؤا فلها ما صنعوا يعنى
يارين قيامت كونيده هر نفسنه كسب ايتديسه اول
ويرلسنر وهر كشى دنيادنه اكديسه آنى بيجر اكر ايو
عمل اشلديسه نفسنه فايده ايلدى كه انك جزاسى
لطفلر واحسانلر اولسنر واكر برا مر عمل ايتديسه انك

شهادة المسلمين بعضهم على بعض جائزة ولا تجوز شهادة العلماء بعضهم على بعض الا ان يشهد عليهم كلهم

الحديث

الذين يزعمون الآخرة

جزايى دوزلو عذابلرا ولسون بو آيتك تفسيرنده مفسر
بر حكايت كتورور رسول عليه السلام زمانيده بر
كافر كلدى رسولك حضورينه صدق اخلاص برله
ايمان كتوردى اصحابدن بر نفر صحابيه رسول امر ايلدى
ديديكه بو مؤمن قردا شكزه قرآن تعليم ايلمك كه
عمل علمله اولمق كركدر بونلر دخى سورة فاتحه
دن اوكرتديلر تا سورة زلزليه دكين چونكه سوره
آخرنده فمن يعمل مثقال ذرة خيرا يره ومن يعمل
مثقال ذرة شرا يره ديو اوقودى فريادايدوب
اغلدى ايتدى بو سوره يه دكين اوقودغمز يترن
بوندن مقصود معلوم اولدى چون هر كشى ذره
قدر خيرانيسه كورسه كرك واكر ذره قدر شرانيسه
كورسه كرك ايمش شمدن صكره يكجه كوندز خير عمله

مشغول

مشغول اولايين تاكه ثوابم زياده اولة وشر عملدن
صاقنيين بو ليكى جهنم اوديندن خلاص بولم بو صحابه
لر كلديلر رسول حضرتنه شكايت ايلديلر ايتديلر
يا رسول الله اول مسلمان اولكن كشى زلزله سوره سنه
دكين اوقودى اندن يو قارو آيرق اوقومدى رسول
حضرتى نور نبوتله بلدى انك مقصودى نى اما بونلر
شبهسنى كيدرمك ايچون ايتدى وارك اول كشى يه
كتورك كتورديلر ايتدى بنجون زلزله سوره سندن
يو قارو اوقومدك اكا اكتفا ايلدك جواب ويروب
ايتدى يا رسول الله مقصود معلوم اولديكه مؤمن
دائما خير عمله مشغول اولمق كركدر زيرا ذره قدر
عمل اكر خير اكر شر صورلسه كرك ايمش شمدن كيرو
خير عمل زياده اتمك اوزره اولايين رسول حضرتى

محمد بشر لا كالبشر بل هو كالياقوت بين الحجر

ایتدی فقد فقه هذا الرجل یعنی تحقیق بوکشی عالم
ربانی اولمش بونی اوشندرمك کندو حالنه مشغول
اولسون پس معلوم اولدیکه مقصود حق تعالی تی
برلمکدر اکه مطیع اولوب دائما طاعته وعبادته
مشغول اولمق کرکمش اکه قرشو اولوب معصیت
اشلمکدن صقنمق کرکمش زیرا مطیع اولمق کرکدر زیرا
مطیع علك دلیل درآنی سومك لکه آنی سومك
سبب اولور جنته کیرمك لکه وکناه اشلمك دلیل
اولور انك مخالفتنه انك مخالفتی سبب اولور
جهنمه کیرمك لکه بعضی مشایخدن بو معنی اوزره
نظم ایدوب دیمشلرکه ● تعصی الاله وانت تظهر
حبه ● لو کان حبك صادقا لاطعته ● هذا لعمری
من فعال بدیع ● ان المحب لمن یحب مطیع ● ولو کان

ان تعصی مولاك ● فاطلب مکانا لا یراك ● یعنی
سن حق تعالی یه عاصی اولورسن حال بودرکه
محبت اظهار ایدوب سورم دیرسن امدی بو نسنه
کی عجب اشلرلردندر اکر سودکوك کرچکمش سه حکمنه
مطیع اولیدك زیرا سون کشی امرنه مطیع اولوب ه
مخالفتدن احتراز ایدر ● کلدك رسول علیه السلام
رسالتنه اقرار ایلمکدن مقصود اولدرکم انك سنتن
طوته شریعت احکامله عمل ایلیه وبدعت اشلمك
لری ترك ایلیه زیرا انك امتیدن اولمق سنت اوزره
دائم اولمغله وشریعت اوزره قائم اولمغله اولور
زیرا کندو بیورر امتی من تمسك بسنتی وعمل بشریعتی
یعنی بنم امتم اولدرکه سنتم طوته وشریعتمله عمل
ایلیه پس فکر ایدوب کوره کم رسول علیه السلام

نه اشلدی عبادتدن طاعتدن نه قلدی جهد ایدوب
اول دخی انلردن قله شر یعتده نه حکم ایلدی نیکی
حلال دیدی یمکدن ایچمکدن یکمکدن حلال بلوب
آنی اشلیه ونیکی حرام دیدی آنی ترک ایلیه تاکید ه
انك امتیندن اولله یارین قیامت کونیده انك زمره
سیندہ قوپه انك شفاعت دایره سیندہ حوض
کوثرندن شراب طهور ایچه یسن امیدی بو نسنه بر
برینی دائما خیره یلتیب شردن منع ایتمك بزله اولور
که اکا امر معروف ونهی منکر دیرلر نیکه حق تعالی
کلامم قدیمده بیورر کنتم خیر امة اخرجت للناس
تامرون بالمعروف وتنهون عن المنکر یعنی ای محمد امتی سز
یکرك اولد یکوز شول امتلردن که اظهار اولندی
آدم اوغلنلر ندن شوندن که بزبری کوزی ایو عمل لره

یلتندر

یلتدکزو بر امر اشلردن منع ایلدیکوز یغدکوز پس خیر
امت اولمغه سبب امر معروف ونهی منکر اتدکلری
اولدی والا که عکس اولسه شر امتدن اولوب منافق
اولورلردی نیکه بزایتده دخی بیورر والمؤمنون
والمؤمنات بعضهم اولیاء بعض یامرون بالمعروف
وینهون عن المنکر المنافقون والمنافقات بعضهم
من بعض یامرون بالمنکر وینهون عن المعروف پس
مؤمن صفت بولدرکه بزبرینی عبادت طاعته یلتیلر
فسقدن فساددن منع ایلیلر هادی الهدن تورق
کناهی ترك ایله غیبت سوکیله که یارین اولمش قرندا شك
اتن یدرلر حرام میرتیك حقن یمه که یارین جهنمده زقوم
یدرلر حرام شراب لردن ایچمه که یارین کافر لرك کوده
سیندن اقن ارکلری وقانلری ایچورلر بو وجهله نصحت

من زاد اعلا ولم یزدد فی الدنیا زهدا لم یزدد من الله الا بعدا

آیلرز منافق منع ایلرایدر کل اخی برو برز وقت عشرت
ایده لوم سنکله ذوق ایده لوم زرا قلغی قوظرافت اهل
اول دیو فساد ایشلره دلالت ایلرایله اولسه منافق
اولور یارین جهنمه کیروب درلو عذابلره مبتلا اولر لیسر
بوندن صکره دخی صالحلری کوریجک درلو درلو
طعنلر ایدوب انجدرلر مرایی لردرجمریلردرلر
دخی ادمزمی دیرلر دیو حقیر نظر ایدوب کندوی کورر
اخبارده کلمشدر کیه یارین قیامت کونندم ناکاه
فاسقلر بقالر کوره لرکه صالحلر عرش کولکه سنده
راحت لغله اوتورروب حضرت مصطفانک حوضی
کوثرندن شراب طهور ایچرلر فی الحال تیزجک قچوب
واره لر انلرک اراسنه کیره لر دخی خطاب کله کیه
وامتازوا الیوم ایها المجرمون سیحلوک چقک بوکون

ای فاسقلر صالحلر ایچندن دنیاده انلردن قچر دکورز
انلری سومزدیکوز دایما طعنه لر ایدوب خور نظر
ایله بقردیکوز بوکون انلره می قوشمق ایسترسیکوز
انلره دنیاده ایکن قریشوب انلرک عملی کبی عمل قزمق
کرکیدوکوز بوکون عرش کولکه سنده راحت اولور
دیکوز پس عذاب فرشته لرینه امر اولنسر فاسقلری
یوزلری قره سندن یله تر دخی طوته لر انلری صحلره
ایقلرن بغلیه لر بیللرن بوکوب یوزلری اوزرینه جهنمه
قویالر نتیکه حق جل وعلا خبر ویردی یعرف المجرمون
بسیماهم فیوخذ بالنواصی والاقدام نواصی ناصیه نک
جمع در الن صاچنه دیرلر اول وقتده اهل فساده
یولداش اولوب انلرک فعلنه موافقت ایدوب پشیمان
اولوب دیلرکه یاویلتی لیتنی لم اتخذ فلانا خلیلا کاشکه

كه بن فلان فاسق دوست ايدنميه‌دم يوكون قيامتده
انكله بله بوعذابه كرفتار اولميه‌دم انكجون حضرت
مصطفا عليه السلام بيورديكه المرء على دين خليله
فلينظر احدكم مع من يخالل يعنى كشى كمكله دوست اولوب
مصاحب اولورسه انك دينن اوزرنه اولور ايله اولحق
نظر ايله سون كورسون كمكله دوست ايدر اكر فاسق
اولحق اولورسه مصاحب اولدوغى تيزجك انك
صحبتن ترك ايدوب اندن ابراغ اولسون صالحلر
صحبتن اختيار ايتسون تاكه انلرك له حشر اولله وبومعنى
اوزره علما نظم ايدوب ديمشلركه • عن المرء لا تسئل
وابصر قرينه • فان القرين بالمقارن مقتدى • يعنى بركشى
كه كورورسن نكشيدر حال ندر ديو صور مغل يولداشنى
كورركل انك حالنى صورغل زيرا ايو يولداش يولداشه

اويوب اول نه استلرسه اول دخى آنى ايدجك اولور
يعنى هركشينك حالى يولداشندن معلوم اولور ديدكلرى
بومعنى اوزره دركايله اولسه دائما صالحلره يولداش
اولوب انلره اقتدا ايتمك كركمش تكله حق تعالى بيورور
يا ايها الذين امنوا اتقوا الله وكونوا مع الصادقين يعنى ايمان
كتورن مؤمنلر قورقك تكريدن دائما صالحلره مصاحب
اولك قورقك تكريدن ديدكدن صكره صادق قلزله يعنى
صالحلره اولك دير يعنى ديمك اولوركه تكريدن قورقوق
صالحلره يولداش اولمقدن حاصل اولور زيرا صحبت
مؤثر در طبيعت دخى سارقدر اوغور لز يولداشنك
خويلرندن اكر طبيعت ايسى آنى طوتيمسه دخى الطبيعة
تسرق من الطبيعة وصاحبها لا يدرى ديمشلر صالحلر
اوزرنه دائما رحمت يغمر وحق تعالى نك رحمت عنايتى

من اخلص لله اربعين يوما ينابيع الحكمة من قلبه على لسانه
من اخلص لله اربعين يوما ينابيع الحكمة من قلبه على لسانه

العلماء امناء الرسل ما لم يخالطوا السلطان ويداخلوا الدنيا فاذا خالطوا السلطان وداخلوا الدنيا فقد خانوا الرسل فاحذروهم واعتزلوهم

دائما انلرك درهركم انلره بولداش اولدى اول دخى
سعادت حاصل ايلدى زيرا حضرت مصطفا عليه السلام
من كثر سواد القوم فهو منهم ديو بيورور يعنى كمكه بر
قومه قرشور انلرك قرلتوسين ارتورسه انلردن اولور
پس امدى جهد ايدوب دائما صالحلره مصاحب اولق
كرك بو نلر بر طايفه در كه حضرت مصطفا عليه
السلام عند ذكر الصالحين تنزل الرحمة ديو بيورور
يعنى صالحلر اكلدوغى وقتن كوكدن رحمت انر يعنى انلر
اكنلر اوزرينه رحمتلر يغر حقيقتده رحمت دخول
جنتدر يعنى جنته كرمكدر صالحلر اكلدوغى وقت
جنته كرمك نجه اولور معنسى نه دينمك اولور يعنى
دينمك اولور كه صالحلرى اكمق سبب اولور جنته
كرمكه زيرا انلرى اكمق انلره محبت ايدوب انلرك

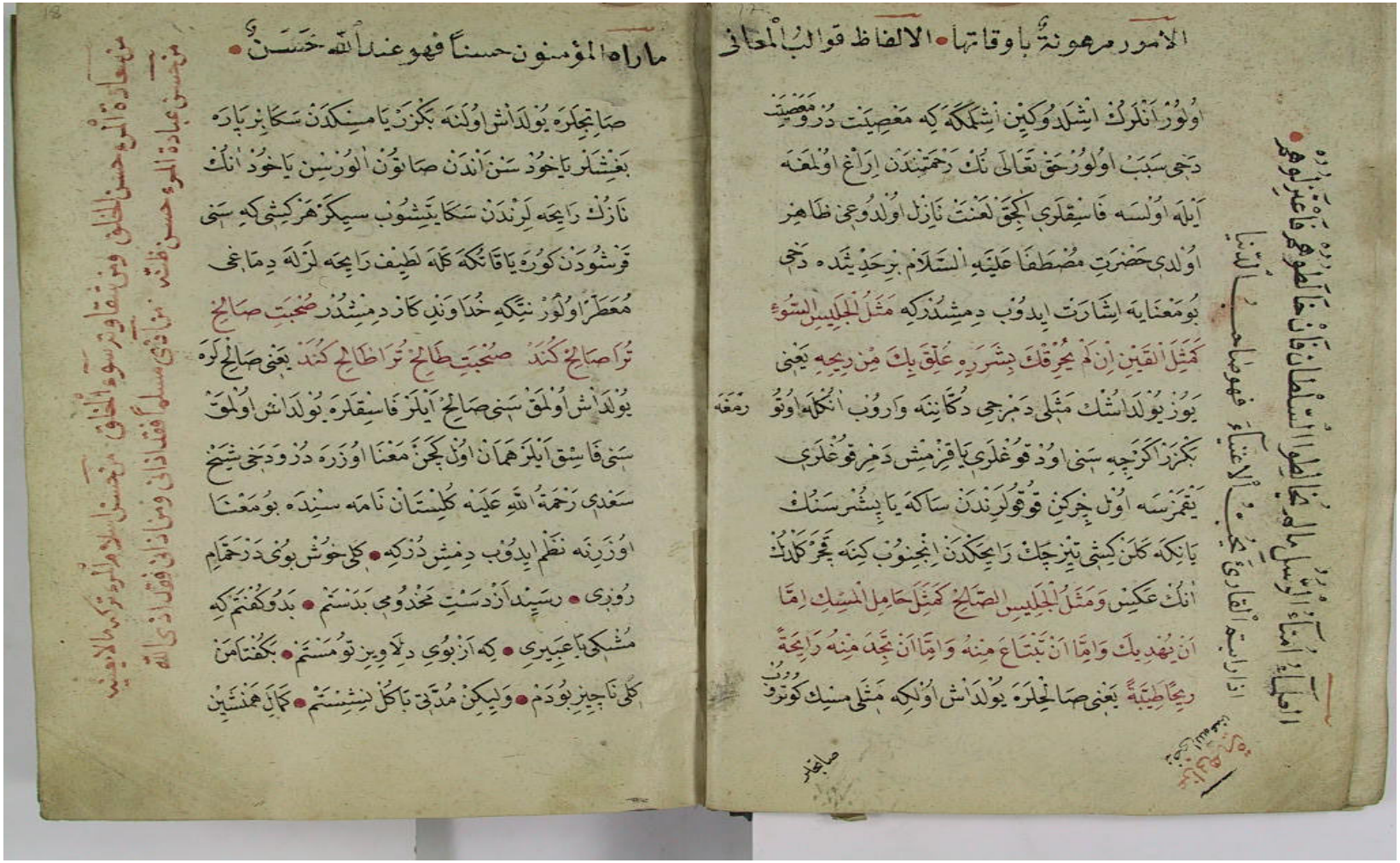
فعلنه

من احب قوما حشره الله فى زمرتهم

فعلنه اقتدا ايدر يعنى انلرك اشلدوكين اشلر نفس رحمتك
اصلى عبادتدر عبادتك اصلى رغبت اتمكدر عبادته
پس رغبت اتمكدر انلرك عبادتى صالحلرى اكمقدن
حاصل اولور صالحلرى اكمق جنته كرمكه سبب اولدى
ايله اولسه صالحلرى اكمق رحمت نازل اولمق معنسى ظاهر
اولدى كلدك انك عكس باينده حضرت مصطفا عليه
السلام عند ذكر الفاسقين تنزل اللعنة ديو بيورور
فاسقلرى اكمق لعنت اينر اكا نلر اوزرينه لعنت حق تعالى
رحمتندن ايراغ اولمقدر فاسقلرى اكمق سبب اولور
انلرى سومكه وانلرى سومك سبب اولور انلرك
فعلنه اقتدا ايتمكه وانلرى اكمق دائما دليل اولور انلر
محبتنه زيرا كشى نى سوردسه انى چوق اكمى اولور نتكه
من احب شيئا اكثر ذكره دمشلردر پس انلرى اكمق سبب

پس محبتنه كرار دور زوده ذكر كرار تورر وقد مشاهده
قيوسين آخر مشاهده كشى وصلتنا يلتقد

نعم الامراء فى باب العلماء بئس العلماء فى باب الامراء عالمك هر بر كلمى لؤلؤ مرجان ايجيدر
جاهلك هر بر كلمى تشنه دهان ايجيدر

الامور مرهونة باوقاتها • الالفاظ قوالب المعانى

اولور انلرك ايشلدوكين ايشلمكه كه معصيت در وقصيت
دخى سبب اولور حق تعالى نك رحمتيندن ايراغ اولمغه
ايله اولسه فاسقلرى الحق لعنت نازل اولدوغى ظاهر
اولدى حضرت مصطفا عليه السلام بر حديثده دخى
بو معنايه اشارت ايدوب ديمشدركه مثل الجليس السوء
كمثل القين ان لم يحرقك بشرره علق بك من ريحه يعنى
يوز يولداشك مثلى دمرجى دكانينه واروب انكله اوتو رمغه
بكرز اكرچه سنى اودقوغلرى يا قرمش دمرقوغلرى
يقمزسه اول بوركين قوقولرندن ساكه يا پشر سنك
يانكه كلن كيشى تيز جك رايحه لرندن انجنوب كيته قوكلدك
انك عكس ومثل الجليس الصالح كمثل حامل المسك امّا
ان يهديك وامّا ان تبتاع منه وامّا ان تجد منه رايحة
ريحا طيبة يعنى صالح الخلرة يولداش اولكه مثلى مسك كوتورب

صاحفر

ماراه المؤمنون حسنا فهو عند الله حسن •

صاتيجلره يولداش اولنه بكرز يا مسكدن سكا بر پاره
بغشلر يا خود سنى اندن صاتوب الورسين يا خود انك
نازك رايحه لرندن سكا پشوب سيكر هركيشى كه سنى
قوشودن كوره يا قانكه كله لطيف رايحه لرله دماغى
معطر اولور نتكه خداوندى كاذ دمشدر صحبت صالح
تراصالح كند صحبت طالح تراطالح كند يعنى صالح لره
يولداش اولمق سنى صالح ايلر فاسقلره يولداش اولمق
سنى فاسق ايلر هما ان اول بحر معنا اوزره دردنجى شيخ
سعدى رحمة الله عليه كلستان نامه سنده بو معنا
اوزرنه نظم ايدوب دمشدر ذكره • كلى خوش بوى در حمام
روزى • رسيد از دست محبوبى بدستم • بدو گفتم كه
مشكى يا عبيرى • كه از بوى دلاويز تو مستم • بگفتا من
گلى ناچيز بودم • وليكن مدتى با گل نشستم • كمال همنشين

من بعادة امرء حسن الخلق ومن بشاشة وجهه ومن حسن سلوك امرء تركه ما لا يعنيه
من حسن عبادة المرء حسن ظنه من اذى مسلما فقد اذانى ومن اذانى فقد اذى الله

دز من اثر ذکر کرد • وکرنه من همان خاکم که هستم • حاصل معنی
بودر که یعنی کل که طیرا قدر اصلی حقیر در شانی ایقلر
اتیندہ باصلمقدر شیخ سعدی ایدر ناکاه همامده کوردم
نازك دمشقی طاس ایچنده قومشلر خواجه لر و عزیز
کیشیلر باشلری وسقا للری اوزرینه درمشلر درلو نازك
فقولر له دماغم معطر اولدی کوکل عالمندن حال دیلمله
سؤال ایدوب دیدمکه ای کل بو عزت وشرف سکا ندن
کلدی مسکی اولدك یا عنبر که سنك نازك رایحه لرك بنی
مست ایلدی اول دخی حال دیلمله جواب ویروب ایتدی که
کرچکسن کرچه بن حقیر طیرا غدم ولکن بر رفیق کون عزیزه
وشریفه مصاحب اولدم که کلدر انك عزتندن وشرفندن
بکا دخی سرایت ایلدی بندخی بولوب خوجلر و اولولر باشی
وسقا لی اوزرنه یر بولدم پس نبم ذاتمدن دکلدر بو عزت تلکه

همنشین جمالی وعزتی بکا اثر ایلدی عزیز اولدم ولکن همان
بیا غی حقیر ایقلر اتیندہ باصلان خور طیرا غم پس امدی
بو مثلدر سندخی نقدر کناه کار ایسك اول کناه سبیله
حقیر اولدکسه صالخاره یولداش اولغلکه دائما اتلرك
صلاحیتندن وشرفندن سکا دخی یتشه سن دخی صلاح
کسب ایدوب کناهی ترك ایدوب متقیلردن اولوب
الله تعالی قتنده عزیز اوله سن نتکه حق تعالی ان اکرمکم
عند الله اتقیکم دیو بیورور یعنی بدرستی ورا ستی سزوك
کی کرامتلو رکوکز وعزتلو رکوکز الله تعالی قتنده کی
معصیتندن صقینجی وارا غ اولجکوز درپس شرف عزت
وکرامات وریفعت حق تعالی حضرتندن تقوی وطاعت
بزله اولدی مال چوق اولمق بزله ویا منصب عالی اولغله
اولدی یا خود حسب نسب بزله دخی اولدی نتکه حق

تعالى ان اكرمكم عند الله اتقيكم دديدى اكثركم مالا او
جاها او حسبا دیمدى وبو آیت معناسنه مناسب حضرت
مصطفادن حدیث قدسى روایت اولندیکه اذا کان
یوم القیامة یقول الله تعالى انکم جعلتم لانفسکم
نسبا وجعلت لنفسى نسبا فرفعتم نسبکم ووضعت نسبى
فالیوم ارفع نسبى واوضع نسبکم یعنى قلت ان اکرمکم
عند الله اتقیکم فجمعنى قیامت کونى اولسه حق تعالى کندو
عظمتیله دیسترکه دنیاده سز کندو نفسلرکزه یوزدن
نسب قلدیکوز یعنى فخر اتمکله وعزیزا اولمغه سبب مال
جوق اولمغى وملك ومنصب جوق اولمغى قلدیکوز ازبار
اموالله واصحاب منصبه درلو عزتلر واکراملر قلدیکوز
نقدر فاسقسه وفساد اهلیسه فسقنه فسادیته
بقمایوب درلو تعظیملر واکراملر قلدیکوز بندنى کندو

من بارا بالسلام فقولوا لى بالله ورسوله منزلنا ما اكلاوه من قبل السلام فلا تحملوه

نفسیچون نسب قلدم یعنى کرامته وعزته سبب تقوى
وعبادت قلدم وهرکشیکه بندن قورقوب کناهى ترك
ایلدى عبادته طاعته مشغول اولدى بنم قیمده عزت
وکرامت انکدر دیدم اکرچه دنیا مالندن برحبتسى دخى
یوغسه اکر بر قریشیره دخى مالك دکلسه چونکه سز
کندو نسبکوزى رفع ایلدیکوز عزته وکرامته سبب مال
ومنصب قلوب دائما اهل منصبه واهل دنیایه تعظیم
واکرام قلدیکوز نقدر فساد اهلیسه دخى فسادیته
بقمادیکوز بنم قولومه مخالفت قلدیکوز صالحلره ه
حقیر نظر ایدوب خورلر دیکوز دنیاى ترك ایدوب فقیر
اولدقلرى چون امدى بوکون قیامت کونده بندخى کندو
نسبم رفع ایده زین یعنى کرامتى وعزتنى اهل تقوایه و
ارباب طاعته ویرورین نقدر دنیاده سزك قیلکوزده

ذلیل وحقیر ایسه وحقارت ذلتی اهل معصیته ویرور نی
نقدر دنیاده عزیز ومکرم ایسه پس حق تعالی صالح
قولنه که قبردن طوره قیامت کونینده نوردن براق ویرسر
پس یوز فرشته بلسنجه اوچماقدن حلله لر کتوره لر و
کیدوره لر براقه بندوره لر دخی الا لر حق تعالی حضرتنه
کتوره لر تعظیم واکرام ایدوب یانجه واوکنجه فرشتهلر
سکرد شلر خلقی یاره یاره شول ازدحام ایچنده که
بیك ایاق براياق اوزرنه اولجقدرها صولك ای خلائق
عاشق معشوقنی کورمکه کیدر دیلر پس امدی اویله
اولجق کرکدرکه مؤمن دائما صالحلره یولداش اولله و
انلره محبت ایدوب انلرك فعلنه اتباع ایدوب دائما
اعزاز واکرام ایلیه نقدر صورته خور حقیر ایسه ده
حقیقتده که عزتن وشرفن فکر ایلیه اکر سنت وشریعت

اوزرنه قائم ایسه که اهل بدعت اولمیه زیرا شول فقیر
که مبتدع اولدی سنة وشریعة مخالف اولدی خسر
الدنیا والاخرة قبیلندن اولور یعنی دنیادن محروم
اخرتدن دخی محروم اولور زیرا پیغمبر علیه السلام بزم
امتم سنتم طوتندر وشریعتم بزله عمل قلندر اولکه
سنتم ترك ایدر وشریعتمه مخالفت ایدر اول بزم امتم
دکلدر بن اندن بیزارم یارین شفا عمتدن محروم
اولجقدر دیو بیورر نیتکه یوقارو کچن حدیثده ذکر
اولندی پس امدی معلوم اولدیکه مؤمن تقوی سبیله
حق تعالی قتنده کرامت وعزت حاصل ایدر مش ایله
اولسه مؤمن دائما تقوی طونن کیوب عبادته طاعته
مشغول اولمق کرك نیتکه حق تعالی ولباس التقوی ذلك
خیر دیو بیورر یعنی تقوی طونی یکدر مؤمنه که دائما

اُولْ لِبَاسِی كَيْنْ يَارِنْ قِيَامَتْ كُونِنْدَه اِسْتِيطَامُونْكْ
اِسْتِسِنِي طُوغْمِيَسَرْ وَصُوقْ طَامُونْكْ صُوغِنِي اَثَرْ اِتْمِيَسَرْ
سَلَامَتْ بِي مَلَامَتْ جَنَّتَه كِرِيسَرْ وَبُوآيَتْ مَعْنَا سِنَه
مُنَاسِبْ حَضْرَتِ مُصْطَفَا عَلَيْهِ السَّلَامْ اَلْاِيمَانُ عُرْيَانٌ
وَلِبَاسُهُ التَّقْوَى دِيُوبِيُورْدْ يَعْنِي اِيمَانْ يَالِنْجَا قَدْرَانَكْ
طُونِي تَقْوِيدُرْ يَعْنِي نِتَكِه آدَمْ طُونْ كِيمِينْجَه كَنْدُولِي
اِسْتِيدَنْ وَصُوقْدَنْ صَقْلَا يَمْزْ اِيمَانَه دَخِي تَقْوَى طُونِي
كِيدُرْ مِينْجَه شَيْطَانَكْ وَسْوَسَه لَرِي صُوغِنْدَنْ وَ
مَكْرْ لَرِي اِسْتِي سِنْدَنْ صَقْلَا يَمْزْ بِسْ بُو تَقْوَى كَنْزِ عَزِيزْدُرْ
يَعْنِي نِرَا وُلُو كِنْجْ دُرْكِه اِيجِنْدَه بِنْجَه دُرْلُو لَطِيفْ جَوْهَرْلَرْ
وَنَفِيسْ فُمَاشْلَرْ وَارْدُرْ وَبِنْجَه خَيْرِ كَثِيرْ وَارْ وَفَوْزِ كَبِيرْ
وَغُنْمِ جَسِيمْ وَمُلْكِ عَظِيمْ وَارْدُرْ وَبِنْجَه حَسَنَاتْ لَرْ وَدَرَجَاتْ لَرْ
اَهْلِ تَقْوَايَه وَعْدَه اُولِنُوبْدُرْ وَبِنْجَه سَعَادَتِ عُظْمَى وَ

سِيَادَاتِ كُبْرَى حَقْ تَعَالَى تَقْوِيدَه قُوبُوبْ مُتَّقِي لَرَه وَعْدَ
اَيْلَدِي اُولْ اَنْوَاعِ سَعَادَتْ دَنْ بِرِنْجِي ذِكْرِ اِيدَه لِمْ اَوَّلَا ه
مُتَّقِيلَرْ يَعْنِي يَازُوقْدَنْ قُخْنَلَرْ حَقْ تَعَالَى بِنِمْ مَحْبُوبُمْ دُرْ
دِدِي نِتَكِه اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ دِيُوخَبَرْ وِيرْدِي اِيكِنْجِي
حَقْ تَعَالَى بِنِمْ عِنَايَتِمْ وَنُصْرَتِمْ دَائِمًا مُتَّقِيلَرْلَه دُرْ دِيُوخَبَرْ
وِيرْدِي نِتَكِه اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا دِيُوبِيُورْدِي اُوچِنْجِي
حَقْ تَعَالَى عِبَادَتِي طَاعَتِي مُتَّقِيلَرْدَنْ قَبُولْ اِيدَه دِينْ
هَرْ كِشِينِكْ نِجَه كَرْكِسَه عَمَلِنْ قَبُولْ اِتْمَزْ نْ كِه رِيَابِلَه
اُولَه دِيُوخَبَرْ وِيرْدِي نِتَكِه اِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللّٰهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ
دِيُوبِيُورْدِي دُرْدُنْجِي اَهْلِ تَقْوَايِي حَقْ تَعَالَى دُشْمَنْلَرِي
شَرِّنْدَنْ صَقْلَرْ دَائِمًا اَمَانِي اِيجِنْدَه قِلُوبُ نِتَكِه وَاِنْ
تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا دِيُوبِيُورْدُ بِشِنْجِي
حَقْ تَعَالَى اَهْلِ تَقْوَايَه هَرْ دُرْلُو طَارْلِقْدَنْ حِقَايَقْ سِيرْ

روى الحسن البصري عن علي رضي الله تعالى عنه وهو عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
لولا البلاء لتصعدت الدنيا وما فيها ولولا الصبا لخوى هلك الفاجرون ولولا العباد لتقى لنا سكان الهواء
ولولا الامراء لاكل الناس بعضهم بعضا ولولا الريح لمدت الدنيا ما صلح

رُوزِی قِلوُر یعنی هَر دُرلُو بلادَن وَزَحمتدَن قوُرتارُر
وَامیدِی اُولمَادوُغی یَردَن اکه حلاَل رزقلَر ویرُر نتکه
وَمَن یَتَّقِ اللهَ یَجعَل لَه مَخرَجًا وَیَرزُقهُ مِن حَیثُ لَا یَحتَسِب
دیوُبیوُردِی اَلتِنجی یارِین قِیامَت کوُنِندَه کرامَت وعِزَّت
مُتَّقیلَرکُ اُولسِر حَق تعَالی اَنلَرَه دُرلُو تعظِیم وَاکرامَ
قِلیسَر نتکه اِنَّ اَکرَمَکُم عِندَ اللهِ اَتقیکُم دیوُبیوُردِی
یَدِنجی حَق تعَالی دُنیادَه وَاخِرتدَه بشَارَتلَری وَشَاذِلِق
لَری مُتَّقیلَرَه وَرِیسَر نتکه اَلَّذِینَ اٰمَنوُا وَکَانوُا یَتَّقوُنَ
لَهُمُ البُشرَی فِی الحَیوٰةِ الدُّنیا وَفِی الاٰخِرَةِ دیوُبیوُردِی
یَدِنجی مُتَّقیلَرَه اُولوُم وَقَتِندَه عَزرَایِل کَلیجَك حَق تعَالی حضرَ
سَلَام کتوُرُر مُشتَاق اُولسوُن سَکَاکه حَق تعَالی سَندَن
خوُشنوُد دُردِیسَر وَمُنکَر نَکِیر دَخی قَبرِدَه کَلیجَك هَمجُنان
اِیدِسَرلَر سَکرَنجی حَق تعَالی مُتَّقیلَرِی جَهَنَّمدَن قوُرتَرَیسَر

نتکه ثُمَّ نُنَجِّی الَّذِینَ اتَّقَوا دیوُبیوُردِی پَس اوُدَ انلَر حَرَامَ
اُولسَر یارِین قِیامَت کوُنِندَه جَهَنَّم اوُزرِندَن کَچَرَکَن
جَهَنَّم چَاغرُوب دِیسَر کَه جُز یَا مُؤمِن فَاِنَّ نُورَکَ یُطفِیُ
نَارِی یعنی تِیز کَچ ای مُؤمِن اوُزرِمدَن زِیرَا سَنکُ عِبَادَتکَ
نوُرِی بَنمُ اوُدمِی سوُیندُرُر طوُقوُزنجی حَق تعَالی جَنَّتی
مُتَّقیلَرَا یجوُن یَارَقلمِشدُر یارِین کورُوب اَندَه پَادِشَاه
لَرَا وُلسَر نتکه اُعِدَّت لِلمُتَّقِینَ دیوُبیوُردِی خَبَر وِیرِدِی
پَس مَعلوُم اوُلدِیکه مَجمُوع سَعَادَت تَقوَایلَه حَاصِل
اُولوُرمِش کَه کُنَاهدَن قَچمَقدُر بَعض مَشَایخدَن مُرِیدلَرُ
نَصِیحَت وَوَصِیَّت طَلَب اَیلدِیلَر شَیخ دَخی جَواب وِیرُوب
اَیتدِی بِرَ وَصِیَّتَ قِلَایِن سِزَه کَه بُو مَخلُوقَانِی یوُغِیکَن
وَاَرَایلَیَن پَادِشَاه مَجمُوع خَلَایقَه اوُل وَصِیَّتی قِلمِشدُر
کَلَام مَجِیدِندَه حَبِیب مُصطَفَایَه خَبَر وِیرمِشدُر نتکه

وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَاِيَّاكُمْ
اَنِ اتَّقُوا اللّٰهَ دِيو بُيُورُرْ يَعْنِى تَحْقِيقْ بِزْ وَصِيَّتْ قِلْدُقْ سِزْدَنْ
اَوْكْدِنْ يَارَه دِيلُوبْ كِتَابْ وِيرِلَنْ اُومَّتْلَرَه وَسِزْلَرَه اَلْهَدْنْ
قُورْقُكْ اَللّٰهَدَنْ قُورْقُوبْ كُنَاهِى تَرْكْ اِيتَمَكْ لِكِلَه دِدِى
حَقْ تَعَالَى اِمْدِى بَنْ دَخِى سِزَه وَصِيَّتْ قِلُورِينْ تَقْوَا يِلَه
كِه كُنَاهِى تَرْكْ اِيدَه سِنْ دِ اِيمَا عِبَادَتَه طَاعَتَه مَشْغُولْ
اُولَه سِنْ بِسْ مَعْلُومْ اُولْدِيكِه تَقْوَى بِزْ اُولُو سَعَادَتْ اِيمِشْ
كِه حَقْ تَعَالَى يَا رَتْدُوغِى قُولَلَرِينَه وَقَوَا وَشْلَرِينَه اَمْرْ اِيلَدِيكِى
اُولْ سَعَادَتِى حَاصِلْ اِيلِيُوبْ اَبَدِى رَاحَتَه وَسَرْمَدِى
سَعَادَتَه مُسْتَحِقْ اُولَالَرْ حِكَايَتْ اُولُنْدِى اَوْلِيَادَنْ بِرْوَلِى
كِه عَامِرْ بِنْ قَيْسْ دِيرْلَرْدِى كِيجَه كُونْدُزْدَه بِيكْ رَكْعَتْ
نَمَازْ وَظِيفَه اِيدِ نِمِشْدِى قِلُورْدِى آخِرْ اُولُومْ وَقْتِنْدَه اَغْلَدِى
اِكَنْ چُوقْ فَرِيَادْ اِيلَدِى يَارَانْلَرِنْدَنْ بَعْضِسِى اَيْتْدِى سَنْ دَخِى

يِجُونْ اَغْلَرْسِنْ كِيجَه كُونْدُزْدَه بِيكْ رَكْعَتْ نَمَازْ قِلُورْ
اِيدُكْ جَوَابْ وِيرُوبْ اَيْتْدِى كِه حَقْ تَعَالَى اِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللّٰهُ
مِنَ الْمُتَّقِينَ دِيدُوكِى اَيْتْ بَغَايَتْ بَكَا اَثَرْ اِيلَدِى اَنْكِجُونْ
اَغْلَرَمْ دِيدِى يَعْنِى عِبَادَتِى حَقْ تَعَالَى مُتَقِيلَرْدَنْ قَبُولْ اِيدَرْ
اِمْدِى اُولْ عِبَادَتْ كِه قِلْدُمْ بِلْمَزَمْ كِه تَقْوَا يِلَه مِى قِلْدُمْ
يُوخْسَه غَفْلَتِلَى قِلْدُمْ اَنْكِجُونْ اَغْلَرَمْ دِدِى بِسْ اِمْدِى
تَوْبَه اِيدُوبْ دَائِمَا عِبَادَتْ اِيدَنْلَرْ قُورْقُوبْ اَغْلَيُجَقْ غَفْلَتَه
مَغْرُورْ اُولُوبْ كُنَاهَه مَشْغُولْ اُولَنْلَرْ يِجُونْ اَغْلَمَيَه دَائِمَا
قُورْقُوا وُدِينَه يَانْمَيَه نِتَكِه بَعْضْ عُلَمَا دِيمِشْ يَخَافُ عَلَى
نَفْسِهِ مَنْ يَتُوبُ وَكَيْفَ لَا يَخَافُ مَنْ لَا يَتُوبُ وَدَخِى نِتَكِه
عَايِشَه رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهَا رَسُولْ حَضْرَتِنَه سُؤَالْ اِيدُوبْ
اَيْتْدِى يَا رَسُولَ اللّٰهِ حَقْ تَعَالَى اَلَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا اٰتَوْا وَقُلُوبُهُمْ
وَجِلَةٌ دِيرْ يَعْنِى شُونْلَرْ كِه عَمَلْ اِيلَرْلَرْ جَانْ بُودُرْكِه كُوكُلْلَرِى

قورقاوك عملى ايدكدن صكره حق تعالى انلرك شول حرام
قورق
يبوب شراب ايچوب زنا ايدنلر مدرك اول اشلرندن قورق
لرجواب ويروب ايتدى يوق يا عايشه انلرك شول نماز
قلوب اوروج طوتوب زكوة ويرنلرك خير لو عملرى
قلدن صكره قورقلركه عجب قبول اولهمى يوخسه
قبول اولميامى ديو پس بو معصيته مشغول اولنلرك
غافل اولوب الله دن قورقمد قلرى دليلدر انلرك ه
قساوت قلبلرينه اول قساوت دخى علامت شقاوتدر
اول شقاوت دخى آخر كيشى كفره الدرنعوذ بالله تعالى
من ذلك زيرا معصيت سبب اولور شقاوت دخى سبب
اولور كفره نتكه حضرت مصطفا عليه الصلوة والسلام
الصغاير وسيلة الى الكبايرو الكباير يريد الكفر ديو بيو
يعنى شول بكمندكوك كوجوجك كناهلر بيوك كناهلره سبب

اولور كبيره كناهلر دخى كفرك الجسيدر كناه نقدر كوجك
ايسه بر نقطه اولبجق بيوك اولور نتكه ايكى كوجك نقطه
بر برينه اولتشيبجق بيوك اولور دورت نقطه بر برينه
اولتشسه دخى بيوك اولور نقدر نقطه چوق جمع اولسه
قاره دخى زياده اولور نتكه شول كورزن بيوك سيللر
اوجوق يغمور قطره لرندن جمع اولوب حاصل اولور نجه
معمور يرلرى خراب ايلر نتكه خداوندكار ديمشدر مثنوى
سيلهاى روان كه مى بينى • همه از قطرهاى باران است •
يعنى شول كورليوب چاغليوب اقن سيللركه كورورسن
دكلى يغمور دانه لرندن دور ودخى حضرت مصطفا عليه
الصلوة والسلام ان المؤمن اذا اذنب كانت نقطة
سوداء فى قلبه فان تاب واستغفر صقل قلبه وان زاد
زادت حتى تعلو قلبه فذلكم الران الذى ذكر الله تعالى

مطلب

كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ يعنى بر مؤمن قحبه
بركناه اشلسه اوكناه سبسندن كوكلنده برقاره نقطه
اولور اكر تيز جك توبه ايدوب استغفار ايدرسه كوكلى
صيقل لنور يعنى اول توبه كه ايدر كوكلك صيقلى دكر آردر
پاك ايلر نقدر كناهدن حاصل اولمش پاسلر وارسه
كيدر دكر نتكه سلمك پاسلمش اينه نك پاسلرن كيدر
دوكى كبى واكر كناه ارتحق اولورسه اول قره نقطه لر دخى
كوكلده زياده اولور آخر غالب اولور كوكلى قيلر پس خبر
ويرور ين اول رين كه حق تعالى ذكر ايدى يعنى اول قره
نقطه لر حاصل اولان ظلمتلر كوكلوكزى بورر ملوث
ايلر خراب ايلر طاش كبى قاتى اولور بلكه قاتلغى طاشدن
دخى زياده اولور نتكه حق تعالى ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ مِنْ بَعْدِ
ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ اَوْ اَشَدُّ قَسْوَةً ديو بيورر نعوذ بالله

من ذلك حكايت اولندى بر سودصاتجى دائما سودنه
صوقتاردى ناكاه بر اينكى سيل الدى ملول اولدى
اغلدى اوغلى ايرشى كلدى يلوردى اوغلنه ايدر مدد
ايله جانم اوغل سرمايم المدن كيدى چقدى اينكى سيل
الدى انك سودن صاتوب سبب لنردم اوغلى ايتدى
يلورمسين اول سيل صوتبى نه صودر ايتدى يوق يلزم
ندر ايتدى دائما شول سوده قندوغك صولر دركه
درياوب كلدى اينكى آلوب هلاك ايدوب سنى سرمايه
دن محروم ايلدى اكا شمدن كروچاره يوق اولدن صقنمق
كرك ايدوك دديى پس بوكناه دخى قرسون زياده اولدقجه
كوكلى قرر دراشلين كشى هلاك ايلر زيرا كناهك اولى
كوكله قساوت كتورر آخرى كفره شقاوته سبب اولور
نتكه بلعم ابن باعور اولو وليلردن ايدى اوتوردوغى

يَرْدَن عَرْشِي تَفَرَّجْ اِيدَرْدِي هَرْكُون مَجْلِسِنْدَه اُون اِيكِي
بِنِك كِشِي اَنْدَن عِلْم اُوكَرَنْرْدِي نَاكَاه كُنَاه اِشْلَدِي دُنْيَايَه
مَيْل اَيْلَدِي اُول كُنَاه سَبَبِنْدَن آخِرْ دُنْيَادَن اِيمَانْسِز كِتْدِي
اَبَدِي هَلَاك اُولْدِي نَعُوذُ بِاللهِ مِن ذَلِكَ اَنْجَلَيْن بَرْ ضَيْصَا
دَخِي يَكْ اُولُو وَلِيلَرْدَن اِيدِي اَنَادَن كُوزْسِزْ طُوغْمِش
كِشِيَه دُعَا اِيدَرْدِي كُوزِي آچِلُورْدِي كُوتُرْمَه دُعَا
اِيدَرْدِي صَاغ اُولُورْدِي وَجُذَام اُولْمِشَه دُعَا اِيدَرْدِي
صِحَّت بُولُورْدِي مُرِيدْلَرِنْدَن اُوچ بِيك اَلْتِي يُوزْ كِشِي اِيلَه
كُوكْ اَرَاسِنْدَه اُوچَرْدِي شُونْكْ كِبِي اُولُو مَرْتَبَيَه بَتِشْمِتِر
اِيكَن كُنَاه اِشْلَدِي عَاصِي اُولْدِي مَعْصِيَت سَبَبِنْدَن آخِرْ
دُنْيَادَن اِيمَانْسِز كِتْدِي نَعُوذُ بِاللهِ مِن ذَلِكَ پَسْ اِمْدِي
نَظَر اَيْلَه كُورْكِه كُنَاه كُفْرَه يَجْتَبِي سَبَب اُولُورْمِش زِيرَا
مُؤْمِنْلَك كِه اِيمَانِنْلَك كُوكْلَرِي كُوكْلَنْدَه مُحْكَم اُولَيَه وَبُو

حكايت

دَقْلَرِي عَمَل سَبَبِيلَه بَدَنِنْدَه ظَاهِر اُولُوب زِيَادَه اُولَيَه
آخِر اُولُومْ وَقْتِنْدَه شَيْطَانْلَك وَسْوَسِي بِللَرِنَه دُوُيَمَز
يِقِلُوب هَلَاك اُولُورْ اِلَّا كِه دَائِمَا عِبَادَت صُولَرِيلَه
صُوَارَه تَاكِه كُوكْلَرِي كُوكْلَنْدَه مُحْكَم اُولَه وَاَعْمَال بُودَقْلَرِي
بَدَنِنْدَه ظَاهِر اُولُوب دَائِمَا زِيَادَه اُولَه تَاكِه وَسْوَسَه
بِللَرِنْدَن اَمِين اُولَه بَعْض مَشَايِخْدَن دِيمِشْلَرْكِه فَاسِقْك
صَالِحَه بَن دَخِي سَنْجَلَيْن مُسْلِمَا نَمْ دِيدُوكِي شُول فَبَق
كُوكْنِي جَامْ اَغَاجِنَه بَن دَخِي سَنْجَلَيْن اَغَاجِن دِيدُوكِنَه
بَكْزَر جَامْ اَغَاجِي دَخِي كُوكْجَك جَوَاب وِيرْدِي اَيْتْدِي
اِي فَبَق كُوكْنِي بِلَه سِن مَغْرُور اُولْدُوغُك اُوشْ كُوزْ بِللَرِي
اَسِيجَك بِيرْ قَلَرْك صَارَرَه وَكُوكْلَرْك قُورِيَه هَلَاك اُولَه
سِن اُول وَقْتِن بِلَه سِن كِه اُدُك نَدَر اَغَاج آدِي كِبِي
اُولْدُوغِنَه اَلْدَنْمِش سِن مَغْرُور اُولْمِش سِن نِتْكِه بُومَعْنَا

اوزرنه بعض علما نظم ایلمش سوف ترى اذا انجلى الغبار
افرس تحتك امرحمار یعنی شمدی کی حالده دنیا دولو اندیشه
لرو هوسلر حرکت ایلمشدن توزار اسنده قالوب دنیا نک
قتلن بوتوزلرا وتورشسن اولوم یتشمك کبی دخی
بلسن که التکدیمی ایمدی یوخسه اشك میدر یعنی قیامت
کونینده سنلرلر اشکاره اولجق درتکه حق تعالی یوم
تبلی السرائر دیو بیورر سن دخی سنی بله سن که الله
تعالی یه لایق قول مسن یوخسه دکلمی مثلده کلمشدر
دوبه صور مشلر تردن کلور سن حمامدن دیدیلر
بکزر طپوغك کیرندن امدی فسق اهلنك دخی الله
تعالی نی سورم دیدوکی بکزر عملندن زیرا سون کشی
سودوکینه مطیع اولسه کرك هرکز قرشو اولسه کرکدر
پس امدی واجب اولدر هر مؤمنه که تیزجك توبه ایله

کناهی

کناهی ترك ایلیه بوکون یارین ایدرم دیو توبه تاخیر
ایلیه عمر وعده یه کویمز اکسوزدن اولوم یتشر توبه
سنز اولور جهنمه کیروب درلو عذابلره مبتلا اولور
حضرت پیغمبردن روایت اولندی که یارین قیامت
کونینده جهنم ایچنده فاستقرك فریادی توبه تاخیر
اتدکلری سببدن اوله لقمان حکیم اوغلنه ایدردی
ای اوغلجوغم زنهار توبه تاخیر ایله که کیشیه اولوم
اکسوزده کلور دانشقله کلمز پس عاقل کیشی اولدرکه توبه
تعجیل ایده شول کوندن اوکذن ناکاه اولوم کله دخی
ایده الهی بر ساعت بکا مجال ویرکه توبه استغفار ایده
ین دیو یلواره چاره بولمیه بنکه کلام مجیدنده من قبل
ان یاتی احدکم الموت فیقول رب لولا اخرتنی الی اجل قریب
دیو خبر ویردی حضرت پیغمبردن روایت اولندی که

مطلب

مطلب

آخر وقتده ملك الموت كلمجك يلوار وب ايده كه يا ملك
الموت اخرني يوما يعني اي ملك بكا مهلت ويربوكون
تا خير ايله توبه استغفار ايده يين ديه اولدخي ديه
فنيت الايام ولا يوم لك يعني كونلر فاني اولدي دوكندي
ايروق كونك قالمدي دونوب ديه اخرني ساعة يعني
بر ساعت مجال ويرا اولدخي ديه فنيت الساعة لا ساعة
لك يعني ساعتلر دخي فاني اولوب دوكندي ايرق عمر كدن
بر ساعت دخي قالمدي فيغلق عليه باب التوبة فيموت
بالحسرة والندامة يعني بوندن صكره دخي توبه قبوسي
يا پيله توبه سز هزار حسرتله وپشيمانلق ايله اوله هزكز
فائده اولميه پس امدي جهد ايدوب غبار معصيت قلب
مكدر اتمدن يعني كناه توزلري قلب خراب اتمدن توبه
ايدوب طاعته عبادته مشغول اولمق كركدر تاكه

اوحسنات ندن حاصل اولن نوريله اول معاصيدن حاصل
اولن ظلماتي كيدره نيتكه حق تعالى ان الحسنات يذهبن مطلب
السيئات ديو بيورر زيرا هر كناه ايدنجه اندن كوكله بر
ظلمات حاصل اولور شويله كه هر نفسدن اينه صورتنه
كدورات اولور شويله كه هر بر نفسدن اينيه كدورات
حاصل اولدوغي كبي كناه زياده اولدقجه كوكلنده ظلمات
دخي زياده اولور نيتكه نفس زياده اولدقجه آينده
كدورات زياده اولدوغي كبي اكر تيز جك تدارك ايدوب
صيقل بر له يوزن صيقل لمجق اولورسه اول پاسلر
دمروك جرمن يرد لك ايدوب خراب ايدركوكل
دخي انجلين دركنا هي زياده اولجق هلاك اولور نيتكه
بعض اوليا لسانن حقدن بو بيتي حكايت ايدر مراة قلبك
كيف تقبل نظرتي والنفس فيها دائما تتنفس يعني سنك

كوكلك ايتنه سى بنم عنايتم نظر ايدوب قبول ايتسون كه
نفسك هواسى نفسلرله طورمدن نفس ويرر وبعض
علما دخى بو معنايا اوزره نظم ايليوب ديمشكه نظم

رأيت الذنوب تميت القلوب وترك الذنوب حيوة القلوب
وقد يورث الذل ادمانها وخير لنفسك عصيانها

يعنى كنا هى بر صرپ آغو كوردمكه كوكلرا ولدرر اولك
كناهه ملازمتى اتمك كبشيه حقارت كتورر يعنى سبب
اولور ايمانينك زوالينه وبلكيه هلاك اولور تيزجك كناهى
ترك ايدوب توبه ايدجك اول توبه ترياكيله كوكله حيوة
حاصل اولور بس امدى خير اولدركه كشى نفسنه مخالفت
ايليه كناهى تيزجك ترك ايدوب توبه ايليه تاكه اول
كناه اغوسى بيچاره كوكله كار ايدوب هلاك ايتميه نتكه
خداوندكار بو معنايا اوزره نظم ايدوب ديمشكه بيت

زهراست كناه توبه ترياق وفى است

چون زهر بجان رسيد ترياق چه سود

يعنى كناه اغودر توبه انك تريا قدر جهد ايدوب تيزجك
اغو اثر اتمدن اغو ايچنه تريا ق ايچورمك كرك تاكه فائده
ايده والا چونكه اغو جانه اثر ايده حكمه كار ايده تريا ق
اكا فائده ايلمز هلاك اولور بس امدى توبه نك تعجيل فرض
اولدى تيزجك مؤمن توبه ايدوب طاعته عبادته
مشغول اولله تاكه حق تعالى نك محبوبى اولله نتكه حق
تعالى ان الله يحب التوابين ديو خبر ويردى بس توبه كى
اولوسعادتدر زيرا كه سبب اولور تكرنينك محبوبى اولمغه
ابو اسحاق اسفرائنى رحمة الله عليه كه اولولردندر ايدر
اوتوز بيل يلوارد منكه الهى بكا توبه نصوح روزى قل اندن
قبول اولدى دخى تعجب ايدوب ايتدم سبحان الله بر حاجتى

اوتوز یلده قبول ایتدک چلاب دیدم اول دشمن قولاغمه
براوازکلدی تعجب ایدرسین بوحاجت اوتوز یلده ویره
لدوکنه کور اخی اول ننك کبی حاجتدر حق تعالی نك محبوبی
اولمغه اوتوز یل جوق دکلدر بعض عارفلردن مشلرکه توبه
نمازله اورروجله بحث ایلدی دیدکه بن سندن افضل
اولم انلرایتدیلر بوقه بزسندن یکرك اولمه وز توبه ایتدیکه
سیزبندن نه وجهله یکرك اولمه سیزکه ریاکلور سیزوك
ایچروکزی بوزر غیبت کلور سیزك توا بکزی کیدر ردبن
کلدکلین نه ریاقلور نه غیبت مجموع نحو اولور کیدر هیچ
معصیت بکا مقابل اولمز زیرا حضرت پیغمبر علیه السلام
التائب من الذنب کمن لا ذنب له دیو بیورر یعنی کناهلرنه
صدق اخلاصله توبه ایدن کیسی کناه اشلمه مش کبی اولور
زیرا حق تعالی توبهٔ قبول ایدر کچمش کناهلرکه کندویله قوا

اراسنده دز عفو ایدر مکرکه ایل حقی اوله انك کبی کناه
توبه اتدکدن صکره اسیله حلال لشمق کرکدر مثلا بر
کیشینك مالین الدی ظلمله ناحق یره یا غیبت ایتدی مادام
که امکان وار حلال لشمق کرك اما شول کناهلرکه
کندویله الله اراسنده دز صدقله توبه ایدجك حق
تعالی قبول ایدر کچمش کناهلرینی یرلغرانکله دخی قومز
دفترندن یویرکیدر انکله دخی قومز فرشتهلره ایدر قو
لومك کناهی چوغدی دفترندن چونکه یودم کیدر دم
دفتر بوش قالدی امدی اول کناه یرنه حسنات یازك
دفترینی توابلرله طولدرك تاکه یارین قیامتده دفترن
بوش کوروب یرینه توابلرله طولو کوروب شاد اوله
نتکه کلام مجیدنده خبر ویردی وهو الذی یقبل التوبة
عن عباده ویعفوا عن السیئات یعنی سزك پادشاهکز

اوّل كرم اسى پادشاهدر كه بحق كناه كارقوللرى صيدقيله
توبه ايدوب كناهلرينى ترك ايلسه توبه لرن قبول ايدر
وبخشش كناهلرن عفو ايدر اندن زياده لطف ايدوب
حسناته تبديل ايدر نتكيم اولئك الذين يبدل الله سيئاتهم
حسنات ديو بيورور يعنى اول توبه ايدن طائفه نك حق
تعالى كناهلرن حسناته تبديل ايدر كورمديمى نه كريم
پادشاهدر كه كرمنك نهايتى يوق ونه لطيف سلطاندر
كه لطفنك غايتى يوق پس امديى انصافه كلوب ادبسز
لكى ترك ايدوب دائما عبادته طاعته مشغول اولمق
كركدر عمر سرمايه سنى ضايع ايلميوب حق تعالى نك خدمتنه
صرف ايلمك كركدر ادمك هر نفسى برجوهردر كه قيمتنك
نهايتى يوق يارين حق تعالى حضرتنه وارمجق هر بر نفسيچون
ايكى سؤال ايديسر بريى اولكيه نفسى نه يرده ويردك وبريى

مطلب

دخى اولكيه نفسى نه يرده اللدك قولوم ديسر ايله اولمجق
فكر ايلمك كركدر كه هر كونده پنج نفس ويرر هر بر نفسى
نيه صرف اولور بعض علما ديمشلركه هر كشى كونده دورت
بيك اوچ يوز طقسان ايكى نفس ويرر فكر ايله كه هر بر
نفسندن ايكى سؤال اولمجق يارين نه جواب ويره جكدر
حكايت اولنديى اين صامتدن رحمة الله عليه بركون
نفسله حساب ايلديى فكر ايديى عمرى التمش ياشنه يتمش
كونلرن حساب ايلديى يكرمى بر بيك التى يوز كون اولور
فريادايدوب اغلديى ايتديى اكر كونده بر كناه ايشلدمسه
يكرمى بر بيك التى يوز كناه اولور بوقدر كناهله بن
حق تعالى حضرتنه نه جواب ويرم ديدى دخى بر كز نعره
اورروب آه ايدوب دوشديى فى الحال جان تسليم ايلديى
قنديه حاضر اولان جماعتك قولقلرينه آواز كلديى

جماعت بله ستركه اول صالح قولك جان فردوس اعلايه
يتشدى پس امدى مؤمن دخى دائما حساب لشمق كركدر
نتكه امير المؤمنين عمر رضى الله تعالى عنه حاسبوا انفسكم
قبل ان تحاسبوا وزنوا قبل ان توازنوا وتجهزوا للعرض الاكبر
ديو بيورر اى آدم اوغلنلرى حسابلشك نفسلر يكوزله
قيامتده حساب اولنمزدن اول فكر ايلكل كوركل اكر شرك
خبر كدن زياده ايسه توبه ايدوب خير جوغلتمغه چالشمق
ودخى نفسكزى طرتمك قرآن ترازوسنده كورمك افعال كز
قرآن احكامنه موافق مدن يوخسه مخالف مدن اكر مخالف
ايسه تيزجك توبه ايلمك مخالفتى ترك ايدوب قرآن حكمنه
مطيع اولوب عبادته طاعته مشغول اولمك تاكيد يارين
قيامت ترازوسنده طرتيلمق خير طرتيلن كفه اغر كله جنت
اهلندن اولوب ابدى راحت اوله سن حكايت اولندى

يونس بن عبد الله رحمة الله عليه مريد لريله برز كلجى ايدوب
صحبت ايلدى دخى بوندن صكره دوندى بونلرك يوز
لرينه بقدى دخى آه ايلدى مريد لر دخى صورديلر يوزمزه
بقوب ينجون آه ايلدكلوز بنم وسزك عمر مزدن برساعت
كچوب اكسيلدى انكجون آه ايده رين ددى بس هر ساعتكه
عمردن برز كيدركون كچدكجه دخى زياده كيدر هفته
كچدكجه دخى ارتوق اكسيلور بيللر كچدكجه خود عمرك بر
طرفه كيدركده بركون اكسوزدن دوكنور صوك
پشيمانلق فايده ايتمز حسن بصرى رحمة الله عليه بيورر
يا ابن آدم انما انت عدد ايامك اذا مضى منك يوم مضى
بعضك وانك لم تزل في هدم عمرك منذ سقطت من بطن
امك يعنى اى آدم اوغلنى سن همان كونلرك ساعتشندن
عبارت سن بقمز بركونك اكسيلسه كويا سنك برپارك

اكسيلور حال بوكه طوغمدن دائم عمرك بنيادن يقرسين
انك قوندن دنيايه كللى بو معنا اوزرينه نظم ايليوب دينشكه
انا لنفرح بالايام ندفعها فاعمل لنفسك قبل الموت مجتهدا
كل يوم مضى نقص من الاجل فانما الربح والخسران في العمل
يعنى يز سوبوزركون لرك كجدكنجه كه كندى بهار اولدى بچكلر
اجلدى ياخود يا زاولدى يمشلر نعمتلر وقت اولدى ديو
بوندن غافل اولمه هركون كه كچر عمردن برز اكسيلور پس ايله
اولسه جهد ايدوب اول عمرك حق تعالى انك قوللوغنه صرف
ايلكل اولمزدن اول تاكيد اول عمرك سرمايه سيندن زيان
ايليه سن زيرا صحى وزيان اولمق عمل صحتى وعمل زيانيدر
دولتلو وسعادتلو اولكشيدر كه عمرى سرمايه سيندن
درلو فايده لر حاصل ايليه هر بر ساعتى بر درلو عبادته
خرج ايلمكله واكر عمرك ساعتنى ضايع ايلموب عبث بشنلر

خرج ايدرسه ياخود معصيتده كچورورسه عمرندن بغايت
زيان ايلدى شقاوت اهلندن اولورسكه حق تعالى قرآن
كريم ايچنده بيورردى يا ايها الذين امنوا لا تلهكم اموالكم
ولا اولادكم عن ذكر الله ومن يفعل ذلك فاولئك هم
الخاسرون يعنى اى ايمان كتورن مومنلر سزى منع ايلمسون
مالكز ولاد كز حق تعالكى ذكرندن يعنى عبادتندن
طاعتندن يعنى عمركزى دنيا جمع ايلمكله اتلوكز كمشز
يغمغه صرف ايدوب فلانك مالى چوقدر بنمده اول قدر
اولسون ديه سن ياخود اولم قرم وارد ر انلرك حوايجى
يمكدن نازك طعاملركزك وكيجكدن نفيس كيجكلركزك و
قزلره مبالغه جهازلركزك ديو عمرزن اول نسنلرى تحاصل
ايلمكه خرج ايليه حق تعالكى خدمتنى ال اوجيله طوتمه
بلكه بالكليته كندويى دنيايه ويره امدى بو نسنه بو ليله

مطلب

ايدنلرايشن زيانه ويرنلردر يعنى عمرى سرمايه سندن
بغايت زيان ايدنلردر زيرا عظيم باقى آخرتى حقير فانى
دنيايه صاتدى پس كى زيانكار اولدى پس ويله اولسه
مؤمن عمرنك قدرين بلمك كرك كه سرمايه سيدر يوق
يره خرج اتميوب الله تعالى نك خدمتنه صرف ايلمك
كرك هركون كه كچر فيامته دكن ايروق اله كرمز نتكه پيغمبر
عليه السلام بيوردى كه ليس يوم من ايام الدنيا الا
يتكلم ويقول ايها الناس انى يوم جديد وانا ما يعمل فى
شهيد واني لو قد ابت شمسى لم ارجع اليكم الى يوم القيمة
يعنى هيچ بركون يوقدر دنيا كونلرندن كه طوغمزا لا حال ديله
ايدركه اى آدم اوغلنلرى بن بكى كونم كه بوكون طوغدم
هر عمل كه بنم ايچمده اشلدنور اكا بن شاهد اولورم يارين
حق تعالا حضرتنده شاهدلك ايده جكن ودخى بلكل فخن بهم

كونشم طولو نسه ايروق فيامته دكن كلمك دكولم بنى
امدى هركونى غنيمت بلوب هرساعتده يردر لوعبات
اتمك كرك تاكه يارين فيامتده طانقلق ويرجكدر او
تمنيه يسن بعض مشاغلدن نقل اولنمشدر ايدر بغايت
احمقدر اول كشى كه ناكاه بر اچه شى دوشسه اولكون
اخشامه دك ملول اولوب ديركه بوكون اچمى دوشردم
زيان ايلدم هيچ بوكونكه كونمى بوق يره كچوردم عمرمك
سرمايه سندن اكسيلدى ضايع اولدى بيچه نفسلر عبث
يره كچدى بلكه معصيتده كچدى يا غيبت سوكلمكله ياحرام
يمكله يا ايچمكله نعوذ بالله من ذلك بو نسنه خود ايكن
مشكل نسنه در پس ملول اولمق عمر سرمايه سى ضايع
اولدوغمدر دنيا سرمايه سى فاييدر البته ازتمه قلسه كرك
تكه بعض علما نظم ايدوب ديمش ليتفق العمر فى الدنيا

مُجَازَفَةً وَالْمَالُ تُنْفَقُ فِيهَا بِالْمَوَازِينِ عَجَبْ بُودُرْكِهِ عَزِيزْ عُمْرِكِ
خَرْجْ اِيدَرْسِنْ صَالْمَيَهْ بُولْ بُولْ دُنْيَادَهْ دَائِمَا قَدَرِينْ بِلَرْسِنْ
فَانِي مَالِكِي نَيَهْ وِيرْسَكْ طَرْتُوبِلَهْ وِيرْسِنْ يَاخُودْ سَاغِشْلَهْ
بِرْحَجَهْ زِيَادَهْ وِيرْمَكَهْ رَاضِي دَكِلسِنْ هَرْبِرْ نَفَسَكْ كِهْ بِرْ
نَفِيسْ جَوْهَرْدُرْ بَهَا سِي اِيكَنْ جُوقَدَرْ عُمْرْ بِرلَرَهْ خَرْجْ اِيدَرْ
سِنْ بَلْكِهْ مَعْصِيَتَهْ اُولْ حَقْ تَعَالَى نَكْ سَوْمَدُوكِي فَانِي
مُرْدَارْ دُنْيَايِي صَنْدُقْلَرَهْ قُومْغَلَهْ دَخِي رَاضِي دَكِلسِنْ
اَغْزِمَهْ بَغْلَيُوبْ مُهُرْ اُورْدِرْسِنْ شُولْ قَدَرْ مُجْتَمِلَهْ صَاقِنُورْ
سِنْ كِهْ يُوزْ اُولْ قَدَرْ مُجْتَمَعْ عُمْرْ سَرْمَايَهْ سِي صَقْلَمَغَهْ كَرَكْ
اِيدِي دَائِمَا اِحْتِيَاطِلَهْ وَاِحْتِرَازِلَهْ خَرْجْ اِيدَيْدِكْ نِتِكِهْ
تَكْرِيدَنْ قُورْقَنْ صَالْخِلَرْ صَاقِدُوغِي كِبِي سَرِيرِ سَقْطِي زَمَّهْ
عَلَيْهِ اَيْدُرْ اَوْلِيَادَنْ بَعْضِسِنَهْ اُوغَرْدُمْ كُورْدُمْ كِهْ دَائِمَا
اِفْطَارْ اِيدِجَكْ اَوْجِنَهْ بِرْزْ قُودْ قُويُرْدِي دِيلِلَهْ يَالِي وِيرْدِ

كُورْدُمْكِهْ دَائِمَا اُورُوجِنْ اَچِيقْ بِدُوكِي قَاوُدَانْدَنْ
غَيْرِي نَسْنَهْ يَمْزَنْ اَيْتَدُمْ اِي آخِرَتْ قُرْدَاشِي سَبَبْ نَدَدْ
كِهْ دَائِمَا قَاوُدِيرْسِنْ اَيْرُوقْ طَعَامْ لَرْدَنْ يَمْزِسِنْ جَوَابْ
وِيرُوبْ دِيدِكِهْ كُورْدُمْ هَرْلُقْمَهْ كِهْ غَيْرِ طَعَامْ لَرْدَنْ
اَغْزِمَهْ اَلَمْ چِيقَنَايِمْ اُولْ لُقْمَهْ تَمَامْ چِيقِيبُوبْ يُودُنْجِهْ دَكِنْ
يَتْمِشْ كَزْ سُبْحَانَ اللهْ دِينُورْمِشْ اُولْقَدَرْ تَسْبِيحْ اِيدَهْ جَكْ
وَقْتِي دُنْيَا طَعَامِنْ يَمَكَهْ صَرْف اُولُدُوغِنْ دِيلَرْزَنْ عُمْرِمْدَنْ
اُولْقَدَرِي نَفَسْ اَرْزُوسِنَهْ كِجَدُوكِنْ دِيلَرْزَنْ اَنْكِجُونْ كِهْ
چِينَنْرْ طَعَامْ يَمَزَنْ دِدِي كُورْنَظَرْ اَيْلَهْ كِهْ صَادِقْ مُؤْمِنْلَرْ
عُمْرِي نَهْ وَجْهِلَهْ صَاقِنُورْلَرْ زِيرَا كُورْدُلَرْ كِهْ فُرْصَتْ فَوْتْ
اُولُورْدَائِمَا اَللهْ كَرْمَزْ نِتِكِهْ اَلْفُرْصَتُ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ دِيمِشْلَرْ
يَعْنِي عِبَادَتْ وَطَاعَتْ قِلْمَغَلَهْ فُرْصَتْ اَلْدَهْ طُورْمَزْ تِينْ
كِچَرْ شُولْ قَتِي بِللَرَا سِيَحَكْ بُولْتْلَرْ كِجَدُوكِي كِبِي پَسْ اِمْدِي

فُرصَتُ الدَه يكَن قَدرِنِ بِلوبُ دَائِمًا عِبادَتَه طَاعَتَه
مَشغُولُ اُولمَق كَرَك حِكَايَت اُولندِي مَشَا يخدَن بِرسِي
مُرِيدلَرِيلَه كِيدَركَن نَاگَاه بِر بُوزصَابِحي عَرَبَه اُوغرَدِلَر
بَاشِنده طَنبِلَيلَه بُوزكُوتُرُوب چَاغِرُركَه اِرحَموا مَن بِدُوُ
رَاسُ مَالِه يَا مُسلِمِين يعنِي اِي مُسلِمَانلَر اَسِركَك شُولكِشي
يِي كِه سَرمَايِسِي اَرِيسُوُر اَسَن يِلَرآنِي اَرِيدُر وَكُونَش آنِي اَرِيدُر
شَيخ هَمَانكِه بُوعَرَبُك اَوَازِن اِشِتدِي آه اِيدُوب دُشدِي
عَقلِي زَائِل اُولدِي مُرِيدلَرَا اِلَن اَيَاغِن اُوُوديلَر بِرزَمَانَدَن صُنكرَه
عَقلِي بِرَيَه كَلدِي مُرِيدلَرَا اَيتدِيلَر يَا شَيخ اُولبُوزصَابِحيُنَك
آوَازِن اِشِتدِيجَك آه اِيدُوب نَجَب حَالَه مُبتَلَا اُولدِيكُوز
جَوَاب وِيرُوب دِدِي نَجَه آه اِيدُوب عَقلُم زَائِل اُولمسُون
اُول اَسِركَجِي سَرمَايَه سِي اَرِيَن كُنَاه كَارَم وَسِزلَر سُوُز
اُول سَرمَايَه عُمرمُزدَن كُونلَرآنِي اَرِيدُر هَفتَلَرآنِي اَرِيدُر

بِيلَرآنِي اَرِيدُر بِزغَفلَتَ اُونيخُوسِنَه مُستَغرَق اُولمِشز
دُرُ پِس عَاقِل اُولاَن كِشي هَرنَسنَه دَن بِرعِبرَت اَلسَه
كَرَكدُر لُقمَان عَلَيهِ السَّلَام اُوغلِنَه اَيدرُكه اِي اُوغُلجُغِم
زِنهَار اُولُولرَحَالِندَن عِبرَت اَلغِل فِكرَايدُوب كُورُكه
هَزَارآه اِيدُوب بِزكُون عُمرُاسِتَرلَرَيا خُود عُمرُدَن اَلُومزَه
كِرسَه دِيُوحَسرَت بِرلَرَيا خُود بِرَكرَه لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ
رَسُولُ اللهِ دِيَجَك مِقدَارِي وقت اُولسَه دِيُوفَرَياد
اِيدُوب زَارِي لِقلَرَايدَرلَر بِس اِمدِي عَاقِل اُولدُرُكه
عُمرِي سَرمَايَه سِي اَلدَه يكَن قَدرِنِ بِلَه بِيلَرآيلَرهَفتَلَر
كُونلَرَا يچِندَه يكَن غَنِيمَت كُورَه كِيجِي كُوندُوزَه قَدُوب
يُوغِكَن وَارَايلَين دُرلُوانعَامَلَرَوَاحسَانلَرقِلَن پَادِشَاه
حَضرَتلَرِنَه لَايِق طَاعَتلَرَوعِبَادَتلَرَايلَيَه بِرسَاعَت ذِكرَه
بِرسَاعَت تَسبِيحَه بِرسَاعَت قُرآن اُوقُومَغَه بِرسَاعَت

نماز قلمغه مشغول اولمه نيتكه رابعة العدوية رحمها الله
صباح اولمجق نفسينه ديردى اى نفس بوكون آخر
كونكدر ايروق كونك قلمدى بوكون جهد ايدوب حق
تعالى حضرتنه مشغول اول عمركله وداع ايله امدى ها
ديو اول كونك هر نرسا عتيندة بزدرلو عبادت ايدر
ديردى كه اى نفس بزه كيمجك قلمشدر امدى صباحه
دكن عبادت ايله ناكاه صباح اولوردى ديردى كه
هاى بركونك دخى وارمش امدى غنمت بلوب وقتدن
آخرنه دكن عبادت ايله ديو قرق يل نفسنى الديو الديو
بورسمه كيجه كوندوزه قتوب عبادته مشغول اولدى
امدى مؤمن اولان كشينك حالى نفسيله بورسمه كركدر
تاكه يارين قيامتده نفسينه ظلم ايدنلردن اولميه
پيغمبر عليه السلام ايدر عاقل اولدركه دنيايه بيچون

كلدى حق تعالى آنى نه مصلحت ايچون يارتدى بله اول
مصلحتده اولة نيتكه كلام مجيدنده وما خلقت الجن
والانس الا ليعبدون ديو بيوردى يعنى حق تعالى ايدر
آدم اوغلنلرنى وجنى لرى يارتمدم الا بكا عبادت قلمق
ايچون يارتدم بس آدم اوغلنلرى عبادت ايچون خلق
اولنجه كركدركه دائما عبادتده اولة لزنيتكه برايتده
دخى افحسبتم انما خلقناكم عبثا وانكم الينا لا ترجعون
ديو بيوردى يعنى اى آدم اوغلنلرى شويله مى صنور سز
كه بزسزى عبث يرمى خلق ايتدك بلكه عبادت قلمق ايچون
خلق ايتدك ينجون عبادتى ترك ايدوب كناه اشلرسز
صانرمسزكه بزم حضرتمزه كتورملجك دكلسز البته كلجك
سز عمل كوزه كوره جزا بولجق سز كما تدين تدان ديو بيوردى
پيغمبر عليه السلام يعنى نه نك كبى عمل ايدرسكوز اكه كوره

KAYNAKÇA

Aksan, Doğan, 1996, *Türkçenin Sözvarlığı*, Engin Yayınevi, Ankara.

Arat, Reşit Rahmeti, 1987, "Türk Şivelerinin Tasnifi", *Makaleleri,* (Haz. Osman Fikri Sertkaya), Türk Kültürünü Araştırma Enst. Yay., Ankara.

Caferoğlu, Ahmet, 1984, *Türk Dili Tarihi,* Enderun Kitabevi, İstanbul.

Devellioğlu, Ferit, 1998, *Osmanlıca-Türkçe Lügat*, Aydın Kitabevi, Ankara.

Dilçin, Cem, 1983, *Yeni Tarama sözlüğü*, Türk Dil Kurumu, Ankara.

Ergin, Muharrem, 1999, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayın, İstanbul.

Gabain, A. von, *Eski Türkçenin Grameri*, (Çev. Mehmet AKALIN), TDK Yay., Ankara.

Gülsevin, Gürer, 1997, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Türk Dili Kurumu Yay, Ankara.

Gülsevin, Gürer- Boz, Erdoğan, 2005, *Eski Anadolu Türkçesi Grameri,* Gazi Yay., Ankara.

Öner, Mustafa, 1996, "Türkçede Dille İlgili Alış Verişlerin ve Dil Hareketlerinin Tarihine Toplu Bir Bakış", *Türk Dili*, TDK Yay., Ankara.

Kanar, Mehmet, 2005, *Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Derin Yayınları, İstanbul.

Karahan, Leyla, 1999, *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Korkmaz, Zeynep, 1995, "Yazılı Devirleşrdeki Gelişmelerer Göre Eski Türkçenin Yaşı", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, TDK Yay., Ankara.

Rasony, Laszlo, 1996, *Tarihte Türklük,* Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., Ankara.

Schacht, J, "Abu'l-Layth al – Samargandi"; Encyclopedia Islamica, Second Edition.

Sami, Şemseddin, 1996, *Kamus-ı Türki,* Çağrı Yay., İstanbul.

Sarı, Mustafa, 2007, *Türkçede Art Zamanlı Değişmeler*, Pegem A Yay., Ankara.

Tekin, Talat, "Türk Dil ve Diyalektlerinin Yeni Bir Tasnifi", *Erdem,* Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yay., Ankara, C. 5, S. 13, 1998.

Wardhaugh, Ronald, 1992, *An Introduction to Sociolinguistics,* Blackwell, Oxford.

ÖZET

Bu çalışmada Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılmış bir esere bağlı kalınarak dil incelemesi yapılmıştır.

Giriş kısmında, Türk dilinin tarihsel süreci verilmiştir.

Birinci bölümde eserin özelliklerine değinilmiştir.

İkinci bölümde metin dilbilgisi açısından incelenmiş ve tespitler sunulmuştur.

Üçüncü bölüm transkripsiyonlu metinden oluşmaktadır.

Çalışma, sözlük – dizin bölümüyle son bulmuştur.

SUMMARY

In this study, a work which was manuscripted in the Old Anatolian Turkish, and its linguistic properties were explored.

In the introduction, the historical development of Turkish has been given.

In the first chapter, the general properties of the chosen manuscript were pointed out.

In the second cahapter, the phonologic, morphologic and synactic features of the work were examined.

In the third chapter, the manuscript was transcripted in to Latin alphabet.

The study has been ended with glossary.